R O M Â N I A
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

NESECRET
Exemplarul nr. ....

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Nr. 2 **Anul 2005**

**PUBLICAȚIE ŞTIINȚIFICĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ DE CATEGORIA "C"
RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)**

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
BUCUREŞTI – 2005**

Coperta: Conf.univ.dr. ION EMIL
P.c. IOANA MATEESCU

CONSILIUL DE COORDONARE

Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureşan - preşedinte
Col.(r) conf. univ.dr. Ion Emil - secretar
Gl.bg.prof.univ.dr. Viorel Buța
Cdor.prof.univ.dr. Florian Râpan
Cam.fl.(r) prof.univ.dr. Marius Hanganu
Col.prof.univ.dr. Ion Geantă
Col.prof.univ.dr. Ion Mitulețu
Col.(r) cercetător ştiințific dr. Constantin Moştoflei

Referenți
Gl.bg.(r) prof.univ.dr.Costică Țenu
Cdor.prof.univ.dr. Traian Anastasiei
Col.prof.univ.dr. Constantin Rizea
Lt.col.prof.univ.dr. Ion Roceanu
Col.prof.univ.dr. Constantin Hlihor
Col.conf.univ.dr. Dănuț Manta
Pentru limba engleză: Lect.univ.dr. Ana-Maria Negrilă
Pentru limba franceză: Col.prof.univ.dr. Benone Andronic

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

- ***Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.***

ISSN 1453-4967

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

C U P R I N S

Războiul bazat pe rețea şi implicațiile sale asupra acțiunii militare în cadrul NATO 7
Col.conf.univ.dr. DĂNUȚ MANTA
Subcomisar ADRIAN ILIE

Structurile, componentele funcţionale şi misiunile apărării NBC la nivel tactic 17
Col.prof.univ.dr. ION MITULEȚU

Constrângeri spațiale asupra logisticii contingentului românesc din Irak 26
Col.prof.univ.dr. CONSTANTIN RIZEA

Reflectarea situației politico-militare din Peninsula Balcanică asupra securității României 33
Lt.col. GHEORGHE TĂTARU

Condiționări logistice asupra reformei Armatei României 39
Gl.bg.drd. NECULAE OȚELEA

Sisteme de protecție active. Blindajul de tip activ 48
Col. VASILE RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU

Terorismul – fenomen de actualitate 51
Mr. CRISTI CORUȚ

Sprijinul medical în operațiile multinaționale.
Cerințe operaționale 58
Gl.bg. NECULAE OȚELEA
Mr.lect.univ. BIXI-POMPILIU MOCANU

Conducerea operațională a operațiilor în sprijinul păcii
desfăşurate în cadrul ONU 66
Col.conf.univ.dr. DĂNUȚ MANTA
Lt.col.lect.univ. CONSTANTIN POPESCU

Globalizare culturală şi identitate..... 71
Lect.univ. MARGARETA BOACĂ

Armonizarea cadrului juridico-militar din România
cu legislația în materie a Uniunii Europene 79
Col.conf.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE
Lt.col. DORIN IONESCU

Considerații privind procedurile de planificare
a sprijinului logistic în operațiile multinaționale
sub egidă ONU şi conducere NATO..... 85
Lt.col.conf.univ.dr. SORIN PÎNZARIU
Lt.col. DORIN IONESCU

Acțiunile de prevenire – punctul forte al noii strategii
de securitate națională a României..... 91
Gl.bg.prof.univ.dr. EUGEN CICAN
Mr. OVIDIU POP

Transportul şi distribuția mărfurilor militare periculoase
pe căile navale 97
Col.dr. VASILE CREȚ
Mr.lect.univ. BIXI-POMPILIU MOCANU

Dispozitive explozive speciale folosite de către scafandrii
de luptă pentru neutralizarea minelor marine 106
Cdor.dr. ŞTEFAN GEORGESCU
Ing. SIMONA RUS

Evoluția marketingului de-a lungul epocilor sociale 118
Lt.col.conf.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE

Modele interactive de procesare a textului scris –
implicații pedagogice 123
Asist.univ. DIANA PUŞCAŞU

Tanc principal de luptă sau M.L.I.? 136
Col. VASILE RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU

Un sistem național de gestionare a crizelor – necesitate
obiectivă în noul context acțional militar..... 143
Lt.col.lect.univ. MARIUS VICTOR ROŞCA

Fenomenul terorism în problematica securității balcanice 148
Lt.col. GHEORGHE TĂTARU

Politica NATO de sprijinire a dezarmării şi neproliferării
armelor de distrugere în masă - ADM 152
Mr.drd. FLORIN LĂPUŞNEANU

Originile războiului în viziune polemologică 168
Col.conf.univ.dr. MIRCEA-DĂNUȚ CHIRIAC

Operaționalizarea şi dislocarea în teatru a structurilor
forțelor terestre în cadrul unei forțe multinaționale întrunite 175
Col.conf.univ.dr. DĂNUȚ MANTA
Lt.col.lect.univ. CONSTANTIN POPESCU

Elemente de metodologie – utilizarea materialelor
video la cursurile de limbi străine..... 181
Asist.univ. DANIELA TRUȚIA

Language, its boomerang action and the reader-constructed text..... 189
Lect.univ.dr. MARIA-MAGDALENA POPESCU

Dimensiunea estetică a ființei umane – o provocare
pentru cel aflat la catedră 196
Asist.univ. DIANA PUŞCAŞU

Unele determinări ale modernizării şi eficienței
sistemului logistic al armatei..... 209
Lt.col.conf.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE

Mutaţiile apărute în proiectarea şi realizarea blindatelor..... 215
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU
Col. VASILE RADU

Exerciţiul de management al crizelor "CMX-05"..... 219
Lt.col.lect.univ. MARIUS VICTOR ROŞCA

Clasificarea aparatelor de respirat folosite de către scafandrii militari 224
Cdor.dr. ŞTEFAN GEORGESCU

Umanizarea dreptului umanitar (partea a II-a)..... 233
Col.(r) VALENTIN-STELIAN BĂDESCU
Lt. SORINA RĂDUICĂ

Influenţa acţiunilor de luptă asupra organizării generale a blindatelor 246
Col. VASILE RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU

De la "needs analysis" la "course evaluation" 251
Asist.univ. DANIELA TRUŢIA

Strategies of persuasion and the media – psychological tools for sculpturing the self –..... 259
Lect.univ.dr. MARIA-MAGDALENA POPESCU

Folosirea limbii materne la ora de limba engleză – o piedică în calea realizării interoperabilităţii? Concluzii pe marginea unui sondaj de opinie în rândul profesorilor de limba engleză din mai multe ţări 268
Lect.univ. LUIZA KRAFT

Percepţii româneşti asupra crizei din Kosovo..... 276
Col.conf.univ.dr. MIRCEA-DĂNUŢ CHIRIAC

Comitetul Informării Publice (1917 – 1919), prima instituţie guvernamentală modernă de comunicare 281
Lect.univ.dr. REMUS PRICOPIE

Retragerea..... 291
Mr.lect.univ.drd. VALENTIN DRAGOMIRESCU

RĂZBOIUL BAZAT PE REȚEA ŞI IMPLICAȚIILE SALE ASUPRA ACȚIUNII MILITARE ÎN CADRUL NATO

Col.conf.univ.dr. Dănuț MANTA
Subcomisar Adrian ILIE

The NATO command structure has successfully led Alliance and non-NATO nations in peace support operations in the former Yugoslavia, demonstrating its adaptability to new missions. The transformation of the security environment in Europe has had a profound effect on the North Atlantic Alliance. While on the one hand we have seen major reductions in the risks our nations face and consequently in defence budgets and in levels of armed forces, we also have accepted a number of new or expanded tasks for the Alliance. At last year's Prague Summit, Alliance leaders committed themselves to transforming the Alliance. As part of this they directed that NATO's military command arrangements should be streamlined to provide "a leaner, more efficient, effective and deployable command structure with a view to meeting the operational requirements for the full range of Alliance missions".

Implicațiile conceptului de război bazat pe rețea în cadrul acțiunilor militare sunt multiple, acestea apărând atât ca urmare a schimbărilor produse în totalitatea mediului în care acestea îşi desfăşoară activitatea, cât şi ca urmare a capabilităților mărite de acțiune puse la dispoziție prin aplicarea conceptului. Forțele militare care vor aplica conceptul vor reuşi să obțină dominația ecosistemului în care îşi desfăşoară activitatea, prin dezvoltarea şi exploatarea superiorității informaționale astfel realizată.

În cele ce urmează vom face o scurtă analiză din punctul de vedere al schimbării naturii misiunilor militare, al teatrelor de operații în care se operează şi al armamentului disponibil, al capacităților potențialilor adversari şi, cel mai important, din punctul de vedere al capacității de comandă şi control proprie.

Conceptul de război bazat pe rețea şi transformarea NATO

Conceptul RBR constituie similarul, din punct de vedere militar, al proceselor de e-business care au avut loc în era post-industrială din sectorul privat.

Ca şi partenerul său din lumea comercială, RBR asigură luptătorului o precizie sporită, agilitatea şi eficiența necesară în scopul obținerii şi menținerii unui avantaj competitiv în fața adversarului. Transformarea NATO

se suprapune din acest punct de vedere cu adaptarea organizației la conceptele şi tehnologia Erei Informaționale. Operațiile bazate pe rețea nu pot fi limitate doar la unitățile combatante prezente în spațiul de luptă, deoarece succesul acestora depinde foarte mult de sprijinul logistic şi decizional acordat. Iată de ce implementarea conceptului va trebui să meargă mână în mână cu o transformare corespunzătoare a tuturor structurilor Alianței şi în modul acestora de a trata problemele din punct de vedere militar. Pentru o astfel de transformare sunt necesari un număr de trei factori cheie, şi anume: resursele, procesele şi valorile asumate[1]. Fiecare dintre aceşti trei factori au o deosebită importanță în trecerea necesară de la conceptul teoretic la capabilitățile reale din teren. De exemplu, simpla inserare a noilor tehnologii în organizația existentă în prezent, deşi poate reprezenta calea de minimă rezistență, va conduce inexorabil la îmbunătățiri derizorii sau marginale ale acesteia. Inserția noilor tehnologii trebuie să conducă la sprijinirea inovațiilor care vor determina la rândul lor moduri mai rapide, mai bune sau mai ieftine de îndeplinire a aceluiaşi set de sarcini.

Deci, o abordare bazată pe transformarea numai prin intermediul noilor tehnologii poate părea mai simplă, dar va implica un cost enorm şi renunțarea la oportunitățile create de o abordare mai inovativă a problemei. Schimbarea naturii informațiilor disponibile şi a căilor de utilizare a acestora, fără adaptarea corespunzătoare a organizațiilor şi proceselor, va încuraja dezvoltarea unor practici informale şi poate conduce la obişnuința de a folosi ceea ce este cel mai la îndemână. Datorită faptului că aceste practici informale nu pot fi testate corespunzător, ele pot conduce la crearea unor probleme care să transpară la suprafață exact în momentele când va apărea o situație tensionată.

Reiese clar că, pentru a obține avantajele complete ce decurg din tehnologia Erei Informaționale, o altă cale va trebui să fie aleasă. Această cale presupune co-evoluția conştientă a aşa-numitelor "pachete de capabilități necesare misiunilor" (PCNM), care cuprind doctrinele, organizațiile, instrucția, materialele, leadership-ul şi educația, personalul şi facilitățile necesare. Un astfel de PCNM începe cu un concept operațional RBR, concept despre cum o misiune specifică poate fi îndeplinită în condițiile în care toți membrii unei echipe ar fi legați în rețea.

Urmează apoi o abordare a comenzii şi controlului organizației şi a doctrinei acesteia, structurată pentru a lucra în acest "mediu informatizat". Un astfel de mediu va trebui să existe în rețea. În scopul completării pachetului, educația şi instrucția vor fi de asemenea necesare pentru ca totul să funcționeze corect.

Dezvoltarea acestor PCNM va implica şi inovații disruptive, deoarece vor conduce la schimbări simultane în direcții variate şi multiple, care vor afecta vechile relații statornicite în timp în domeniul resurselor, al proceselor

[1] Clayton Christensen şi Michael Overdorf, *Meeting the challenge of disruptive change*, Harward Business Review, martie-aprilie 2000, pp. 66-76.

organizaționale sau al setului de valori proprii organizației. Prin alegerea acestei căi, va exista oricum un potențial mărit de atingere a unor îmbunătățiri semnificative. Riscurile care continuă să existe şi în acest caz pot fi minimizate printr-un proces deliberat de integrare a experimentării cu co-evoluția PCNM-ului[2].

Deşi realizările de până în prezent sunt cu adevărat remarcabile, va fi necesară o mai rapidă dezvoltare a "infostructurii" necesare aplicării conceptului de RBR (OBR) care să faciliteze şi să încurajeze inovațiile ulterioare. Este important să se treacă de la a culege "fructele de jos" ale copacului la un efort concertat de a depăşi impedimentele care încă mai stau în calea progresului. Sub conducerea boardului NC3B, un plan de implementare a conceptului RBR va fi dezvoltat, atât în scopul de a consolida realizările de până acum, cât şi pentru a stabili un proces integrat menit să încurajeze şi să faciliteze inovațiile în acest domeniu, scopul final fiind acela de a le aduce în situația de a da cât mai rapid rezultatele scontate. Totuşi, progresul nu va avea rapiditatea sperată pentru că, în timp ce viziunea asupra conceptului este clară şi bine definită, o mare atenție va trebui acordată managementului tranziției către noua viziune de ducere a operațiilor, întrucât miza o constituie însăşi existența organizației, doctrina şi structura forței acesteia şi până la urmă chiar securitatea statelor alianței.

Superioritatea informațională

Prin superioritate informațională se înțelege "capacitatea de a colecta, procesa şi disemina un flux neîntrerupt de informații concomitent cu exploatarea şi/sau împiedicarea capacității adversarului de a realiza acelaşi lucru[3]". Stadiul final dorit prin această acțiune este obținerea supremației informaționale în întregul spectru de acțiuni specific militare odată cu realizarea preciziei loviturilor şi concentrării forțelor, a protecției totale şi asigurării logistice focalizate a forțelor proprii.

Superioritatea informațională în operațiile militare poate fi privită ca un stadiu ce se atinge atunci când un avantaj competitiv este derivat din abilitatea de a exploata o poziție informațională superioară. Această poziție se câştigă, în parte, prin operațiunile de informații care protejează capacitățile proprii de colectare, procesare şi diseminare a fluxului neîntrerupt de informații, concomitent cu împiedicarea adversarului de a realiza acelaşi lucru, la care s-a făcut referire mai devreme .

Informația în sine o putem caracteriza prin trei factori (dimensiuni) importante, şi anume: relevanța, precizia (acuratețea) şi actualitatea acesteia. Ideal ar fi ca aceste caracteristici să se apropie, procentual, de 100%. Referitor

---

[2] Clayton M. Christensen, *The Innovator s Dilemma: When New Technologies cause great firms to fail,* Harward Business School Press, Boston, MA, 1997.

[3] Joint Pub 3-13.

la informații, în cadrul acțiunilor militare putem identifica două tipuri de operațiuni şi anume:

- operațiile informaționale ofensive care au drept scop compromiterea unuia sau mai multor factori ai informațiilor disponibile pentru adversar, prin aducerea acestora cât mai aproape de starea de inutilizare;
- operațiile informaționale defensive, care urmăresc limitarea la minim a posibilității deteriorării factorilor caracteristici informațiilor proprii.

Prin folosirea acestor două tipuri de operații se poate obține o poziție informațională superioară relativ cu un adversar, iar realizarea supremației informaționale rezultă din generarea şi exploatarea unei astfel de poziții de superioritate informațională. Rezultă clar că superioritatea informațională este un concept comparativ, prin aceea că valoarea sa este dată de capabilitățile militare pe care aceasta le potențează. În acest sens ea nu poate fi privită ca o valoare intrinsecă, ci ca una care produce creşterea eficacității acțiunilor ofensive sau defensive ale propriilor forțe. Realizarea superiorității informaționale conduce la creşterea vitezei de comandă, la preîntâmpinarea surprinderii din partea adversarului, la crearea de noi opțiuni de acțiune şi la îmbunătățirea variantelor de opțiune proprii selectate, creându-se astfel premisele de realizare a scopului acțiunii militare mai rapid şi la costuri mult mai scăzute. Rezultatul final este cel de creştere a tempo-ului operațiilor şi de zădărnicire a inițiativelor şi opțiunilor adversarului, rezultat posibil numai prin implementarea conceptului de RBR, care permite atingerea cunoaşterii teatrului de luptă în timp real şi autosincronizării forței din teatru.

Schimbarea naturii misiunilor şi a teatrelor de operații

Conform Conceptului Strategic revizuit al NATO, spațiul de acțiune al organizației s-a lărgit considerabil prin admiterea de noi membri şi prin necesitatea de a răspunde unor amenințări "oriunde în lume"[4], crescând odată cu aceasta şi complexitatea misiunilor ce urmează a fi întreprinse. În acest sens merită menționată importanța crescândă a operațiilor altele decât războiul (MOOTW), în care organizațiile militare vor trebui să facă față unei largi varietăți de misiuni nontradiționale, de la cele de asistență umanitară la cele de impunere a păcii. O altă caracteristică a schimbării spațiului de desfăşurare a acțiunilor militare o reprezintă schimbările generate de ştiință şi tehnologie, aflate în evident progres, ceea ce poate conduce la un nou tip de război, şi anume Războiul Informațional sau mai generic, Războiul Infostructural. Nu în ultimul rând, formele de război asimetric au devenit din ce în ce mai prezente odată cu creşterea gradului de letalitate şi accesibilitate al armelor de nimicire în masă (ANM).

[4] *NATO AFTER PRAGUE*-NATO Office of Information and Press,www.nato.int, p. 3.

Fiecare dintre aceste schimbări au importante implicaţii atât pentru tipurile de capabilităţi necesare, cât şi pentru constrângerile şi riscurile la care va trebui să se găsească un răspuns adecvat.

Aceste tipuri de misiuni implică totodată nevoia de a acţiona împreună cu organizaţiile neguvernamentale (ONG), cu organizaţiile private de voluntari (OPV) şi cu alte asociaţii sau organizaţii al căror mod de relaţionare şi ale căror activităţi vor plasa o serie nouă de constrângeri şi limitări asupra activităţilor de tip militar. În acelaşi timp, necesitatea de a opera ca parte a unei coaliţii sau a unei alianţe aduce unele modificări sistemului de comandă şi control a forţelor proprii, în special la nivelul principiului unităţii de comandă şi conduce la necesitatea de a schimba operativ informaţii cu ceilalţi.

În cadrul războiului bazat pe reţea, graniţele dintre responsabilităţile de tip civil şi cele de tip militar sunt cu mult mai puţin definite şi tot mai neclară devine linia dintre pace şi război, dintre aliat, adversar şi neutru, în special în cazurile conflictelor asimetrice. În acest tip de conflicte fiecare parte va juca după propriul ei set de reguli prin care va încerca să-şi valorifice la maxim propriile atuuri, căutând totodată să exploateze cât mai bine posibil slăbiciunile adversarilor.

Rezultă că, în conformitate cu noile misiuni pe care Alianţa Nord-Atlantică şi le propune, nevoia de sortare, analiză şi procesare a informaţiilor devine simultan mai complexă şi mai variată, necesitând abordarea problemelor şi sarcinilor diferit în funcţie de fiecare situaţie specifică.

Însăşi schimbarea termenului din "câmp de luptă" în "spaţiu de luptă" implică lărgirea spaţiului fizic al desfăşurării activităţilor cu impact asupra acţiunilor unei forţe militare, atât în ceea ce priveşte natura forţelor combatante, cât şi în ceea ce priveşte amploarea efectelor produse de o acţiune. Ca urmare a mondializării şi interrelaţionării tot mai strânse existente în zilele noastre, efectele produse de o acţiune pot avea relevanţă la scara întregii planete.

Odată cu îmbunătăţirile aduse tipurilor şi categoriilor de arme folosite în războiul modern se impune, în scopul folosirii eficiente a acestora (şi ţinem cont aici de costuri, natura efectelor produse, letalitate, pagube colaterale produse etc.), şi modernizarea senzorilor folosiţi şi a capacităţii de colectare şi analiză a informaţiilor necesare. Prin aceste mijloace puse la dispoziţie odată cu aplicarea conceptului RBR este posibilă atât reducerea costurilor (ca urmare a dispariţiei necesităţii de a transporta material, tehnică şi personal), îmbunătăţirea coordonării la toate nivelurile şi între forţele coaliţiei, diversificarea numărului şi varietăţii ţintelor disponibile şi, cel mai important, creşterea eficienţei acţiunilor prin comasarea efectelor în locul comasării tradiţionale a forţelor şi mijloacelor, ca urmare a creşterii calităţii deciziilor luate şi a reducerii timpului necesar luării şi transmiterii acestora către actorii din teatru.

Schimbarea senzorilor şi actorilor din teatru

Tehnologia va permite desigur îmbunătățirea continuă a performanțelor senzorilor folosiți, odată cu reducerea costurilor unitare, ceea ce va conduce la creşterea numărului de senzori şi actori pe care NATO îşi va permite să-i achiziționeze în viitor.

Cu toate acestea se prevăd un număr de patru diferențe majore între actorii şi senzorii de astăzi şi de mâine.

1. Transferul de inteligență de la armele şi senzorii folosiți către infrastructura informațională (aşa-numita infostructură) şi o realocare corespunzătoare a complexității operațiilor întreprinse dinspre platformă către rețea. Termenul tehnic pentru această operație este cel de dezvoltare al "clienților supli" - entități cu o capacitate minimă de stocare şi procesare de date conectați permanent la serverele rețelei. Bineînțeles că aceşti aşa-numiți clienți supli ai viitorului vor avea oricum capacități mult mai mari decât cei din prezent.

2. A doua diferență presupune decuplarea acestor senzori de la platformele de armament. Astfel se va obține un mijloc de atingere a unei mai mari interoperabilități între diferitele tipuri de armament, o mai mare securitate a folosirii acestora şi reducerea diferențelor specifice dintre armele inteligente şi celelalte prin includerea caracteristicilor necesare în angajarea şi urmărirea țintei într-o infostructură care să suplinească aceste diferențe existente la această oră între categoriile de armament.

3. Cea de-a treia va urmări decuplarea atât a senzorilor, cât şi a platformelor de armament de la actorii care îi folosesc. Platformele de astăzi servesc unei multitudini de scopuri printre care transportul actorilor, surse de energie electrică, mijloc de legătură cu decidenții şi altele. Dar acestea au şi un număr mare de dezavantaje printre care cele mai importante sunt necesitatea transportului acestora pe distanțe mari, capacitatea redusă de camuflare, costul ridicat, precum şi personalul numeros pentru operare şi apărare.

Conceptul RBR, odată cu implementarea sa, va conduce la ridicarea potențialului acestor platforme prin extinderea razei de acțiune a senzorilor şi a armelor montate pe acestea. Noile cuceriri tehnologice fac posibilă transferarea funcționalităților oferite de platforme fie către infostructură, fie către senzorii independenți sau către actori, permițând prin aceasta decuplarea de la platformele tradiționale.

4. A patra diferență notabilă este dezvoltarea de noi senzori care să poată identifica noi tipuri de entități care să ofere posibilități mult îmbunătățite de lovire a țintelor.

Prin aceasta se înțeleg următoarele:

- proiectarea unor senzori cu capacități de percepție ridicată asupra tuturor tipurilor de factori şi evenimente din realitate şi dotați cu puterea de a face distincție între acestea (amic-inamic, esențial-neesențial etc.);
- actori capabili de a realiza noi tipuri de efecte asupra adversarilor în acelaşi timp cu realizarea imposibilității adversarilor în a-i identifica sau localiza.

Oportunităţi şi provocări pentru comandă şi control

Termenul de comandă şi control desemnează o multitudine de activităţi ce se desfăşoară la toate nivelurile organizaţiilor militare şi care includ acţiuni ce privesc repartizarea de sarcini, motivarea personalului, impunerea de ţeluri şi scopuri comune laolaltă cu coordonarea între membrii organizaţiei, precum şi evaluarea modului în care aceste scopuri sunt realizate atât la nivelul organizaţiei în ansamblu, cât şi de către fiecare membru al său.

Comanda şi controlul sunt prin natura lor procesele iterative de luare a deciziilor, ale căror etape sunt strâns legate de procesul de feedback ce se stabileşte între realitatea existentă în spaţiul de luptă şi măsurile cuprinse în planurile şi corectivele acestora întocmite la nivelul comenzii.

Schimbările aduse în acest domeniu de Era Informaţională au adus unele modificări ale modului de abordare pe această linie, schimbări ce comportă o serie de oportunităţi, dar şi câteva provocări pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

Operaţiile militare sunt sau ar trebui să fie concepute astfel încât să îndeplinească un obiectiv sau să rezolve o problemă. Ca şi în oricare altă acţiune umană, adesea cea mai mare problemă este de a recunoaşte existenţa unei probleme, când ea apare, şi, mai mult, de a cunoaşte în amănunt natura acestei probleme. Modul de a formula problemele apărute include adesea, în conformitate cu arta militară, necesitatea de a recunoaşte şi a face distincţia dintre nivelul tactic şi cel strategic şi de a transpune problemele specifice rezultate într-o perspectivă amplă. Chiar şi dezvoltarea unei campanii de luptă se prezintă, în cele din urmă, ca fiind o lungă formulare a unui set de probleme ce sunt interrelaţionate între ele.

Abordarea actuală a dezvoltării unui astfel de plan de campanie este în principal bazată pe înţelegerea setului de relaţii ce se stabilesc între evenimentele din realitate care au drept caracteristică principală necesitatea unui anumit timp de dezvoltare. Astfel, planul poate fi descompus într-o serie de paşi, fiecare dintre aceştia fiind construiţi şi decurgând într-o manieră lineară faţă de cei precedenţi. Însăşi capacitatea noastră de a conduce ceva atât de complex ca o campanie militară depinde de abilitatea de a separa evenimentele în timp şi spaţiu. Din punct de vedere organizaţional se prevăd trei niveluri: strategic, operaţional şi tactic. Din punctul de vedere geografic, operăm cu teatre sau sectoare, iar funcţional scopurile specifice pot fi acţiuni, operaţii sau manevre corelate într-o manieră secvenţială. În acest fel spaţiul de luptă este segmentat astfel încât să putem trata cu probleme mai mici şi izolate şi care să conducă la o mai bună înţelegere a complexităţii ansamblului.

Însă natura informaţiei din Era Informaţională face din ce mai dificilă o asemenea abordare reductivistă a acţiunilor. Tehnologia actuală a comprimat continuu spaţiul şi timpul, iar realităţile politice au şters separaţiile clare existente între nivelurile strategice, operaţionale şi tactice. În toate

previziunile propuse există o mare doză de haos şi incertitudine. Suntem din ce în ce mai mult puşi în situaţia de a conduce piese sau acţiuni mai mari, cu viteză sporită şi în timp cât mai scurt. În acelaşi timp, există şi necesitatea de a integra în planificarea acţiunilor proprii o multitudine de informaţii provenind dintr-o gamă largă de senzori la dispoziţie, într-o manieră care să permită obţinerea unei imagini de ansamblu a spaţiului de luptă şi adaptarea răspunsului nostru optim.

Toate aceste provocări la adresa comenzii şi controlului vor impune modificarea doctrinei folosirii forţelor în concordanţă cu conceptul de Război Bazat pe Reţea.

Pe de altă parte, în concepţia forţelor NATO, războiul este caracterizat de existenţa fenomenului de «ceaţă» şi «fricţiune», înţelegându-se prin acestea incertitudinea raportată la ceea ce se petrece cu adevărat în spaţiul de luptă şi dificultatea de a transpune intenţiile comandanţilor în acţiuni de luptă, aşa cum acestea au fost gândite. Impedimentele în cauză sunt strâns legate de lipsa conştientizării realităţii permanente din teren şi de inabilitatea de a construi o imagine de ansamblu, datorită informaţiilor incomplete şi disparate. Aceste neajunsuri sunt accentuate de existenţa în spaţiul de luptă a unui mare număr de organizaţii ce pot dispune de anumite informaţii de real folos, a căror coordonare este însă extrem de dificilă. Nu în ultimul rând, raza redusă de acţiune a senzorilor disponibili în momentul actual, cât şi incapacitatea acestora de a face diferenţa între forţele adverse şi cele aliate, afectează obţinerea unei imagini complete a spaţiului de luptă.

Cerinţele principale ale activităţii de comandă şi control trebuie să conducă la îndeplinirea următoarelor necesităţi:

- evitarea greşelilor majore;
- evitarea atacurilor asupra forţelor aliate;
- realizarea coeziunii de scopuri şi acţiune;
- maximizarea eficienţei folosirii forţelor;
- realizarea economiei de forţe.

Dacă până în prezent aceste obiective erau realizate prin planificarea meticuloasă a fiecărei etape, prin comasarea unui mare număr de forţe, inclusiv prin folosirea rezervelor, printr-o doctrină rigidă şi restricţionarea fluxului de informaţii către nivelurile cele mai înalte de comandă pe baza supraevaluării principiului comenzii unice, în era informaţională va trebui să regândim toate aceste concepţii şi practici izvorâte dintr-o realitate revolută.

Aşa cum am arătat anterior, obiectivele misiunilor militare au cunoscut evidente schimbări, unele opţiuni viabile în trecut au dispărut, apărând o serie de noi alternative care au schimbat natura actorilor. Se schimbă modalitatea de luare a deciziilor, de alocare a responsabilităţilor în cadrul organizaţiei, de dezvoltare şi evaluare a opţiunilor şi modul de alegere a celei mai favorabile. Apar astfel noi implicaţii în ceea ce priveşte pregătirea personalului propriu şi

arhitectura sistemului, prin crearea unui mediu capabil de a trece de la comanda unică la un management participativ al acțiunilor, datorat atât misiunilor multinaționale în care este angrenată NATO, cât şi distribuției conştientizării spațiului de luptă şi necesității unei decizii rapide.

Creşterea tempo-ului acțiunilor a condus la transformarea modului de planificare şi conducere a luptei care, încetând să mai fie privit ca o serie de elemente statice, trebuie să facă dovada unei mai mari integrări între procesele de planificare şi cele de execuție, conducând în cele din urmă la contopirea acestora.

Eforturile de accelerare a ştergerii diferențelor de timp dintre planificare şi execuție au condus la necesitatea unui nou concept de comandă şi control, denumit «Planificare dinamică», în care alăturarea proceselor C2[5] execuției se justifică din cel puțin două motive:

- orice produs al procesului comandă-control (decizii, planuri, ordine etc.) are valoare abia după ce se transformă în acțiuni reale în spațiul de luptă;
- în cadrul conceptului RBR, C2 şi execuția tind să se transforme într-un proces unic, integrat ca urmare a ritmurilor în creştere ale operațiilor şi a necesității de a oferi răspunsuri în timp real, adecvate la situații critice.

Astfel, grila de decizie mai bine informată va putea identifica abordări altădată imposibile şi nu va mai fi nevoită să acorde prioritate atitudinii defensive în fața incertitudinilor. În consecință, va acorda mai multă atenție „*modelării*" pe termen lung a spațiului de luptă şi va fi mai puțin preocupat de reacția la modificări surprinzătoare.

Conectivitatea sporită între grilele actor şi de decizie va oferi abilitatea sporită în a proiecta răspunsurile necesare la schimbările de situație. Se va modifica într-o bună măsură şi natura proceselor C2, deoarece se vor putea acorda competențe şi responsabilități sporite eşaloanelor inferioare. Eşaloanele înalte ale conducerii vor dispune de timp şi resurse pentru a se concentra asupra monitorizării situației şi prospecției, astfel încât problemele să fie identificate şi rezolvate chiar înainte ca grilele actor să realizeze existența lor.

Realizarea noilor structuri ale sistemului național de apărare (SNA) adaptat condițiilor RBR trebuie să se fundamenteze pe câteva principii, care să valorifice pe deplin disponibilitățile acțiunii în rețea. Cele mai importante principii de aplicat în structurarea unei Forțe RBR sunt următoarele:

- utilizarea modelului de structură Joint;
- compatibilitatea cu NATO;
- standardizarea Forței;
- eliminarea eşaloanelor redundante;
- operaționalizarea structurilor de conducere şi de acțiune;
- structurarea în rețea.

[5] C2 = Comandă şi control.

Însuşi statutul României, ca țară membră a NATO, impune cu necesitate ca forța destinată ducerii RBR să aibă la bază modelul de structurare Joint - RBR, folosind efectul triadei informație - viteză - mobilitate, imprimând astfel operațiilor întrunite o putere multiplicată, prin manevra rapidă şi controlul perfect al câmpului de luptă, prin mobilitate, precizie şi flexibilitate. Configurația de tip Joint, dotarea tehnică de înalt nivel şi noua pregătire operațională vor conferi Forței RBR potențe superioare. Structurarea tip Joint a Forței RBR pentru operațiile întrunite multinaționale obligă la crearea unor grupări de mărime şi compunere variabilă, care să înglobeze elemente ale tuturor categoriilor de forțe.

Stabilirea mărimii şi compunerii acestora va necesita un studiu aprofundat din partea specialiştilor, care să ia în calcul cerințele de mobilitate operațională, flexibilitate, interoperabilitate, capacitate de susținere şi adaptare rapidă la situațiile schimbătoare din teatru. Structurile modulare de acest tip sunt realizabile la nivelul Armatei României, ca şi la nivelul tuturor componentelor Sistemului Național de Apărare.

Structurarea Joint va avea în vedere atât posibilitatea desfăşurării de acțiuni militare independente, cât şi întrunite, cu aliații, dar şi eventualitatea modificării, în cursul operației, a componenței grupării de forțe.

Modelul structural pentru RBR, ce ar putea fi adoptat, ar include:

- structuri de generare, gestionare, securitate şi administrare a rețelelor;
- sisteme de cercetare (rețeaua senzorilor), avertizare, supraveghere şi control al traficului aerian;
- sisteme de comandă şi control în componentă C4I[6];
- subunități de transmisiuni şi infostructuri care să aplice conceptul;
- elemente interoperabile şi de interfață (unde nu există mijloace NATO);
- structuri de lovire modulare (rețeaua entităților luptătoare);
- structuri de sprijin logistic.

În ceea ce priveşte standardizarea şi modularizarea structurilor, pentru ducerea operațiilor întrunite bazate pe rețea, independent sau împreună cu forțe NATO, structurile sistemului național de apărare constituite în acest scop vor trebui să fie structuri standard. Elementul de esență ce se cere avut în vedere este acela că sporirea eficacității grupărilor de forțe RBR ce acționează independent, individual sau în comun, depinde de coordonarea activităților de standardizare cu NATO, mai ales în domeniul sistemelor şi echipamentelor specifice RBR, al modulelor ce vor fi realizate.

Aceste schimbări vor avea loc în cadrul procesului de standardizare, deja în curs, necesitând însă eforturi financiare mult mai consistente şi pe o durată de timp mai îndelungată.

---

[6] C4I = Command and Control, Computers, Communications and Intelligence (Comandă şi control, computere, comunicații şi intelligence).

STRUCTURILE, COMPONENTELE FUNCȚIONALE ŞI MISIUNILE APĂRĂRII NBC LA NIVEL TACTIC

Col.prof.univ.dr. Ion MITULEȚU

La problèmatique de la defense NBC au niveau tactique comprete les structures, les components fonctionnelles et les missions de spécialité conformement aux réglementations de l'OTAN dans le domaine.

În contextul existenței şi diversificării riscurilor, pericolelor şi amenințărilor NBC, vom prezenta problematica apărării NBC la nivel tactic, având la bază prevederile Doctrinei NBC a NATO şi reglementările interne de specialitate.

Problemele de specialitate vor viza analiza structurilor componentelor funcționale şi misiunilor apărării NBC în lupta brigăzii mecanizate, inclusiv prezentarea unor puncte de vedere proprii în domeniu.

Structuri de apărare NBC

În compunerea Bg.Mc. există structuri de apărare NBC atât la nivelul sistemului de comandă, cât şi în plan acțional.

a) Organice

La nivelul sistemului de comandă, în compunerea statului major funcționează:

- un compartiment NBC cu un ofițer NBC, un subofițer NBC de stat major (S-3, operații) şi un subofițer NBC de administrație (S-4, logistică);
- subcentrul de prognoză şi control NBC compus dintr-un birou de analiză şi evaluare NBC şi o grupă radio.

În plan acțional, funcționează compania de apărare NBC (Cp.Ap.NBC) compusă din:

- un pluton de cercetare NBC cu 4 grupe;
- un pluton de decontaminare cu o grupă de control a contaminării RBC, o grupă decontaminare personal şi 3 grupe decontaminare armament şi tehnică de luptă;
- un pluton mijloace incendiare cu 3 grupe;

- câte o grupă de transmisiuni, transport, decontaminare echipament, întreținere tehnică şi o autostație de iluminat.

Atribuțiile ofițerilor şi subofițerilor NBC sunt precizate în SMO 50007, anexa C.

Ofițerii şi subofițerii NBC din cadrul statului major al brigăzii sunt consilierii comandantului (şefului de stat major) în domeniul apărării NBC şi trebuie să fie în măsură să planifice, organizeze şi coordoneze acțiunile structurilor de apărare NBC subordonate în condiții/medii NBC.

Ofițerii şi subofițerii NBC din cadrul subunităților de apărare NBC sunt responsabili pentru organizarea şi executarea misiunilor primite în conformitate cu procedurile de operare standard de specialitate.

Comandantul Cp.Ap.NBC este subordonat comandantului Bg.Mc., iar pe linia specialității ofițerului NBC din cadrul statului major şi împreună cu acesta îl ajută pe comandant în coordonarea şi executarea sprijinului NBC şi rezolvarea situațiilor create în zona de responsabilitate.

b) Întăriri

În apărare, Bg.Mc. poate fi întărită cu până la un Pl.Cc.NBC şi câte un Pl.Dc. şi un Pl.Dc.Ech. din B.Ap.NBC al eşalonului superior şi poate primi un număr variabil de mijloace fumigene (lumânări fumigene, L.F.-2 kg, L.F.-12 kg şi moduli fumigene, M.F.-20).

În ofensivă, Bg.Mc. poate fi întărită cu un Pl.Cc.NBC, 1-2 Pl.Dc. şi un Pl.Dc.Ech. din B.Ap.NBC al eşalonului superior şi poate primi un număr variabil de mijloace fumigene (L.F.-2kg, L.F.-12 kg, M.F.-20).

c) Sprijin

În sprijinul Bg.Mc. pot interveni eşalonul superior (G.F., D.) cu subunități de cercetare NBC, decontaminare şi fumizare, precum şi forțele specializate de protecție civilă cu elemente de cercetare NBC, decontaminare personal, tehnică de luptă şi echipament.

De regulă, acest tip de sprijin se realizează când brigada se deplasează din spate către front pentru realizarea dispozitivului de luptă (ofensivă, apărare) şi pe timpul ducerii luptei, atunci când acțiunea structurilor de apărare NBC din subordine nu este oportună sau nu sunt suficiente subunități de specialitate.

În situația în care brigada se găseşte în FAU (rezervă) ale eşalonului superior şi participă la executarea contraatacului (introducerea în luptă pentru dezvoltarea ofensivei), poate beneficia şi de mascarea cu aerosoli (fum) cu lumânări fumigene a aliniamentelor de acțiune, de către marea unitate (unitate) din contact cu inamicul.

Locul şi destinația structurilor de apărare NBC

Potrivit misiunilor şi stării de pregătire operaționale în care se află Bg.Mc., structurile de apărare NBC subordonate acesteia pot face parte din forțele dislocabile sau din forțele în teritoriu.

Din analiza structurii "Forțelor Terestre - 2007", în funcție de locul brigăzii în cadrul pachetului de forțe, structurile de apărare NBC se pot găsi în următoarele situații:

- în compunerea forțelor în cadrul apărării colective, subordonate brigăzilor nominalizate în "FORCES PROPOSALS" cu diferite niveluri de operativitate şi în forțele în dezvoltare pentru NATO;
- în cadrul structurilor pentru sprijin şi generarea forțelor, subordonate brigăzilor cu nivel scăzut de operativitate.

Pe timpul desfăşurării acțiunilor militare structurile de apărare NBC subordonate brigăzii mecanizate se pot găsi în cadrul:

- forțelor care asigură realizarea efortului principal;
- forțelor care asigură efortul de sprijin;
- forțelor de angajare ulterioară şi sprijin/înlocuire;
- forțelor de rezervă.

Formele de luptă în care acționează brigada în aceste situații sunt ofensiva şi apărarea.

Structurile de apărare NBC subordonate Bg.Mc. sunt destinate pentru:

- descoperirea pregătirilor inamicului pentru întrebuințarea armelor NBC/lovirea obiectivelor de risc NBC;
- prevenirea şi protecția forțelor proprii în scopul menținerii libertății de acțiune şi asigurării capacității necesare pentru îndeplinirea misiunilor în condiții/medii NBC;
- minimizarea efectelor întrebuințării armelor NBC/EADA de către inamic;
- multiplicarea puterii de luptă a forțelor proprii în spațiul tactic;
- sprijinul autorităților în rezolvarea urgențelor civile.

Modalități de acțiune

Structurile de apărare NBC din subordinea Bg.Mc. acționează astfel:

- specialiştii NBC în cadrul statului major (compartimentele operații şi logistică) cu rol de consilieri ai comandantului pentru monitorizarea şi gestionarea apărării NBC în sprijinul brigăzii pe timpul pregătirii şi desfăşurării luptei în condiții/medii NBC;
- subcentrul de prognoză şi control NBC împreună cu sursele de informare NBC (posturi de observare NBC, unități şi subunități până la nivel batalion/similare) constituie subsistemul de avertizare şi raportare NBC (S.A.R.N.B.C.) al brigăzii care asigură descoperirea, determinarea, colectarea, centralizarea, corelarea, analiza şi utilizarea (diseminarea, raportarea) datelor privind atacurile NBC şi evenimentele EADA în zona de responsabilitate a acesteia;

- Cp.Ap.NBC şi subunităţile de cercetare NBC şi decontaminare RBC primite ca întărire constituie forţa de sprijin de luptă de apărare NBC şi asigură sprijinul cu focul mijloacelor incendiare şi asistenţa operaţională a unităţilor/subunităţilor brigăzii prin executarea cercetării NBC, decontaminării personalului, echipamentelor de luptă şi la nevoie, a terenului (suprafeţelor).

În ofensivă, forţa de sprijin de luptă de apărare NBC (CP.Ap.NBC) se dispune înapoia forţelor de angajare imediată, temporar, în coloană (uneori şi în raion), pe direcţia loviturii principale, iar pe timpul ducerii luptei, se deplasează şi ocupă succesiv raioane de dispunere pe timpul îndeplinirii de către brigadă a misiunii imediate, respectiv următoare.

În apărare, forţa de sprijin de luptă de apărare NBC (Cp.Ap.NBC) se dispune pe direcţia principală de interzis, înapoia forţelor de angajare imediată, într-un raion cu o suprafaţă de 2-3 km^2. Raionul de rezervă se stabileşte, de regulă, înapoi sau lateral faţă de cel de bază, la o distanţă de 3-5 km de acesta.

Forţa de sprijin de luptă de apărare NBC (Cp.Ap.NBC) acţionează, de regulă, pe plutoane iar în cadrul acestora pe grupe, în funcţie de misiunile specifice ce le revin.

- Pl.Cc.NBC acţionează, de regulă, în cadrul SARNBC în P.O.NBC pentru descoperirea începutului atacului NBC şi/sau evenimentelor EADA şi ca patrulă de cercetare NBC pentru descoperirea şi determinarea contaminării RBC; o parte din pluton (echipe, grupe) poate acţiona, la ordin, în compunerea grupurilor pentru recunoaşterea inamicului şi terenului, detaşamentului de salvare-evacuare şi detaşamentului de asigurare a mişcării (dacă se constituie).
- Pl.Dc. recunoaşte, pregăteşte şi la ordin, instalează puncte (dispozitive) de decontaminare pentru decontaminarea operaţională, ulterioară şi finală a unităţilor (subunităţilor) afectate; ca misiune complementară, plutonul poate executa decontaminarea terenului la punctele obligatorii de trecere/comunicaţiile importante; o parte din pluton poate acţiona în compunerea detaşamentului de salvare-evacuare (dacă se constituie).
- Pl.Mj.Inc. acţionează, de regulă, în cadrul FAI ale brigăzii pentru nimicirea inamicului şi incendierea tehnicii de luptă a acestuia.
- Pl.Dc.Ech., primit ca întărire, recunoaşte, pregăteşte şi la ordin, instalează punctul (dispozitivul) de decontaminare echipament în cadrul B.Log., lângă punctul de adunare a materialelor contaminate pentru decontaminarea îmbrăcămintei şi echipamentelor de protecţie individuală NBC.
- o parte din subunităţile de infanterie din FAI ale brigăzii pot acţiona pentru întrebuinţarea aerosolilor (fumului) de mascare cu LF - 2 kg şi LF - 12 kg pe aliniamentul de contraatac/introducere în luptă a FAU; de asemenea, brigăzii i se pot repartiza elicoptere dotate cu dispozitive speciale pentru întrebuinţarea modulilor fumigeni.

Componentele funcţionale ale apărării NBC

În conformitate cu prevederile Doctrinei Întrunite a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord pentru Apărare NBC (ATP – 59B), componentele apărării NBC sunt:

- detecția, identificarea şi monitorizarea NBC;
- avertizarea şi raportarea NBC;
- protecția fizică;
- gestionarea pericolului NBC;
- sprijinul şi contramăsurile medicale.

Detecția NBC presupune utilizarea unui ansamblu de procedee distincte pentru descoperirea prezenței agenților chimici/biologici sau a materialelor radioactive cu potențial militar semnificativ.

Detecția include cercetarea, observarea şi supravegherea NBC.

Prelevarea şi identificarea agenților biologici, chimici şi radioactivi este definită ca o activitate de colectare, transport, analiză şi identificare a materialelor NBC suspecte/necunoscute.

Monitorizarea NBC este procesul continuu sau periodic de determinare a momentului când un pericol NBC este prezent.

Avertizarea şi raportarea NBC este un proces prin care rapoartele despre atacurile NBC/MTI circulă în cadrul SARNBC, iar unitățile sunt alarmate despre pericolele rezultate.

Protecția fizică este individuală şi colectivă.

Pentru realizarea protecției individuale, personalul are nevoie să fie dotat cu EPINBC (mască contra gazelor şi complet de protecție), medicație profilactică, antidoturi, o trusă (pachet) de decontaminare şi o trusă de prim ajutor.

Protecția colectivă NBC se defineşte ca fiind facilitatea furnizată unor persoane într-un mediu NBC prin care se asigură scăderea nivelului optim de protecție individuală NBC (NOPINBC).

Gestionarea pericolului NBC are la bază măsurile de precauție pre-pericol şi de control al pericolului prin evitare, controlul dispersiei, controlul expunerii şi decontaminarea RBC.

Sprijinul şi contramăsurile medicale includ tratamentul şi evacuarea personalului afectat, care a acționat într-un mediu NBC.

În conformitate cu prevederile "Doctrinei Apărării NBC în Armata României", componentele funcționale ale acesteia sunt:

- prevenirea NBC;
- protecția NBC;
- decontaminarea RBC;
- mascarea cu aerosoli;
- întrebuințarea sistemelor incendiare;
- participarea la operații de stabilitate şi de sprijin;
- sprijinul medical;
- logistica armei.

Prevenirea NBC cuprinde:

- detecţia şi identificarea NBC;
- avertizarea/alarmarea şi raportarea NBC.

Protecţia NBC cuprinde:

- protecţia personalului şi a echipamentelor;
- protecţia individuală;
- protecţia colectivă (COLPRO).

Decontaminarea RBC este imediată, operaţională, ulterioară şi finală.

Mascarea cu aerosoli cuprinde acţiuni comune, executate de către subunităţile de toate armele şi specializate, executate de către subunităţile de profil pentru reducerea capacităţii de observare terestră şi aeriană a adversarului şi inducerea în eroare a acestuia, ascunderea dispozitivului propriu şi protecţia echipamentelor de luptă blindate.

Întrebuinţarea sistemelor incendiare vizează, de regulă, spaţiul tactic, având ca scop multiplicarea puterii de lovire a forţelor proprii prin nimicirea adversarului şi incendierea tehnicii de luptă a acestuia.

Participarea la operaţii de stabilitate şi de sprijin reflectă acţiunile desfăşurate de structurile de apărare NBC în folosul forţelor destinate pentru controlul armamentelor, combaterea terorismului, operaţiile antidrog, asistenţă umanitară etc.

Sprijinul medical NBC cuprinde măsuri de control antiepidemic, de diagnosticare rapidă şi corectă, sanitaro-igenice şi pentru tratamentul personalului afectat (victimelor).

Logistica apărării NBC cuprinde totalitatea măsurilor de aprovizionare cu echipamente şi materiale de apărare NBC, transport, mentenanţă, asistenţă medicală, asigurare financiară, asigurarea căilor de comunicaţii şi cartiruirea trupelor.

S.M.O. 50007 precizează faptul că măsurile de apărare NBC sunt:

- prevenirea NBC;
- protecţia NBC;
- decontaminarea RBC.

În S.M.O. 50013 cercetarea NBC este definită ca fiind o misiune a apărării NBC ce se execută în scopul obţinerii de informaţii prin observare sau prin alte procedee tehnice pentru confirmarea sau infirmarea prezenţei sau absenţei pericolelor sau atacurilor NBC/EADA; include şi culegerea informaţiilor despre întrebuinţarea ADMNBC de către adversar, pericolele asociate şi datele meteorologice necesare prognozării, avertizării şi raportării NBC.

Obiectivele cercetării NBC sunt:

- cercetarea NBC a unei rute;
- cercetarea NBC a unei zone;
- cercetarea NBC a unui raion.

Procedee tehnice de executare a cercetării NBC:

- observarea NBC;
- descoperirea contaminării RBC;
- determinarea contaminării RBC.

În SMO 50048, controlul contaminării RBC cuprinde:

- prevenirea şi evitarea NBC;
- decontaminarea RBC.

În "Manualul pentru luptă al subunităţilor de apărare NBC" sunt precizate măsurile şi modul de acţiune pentru structurile de control NBC, cercetare NBC, decontaminare RBC, decontaminare îmbrăcăminte şi EPINBC, mascare cu aerosoli şi sisteme incendiare.

Din problematica prezentată se observă modalităţi diferite de abordare a conceptelor în domeniul apărării NBC, de aceea considerăm utilă ierarhizarea şi relaţionarea unitară a componentelor şi misiunilor de specialitate.

În acest context, opinăm ca apărarea NBC să cuprindă următoarele componente funcţionale:

- prevenirea NBC;
- protecţia NBC;
- gestionarea pericolului NBC;
- sprijinul medical NBC;
- mascarea cu aerosoli;
- întrebuinţarea sistemelor incendiare;
- logistica apărării NBC.

Prevenirea NBC să cuprindă:

- detecţia şi identificarea NBC;
- avertizarea şi raportarea NBC.

Detecţia şi identificarea NBC să cuprindă:

- determinarea posibilităţilor adversarului de întrebuinţare a armelor NBC/EADA în zona de responsabilitate a batalionului;
- cercetarea NBC/EADA (observarea NBC, descoperirea şi determinarea contaminării RBC);
- monitorizarea senzorilor staţionari şi/sau mobili (dacă există);
- recercetarea periodică a zonelor/raioanelor contaminate RBC;
- prelevarea şi analiza probelor RBC.

Avertizarea şi raportarea NBC se realizează în cadrul unui sistem de avertizare şi raportare NBC (SARNBC), iar la nivelul batalionului, prin organizarea şi funcţionarea "subsistemului de observare NBC".

Protecţia NBC să cuprindă protecţia individuală şi protecţia colectivă.

Gestionarea pericolului NBC să cuprindă măsuri generale prepericol şi controlul pericolului prin evitare, controlul răspândirii contaminării, controlul expunerii la radiaţii şi decontaminarea.

Decontaminarea RBC să includă decontaminarea imediată, operaţională, ulterioară şi finală.

Sprijinul medical NBC să includă măsuri de pretratament medical, contramăsurile medicale, tratamentul victimelor NBC şi evacuarea acestora.

Mascarea cu aerosoli să cuprindă:

- acţiuni comune;
- acţiuni specializate.

Întrebuinţarea sistemelor incendiare să vizeze acţiuni:

- specializate;
- de cooperare.

Logistica apărării NBC să cuprindă elementele precizate anterior.

În lupta brigăzii, componentele şi misiunile apărării NBC se manifestă în funcţie de faza în care sunt întrebuinţate forţele şi mijloacele de specialitate organice, primite ca întărire sau date în sprijin (înainte de atacul NBC/EADA, pe timpul atacului NBC/EADA şi postatac/ EADA).

Misiunile apărării NBC în lupta Bg.Mc.

În acest context, apreciem că la nivelul brigăzii, ca de altfel la toate eşaloanele, misiunile apărării NBC au caracter pasiv, fiind executate de unităţile şi subunităţile de toate armele, şi caracter activ, atunci când acţionează structuri specializate.

Misiunile pasive în domeniul apărării NBC în lupta brigăzii cuprind:

- protecţia NBC;
- gestionarea pericolului NBC (măsuri prepericol de utilizare a acoperirilor, camuflare, ascundere, dispersare, înşelare etc.; măsuri pentru controlul pericolului; decontaminarea imediată şi operaţională);
- sprijinul medical NBC;
- mascarea cu aerosoli (L.F.,M.F.);
- logistica apărării NBC.

Misiunile active executate de către subunităţile de apărare NBC în lupta brigăzii vizează:

- cercetarea/recercetarea NBC;
- prelevarea probelor;
- avertizarea/alarmarea şi raportarea NBC;
- controlul expunerii la radiaţii (determinarea şi înregistrarea datelor);
- decontaminarea RBC;
- mascarea cu aerosoli (generatoare);
- întrebuinţarea sistemelor incendiare.

În "Manualul pentru luptă al subunităţilor de apărare NBC", eşalon companie sunt precizate misiunile Cp.Ap.NBC:

- ♦ cercetarea inamicului pentru descoperirea pregătirii acestuia în vederea întrebuinţării armei chimice;

- executarea cercetării NBC pe itinerarele de deplasare (manevră) şi în raioanele de concentrare (dispunere) a trupelor sau de ducere a acțiunilor de luptă, precum şi a raioanelor contaminate radioactiv şi chimic;
- înştiinţarea trupelor despre contaminarea radioactivă şi chimică;
- executarea observării şi cercetării meteorologice;
- participarea la determinarea parametrilor exploziilor nucleare şi loviturilor chimice;
- prelevarea probelor de mediu contaminate chimic şi biologic;
- executarea controlului contaminării radioactive şi chimice a personalului, tehnicii de luptă, armamentului şi altor materiale;
- executarea decontaminării personalului, tehnicii de luptă, armamentului şi altor materiale contaminate radioactiv şi chimic;
- executarea, în unele situații, a decontaminării terenului;
- nimicirea inamicului şi incendierea tehnicii de luptă a acestuia.

În afara acestor misiuni de bază, în funcție de natura situației în care acționează, Cp.Ap.NBC mai poate participa cu o parte din efective la:

- nimicirea desantului aerian, grupurilor de cercetare diversiune ale inamicului, grupurilor paramilitare separatiste şi iredentiste;
- stingerea incendiilor ca rezultat al întrebuinţării de către adversar a mijloacelor incendiare;
- apărarea unor obiective de importanță tactică (poduri, viaducte, noduri de comunicație etc.);
- înlăturarea dărâmăturilor şi deblocarea căilor de acces şi circulație;
- paza digurilor şi lucrărilor hidrotehnice.

În concluzie, considerăm că prezentarea succintă a acestor probleme constituie un instrument de lucru util pentru ofițeri de stat major şi specialişti în abordarea cu realism a apărării NBC în acțiunile militare de nivel tactic.

CONSTRÂNGERI SPAȚIALE ASUPRA LOGISTICII CONTINGENTULUI ROMÂNESC DIN IRAK

Col.prof.univ.dr. Constantin RIZEA

The risk of a major military conflict breaking out in Europe with Romania as a part of it has diminished considerably. But the security of Romania could be affected by some interdependent and multidirectional risks and vulnerabilities which impose adequate and flexible ways of action.

Due to that reason in the new geopolitical and geostrategical context, the preparation of economy and territorial infrastructure will provide benefic effects for Romania's preparation to face all the threats against independency and sovereignty of it or its allies.

Spațiul, într-una din accepțiunile DEX[1], reprezintă: "loc, suprafață, întindere limitată; limitele între care se desfăşoară o acțiune; cadru". Este înțelesul de care dorim noi să ne folosim, relativ la spațiu, pentru a demonstra strânsa legătură dintre acesta şi asigurarea sprijinului logistic necesar forțelor expediționare din Irak.

De unde interesul pentru conținutul mai sus amintit al conceptului de spațiu? Simplu. Toate acțiunile sociale, deci şi cele militare, se desfăşoară într-un cadru dat, o zonă mai mult sau mai puțin întinsă ca suprafață, cuprinzând medii diferite (uscat, apă, aer sau chiar spațiu cosmic). Subliniem caracterul "dat" al spațiului de desfăşurare a acțiunii militare, pentru că principalele caracteristicii ale acestuia – dimensiunea, compartimentarea, complementaritatea, echiparea (mai ales cu elemente de natură materială) sunt greu (dacă nu imposibil, în timp scurt) de modificat de către om.

În acțiunile sale, logistica foloseşte, în special, componenta terestră a spațiului şi mai puțin pe cel acvatic ori pe cel aerian; poate că într-o perioadă nu prea îndepărtată şi logistica militară românească va fi în măsură să folosească oportunitățile oferite de toate mediile, inclusiv de cel cosmic.

Revenind la problematica prezentului articol, ne propunem ca, în continuare, să ne spunem părerea în ceea ce priveşte influența pe care o exercită spațiul (în sensul enunțat mai sus) asupra asigurării sprijinului logistic necesar forțelor româneşti în misiune în Irak.

---

[1] *Dicționarul Explicativ al limbii române*

Pentru început trebuie subliniat faptul că, în problema pusă în discuție, spațiul trebuie analizat şi din următoarelor unghiuri de vedere :

- distanța mare dintre România şi teatrul de război (Irak) unde trupele îşi îndeplinesc misiunea;
- caracteristicile geografico-economice ale țării gazdă;
- suprafața pe care forțele româneşti îşi îndeplinesc misiunea;
- misiunile de luptă ale contingentului național în Irak etc.

Republica Irak este dispusă în Asia de sud-vest (Orientul Mijlociu), la aproximativ 2.200 km de România.

Irakul se întinde între bazinul fluviilor Tigru (1850 km, din care 1400 km în Irak) şi Eufrat (2800 km, din care 1200 km în Irak). Este o zonă depresionară, cu canale părăsite. Cele două fluvii se unesc în Golful Persic, lângă Basra, printr-o deltă mlăştinoasă), în fluviul Shatt al Arab. Câmpia aluvionară a acestor fluvii este antica Mesopotamie şi formează 75% din terenul cultivabil. Relieful Irakului este monoton, semideşertic. În sud-est, Munții Kurdistan, cu văi adânci, străbătute de cei patru afluenți ai Tigrului, mărginesc Iranul. În partea de nord a țării se întinde o parte a Podişului Armean.

Clima este subtropicală, cu ariditate accentuată; temperatura medie anuală în câmpie este deosebit de ridicată; în ianuarie 16° C (2° C, noaptea), iar în iulie, 43° C (24° -27° C, noaptea). Precipitațiile sunt sub 300 mm/an, repartizate neuniform (150 mm /an, la vest de Eufrat, 760-1200 mm/an, în munți).

Vegetația este săracă; peste 80% din teritoriu este deşertic.

Populația este majoritar arabă (80%, irakieni, 15% kurzi, turci, iranieni etc.). Majoritatea populației este concentrată mai ales în partea centrală, în câmpia Tigru-Eufrat; în restul țării sunt sub 1% locuitori pe km pătrat. În general, irakienii trăiesc în mari oraşe (Bagdad; Mosul, în nord; Kirkuk, în sud-est; Najaf, în centru, pe Eufrat etc.). Populația este fragmentată în numeroase structuri de sorginte tribală, iar religia joacă un rol foarte important în conştiința acesteia, dar şi în viața politică a statului.

Irakul este unul dintre statele mari producătoare de petrol ale lumii; s-a dezvoltat industria petrolieră (extracția, rafinarea, petrochimia). În agricultură se folosesc irigațiile în câmpia Tigrului şi Eufratului; țara importă mari cantități de produse manufacturate, dar şi alimente, medicamente etc.

Transporturile şi comunicațiile sunt nu numai insuficient dezvoltate, dar şi distribuite neuniform; sunt de remarcat: calea ferată care face legătura dintre Golful Persic şi Europa (prin Turcia), navigația fluvială (pe Tigru) şi flota maritimă (acum redusă la minim, datorită embargoului internațional).

Datorită îndelungatelor conflictelor militare în care a fost angajată, dar şi a frământărilor politice şi sociale care au zguduit-o, țara se află într-o gravă criză politică, economică şi socială, care duc, cel puțin deocamdată, la imposibilitatea autoguvernării prin forțe proprii.

În acest mediu-politic, economic, militar etc. îşi îndeplinesc misiunile de luptă forţele expediţionare române.

Evident, pentru logistică apar numeroase "sfidări" şi constrângeri pe care, didactic, le putem grupa pe principalele etape ale îndeplinirii unei misiuni de luptă la mare depărtare de ţară: pregătirea şi desfăşurarea forţelor în zona de operaţii; îndeplinirea misiunii; revenirea contingentului în ţară.

a) Sprijinul logistic pe timpul pregătirii forţelor

Asigurarea cu tehnică, muniţii, materiale şi produse s-a realizat în mare parte din existent, prin redistribuiri la nivelul categoriilor de forţe armate şi mai puţin prin achiziţii datorită timpului, de regulă scurt, avut la dispoziţie şi a fondurilor financiare reduse sosite, de obicei, cu întârziere.

S-a urmărit ca tehnica pusă la dispoziţie forţelor expediţionare să fie din cea de fabricaţie mai recentă şi din resursa cea mai mare; aceasta a fost diagnosticată şi introdusă, pentru pregătire, în centrele de mentenanţă subordonate Comandamentului Logistic Întrunit şi în Batalioanele de Metenanţă ale categoriilor de forţe, unde s-au executat lucrările de metenanţă necesare (de regulă reparaţii de nivel 3 şi revizii).

Stocurile de tehnică şi materiale pentru autosusţinere au fost realizate în totalitate atât din existentul aflat la serviciu, cât şi din rezervele aflate în stocurile de mobilizare destinate pentru completarea stocurilor la război sau înfiinţate potrivit sarcinilor la mobilizare.

Având în vedere dispunerea zonei de operaţii şi distanţa la care aceasta se află, transportul forţelor expediţionare a reprezentat o nouă constrângere pentru logistică. În consecinţă, pentru transportul forţelor şi mijloacelor s-au folosit toate căile de comunicaţie: terestre (rutieră şi feroviară), pentru afluirea tehnicii şi materialelor în portul de îmbarcare; aeriene, pentru transportul, în principal, al personalului, dar şi a unor materiale în cantităţi şi de gabarite mici; navale , pentru transportul tehnicii şi materialelor containerizate în zona de dislocare.

În vederea executării transportului în zona de operaţii s-au desfăşurat, în principal, următoarele activităţi:

- echipamentele militare şi materialele necesare au fost pachetizate, paletizate şi containerizate, pe clase , potrivit standardelor NATO;
- s-a evaluat volumul de transport şi s-au stabilit mijloacele de transport necesare;
- s-au făcut demersurile necesare pentru asigurarea capacităţilor de transport feroviar în garnizoana de dislocare şi în punctele de debarcare stabilite;
- s-a organizat raionul de debarcare de pe trenuri, prin asigurarea instalaţiilor (rampelor) de descărcare şi a locurilor de parcare în port, până la îmbarcarea pe navă pentru tehnica şi materialele necesare îndeplinirii misiunilor;

- s-a planificat şi s-a organizat controlul deplasării forţelor pe teritoriul naţional;

- s-au întreprins demersurile necesare pentru obţinerea aprobărilor de tranzit a teritoriilor statelor aflate pe itinerarul de deplasare.

b) Sprijinul logistic acordat forţelor pe timpul îndeplinirii misiunilor în teatrul de operaţii

Pe baza normelor de consum aprobate, precum şi a cererilor trimise de către comandanţii contingentelor dislocate în teatrul de operaţii, materialele şi produsele solicitate au fost pregătite şi depozitate centralizat în ţară, pachetizate, paletizate containerizate şi transportate către beneficiari, în special pe calea aerului. În general tehnica de producţie românească aflată în înzestrarea forţelor dislocate în Irak a corespuns misiunilor ce le-au îndeplinit; nu au fost identificate probleme deosebite, având în vedere condiţiile de climă şi relief din zona teatrului de operaţii foarte diferite faţă de cele din ţară.

Reparaţiile la tehnica defectă s-a executat atât de către formaţiunile de mentenanţă ale detaşamentelor dislocate, cât şi de către unii agenţi economici, în baza solicitării forţelor dislocate în teatru şi a contractelor încheiate în acest sens de către structurile beneficiare. Tehnica şi echipamentele militare a căror reparare în teatru de operaţii nu a fost posibilă au fost repatriate, înlocuite (în mare parte) şi, ulterior, introduse în reparaţii.

Forţele dislocate în Irak au fost integrate în logistica multinaţională şi au beneficiat de sprijinul acordat fie de naţiunea lider, fie de naţiunea cu rol specializat, pe baza acordurilor bilaterale încheiate cu statele partenere şi naţiunea gazdă.

Totuşi, terenul şi clima din zona de îndeplinire a misiunilor de luptă au pus şi pun, încă multe probleme personalului şi tehnicii, probleme care constituie constrângeri importante pentru logistica acestora.

Terenul nisipos în care trebuie să se deplaseze vehiculele militare impun o serie de dotări speciale ale acestora. Motoarele acestor vehicule trebuie să fie motoare de mare putere, iar tracţiunea să fie integrală sau independentă, pe fiecare roată. Ele trebuie să fie dotate cu cabestan şi cabluri speciale pentru scoaterea şi autoscoaterea din nisip a vehiculelor împotmolite sau suspendate. De asemenea, vehiculele trebuie să fie dotate cu dispozitive speciale pentru mărirea capacităţii de trecere în zonele nisipoase, iar personalul să fie antrenat în folosirea acestora.

Este evidentă necesitatea sistemelor de aer condiţionat în condiţiile climatice din deşert, unde temperaturile pot atinge valori de 40° -50° C. Aerul condiţionat nu este doar un element de confort pentru forţele luptătoare. El este un element vital pentru răcirea echipamentelor electronice. De asemenea, este necesară folosirea materialelor termoizolante în construcţia mijloacelor de luptă, sporindu-se astfel eficienţa sistemelor de răcire, dar şi pentru

reducerea amprentei termice, fiind, astfel, mai dificilă descoperirea dispozitivele de detecție bazate pe principiul diferenței termice. Probleme deosebite sunt ridicate de necesitatea răcirii antenelor, în special a celor satelit, care sunt dispuse în câmp deschis. Acestea necesită dispozitive speciale de pompare a aerului rece în jurul componentelor vitale. Foliile de material termoizolant trebuie folosite pentru protecția zonelor vulnerabile. În plus, încălzirea adăposturilor şi a vehiculelor este necesară datorită faptului că temperatura scade semnificativ pe timpul nopții, cauzând, astfel, probleme la fel de mari ca temperaturile ridicate. Nevoia de utilizare intensivă a sistemelor de răcire şi a celor de încălzire are ca rezultat creşterea semnificativă a consumului de combustibil şi, implicit, creşterea numărului mijloacelor de transport şi distribuție a acestui combustibil.

În deşert, nisipul şi praful pot produce desfuncții majore ale sistemelor de luptă şi impun luarea unor măsuri speciale pentru evitarea acestor fenomene. O problemă majoră o constituie pătrunderea prafului în motoare, provocându-se astfel, distrugerea acestora. Anumite dispozitive de protecție împotriva prafului au fost constituite şi sunt utilizate pentru reducerea efectelor acestui fenomen, însă problema principală este cea a filtrelor de aer, care sunt înfundate cu nisip. Filtrele folosite în deşert trebuie să fie mult mai eficiente decât cele destinate acțiunilor de luptă într-un climat temperat.

Armamentul individual, mitralierele, armamentul principal de pe tancuri şi transportoare pot fi serios afectate de praf. Există uleiuri speciale care pot fi folosite pentru prevenirea acestui fenomen, dar singurul mod de soluționare a acestei probleme este întreținerea permanentă şi eficientă a tehnicii de luptă. Elicopterele sunt vulnerabile, în mod deosebit, la praful ridicat pe timpul desfăşurării operațiilor militare în deşert. Zburând la altitudine mică prin nori de praf, nefuncționarea eficientă a filtrelor de aer poate provoca blocarea motoarelor. Acest impediment are implicații deosebite în ducerea acțiunilor de luptă având în vedere rolul important pe care îl au elicopterele în lupta modernă. În anumite situații, marea gamă de misiuni îndeplinite de acestea - luptă antitanc, sprijin cu foc, evacuare - salvare, aprovizionare - va trebui acoperită cu alte forțe şi mijloace mai puțin rapide sau mai puțin precise, ceea ce va influența decisiv rezultatele luptelor. Acelaşi fenomen poate fi întâlnit şi cazul avioanelor care zboară la altitudine mică sau în cel al muniției ghidate prin mijloace optice.

Pentru a supraviețui şi a lupta în condițiile specifice deşertului militarii au nevoie de cantități însemnate de apă, mult mai mari decât atunci când luptă în condiții obişnuite. Pentru personalul care îşi desfăşoară activitatea în punctele de comandă din spatele frontului se pot folosi recipiente de apă obişnuite. Militarii din prima linie şi echipajele vehiculelor blindate au nevoie de recipiente speciale, care să le permită să bea apă fără să întrerupă lupta.

O problemă deosebită o constituie forțele în teren. Camuflarea militarilor şi tehnicii de luptă în deşert nu este o sarcină uşoară în condițiile

lipsei clădirilor şi altor elemente naturale cum sunt pădurile, care sunt de obicei folosite pentru ascundere în alte zone. Până la apariția senzorilor termici, camuflarea în deşert presupunea aplicarea unor principii simple. În primul rând, se confecționau uniforme şi plase de mascare şi se vopseau vehiculele în culori de camuflaj specifice deşertului, pentru mascarea personalului şi a tehnicii militare. În al doilea rând, folosirea tranşelor şi a adăposturilor săpate în teren permitea ascunderea luptătorilor şi a tehnicii de luptă. Senzorii moderni au determinat dezvoltarea unei tehnologii noi de camuflaj în scopul asigurării protecției pentru tot spectrul electromagnetic, vizual, în infraroşu, termic etc. Astfel, în deşert, folosirea plaselor de mascare trebuie să fie completată cu utilizarea dispozitivelor speciale de reducere a "amprentei" termice şi electromagnetice, pentru reducerea posibilităților forțelor adverse de a descoperi dispozitivul de luptă propriu.

Desfăşurarea acțiunilor de luptă în deşert presupune rezolvarea unor probleme specifice deosebite. Confruntarea cu terenul şi clima continuă, iar în prezent este amplificată de apariția sistemelor moderne de armament şi tehnică de luptă. Una dintre cele mai acute probleme constă în posibilitatea mică de camuflare a forțelor împotriva tehnologiilor moderne de supraveghere. Tehnologia oferă unele soluții la multiplele probleme ridicate de condițiile din deşert, dar fără o pregătire intensă şi specifică, militarii care participă la acțiunile de luptă vor fi permanent în dezavantaj. Istoria a demonstrat cu claritate eşecul suferit de armatele care s-au aventurat în deşert fără o pregătire temeinică şi specifică, dotare corespunzătoare şi fără o planificare riguroasă şi detaliată.

c) Activități logistice la rotirea forțelor din teatrul de operații

Rotirea efectivelor din teatrul de operații ridică pentru logistică numeroase probleme; pe de o parte, operațiunea include o retragere din teatru a unor forțe, concomitent cu pregătirea şi trimiterea în aceeaşi zonă a altora, menite să le înlocuiască pe primele; în al doilea rând, complexitatea activităților ce urmează a fi executate face ca în acest proces să fie implicate mai multe structuri şi misiuni specifice.

- Comandamentul Operațional Întrunit:

- stabileşte ce bunuri materiale rămân în teatrul de operații şi care se aduc în țară, urmând a fi înlocuite;

- înaintează cererea de completare cu bunuri materiale şi de asigurare de servicii la Direcția Logistică;

- coordonează activitatea de transport în/din teatrul de operații a forțelor şi a bunurilor materiale asigurate de structurile cu responsabilități

(Comandamentul Logistic Întrunit, bazele logistice teritoriale etc.) solicitând, respectiv plătind transportul, după caz.

- Direcția Logistică:

- primeşte şi analizează cererile de bunuri materiale de completat şi servicii de asigurat;

- stabileşte sarcini distincte de asigurare a bunurilor şi serviciilor necesare forțelor expediționare;

- transmite Comandamentului Operațional Întrunit modul de asigurare a bunurilor materiale cerute în teatru, precum şi a serviciilor solicitate;

- monitorizează activitățile de transport în/din teatru a trupelor rotite/ introduse în teatru, precum şi a bunurilor materiale retrase/asigurate forțelor din teatru.

- Structurile cu responsabilități în domeniul asigurării cu bunuri şi servicii în teatrul de operații:

- soluționează cererile (sarcinile) primite, privind cantitatea, calitatea şi timpul, ordonat;

- coordonează activitatea de paletizare, pachetizare şi containerizare a bunurilor materiale solicitate şi urmăresc îmbarcarea în mijloacele de transport ordonate;

- raportează despre modul de soluționare/rezolvare a solicitărilor primite.

- Contingentul care se roteşte din teatrul de operații se ocupă cu:

- predarea bunurilor materiale stabilite pentru a rămâne în teatrul de operații;

- aduc în țară bunurile materiale altele decât cele care rămân în teatrul de operații.

După încheierea misiunii în teatrul de operații, respectiv la rotirea contingentelor se desfăşoară, în principal, următoarele activități:

- evaluarea şi luarea măsurilor pentru refacerea capacității de luptă a efectivelor participante, prin diagnosticarea tehnicii şi efectuarea reparațiilor ce se impun;

- evaluarea şi refacerea stării de sănătate a personalului;

- planificarea, organizarea şi executarea transportului personalului şi a tehnicii deteriorate evacuate din zona de operație.

În concluzie, asigurarea sprijinului logistic necesar forțelor expediționare din Irak este supusă unor numeroase constrângeri cărora toți cei cu responsabilitate în domeniu, dar mai ales organele de conducere logistică, trebuie să fie pregătite să le facă față, prin pregătire, rigoare, ordine şi disciplină.

REFLECTAREA SITUAȚIEI POLITICO-MILITARE DIN PENINSULA BALCANICĂ ASUPRA SECURITĂȚII ROMÂNIEI

Lt.col. Gheorghe TĂTARU

The political and military situation of Balkan Peninsula was, is, and it is difficult to say for how long it will still be very complex, with a huge radiant capacity of insecurity. Romania is indubitable in the proximal circle of Balkan insecurity contamination. In spite of this, we are witnessing a phenomenon that could have appeared as a paradoxical one in the time of the Cold War: - the level of regional insecurity is high, under the circumstances when the military strength of Balkan states seems to have the characteristic feature of a normal evolution during a period of peace, when nobody can see the cumulus-nimbus clouds of a future military conflict. In this context, both the political instability, the fragile capacity of the states in the Balkan area to ensure the proper function of the state of law and the recrudescence of terrorism conclude to the unknown sides of the equation called Balkan insecurity. All these dangerously reflect over the development of Romania.

Analiza situației politico-militare din țările balcanice reliefează o concluzie constant valabilă pentru fiecare din acestea: - în ceea ce priveşte securitatea, pericolul vine în primul rând din interior, amplificat şi uneori chiar întruchipat de limitele stupefiant de reduse ale sistemului instituțional statal. *„Accentul se va deplasa tot mai mult de pe riscurile şi amenințările de natură militară către cele nemilitare, iar vulnerabilitățile interne vor dobândi o pondere tot mai mare în circumstanțele de risc potențial”*[1].

Trebuie să recunoaştem că nu putem rezista tentației de a începe tratarea subiectului acestui articol cu remarca de mai sus, care vine – în mod ciudat la prima vedere – cu un argument ce înmoaie certitudinea pe care o degajă titlul său. Apelăm la acest contraargument, pentru a nu fi călăuziți exclusiv de subiectivismul aproape inevitabil al sentimentului patriotic ce ne

[1] Bădălan Eugen, Frunzeti Teodor, *Forțe şi tendințe în mediul de securitate european*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu 2003, p. 29.

este întipărit în subconştient, care ne-ar putea determina să hiperbolizăm pericolele externe la adresa securităţii României, în detrimentul adevărului care exprimă nivelul stării de insecuritate printr-un cumul vectorial al pericolelor interne şi externe. De regulă, balcanicii, şi de fapt nu numai ei – întrucât propaganda statului naţiune funcţionează la fel oriunde pe glob, sunt „obişnuiţi" să creadă că răul vine întotdeauna din exterior, acordând circumstanţe atenuante incapacităţii liderilor aleşi relativ democratic şi instituţiilor statului de a rezolva problemele securităţii, prin alte metode decât cele care aduc serioase atingeri relaţiilor internaţionale şi stării de pace. Dar, tot atât de adevărat este că nu trebuie neglijaţi factorii externi care ameninţă securitatea statului, mai ales pentru statele mici cum sunt ţările balcanice. Numai că, este necesar ca analiza acestora să fie obiectivă şi să nu fie declaraţi „ţapii ispăşitori" ai neputinţei balcanicilor de a vedea propriile limite.

În Balcani, poate mai pregnant decât în alte părţi ale lumii, starea de insecuritate din proxima vecinătate se reflectă cu mare intensitate asupra securităţii fiecărei ţări, iar România nu poate face excepţie de la această regulă. *„Fiecare război general începe ca un război local, lărgindu-şi sfera de acţiune pe măsură ce fiecare mare putere constată, la rândul ei, că interesele ei vor fi puse în pericol dacă stă deoparte"*[2], afirmă profesorul englez Martin Wight – recunoscut specialist în teoria relaţiilor internaţionale, iar pentru a-şi susţine ideea, printre altele, dă ca exemplu modul cum a izbucnit în Balcani primul război mondial. În prezent, o contribuţie însemnată la nivelul ridicat al răsfrângerii insecurităţii din sfera vecinătăţii, o aduce existenţa mozaicului etnic din Peninsula Balcanică. Astfel, în domeniul securităţii, spaţiul balcanic este mult „dilatat" în raport cu dimensiunile geografice strict peninsulare şi cuprinde inclusiv orizonturile nordice ale Carpaţilor româneşti. Acest aspect face ca trăirile balcanicilor să fie intense în momentul aprinderii unui focar de insecuritate, amplificând orice conflict precum vântul împrăştie focul în savana uscată de anotimpul secetos. România, cu cele 19 minorităţi naţionale recunoscute oficial pe teritoriul său, la care se adaugă sutele de mii de români şi aromâni ce trăiesc la sud de Dunăre, vibrează intens la cel mai mic focar de insecuritate ce se aprinde în orice colţ al Peninsulei Balcanice. Libertăţile democratice de care se bucură minoritarii din România – albanezi, bulgari, greci, macedoneni, maghiari, sârbi, turci etc. – precum reprezentarea parlamentară şi dreptul la expresia liberă a mass-media în limba lor maternă, determină o amplificare semnificativă a sensibilităţii României la starea de insecuritate din întreg spaţiul balcanic.

Situaţia politico-militară actuală din Peninsula Balcanică a fost, este – şi greu de spus pentru cât timp va fi – complicată, cu o imensă capacitate radiantă de insecuritate. România se află indubitabil în cercul proxim de

[2] Wight Martin, *Politica de putere*, Editura ARC, Chişinău, 1998, p. 108.

contaminare cu „insecuritate balcanică”. Cu toate acestea asistăm la un fenomen ce ne-ar fi părut paradoxal pe timpul „războiului rece”: - gradul de insecuritate regională este foarte ridicat, în condițiile în care situația militară a țărilor balcanice pare a avea caracteristica unei evoluții normale pentru o stare de pace în care nu se întrevăd norii unei viitoare confruntări militare. Nici o țară de la sud de Dunăre nu își dezvoltă rapid un potențial militar care să prevestească pregătirea pentru o confruntare militară, iar România – cu toate progresele cu care se laudă că le-a făcut pentru ridicarea pregătirii forțelor sale armate la nivelul Alianței Nord-Atlantice, nu are nici pe departe o capacitate de ofensivă militară care să îngrijoreze în vreun fel statele vecine.

În acest context, instabilitatea politică şi capacitatea foarte fragilă a țărilor balcanice de a asigura funcționarea internă a statului de drept, precum şi recrudescența flagelului denumit „terorism”, rămân unele dintre necunoscutele principale ale ecuației insecurității balcanice ce se reflectă periculos asupra evoluției României. Instabilitatea politică este interpretată de cele mai multe ori greşit în spațiul balcanic, fiind asimilată cu schimbarea orientării politice a puterii cu ocazia alegerilor. Nimic mai fals. Instabilitatea politică este dată de incapacitatea guvernelor de a gestiona problemele sociale, care reprezintă de fapt partea vizibilă a aisbergului neputinței guvernanților în administrarea celorlalte domenii şi refulează prin măsuri, de obicei prezidențiale şi rareori parlamentare, de schimbare a echipei guvernamentale în cadrul aceleaşi legislaturi. Alianțele politice dintre partide cu orientări aproape diametral opuse – făcute împotriva firii, compromisurile bazate pe corupție şi dorința de a rămâne la putere cu orice preț lăsându-se la o parte principiile de bază ale democrației, legislația în care excepțiile sunt înmiit mai numeroase decât regulile – adoptată la comandă afacerist-politică, stufoasă, neclară, contradictorie şi prin urmare aplicabilă numai în cazul omului de rând, mentalitatea burghezo-comunistă a celor ce sunt puşi să conducă – de la vârful puterii şi până la cele mai mici eşaloane ale instituțiilor statale, reprezintă doar unele dintre aspectele care determină instabilitate politică. Este o adevărată caracatiță, a cărei monstruozitate creşte direct proporțional cu numărul anilor perioadei de tranziție de la sistemul comunist la economia de piață. Acest monstru va putea fi anihilat după integrarea spațiului balcanic în Uniunea Europeană, numai în cazul în care instituțiile europene vor fi suficient de fiabile încât să preia în fapt controlul țărilor balcanice, în spiritul principiilor unei democrații occidentale actualizate la noile realități ale secolului XXI. Pentru că la acea vreme spațiul balcanic va fi, după toate probabilitățile unul problematic din punct de vedere al dezvoltării şi implicit al securității, Uniunea Europeană va regreta timpul pierdut cu experimentul „perioadei de tranziție”, în care unii idealişti occidentali consideră că balcanicii trebuie să se ridice singuri, sprijiniți numai

prin programe susținute financiar (la fel de ineficiente precum ajutoarele alimentare ale ONU în unele state africane).

Instabilitatea politică a devenit o caracteristică de o constanță cronică în multe țări balcanice, care, pe lângă pericolul intern ce îl reprezintă, influențează negativ şi relațiile interstatale bi şi multilaterale din spațiul balcanic, ce la rândul lor alimentează sentimentul insecurității. Situația politică instabilă din spațiul ex-iugoslav şi cu preponderență din Serbia a avut implicații majore asupra securității economice a României. Nici un ajutor din partea organismelor internaționale nu a fost în măsură să acopere măcar parțial pierderile economice înregistrate de România în urma războiului NATO – RF Iugoslavia, ale căror ecouri se manifestă şi în prezent printr-un nivel foarte redus al cooperării economice dintre cele două țări, în raport cu potențialul existent.

Funcționarea statului de drept este deficitară în marea majoritate a statelor balcanice, iar ceea ce s-a întâmplat în Albania în 1997 a rămas un caz izolat în regiune doar printr-o succesiune de conjuncturi fericite interne, coroborate cu sprijinul organismelor financiare internaționale. Afirmația nu este gratuită. Progresul civilizației umane este posibil şi datorită organizării vieții sociale după reguli ce de multe ori vin în contradicție cu tendința caracterului rebel existent în mai mare sau mai mică măsură în fiecare dintre noi. Pentru că starea de relativă linişte socială reprezintă „normalul", aproape că nu ne dăm seama de importanța bunei funcționări a statului de drept. România a trecut în 1999 primejdios de tangențial pe lângă colapsul financiar şi doar genialitatea echipei guvernatorului Băncii Naționale a României – Mugur Isărescu, a evitat intrarea în „încetare de plăți", ce oriunde în lume poate crea haos şi anarhie (exemplul Argentinei din anii 2001-2003, când deseori populația dezlănțuită ieşea pe străzi şi devasta magazinele pentru a-şi asigura traiul zilnic, este elocvent). Dar pericolul nu a trecut în întregime pentru toate statele din spațiul balcanic. O repetare a colapsului statului de drept, oriunde la sud de Dunăre, are un impact periculos de negativ asupra stării de securitate a României. Pierderile economice indirecte, la care trebuie luate în calcul până şi costurile contribuției cu trupe la intervenția forțelor internaționale de stabilizare a situației, influențează negativ dezvoltarea, precum vremea umedă şi rece bolnavul în convalescență.

Recrudescența flagelului denumit „terorism" în Balcani, deşi nu se manifestă la fel de violent precum în Orientul Mijlociu, are repercusiuni dure asupra securității regionale. Dimensiunea efectelor activităților de sorginte teroristă asupra securității balcanice este comparabilă la nivel global cu numărul victimelor țânțarului anofel – purtătorul plasmodiumurilor malariei (ce se ridică la peste 3,5 milioane de oameni anual şi nu impresionează aproape pe nimeni, în comparație cu cele ale şerpilor veninoşi, de numai câteva mii, dar care produc rumoare întrucât sunt relatate imediat la ştirile

locale pe toate meridianele mapamondului). În spațiul balcanic, activitățile de rutină ale diferitelor grupări teroriste macină în primul rând economia statelor, fapt care se reflectă ca un bumerang asupra stării de securitate. Fenomenul se manifestă, cu mici variații de exprimare, în toate țările balcanice. România se laudă cu un anumit control al acestuia, însă adevărul este că declarațiile venite în acest sens de la instituțiile ce au ca menire protecția statului față de manifestările terorismului sunt mai mult în măsură să liniştească opinia publică decât să relateze complexitatea fenomenului. *„Lupta cu terorismul este o misiune grea, ce presupune o strategie laborioasă, utilizarea unei mari varietăți de instrumente, prin care să se acționeze nu numai asupra simptomelor, ci mai ales asupra cauzelor”*[3].

Un alt aspect al reflecției situației politico-militare din Peninsula Balcanică asupra securității României – puternic conectat la problemele statale interne precum instabilitatea politică, funcționarea statului de drept şi recrudescența flagelului denumit „terorism” – este reprezentat de tematica influenței actorilor non-statali asupra relațiilor inter-statale regionale. Fenomenul globalizare a adus în cadrul sistemului de relații internaționale grupuri de putere care scapă controlului direct al statelor – actorii non-statali. În linii mari, aceştia se constituie în corporații transnaționale, care în unele cazuri au o cifră de afaceri mai mare decât produsul intern brut al unei țări de mărime mică-mijlocie, precum şi în organizații ale crimei organizate sau teroriste. La nivel global, acțiunile actorilor non-statali se manifestă din ce în ce mai pregnant, interferând nu de puține ori cu interesele statelor, dar nu au obținut încă statutul de „centru de putere autonom”, cu posibilități de reconfigurare completă a sistemului clasic de relații interstatale. Suveranitatea statală asigură o serie de avantaje încă foarte puternice, iar actorii non-statali utilizează rețeaua de relații statale pentru promovarea obiectivelor imediate proprii, fără a avea o suficientă potență care să le ofere varianta ignorării sau eludării acesteia. De asemenea, este de remarcat că actorii non-statali reprezintă nu numai factori care influențează deciziile de politică internă ale statului, ci agenda politicii externe, cu efecte asupra relațiilor interstatale. Mai trebuie adăugat că, în ultimii ani, se înregistrează o amplitudine fără precedent a acțiunilor actorilor non-statali destabilizatori – organizațiile teroriste şi crima organizată.

În Balcani, în ceea ce priveşte gradul de manifestare al actorilor non-statali, influența cea mai pregnantă este deținută de exponenții crimei organizate şi teroriste. O particularitate o reprezintă faptul că organizațiile teroriste nu se manifestă aici cu hidoşenia imagologică a actelor antisociale de care uzează în alte părți ale lumii, ci folosesc acest spațiu ca loc de refugiu, pregătire militară şi suport logistic. Slăbiciunea instituțiilor responsabile cu asigurarea ordinii de drept, cadrul juridic instabil şi mai ales caracteristica

[3] Revista „OMZ – Osterreichische Militarische Zeitschrift”, Special Edition 2003, art. *The new threats due to material diversion, trafficking, and terrorism*, pp. 5-9.

inaplicabilității actelor legislative adoptate în statele balcanice, creează un mediu propice pentru dezvoltarea părții nevăzute a aisbergului denumit „terorism”.

Un alt aspect al influenței actorilor non-statali asupra statelor balcanice, ce pare a fi un non-sens, îl reprezintă presiunea unor mari companii asupra factorilor de decizie politică pentru obținerea unor proiecte sau facilități, concomitent cu deplângerea aproape unanimă în mediul de afaceri transnaționale a nivelului ridicat de corupție în Peninsula Balcanică. Acest fenomen, aparent straniu, își are explicația în lipsa implicării de anvergură a marilor corporații internaționale în spațiul balcanic, ca urmare a statutului de regiune instabilă, acoperită numai parțial şi încă neconvingător de umbrela de securitate euro-atlantică, prin urmare – zonă cu grad mare de risc. În acest context, nu pot fi blamate echipele manageriale ale acestor actori pentru oportunismul manifestat în exploatarea corupției mediului politic balcanic.

Problematica influenței actorilor non-statali asupra situației politico-militare din spațiul balcanic şi reflexia evoluției acesteia asupra securității României reprezintă un subiect pe cât de complex, pe atât de sensibil, iar dezvoltarea lui presupune inevitabil reliefarea unor exemple şi implicit posesia unor dovezi indubitabile. De aceea ne vedem nevoiți să rămânem la enunțul generalităților de mai sus, valabile pentru toate statele din spațiul balcanic, a căror realitate este reclamată de majoritatea analiştilor politico-militari.

CONDIȚIONĂRI LOGISTICE ASUPRA REFORMEI ARMATEI ROMÂNIEI

Gl.bg.drd. Neculae OȚELEA

It is obvious that at this stage of Army restructuration and Euroatlantic integration there are many constraints regarding the implementation of this process.

The institutional, financial, economic, infrastructure and standard constraints are very important in order to ensure the efficiency of both The Army and logistic restructuration.

Perfecționarea continuă a armamentelor şi tehnicii de luptă, concomitent cu creşterea nivelului de pregătire a comandamentelor şi de instrucție a trupelor, întrebuințarea acestora într-o concepție unitară în conflictele militare din ultimii 10-15 ani, au impus la nivelul conducerii Armatei României, reconsiderarea unor măsuri luate anterior în direcția modernizării acesteia.

Generate, în principal, de nevoia internă de a asigura funcționalitatea structurilor militare şi de a le adapta rapid "din mers" la cerințele conflictului armat modern, în scopul îndeplinirii misiunilor ce le revin la pace, în situații de criză şi pe timp de război, aceste măsuri au necesitat, necesită şi vor necesita o informare permanentă şi receptivitate la schimbările mediului de securitate în spațiul de interes strategic al țării noastre, dar şi capacitatea de a renunța cu uşurință şi fără mari eforturi, la concepte şi concepții depăşite.

Fiind obligată să-şi dezvolte, prin efort propriu şi cooperare internațională, capacități credibile de acțiune care să o apropie, din punctul de vedere al înzestrării şi operativității, de cele ale statelor din Alianța Nord-Atlantică, armata română a trebuit să facă eforturi considerabile în vederea sprijinului logistic al trupelor participante la acțiuni militare ale NATO.

Toate aceste eforturi au fost materializate prin activități îndreptate în vederea adoptării unui sistem logistic flexibil, compatibil cu sistemele similare din țările membre NATO, apt să realizeze funcțiile de bază ale logisticii.

Procesul de reformă, în care se află angajat sistemul militar, reprezintă o activitate continuă, care nu s-a oprit odată cu aderarea României la NATO, eforturile de integrare fiind conjugate, pe de o parte, cu obligația implementării standardelor NATO, negociate sub statutul de *Obiective ale*

Forţei, iar pe de altă parte, cu formularea şi dezvoltarea practică a proiecţiilor de forţe 2007, 2012 şi a *Strategiei generale de dezvoltare a Armatei României 2025*.

Reprezentând o componentă fundamentală a procesului de restructurare a armatei, reforma sistemului logistic a fost şi este influenţată de o serie de condiţionări care sunt privite în momentul actual prin perspectiva relaţiei biunivoce statuată între reformă şi logistică. În acest sens, trebuie subliniat faptul că, dacă logistica determină evident ritmul, cursul şi finalitatea reformei, reforma în sine impune, prin dezvoltarea sa graduală şi generală, transformări profunde atât în aria conceptuală, cât şi în ceea ce priveşte procedurile şi scopurile logisticii.

În conformitate cu etapele reformei sistemului militar (parcurse ori planificate în viitor), principalele direcţii de realizare ale acesteia sunt următoarele:

- îndeplinirea obiectivelor de interoperabilitate şi participare la Parteneriatul pentru Pace (PfP), de dezvoltare a cooperării militare;
- managementul eficient al resurselor umane în procesul de restructurare a forţelor concomitent cu creşterea gradului de profesionalizare a personalului armatei;
- restructurarea şi modernizarea armatei pentru constituirea şi consolidarea capabilităţilor menite să asigure îndeplinirea tuturor obligaţiilor asumate de ţara noastră;
- înzestrarea cu tehnică şi echipamente necesare forţelor;
- operaţionalizarea forţelor destinate participării la misiuni comune, în cadrul politicii de securitate şi apărare.

Considerăm că îndeplinirea acestor deziderate reprezintă o urmare firească a caracterului obiectiv al reformei, şi nicidecum o prioritate conjuncturală. De aceea, în gestionarea reformei sistemului militar nu s-a pus nici un moment problema necesităţii acesteia, ci doar de stabilire a unei strategii care să ţină seama de evoluţia socio-politică a României în contextul internaţional, de sistemul de alianţe avut în vedere, precum şi de resursele umane, materiale şi financiare implicate în această întreprindere.

În cadrul acestui efort general de reformare a sistemului militar, deosebit de importantă apare modalitatea de restructurare a sistemului logistic militar, care vine să definească atât locul cât şi rolul acestuia în cadrul unui proces complex, lung şi supus permanent nevoii de actualizare, îmbunătăţire sau corelare cu evoluţiile generale.

Rolul esenţial al logisticii în generarea, regenerarea şi operaţionalizarea forţelor, în asigurarea creşterii capabilităţilor de dislocare a acestora, face ca aceasta să constituie suportul material, pe termen lung, şi indispensabil în realizarea reformei armatei române.

Principalele obiective ale logisticii, în această etapă a reformei sistemului militar, sunt determinate de necesitatea atingerii primelor trei nivele ale standardizării tehnicii şi echipamentelor cu ţările membre NATO, şi anume: compatibilitatea, interoperabilitatea şi interschimbabilitatea, ultimul nivel al acestui proces - comunalitatea - urmând a fi abordată mai târziu.

Paşii făcuţi în această direcţie, înzestrarea cu tehnică şi echipamente militare moderne, automatizarea sistemului informatic logistic, externalizarea unor servicii etc. reprezintă, în opinia noastră, nu numai domenii prioritare, ci şi suportul tehnic necesar realizării obiectivelor propuse.

Suntem de părere că principalele adaptări, schimbări şi ajustări avute în vedere, precum şi cele pe care trebuie să le parcurgă actualul sistem logistic, pentru a ajunge cu adevărat la capabilitatea de a îndeplini rolul esenţial, stabilit logisticii în derularea reformei, sunt următoarele:

- modificările structurale, vizând logistica, au fost realizate urmând calea reducerilor şi simplificărilor, concomitent cu delimitarea clară a răspunderii, în funcţie de locul şi rolul eşaloanelor (tactice, operative sau strategice), în spaţiul cărora acestea funcţionează;
- degrevarea eşaloanelor combatante, în primul rând de sarcinile logisticii de producţie, lucru firesc dacă avem în vedere locul şi rolul acestora în posibilul teatru de operaţii;
- participarea la misiuni internaţionale, schimburile de experienţă şi conferinţele logistice de planificare periodice au constituit tot atâtea surse de perfecţionare a sistemului militar logistic, sporind rolul şi eficienţa acestuia în cadrul oricărei operaţiuni militare;
- rezolvarea cu rapiditate a problemelor specifice acestei etape:
  - excedente şi, paradoxal, deficite mari de tehnică şi echipamente;
  - armonizarea şi convergenţa normelor, principiilor de asigurare a suportului logistic şi a legislaţiei în domeniu;
  - externalizarea unor servicii concomitent cu necesitatea infuziei cu specialişti capabili să asigure implementarea cerinţelor managementului logistic al reformei.
- înzestrarea forţelor, gradul lor de dotare tehnico-materială. În acest sens, este evident că sprijinul logistic nu s-ar putea exprima coerent şi eficient dacă nu ar beneficia de o înzestrare adecvată, de o dotare corespunzătoare, care ulterior, în câmpul tactic, să facă obiectul susţinerii logistice propriu-zise;
- luarea deciziilor pe bază de criterii economice, în cadrul cărora raportul cost/calitate a devenit preponderent. Deşi insuficient fundamentat teoretic, pe măsura extinderii deciziilor pe baza analizei costurilor, s-a impus an de an managementul prin bugete, crescând răspunderea comandanţilor şi organelor de logistică pentru cheltuirea fondurilor alocate;
- creşterea răspunderii faţă de cheltuirea banului public;

- transformarea gândirii economice în element calitativ de luare a deciziilor;
- fundamentarea managementului prin programe de constituire şi modernizare a forţelor.

Este evident că în derularea procesului de transformare a armatei apar o serie de condiţionări logistice de diferite facturi, care influenţează mai mult sau mai puţin acest proces. Aceste condiţionări au în vedere conexiunile şi raporturile de determinare existente între logistică şi reformă, care se influenţează reciproc în diferite proporţii, în funcţie de momentul analizat, precum şi cerinţele operaţionale presupuse şi gradul de reprezentativitate al acestora.

Tocmai aceste raporturi concretizează, apreciem noi, determinarea reciprocă a celor două activităţi, surprinzând modul în care echilibrul specific necesar devine determinant şi produce efectul dorit, fie el chiar corectarea unor erori care s-au produs sau erau pe cale să se producă în diferite perioade ale reformei în domeniul logistic.

Condiţionările instituţionale. Pentru a sublinia influenţele pe care acest tip de condiţionări le-au avut asupra reformei sistemului militar, considerăm că trebuie făcută o corelaţie biunivocă cu evoluţia mediului internaţional de securitate, care joacă de regulă, un rol hotărâtor în evoluţia fenomenului militar contemporan, caracterizat prin ample procese reformatoare în derulare.

Aspectele care au caracterizat cadrul instituţional românesc, îndeosebi după aderarea de către ţara noastră în anul 1994 la Parteneriatul pentru Pace (PfP), au avut în vedere dezvoltarea instituţiei militare ca instrument de putere al statului şi identificarea, gestionarea şi soluţionarea unor adevărate "puncte obligatorii de trecere" pe calea dezvoltării reformei militare în ţara noastră.

Acest proces s-a derulat uneori cu greutatea inerentă tranziţiei, pas cu pas, dar, trebuie să subliniem încă o dată, în deplină concordanţă cu opţiunile fundamentale ale României de aderare la NATO.

Strategia de securitate naţională stabileşte, în domeniul militar, ca obiectiv fundamental, condiţionând şi influenţând direct reforma instituţiilor militare, integrarea deplină a României în structurile euroatlantice, continuarea reformei în conformitate cu standardele NATO şi UE pentru dezvoltarea unei capacităţi de apărare credibilă, modernă şi eficientă. Armatei îi este rezervată astfel, instituţional, o gamă largă de acţiuni având ca fundament „Strategia Militară a României", dezvoltată prin „Viziunea Strategică – 2010. Armata României".

Iniţiativele legislative care s-au derulat în direcţia creării cadrului instituţional de funcţionare a armatei, reformării acesteia în vederea aderării la Alianţa Nord-Atlantică au fost următoarele:

- înfiinţarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării prin Legea 39/1990, în scopul organizării şi coordonării unitare a activităţilor ce privesc apărarea naţională, atât în timp de pace cât şi de război;

- semnarea Tratatului de reducere a forţelor convenţionale în Europa (CFE-1990), prin care s-au impus limitări cantitative şi calitative ale armamentului convenţional;

- intrarea în vigoare a Constituţiei, prin care s-a fundamentat cadrul constituţional al controlului civil asupra armatei, au fost fixate atribuţiile instituţiilor cu competenţe în domeniul apărării naţionale, precum şi limitele rolului şi misiunilor forţelor armate;

- aderarea ţării noastre în anul 1994 la Parteneriatul pentru pace şi adoptarea unor programe de restructurare a forţelor armate şi de realizare a interoperabilităţii acestora cu structurile militare NATO;

- legiferarea legii apărării naţionale nr. 45/1994, care fundamentează organizarea forţelor armate pe principiul *suficienţei defensive*, ca o manifestare a adoptării conceptului de *apărare credibilă*;

- fundamentarea noului regim juridic al resurselor apărării naţionale prin dispoziţiile Legii 46/1996 privind pregătirea populaţiei pentru apărare, Legii 132/1997 privind rechiziţiile de bunuri şi prestările de servicii în interes public, Legii 80/1995 privind statutul cadrelor militare, cu completările şi modificările ulterioare;

- adoptarea OUG 52/1998 privind planificarea apărării naţionale a României a creat cadrul juridic necesar pentru armonizarea scopurilor apărării naţionale cu resursele avute la dispoziţie, prin intermediul documentelor de planificare existente în domeniul apărării naţionale;

- aprobarea Strategiei de Securitate Naţională a României prin H.G.36/ 2001, precum şi a strategiei militare a României prin H.G.318/2000, a finalizat o perioadă de tranziţie spre crearea cadrului juridic care să ofere legitimitate firească tuturor demersurilor în domeniul securităţii naţionale;

Domeniul logistic nu a rămas, desigur, în afara reformelor instituţionale deşi, apreciem noi, în loc să preceadă acţiunile presupuse de demersurile prezentate, s-a situat constant într-o consecinţă, într-un efect al acestora.

Inclusiv în domeniul restructurării, structurile logistice au rămas în urmă, existând situaţii când, proiectarea, în sfârşit, a acestora, nu mai era de actualitate datorită succesiunii rapide a proiecţiei forţelor la nivelul decidenţilor politico-militari. Abia după anul 2000 au apărut proiecţii de structuri şi proceduri logistice, adaptate conceptual şi practic realităţilor economico-militare contemporane. S-a reechilibrat astfel, în opinia noastră, raportul logistică – acţiuni militare, acestea fiind corelate mai bine, rezultând, în toate proiecţiile forţei propuse pentru armata noastră o logistică clar conturată (desigur perfectibilă), atât pe orizontală cât şi pe verticală, compatibilă procedural şi structural cu standardele NATO.

Mai mult decât atât, strategiile de dezvoltare conceptual instituţionale conexe proiecţiilor 2004, 2007 sau 2012 sunt, în domeniul logistic, pe cale de a fi completate într-o viziune unitară pe o perioadă destul de lungă, până în 2025, care

oferă un prezent şi o perspectivă bine conturate acestui domeniu, şi vizează corecţii instituţionale şi conceptuale planificate gradual pe măsura derulării reformei armatei şi aprofundării procesului de integrare deplină în NATO.

Condiţionările financiare sunt întotdeauna evidenţiate ca element central de potenţare a ritmului şi a calităţii reformei în orice domeniu de activitate.

În acest sens, finanţarea reprezintă pentru organismul militar o activitate indispensabilă, o componentă majoră a fluxurilor economice ce au loc între elementele sistemului militar şi între acestea şi alte sisteme economice şi sociale, pentru asigurarea armatei cu toate resursele de care are nevoie.

Toate direcţiile reformei armatei au fost condiţionate financiar, întrucât îndeplinirea obiectivelor de interoperabilitate, restructurare şi modernizare a capabilităţilor, înzestrarea, perfecţionarea sistemului de mobilizare şi planificare a forţei, necesită fonduri însemnate, cu atât mai mult cu cât nivelul de la care s-a plecat era foarte scăzut.

Pentru rezolvarea contradicţiei fundamentale între „ceea ce este necesar" şi ceea ce poate fi „real alocat", conform posibilităţilor şi funcţionabilităţii economiei naţionale, s-a adoptat procesul cunoscut în general sub denumirea de „Planificarea apărării". Acesta cuprinde un ansamblu de activităţi prin care volumul, structura şi modul de alocare a resursei umane, materiale şi financiare sunt determinate, reglate şi puse în practică în raport cu obiectivul fundamental de securitate şi apărare armată a statului.

Prin adoptarea acestui proces, s-a asigurat coerenţa unor activităţi ce decurg din direcţiile de dezvoltare a reformei armatei, cum ar fi : dotarea şi înzestrarea, transformarea şi desfiinţarea unor unităţi, instruirea şi antrenarea forţelor, precum şi desfăşurarea efectivă a activităţilor în teatrele de operaţii.

Aşadar, tocmai condiţionările financiare au determinat adoptarea şi aplicarea sistemului de planificare, prognozare, bugetare şi evaluare a resurselor pentru apărare (PPBES), care obligă la regândirea modului de distribuire (alocare) a resurselor în raport cu obiectivele privind constituirea, modernizarea şi pregătirea forţelor.

Evident că influenţa condiţionărilor financiare nu se opreşte aici. Pregătirea resursei, nivelul de operaţionalizare şi înzestrare a forţelor, gradul de interoperabilitate şi, nu în ultimul rând, cheltuielile de personal sunt condiţionate, dar tocmai cunoaşterea şi luarea lor în consideraţie determină echilibrarea raportului nevoi-posibililităţi.

Managementul logistic eficient, adecvat şi adaptat permanent realităţilor obiective şi aspiraţiilor legitime este chemat pe segmentul său de manifestare, să contribuie la susţinerea reformei, atenuând eventualele disfuncţii, obiective sau subiective, conştientizate ori nu.

Condiţionările economice. Reforma armatei, ca de altfel întreaga reformă, este condiţionată de resursele economice, ele reprezentând, în fapt, constrângeri importante pentru derularea acesteia.

Trebuie subliniat faptul că dezvoltarea economică influenţează decisiv procesul de reformă, armata şi, implicit, apărarea ţării şi de aceea modalităţile în care dezvoltarea economiei, tranziţia la economia de piaţă şi mediul economic naţional şi internaţional influenţează armata şi apărarea ţării şi, implicit, reforma acesteia sunt foarte diferite.

Este deja o realitate importantă revitalizarea procesului de reformă ca urmare a creşterii economice şi, pe această bază, a redimensionării alocaţiilor pentru apărare, aceasta confirmând, încă odată, faptul că dezvoltarea armonioasă a economiei influenţează decisiv armata şi apărarea ţării.

Tocmai de aceea nu putem face abstracţie că suportul material al apărării ţării este dependent de factorul economic şi are conexiuni directe cu majoritatea ramurilor economiei şi ramificaţiile ei, cu resursele financiare, materiale şi umane acumulate în ţară.

Domeniile de activitate specifice logisticii, în care condiţionările economice au fost resimţite cel mai bine, considerăm că sunt următoarele:

- baza materială a instrucţiei şi nivelul tehnic al înzestrării;
- nivelul cantitativ, dar şi calitativ al rezervelor, precum şi gama de servicii necesare forţelor;
- asigurarea bazei tehnico–materiale a producţiei de apărare, de la materii prime, materiale, combustibili, energie, până la produsul finit ce trebuie să intre în înzestrarea forţelor;
- procesul de optimizare a aprovizionării (eficientizarea achiziţiilor specifice ca element predominant al funcţiei de aprovizionare);
- calitatea serviciilor asigurate forţelor.

Bineînţeles, că şi alte domenii de activitate specifice logisticii sunt influenţate într-o măsură mai mare sau mai mică şi de aceea, apreciem că reforma instituţiei militare depinde nemijlocit şi de posibilităţile economice de susţinere a eforturilor integrării, acestea condiţionându-i chiar ritmul sau obiectivele propuse.

Condiţionările de infrastructură. Infrastructura este asimilată în general cu elementul cheie care condiţionează, prin buna sa funcţionare, viabilitatea sistemului. Aceasta include infrastructura teritorială şi infrastructura militară (logistică). Din punctul de vedere al infrastructurii logistice, avem în vedere atât componentele fixe, specifice cazării efectivelor, cât şi elementele dislocabile (în principal în domeniul comandă, control, comunicaţii, informatică şi medical).

Condiţionările sistemului logistic, introduse de realizarea unei infrastructurii viabile care să asigure toate funcţiile şi capabilităţile necesare unei armate care face parte din NATO, considerăm că sunt următoarele:

- situaţia în care se găsesc o serie de segmente importante din infrastructura Ministerului Apărării Naţionale, devenite excedentare şi din ce în ce mai costisitoare;

- transferul unor cazărmi (locații) aparținând Ministerului Apărării Naționale, către organele administrației publice locale precum şi către unele ministere interesate să le preia, degrevând bugetul armatei de o adevărată povară şi stopînd degradarea şi deprecierea lor continuă;

- dezvoltarea şi finalizarea procesului de realizare a infrastructurii informaționale a apărării, având în vedere rolul strategic al informației, managementul resurselor informaționale, în context C_4I_2SR;

- dezvoltarea infrastructurii şi capabilităților medicale, prin optimizarea reformei în condițiile unei evoluții corespunzătoare în raport cu scopurile şi stadiul restructurării;

- dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii, asigurarea capabilităților ce pot fi puse la dispoziția Aliaților (APOD, SPOD, RPOD, aeroporturi, porturi, căi de comunicație - actualizarea Catalogului de Capabilități HNS).

Stadiul atins în momentul actual în acest domeniu funcțional al logisticii, ne îndreptățeşte să apreciem că, în funcție de alocațiile bugetare puse la dispoziția armatei în viitorii ani, vom atinge obiectivele propuse în acest domeniu şi vom atinge astfel standardele euroatlantice consacrate.

Condiționări de învățământ. Învățământul, formarea şi pregătirea profesională a personalului, fundamentează reforma militară şi asigură consistență şi coerență actului logistic conex acesteia. În particular, învățământul logistic trebuie să rezolve probleme complexe generate de nevoia de adaptare continuă a procedurilor logistice la transformările economico-financiare specifice perioadei de tranziție la economia de piață. Numai pregătind personalul de logistică la nivelul standardelor actuale, adoptând în permanență acele transformări necesare alinierii învățământului militar logistic la cerințele şi etapele generale parcurse pe timpul reformei, se va asigura suportul profesional necesar susținerii complexului proces logistic al reformei.

Condiționările în acest caz îmbracă, evident, conotații reciproce întrucât relația este interactivă, reforma influențând pas cu pas direcțiile şi cadrul general al învățământului militar logistic şi, desigur, finalitatea dorită şi proiectată a acestuia.

Condiționări de standarde. În prezent, Armata României, aflată în plin proces de reformă, este racordată pe deplin la problematica standardizării NATO, participând efectiv la *Procesul de analiză şi revizuire a sarcinilor de standardizare* (STRAP - Standardization Tasking Review and Analysis Process), ceea ce va permite integrarea cerințelor standardizării operaționale în procesul complex de integrare efectivă în rândurile Alianței.

Logistica şi reforma armatei sunt elemente inseparabile ale aceluiaşi obiectiv major, integrarea deplină în NATO şi creşterea gradului de interoperabilitate al forțelor, concomitent cu diversificarea capabilităților operaționale.

În acest sens, considerăm necesar să subliniem rolul standardizării în îndeplinirea obiectivelor propuse în plan doctrinar, în domeniul interoperabilității, al terminologiei, formatului comun al mesajelor, al criptărilor şi frecvențelor, al codificării, cât şi în domeniul echipamentelor, logisticii şi procedurilor.

Datorită partajării clare a responsabilităților în domeniile operațional şi administrativ, considerăm că trebuie să existe o adevărată strategie de standardizare care, armonizând toate dimensiunile acesteia, să conducă concret la identificarea obiectivelor de atins pentru eficientizarea interoperabilității şi realizarea susținută a principalelor direcții ale reformei.

Componentă esențială a procesului de standardizare desfăşurat la nivelul întregii armate, procesul de standardizare din domeniul logistic poate fi finalizat pozitiv prin accentuarea sprijinului logistic integrat în cadrul unor structuri multinaționale, dublate de aplicarea mai pregnantă, în activitatea curentă, a procedurilor însuşite. În acelaşi timp este necesară adaptarea unei legislații interne adecvate, a unor proceduri transparente, eficiente şi rapide, susținute de un nivel tehnic compatibil standardelor generale în domeniu.

În finalul acestui demers, putem afirma că logistica şi reforma sunt elemente componente ale aceluiaşi demers, şi anume integrarea efectivă în NATO prin creşterea gradului de interoperabilitate structurală şi acțională a forțelor. Este evident că intercondiționarea reciprocă a acestora necesită optimizarea raporturilor avute în vedere, adaptând cerințele logistice la condiționările obiective, prin stabilirea de urgențe şi priorități în concordanță cu angajamentele asumate de statul român față de partenerii euroatlantici ai țării noastre.

SISTEME DE PROTECȚIE ACTIVE. BLINDAJUL DE TIP ACTIV

Col. Vasile RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU

This paper highlights the features of the armored vehicle. The Armed Forces have been looking for some ways to balance the need for increased protection with the limitations of an additional armor. This is a less likely upgrade, because exploding armor fragments are a hazard to dismounted soldiers.

Pentru realizarea tipurilor de blindaje pentru blindatele de luptă constructorii au pornit de la principiul limitării efectelor produse ca urmare a impactului proiectilului cu suprafața blindajului. Protecția totală mult dorită nu a putut fi realizată până în prezent.

În paralel cu aceste preocupări, a existat în permanență ideea de a se realiza distrugerea proiectilului înainte ca acesta să realizeze contactul fizic cu blindajul.

Prima problemă care apare este legată de sesizarea apropierii proiectilului inamic, a gradului de precizie ce trebuie realizat de mijlocul de detectare pentru a determina dacă proiectilul sesizat are ca țintă tancul pe care-l deserveşte. Ca mijloace electronice de detecție se pot utiliza sisteme de tipul: radar Doppler, radar electromagnetic sau detectoare electrono-optice.

Odată detectată amenințarea proiectilului inamic, se dispune luarea unui complex de măsuri de contraacțiune. Cea mai eficientă măsură o reprezintă lansarea unor muniții capabile să distrugă proiectilul inamic, înainte de impactul acestuia cu blindajul (în figura 1 se prezintă principiul de funcționare).

Problematica cea mai dificilă o reprezintă timpul foarte scurt avut la dispoziție pentru realizarea măsurilor de contraacțiune. În situația în care proiectilul inamic are o viteză mică de zbor (circa 300 m/s), acesta trebuie să fie identificat la o depărtare de minimum 30 m, pentru a putea fi distrus la o distanță de minimum 8 m față de tanc. Aceasta presupune o derulare a măsurilor de contraacțiune în decursul a maximum 40 ms. Acest timp de reacție se reduce substanțial în cazul proiectilelor subcalibru, la care viteza de impact poate atinge valoarea de 2000 m/s.

Datorită dificultăților tehnologice ridicate de realizarea unui sistem fiabil şi insensibil la excitațiile false prezente în câmpul de luptă, precum şi a prețului de cost foarte ridicat pentru realizarea acestuia, este de presupus că actualele tehnologii nu vor permite realizarea, într-un viitor apropiat, a unor blindaje active competitive cu cele utilizate până în prezent.

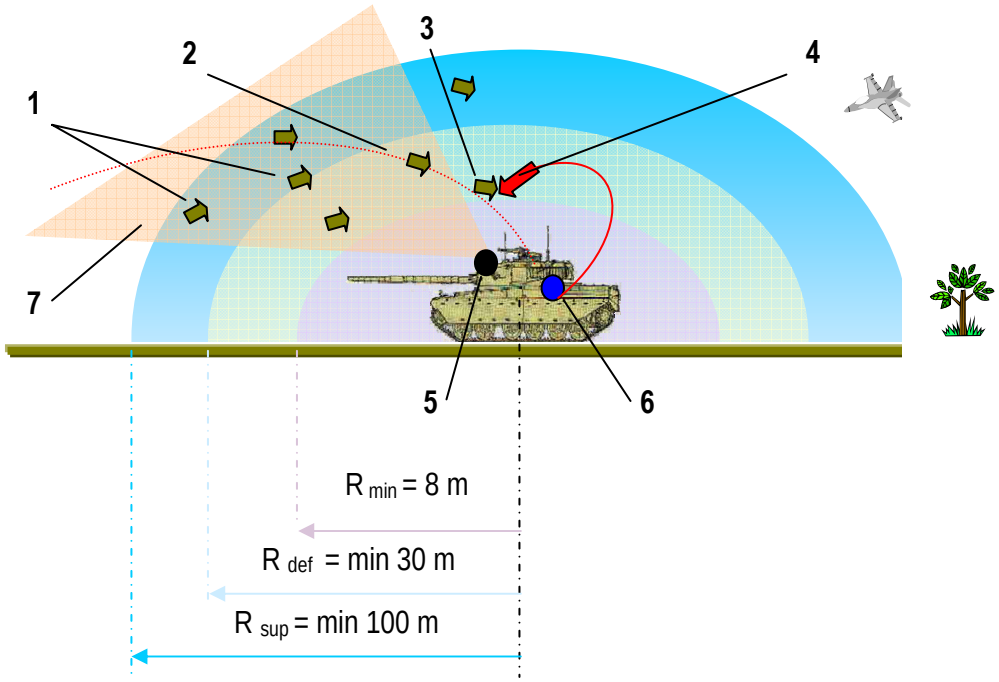

Fig. 1

Principiul de funcționare pentru sistemul blindaj de tip activ

1 - proiectile aflate pe traiectorii cu ținte necunoscute (neclasificate)
2 - proiectil aflat pe traiectorie cu ținta determinată (clasificat "inamic")
3 - proiectilul "inamic" în momentul impactului cu vectorul antiproiectil
4 - vectorul purtător al muniției antiproiectil
5 - sistemul electronic de detecție
6 - sistemul de lansare a vectorilor antiproiectil
7 - spotul electronic de supraveghere şi identificare
R min. – distanța minimă față de blindat la care are loc impactul proiectil inamic – vector antiproiectil
R def – distanța minimă la care trebuie depistat şi clasificat proiectilul
R sup – raza minimă de siguranță pentru supravegherea spațiului aerian din vecinătatea autovehiculului blindat

Cea mai elaborată formă de protecție pentru tancuri implică utilizarea de sisteme de senzori pentru a detecta apropierea unui proiectil sau a unei rachete şi explodarea încărcăturilor explozive sau lansarea de rachete antiradiolocație pentru a-l distruge sau devia înainte de a ajunge la țintă. Acest tip de protecție a fost numit blindaj activ sau dinamic şi a început să fie luat în considerație în Statele Unite pe la mijlocul anilor '50.

Una dintre primele forme a fost Dispozitivul Dash-Dot produs în Statele Unite la Arsenalul Picatinny, care utiliza un radar Doppler pentru a detecta apropierea unui proiectil şi calcularea vitezei acestuia pentru a-l devia la momentul potrivit şi a-l distruge înainte de a lovi ţinta. Un alt sistem propus în Statele Unite în anii ’60 utiliza un radar Doppler pentru a căuta şi intercepta rachete şi trăgea cu arme capabile să explodeze un nor de fragmente în calea unei rachete pentru a-i devia încărcătura faţă de ţintă.

Radarul a constituit baza cea mai frecventă pentru detectarea atacului cu rachete, iar în anii ’60 s-a încercat un sistem de detectare prin radar a rachetei pe tancul american M60. Totuşi, utilizarea radarului prezintă dezavantaje pentru protecţia activă a tancurilor.

Unul dintre acestea este dificultatea de a detecta rachete pe fond de zgomot care este generat atunci când radarul este folosit aproape de pământ. Şi sistemele radar sunt active, ceea ce face ca vehiculele echipate cu ele să fie mai uşor de detectat de către inamic. Ele mai pot fi şi bruiate şi sunt relativ scumpe.

Alternativa detectării rachetelor prin mijloace electro-optice a fost cercetată într-un sistem luat în considerare în Israel al începutul anilor ’80. Un sistem electro-optic are avantajul de a fi pasiv, şi deci nevulnerabil la rachetele de radiolocaţie radioactive şi mai ieftin decât sistemele de detecţie radar.

Acestea detectează rachetele pe baza aspectului termic şi optic al evacuărilor calde şi luminoase din motoare şi nu poate face faţă rachetelor, care, la fel ca Tow american, nu folosesc asemenea motoare, dar se apropie de ţinte în zbor liber. Din motive similare, sistemele electro-optice nu pot detecta submuniţia în cădere liberă sau bombele de mortier proiectate să atace tancurile de sus, ceea ce duce la limitarea utilităţii lor.

Radarul rămâne baza cea mai promiţătoare pentru un sistem de protecţie. În plus, trebuie să fie un sistem de control ce conţine un microprocesor pentru analizarea semnalelor din sistemul de protecţie pentru a decide dacă sau când se poate trage. Posibilitatea de a face acest lucru suficient de repede pentru a răspunde la apropierea rachetelor dirijate antitanc subsonice şi a rachetelor nedirijate cele mai folosite a fost arătată de timpii de răspuns foarte scurţi ai sistemelor de tragere şi împiedicare a exploziei construite pentru tancuri la începutul anilor ’80.

Totuşi, evoluţia sistemelor de contraacţiune a continuat să ridice probleme majore. Rachetele mici sau bombele ca de mortier trase din lansatoare distribuite în jurul tancului nu sunt atât de eficiente în lovirea directă a rachetelor în atac, iar eficienţa capetelor de fragmente sau componentelor de luptă explozive este îndoielnică. Sunt posibile şi alte forme de contraacţiune, cum ar fi mitraliere sau laseri cu energie mare. Dar construirea unui sistem eficient şi practic pare să fie problema cea mai dificilă ridicată de sistemele de protecţie active.

TERORISMUL – FENOMEN DE ACTUALITATE

Mr. Cristi CORUȚ

"The hatred, fanatism and terrorism profane the name of God and disturb the real image of man.

Remembering their past mistakes, even the recent ones, all Christians should unite their efforts so that God will never be made hostage of human ambitions.

RELIGION SHOULD NEVER BE USED AS A REASON FOR CONFLICT.

Christians and Muslims, together with the believers in any religion are called upon to firmly reject violence, for building a life loving humanity, that would develop in justice and solidarity."

Papa Ioan Paul al II-lea

În complexitatea şi dinamica vieții sociale, în ansamblul relațiilor umane, schimbarea statutului individului şi cetățeanului în societate presupune drumul de 1a etica bunului simț la educarea capacităților relaționale în spiritul şi litera legii.

Statul şi dreptul, laturi ale fenomenului statal-juridic, se presupun reciproc, făcând ca orice amenințare, risc, vulnerabilitate sau atac asupra uneia dintre ele să ducă la distorsiunea gravă a celeilalte.

Majoritatea politologilor, analiştilor militari şi cercetătorilor din domeniu sunt de acord cu faptul că fenomenul terorist, pe toate cele patru paliere acționale (substatal, național, transnațional şi internațional) va reprezenta şi în sec. XXI o gravă amenințare la adresa păcii şi securității mondiale, cu posibilități de a crea grave distorsiuni în echilibrele sociale contemporane şi viitoare. Dacă până în 1960, terorismul era considerat ca un fenomen exotic, iar teroriştii erau catalogați doar ca sociopați sau psihopați şi adesea confundați cu asasinii unor personalități politice, acest lucru se datora şi lipsei cronice de lucrări de specialitate dedicate acestui domeniu. În prezent, terorismul ocupă locul doi în lume în materie de lucrări, studii şi articole publicate, anual văzând lumina tiparului peste 5.000 de noi titluri, fenomen ce va continua şi se va amplifica, grație evenimentelor din 11 septembrie 2001 de pe teritoriul S.U.A.

Fenomenul terorist este analizat meticulos din punct de vedere social, cultural, etnologic, economic, religios. Este tratat ca formă de război

psihologic, ca strategie şi tactică neconvenţională. Din acest motiv, principala dificultate a documentării o constituie supraoferta de informaţii, cantitatea enormă de materiale scrise, televizate sau aflate în băncile informatizate de specialitate.

Etimologia noţiunii de terorism şi definirea acesteia

Noţiunea de "terorism" este din punct de vedere etimologic un derivat de la „teroare", cuvânt de origine latină. În mitologia greacă, teroarea (Phobos) şi frica (Deimos) erau numele celor doi cai care trăgeau carul de luptă al lui Ares, zeul războiului.

Războiul, lupta, conflictul presupun recurgerea la folosirea forţei, a mijloacelor violente, distructive. Resorturile psihologice ale acestui proces sunt: frica şi teroarea.

Verbul "a teroriza" a intrat în vocabularul limbii franceze abia în sec. al XVIII-lea. Legătura între actul „terorizării" şi "terorism" – în sensul actual al termenului - a apărut cu mult mai târziu, dar chiar şi aşa nu există un consens privind relaţia dintre aceşti termeni.

Opiniile dominante sunt cele conform cărora teroare poate surveni fără terorism şi, respectiv, că teroarea este cheia care declanşează terorismul. Sufixul "ism" ce se adaugă la rădăcina cuvântului "teroare", este interpretat ca denotând un caracter sistematic, la nivel practic, unde se are în vedere un mod de acţiune sau o atitudine. Terorismul este asimilat cu o calitate doctrinară, dar şi cu un mod deliberat de acţiune.

Actul de terorism are un scop similar descurajării generale: victima primară e mai puţin importantă în comparaţie cu efectul general scontat asupra unei colectivităţi sau grup căruia îi este adresat de fapt.

Terorismul are un caracter coercitiv, menit să influenţeze prin manipulare voinţa victimelor sale directe şi a publicului ţintă. Pentru ca un act să poată fi considerat terorist, rezultatul cu care se soldează trebuie să producă neapărat şi teroare. Societatea lovită de terorism se vede adeseori dezavantajată din cauza sentimentelor de vinovăţie induse şi din cauza pierderii încrederii şi legitimităţii în moralitatea ripostei.

Înţelegerea terorismului e dificilă, deoarece termenul are conotaţii diferite pentru oameni, putându-se semnala existenţa a trei puncte de vedere distincte:

- al publicului – incluzând şi mass-media;
- al teroriştilor, privitor la ei înşişi;
- al specialiştilor, chemaţi să studieze fenomenul şi să-l combată.

Tendinţa de a răspunde la actele teroriste în funcţie de afinităţile personale, politice, ideologice sau naţionale a dat naştere la clişeul: "Ceea ce este terorism pentru tine, este luptă pentru libertate pentru mine".

Atitudinea terorismului e întotdeauna puternic influenţată de psihologia grupului, fiecare mişcare, grup sau organizaţie dezvoltându-şi propria specificitate, "personalitate". Un expert în terorism, Brian Jenkins nota:

"Fiecare grup terorist are propriul său repertoar, propriul său *modus operandi*. Armata Republicană Irlandeză nu se angajează în deturnarea de avioane sau răpiri de persoane. Brigăzile Roşii din Italia îi împuşcă pe reprezentanţii presei numai în picioare, teroriştii germani sunt recunoscuţí ca planificatori meticuloşi. ETA bască e specializată în atacuri cu automobile capcană acţionate de la distanţă. Hamasul e cunoscut pentru atacurile kamikaze, Hezbolahul prin atacurile cu rachete şi prin ambuscadele organizate contra trupelor Zahalului".

Caracteristicile fenomenului terorist

▪ *Violența şi amenințarea cu violența.* Cea mai importantă caracteristică a terorismului este folosirea premeditată a amenințării cu violența şi a violenței. Prezența violenței ca o caracteristică fundamentală a terorismului face distincția între actele teroriste şi actele săvârşite de organizațiile teroriste. Toate actele teroriste implică crime, atacuri, deturnări, incendieri, răpiri, sabotaje, fapte condamnate de societate. Tocmai această natură criminală desparte terorismul de gherila rurală, de operațiile de insurgență, care, chiar dacă sunt considerate pe deplin forme ale războiului convențional, sunt acceptate ca atare de către societate. Actele teroriste nu sunt justificabile.

▪ *Caracterul sistematic şi persistent al folosirii violenței*. Actele individuale şi izolate nu creează starea de intimidare colectivă decât dacă sunt legate de alte activități teroriste. Atentatele asupra lui J. F. Kennedy şi Ronald Reagan au fost operațiuni izolate, fără alte urmări, pe când asasinarea arhiducelui Frantz Ferdinand a dus la declanşarea primului război mondial, fiind comisă de un grup organizat în contextul luptei pentru obținerea independenței naționale.

Terorismul presupune organizare, planificare, finanțare şi echipare, precum şi indivizi pregătiți pentru realizarea acțiunilor de luptă. Pentru ca teroriştii să poată instala frica, ei trebuie să-şi facă publicitate pentru acțiunile lor.

▪ *Existența obiectivelor politice.* Autorii acestor acte nu urmăresc realizarea unor câştiguri materiale, ci atingerea unor scopuri politice. Uneori scopurile politice se pot transforma în obiective morale pentru a justifica mijloacele şi procedeele folosite pentru atingerea țelurilor politice inițiale. Multe organizații teroriste îşi justifică astfel acțiunile, fără a apela la motive politice, ci la "instanțe superioare", la "adevăruri supreme", "djihad"', "revoluții cataclismice" sau "mondiale".

Doctrinele politice arareori mandatează violența teroristă, chiar dacă sunt privite prin prisma extremistă. De exemplu: atentatele sinucigaşe practicate de grupările shiite din Liban, de integriştii palestinieni, de grupările Sicki sau tamile intră în contradicție cu prevederile Islamului care proscriu

suicidul. Deşi nici o religie nu justifică practicarea terorismului, terorismul religios reprezintă o realitate.

- *Necombativitatea adepţilor terorismului.* Victimele teroriştilor sunt alese în mod arbitrar, tocmai pentru a provoca panică.
- *Constituirea organizaţiilor teroriste pe criterii subnaţionale.* De regu1ă, teroriştii provin din rândul minorităţilor naţionale, sociale, economice sau de altă factură care urmăresc atingerea scopurilor prin mijloace violente, acţionând independent de orice naţiune sau stat, chiar dacă dispun de un sponsor important din această categorie.
- *Clandestinitatea terorismului.* Nu există un consens în ceea ce priveşte câte şi care dintre caracteristici sunt obligatorii pentru a califica un fenomen sau o acţiune ca fiind teroristă. Cu toate că nu există un consens internaţional asupra definirii terorismului, multe ţări au încercat să delimiteze conceptual propriile interese şi valori, apelând la propriile lor formule.

Una dintre definiţiile uzitate de guvernul S.U.A. consideră că "terorismul semnifică ameninţarea cu violenţa sau folosirea violenţei în scopuri politice de către indivizi sau grupuri, indiferent dacă acţionează pro sau contra autorităţii guvernamentale existente, când aceste acţiuni au intenţia de a şoca, intimida sau consterna un grup ţintă mai larg decât victimele imediate." Terorismul este relaţionat cu indivizi sau grupuri care urmăresc răsturnarea regimurilor politice, corectarea unor deficienţe sociale percepute de către grupurile respective sau erodarea ordinii publice internaţionale.

Necesitatea definirii noţiunii de terorism a fost observată şi de teoreticienii dreptului, care au făcut şi ei eforturi de identificare a tuturor elementelor ce caracterizează acest fenomen. Astfel, prima tentativă de a-l defini şi reglementa din punct de vedere juridic are o vechime respectabilă, aparţinând legiuitorilor romani care în anul 103 î.e.n., în *lex apuleia*, au incriminat *crimen majestatis*, respectiv orice acţiune internă sau externă împotriva integrităţii statului.

În 1927, la Varşovia, a avut loc prima conferinţă internaţională pentru unificarea dreptului penal şi în cadrul ei s-a încercat definirea terorismului fără a se folosi termenul de "terorism". Noţiunea de "terorism" a fost folosită pentru prima dată la cea de-a doua Conferinţă de unificare a dreptului penal de la Bruxelles din 1930.

S-a stabilit că folosirea deliberată a unor mijloace capabile să producă pericolul comun reprezintă actele de terorism ce constau în crime contra vieţii, libertăţii şi integrităţii fizice a unor persoane.

În general, militarii văd în terorism o formă de conflict de intensitate scăzută fiind la celălalt capăt al spectrului unui conflict armat care se sfârşeşte cu un război generalizat. Ideea de a privi terorismul ca pe o nouă formă de purtare a războiului a apărut în urma desfăşurării ultimelor conflicte militare începând cu Vietnamul, continuând cu Afganistanul, insurgenţa tamilă din Sri Lanka, războiul

de gherilă din Salvador, terminând cu atacul terorist din 11 septembrie 2001 asupra S.U.A..

Folosirea bombelor neconvenționale (booby-traps) contra populației civile, alegerea țintelor civile pentru a distruge voința adversarilor de a continua lupta, dispariția diferenței dintre combatanți şi necombatanți, toate acestea par să justifice aserțiunea potrivit căreia terorismul e o continuare politică a ducerii războiului cu alte mijloace.

Terorismul presupune, aşadar, utilizarea sistematică a violenței ilegale în scopuri politice, împotriva ordinii de stat existente, de către complotişti anonimi sau organizații.

Violența politică trebuie să fie:

- ilegală;
- sistematică (o crimă izolată cum a fost asasinarea lui J.F. Kennedy nu înseamnă terorism);
- să fie exercitată de anonimi (nu include revoluțiile sau loviturile de stat);
- să fie îndreptată împotriva ordinii de stat;
- să aibă o motivație politică.

Nu pot fi asimilate terorismului mişcările de eliberare națională, luptele pentru independență şi integritate teritorială, cele împotriva ocupantului străin. Aceste forme de luptă sunt recunoscute şi legitimate de Carta O.N.U.

Moduri de manifestare a terorismului

Dificultățile întâmpinate în definirea terorismului au încurajat tendința de cuantificare a tuturor formelor de manifestare a fenomenului. Astfel, George Levasseur, folosind drept criteriu autorii şi scopurile urmărite, distingea următoarele categorii de manifestare a terorismului:

- *terorismul ordinar sau banditismul*, fenomene care acoperă actele de violență ce urmăresc obținerea unor foloase materiale sau a unor avantaje, acte comise individual sau în bandă şi care nu au obiective politice;
- *terorismul politic*, care acoperă în special gama asasinatelor "organizate şi sistematice" cu finalitate politică evidentă;
- *terorismul de stat*, formă ce presupune recurgerea din partea unui stat la acte de natură teroristă în lupta cu unele mişcări sau persoane considerate subversive.

Mai apropiată de realitatea anilor `90 este tipologia acceptată de Departamentul de Stat al S.U.A. după care terorismul se poate materializa sub următoarele forme:

a) terorismul organizațional; întotdeauna mici, strâns unite şi omogene politic, aceste grupări sunt incapabile să dezvolte sprijinul popular în favoarea pozițiilor lor radicale, fiind nevoite să apeleze la terorism pentru a câştiga influență. Exemple: Grupul "17 Noiembrie" din Grecia, organizațiile

“Grapo”, “ETA” din Spania, “RAF” din Germania, “ASALA” din Armenia. Unele dintre aceste grupări teroriste au devenit transnaționale - adică dispun de potențialul necesar pentru a lovi oriunde în lume. Exemple: Gruparea palestiniană a lui Abu Nidal, Armata Roşie Japoneză;

b) terorismul practicat în contextul insurgențelor; insurgenții pot fi separatişti etnici sau rebeli politici. Acțiunile insurgenților sunt de natură paramilitară sau de gherilă, operând în limitele granițelor naționale;

c) terorismul sponsorizat; acest tip de terorism implică sprijinirea unor grupări teroriste sau a acțiunilor lor de către state suverane. Iran, Afganistan, Libia, Coreea de Nord, Irak, Siria au fost cele mai cunoscute state-sponsor ale terorismului.

Un alt criteriu de clasificare a terorismului este cel al întinderii efectelor sale. Astfel, terorismul poate fi:

- **terorismul național sau intern**

Pentru atingerea scopului urmărit autorul va alege mijloace ca atentatele contra vieții, integrității corporale sau sănătății, în activitatea sa fiind acceptată şi distrugerea unor bunuri materiale. Efectele acestuia se restrâng la nivelul statului.

- **terorismul internațional**

Această formă de terorism constă în folosirea nelegală a forței sau a violenței comisă de un grup sau de indivizi care se află în străinătate şi sunt conduşi de țări sau grupări din afară, sau a căror activitate transcede hotarele naționale. Dintre formele de manifestare a acestuia se pot aminti: pirateria aeriană, luarea de ostaticii, răpirea de demnitari.

- **terorismul transnațional**

Acest tip de terorism se confundă din multe puncte de vedere cu cel internațional, diferențierea dintre ele făcându-se prin aceea că autorii actelor teroriste sunt autonomi față de orice stat.

După cauzele care îl generează se poate vorbi despre următoarele forme de terorism:

- *terorismul rasist*, care a apărut în S.UA în a doua jumătate a secolului XIX şi avea ca reprezentant organizația Ku-Klux-Klan;

- *terorismul extremist-naționalist*, are de obicei aria de acțiune limitată la o singură țară. O parte dintre manifestările de violență de acest tip este inspirată de concepții naționaliste, aşa cum este cazul organizației separatiste ETA.

- *terorismul neofascist sau neonazist*, care este o formă de manifestare a extremei drepte şi care încearcă să reactualizeze cultul violenței prin îndemnul de a nesocoti drepturile unor popoare;

- *terorismul de nuanță fundamentalist-religioasă* este cel în cadrul căruia sub acoperiri sunt executate acte de terorism în numele Creştinismului, Iudaismului sau Budismului.

După modalitățile de executare, terorismul poate fi:

- **terorism direct**, în cazul căruia atacul vizează în mod direct obiectivul fixat;
- **terorism indirect**, în cadrul căruia metodele folosite sunt dintre cele care afectează indirect obiectul atacului – plasarea de explozivi, scrisori capcană, infestarea mediului etc.

În literatura de specialitate au fost identificate şi alte tipuri (forme) de terorism, precum:

- terorismul patopolitic;
- terorismul psihotic (psihopatic);
- terorismul şi violența criminală;
- terorismul şi violența endemică;
- terorismul autorizat;
- terorismul autorizat mutual (vigilenții);
- terorismul organizațional;
- terorismul pragmatic;
- terorismul funcțional;
- terorismul manipulativ;
- terorismul simbolic.

Concluzionând, definiția dată terorismului, şi în special terorismului religios, trebuie să cuprindă următoarele două elemente:

- un act de violență sau amenințarea cu violența, care are ca țintă civilii şi proprietățile unui stat cu intenția de a induce teamă în rândul populației civile şi a guvernanților, actul respectiv având un scop politic;
- folosirea unor inocenți ca ținte sau obiective de şantaj în vederea obținerii de avantaje politice; aceasta transformă automat "lupta pentru libertate" în crimă. Orice act de violență sau amenințare cu violența împotriva unei persoane sau grup de persoane neangajate într-un rol activ militar/paramilitar cu scopul de a manipula politic populația sau guvernul, satisface definirea de act terorist.

Diferențele conceptuale dintre terorism şi alte modalități violente de rezolvare a conflictelor contemporane poate fi sintetizată şi prin prezentarea caracteristicilor terorismului, gherilei şi războiului convențional ca modalități de manifestare a violenței politice.

SPRIJINUL MEDICAL ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE. CERINȚE OPERAȚIONALE

Gl.bg. Neculae OȚELEA
Mr.lect.univ. Bixi-Pompiliu MOCANU

While processing multinational operations, medical support is a power booster and it is about to become more and more important as forces are enabled, through its components (medical protection, emergency, first aid, secondary assistance, MEDEVAC). Thus, medical planning will be part of logistic planning of multinational operations according to mission's nature and type, risks, epidemic situation and environmental characteristics of the assembly area, etc.

Acordarea sprijinului medical diferă de la misiune la misiune, datorită particularităților generate de zona geografică în care se desfăşoară acestea, a dimensionării diferite a Forței Multinaționale, posibilităților locale de sprijin medical şi, nu în ultimul rând, a țărilor participante la misiunile multinaționale.

Sprijinul medical în cadrul structurilor euroatlantice poate fi definit ca fiind "procesul de prevenire a îmbolnăvirilor, limitare a vătămărilor corporale şi celor ale membrelor, evacuare medicală a pacienților în/din teatrele de operații, spitalizare şi tratament al bolnavilor şi răniților, păstrându-se astfel, în continuare, capacitatea de luptă a efectivelor militare angajate"[1].

Coordonarea necesară pentru asigurarea sprijinului medical se execută de către N.A.T.O., care va determina dimensionarea structurilor medicale participante la Forța Multinațională în funcție de mărimea forțelor destinate a fi trimise în teatrul de operații, de riscurile la care se supun şi de tipul operației.

În acest sens, apreciem că un sistem de sprijin medical eficient este considerat ca un posibil multiplicator de forță şi, fiind o responsabilitate națională, planificarea trebuie să fie flexibilă şi să aibă în vedere posibilitățile de integrare şi contextul coordonării multinaționale a susținerii medicale.

Aceasta presupune o prezență continuă pe timpul desfăşurării operației în scopul asigurării asistenței medicale de specialitate, prevenirii apariției şi răspândirii bolilor, evacuării şi recuperării răniților şi bolnavilor în formațiunile medicale proprii sau ale forței multinaționale.

[1] *NATO Logistics Handbook*, Brussels, 1997, cap.3, p. 29.

Indiferent de compunerea şi mărimea Forţei Multinaţionale, sprijinul medical şi asigurarea serviciilor de sănătate, se organizează şi planifică în ţara participantă, înainte de declanşarea acţiunii propriu-zise.

În cadrul NATO, sprijinul medical se desfăşoară conform standardelor militare medicale, regulii celor şase ore, triajului, continuităţii şi nivelurilor îngrijirii medicale, precum şi oportunităţii pentru evacuare medicală.

Chiar dacă responsabilitatea sprijinului medical revine naţiunii contributoare cu trupe, odată cu transferul de autoritate (T.O.A.), comandamentul Forţei Multinaţionale va prelua responsabilitatea sănătăţii forţelor participante.

Naţiunile care participă la acţiuni în teatrul de operaţii vor trebui să desemneze unităţi capabile să se desfăşoare rapid în zona de responsabilitate, pentru a asigura stabilirea efectivă a unei capacităţi depline în acordarea sprijinului medical.

Funcţiile sprijinului medical şi non-medical (spitalizare, tratament, evacuare, logistică medicală, serviciile veterinare şi de inspectare a hranei, medicina preventivă), trebuie să fie planificate şi coordonate înainte de desfăşurarea efectivă a operaţiilor.

Planificarea trebuie să aibă la bază principiile generale medicale şi standardele stabilite din timp de pace. Pentru asigurarea sănătăţii şi moralului trupelor aflate sub comandă, comandanţii de la toate eşaloanele trebuie să aibă în vedere dimensionarea corespunzătoare a structurilor medicale participante la misiune şi realizarea unui grad corespunzător de resurse medicale.

Pentru planificarea corectă a tuturor capacităţilor de tratament medical, se impune obţinerea unui echilibru între capacităţile medicale ale fiecărui nivel de asigurare medicală şi abilitatea de a executa evacuări între nivele.

Evacuarea şi tratamentul sunt inseparabile şi de aceea, ele trebuie planificate împreună, scopul urmărit fiind: asigurarea tratamentului medical standardizat la fiecare nivel astfel încât acesta să fie acceptat de toate contigentele naţionale; evitarea supraaprovizionării şi dublării efortului medical.

Pentru a facilita realizarea susţinerii medicale şi acordarea asistenţei medicale de specialitate în operaţiile multinaţionale au fost stabilite patru linii de asistenţă medicală.

a) Linia I, **ROL 1** este realizată la nivelul plutonului medical al companiei logistice a unităţilor tip batalion. Activităţile medicale desfăşurate la acest nivel vizează: adunarea răniţilor, trierea şi salvarea imediată; acordarea primului ajutor, prevenirea bolilor, a rănilor neprovocate şi a stresului în luptă, vizitele de rutină ale medicului la bolnavi, acordarea asistenţei medicale în cazul afecţiunilor şi leziunilor minore, inclusiv asistenţa medicală şi chirurgicală pentru pacienţii apţi să-şi reia activitatea în maxim cinci zile; raportarea bolnavilor şi răniţilor. De la punctele de adunare a

răniților (PAR - de la nivelul companiilor), grupele de evacuare răniți (din plutonul medical al batalionului) preiau răniții şi bolnavii şi îi pregătesc pentru evacuare, în funcție de gradele de urgență, la Rol 2.

b) Linia a-II-a, **ROL 2,** realizată la nivelul companiei medicale din batalionul logistic din compunerea unităților tip brigadă multinațională (divizie), vizează: evacuarea de la Rol 1; trierea, reanimarea şi stabilizarea răniților şi bolnavilor cu boli şi leziuni grave; efectuarea tratamentului bolnavilor şi răniților care necesită continuarea evacuării; organizarea asistenței medicale pentru pacienții cu boli şi leziuni minore, care îşi pot relua repede activitatea; raportarea pacienților; asigurarea asistenței suplimentare şi ajutorarea formațiunilor de la Rol 1; centralizarea resurselor medicale. (Pot fi incluse asistența stomatologică, asigurarea igienei). La acest nivel, în afară de măsurile luate la nivelul liniei I, se vor asigura, în plus, decontaminarea N.B.C., înlocuirea personalului medical, reaprovizionarea subunităților de la nivelul liniei I.

c) Linia a-III-a, **ROL 3** este realizată la nivelul batalionului logistic al Forței Multinaționale (M.U. de tip divizie), unde se vor găsi spitalele de campanie şi mijloacele de evacuare spre spitalele de zonă interioară. La acest nivel se vor executa: evacuarea de Rol 1 şi 2; trierea, reanimarea şi stabilizarea răniților şi bolnavilor cu boli şi leziuni grave, înainte de continuarea operațiunii de evacuare; intervenția chirurgicală pentru salvarea vieții şi a integrității corporale a răniților care nu pot suporta continuarea evacuării fără un tratament imediat sau pentru care continuarea evacuării este o problemă sau nu este convenabilă (persoanele reținute ca suspecte, refugiații şi alți civili; stabilirea diagnosticului şi a tratamentului pacienților cu afecțiuni grave care le amenință viața; stabilirea diagnosticului şi a tratamentului bolnavilor şi răniților care pot primi tratament permanent şi îşi pot relua activitatea în intervalul de timp stabilit de comandantul forței; raportarea bolnavilor şi răniților; aprovizionarea cu materiale sanitar-farmaceutice a Rol 1,2 şi 3.

d) Linia a-IV-a, **ROL 4** este realizată la nivelul Bazei Stategice, aflată de regulă pe teritoriul național (spitale de zonă interioară, de ultraspecialitate şi recuperare medicală). La nivelul acestei linii se asigură: asistența medicală de lungă durată, cu caracter definitiv. Asistența medicală la acest nivel presupune tehnici şi proceduri medicale şi chirurgicale, refacere şi reconstrucție (reabilitare) somatică şi a funcției bolnave într-un interval cât mai scurt, perioada de convalescență, precum şi precizarea situației medico-sanitare.

Pe timpul desfăşurării operațiilor multinaționale, activitățile pe linie medicală sunt direcționate în special pentru refacerea cât mai urgentă a capacității fizice şi psihice a militarilor care participă la astfel de operațiuni şi în limitele posibilităților la acordarea asistenței medicale populației din zona de responsabilitate logistică.

Având în vedere cerinţele operaţionale şi forţele pe care ţara noastră le poate pune la dispoziţia NATO, apreciem că sprijinul medical va trebui realizat la toate cele patru linii de sprijin medical, iar unităţile (marile unităţi) participante la astfel de operaţiuni vor trebui să dispună de capabilităţile şi facilităţile necesare realizării actului medical.

În acest sens, **ROL 1** trebuie să fie disponibil integral pentru tot personalul din cadrul unităţilor (subunităţilor) şi să dispună de capabilităţi de bază, în direcţia acordării asistenţei medicale. Astfel, pentru desfăşurarea cu succes a asistenţei medicale, la nivel ROL 1 sunt necesare un minim de 7 ambulanţe cu capacitate minimă de transport de 3 locuri sau 10 ambulanţe cu capacitate de transport de 2 locuri pentru evacuare de la punctele de adunare răniţii la plutoanele medicale ale batalioanelor.

În conformitate cu noile cerinţe operaţionale ale NATO, **ROL 2** trebuie să dispună de capabilităţile minime care să asigure evacuarea de la **ROL 1** şi posibilitatea repartizării de personal de specialitate la unităţile subordonate brigăzii.

În acest sens, compania medicală de la nivelul batalionului logistic al brigăzii trebuie să aibă capabilităţile necesare de a asigura în caz de nevoie şi evacuarea de la **ROL 1** şi **2** la **ROL 3**, la spitalul de linia I introdus de Forţa Multinaţională în zona de responsabilitate logistică. Mijloacele de evacuare se vor afla sub control operativ (tactic) multinaţional la nivelul comandamentului Forţei Multinaţionale, care, prin structura de specialitate, răspunde de coordonarea evacuării de la **ROL 2** către **ROL 3**.

Având în vedere cele prezentate, considerăm că cerinţele minime de care trebuie să dispună compania medicală a brigăzii sunt materializate prin dotarea acesteia, respectiv minim 16 ambulanţe cu capacitate fiecare de evacuare a trei bolnavi sau răniţi la o cursă de la ROL 1 la ROL 2 sau ROL 3 după caz.

Totodată, având în vedere participarea unităţilor şi subunităţilor armatei române la misiuni internaţionale desfăşurate fie sub egida NATO sau în cadrul coaliţiilor la care ţara noastră este parte, suntem de părere că, la nivelul brigăzii, în cadrul companiei medicale ar trebui să existe un staţionar cu o capacitate de minim 38 de paturi, care să asigure respectarea principiului "orei 1:2:4".

Acest principiu arată că cea mai bună practică medicală se bazează pe trei puncte cheie: accesul rapid la trusa de prim ajutor şi resuscitarea de urgenţă în prima oră de la rănire, accesul la resuscitare prin metoda chirurgicală, în primele 2 ore şi intervenţia chirurgicală primară în primele 4 ore de la eveniment. După ce li se acordă primul ajutor, răniţii şi bolnavii sunt triaţi, apoi, în ordinea urgenţei, sunt îmbarcaţi şi evacuaţi cu mijloacele de transport ale brigăzii, în situaţii critice, la spitalul de linia I, care este dislocat în zona de responabilitate a Forţei Multinaţionale.

ROL 3 prevede ca sprijinul medical să fie asigurat integral pentru forţa multinaţională de nivel divizie. În structura sa trebuie să existe 1 Grup

Medical al Comandamentului şi 1 companie de ambulanţe de teren, capabile să ţină sub control sprijinul medical al Forţei Multinaţionale de tip divizie.

ROL 3 trebuie să dispună de facilităţile necesare astfel încât să poată evacua răniţii grav de la ROL 2 cu ajutorul a 5 elicoptere de evacuare medicală. Pe cale terestră ROL 3 trebuie să dispună de 5 ambulanţe pentru evacuarea răniţilor grav.

Din punct de vedere al chirurgiei pentru salvarea vieţii şi păstrarea vitalităţii membrelor, la nivelul Forţei Multinaţionale, sunt necesare 16 echipe chirurgicale pentru intervenţii de specialitate. Spitalul de campanie din compunerea batalionului medical de la ROL 3 are o politică de evacuare de 7 zile, având în dotare 74 de paturi în situaţii de criză şi până la 663 de paturi pe timp de conflict armat. Ca o cerinţă minimă, pe lângă ROL 3 trebuie să funcţioneze şi 1 companie medicală care să asigure evacuarea de la ROL 2, pentru bolnavii şi răniţii de la acest nivel.

Pierderile sanitare. Prin pierderi sanitare se înţelege numărul răniţilor şi bolnavilor care se înregistrează la eşalonul respectiv, în perioada îndeplinirii unei misiuni de luptă. Pierderile sanitare în efective pot fi recuperabile sau nerecuperabile.

În conformitate cu Directiva Comandamentului Aliat pentru Europa AD 85-8, **ROL 1** trebuie să fie capabil să facă faţă unui procent zilnic de 1,4% de cazuri în afara luptei şi unui procent de 24,6 % de pierderi sanitare în 6 ore (Total Battle Casualty -TBC) care include: morţi în acţiune (killed in action-KIA- 17%); capturaţi/dispăruţi în acţiune (captured/missing in action-CMIA-8%); răniţi în acţiune-wounded in action-WIA-58%) şi cazuri suferind de stres de luptă (battle stress-BS-17%). În acelaşi timp, stocul trupelor trebuie să asigure tratarea zilnică a celor care au suferit răniri în afara luptei - 1,4 % pentru 10 zile şi pierderile sanitare de 24,6 % din efectivul total al unităţii.

ROL 2 trebuie să fie capabil să facă faţă unui procent zilnic de 1,4% de cazuri în afara luptei şi unui procent de 8,3 % de pierderi sanitare în 8 ore (Total Battle Casualty -TBC) care include: morţi în acţiune (killed in action-KIA- 17%); capturaţi/dispăruţi în acţiune (captured/missing in action-CMIA-8%); răniţi în acţiune-wounded in action-WIA-58%) şi cazuri suferind de stres de luptă (battle stress-BS-17%). Compania medicală a brigăzii trebuie să asigure îngrijirea a 10 % dintre răniţii de luptă, 10 % dintre bolnavi şi 40 % dintre cei cu leziuni, pentru o perioadă de 24 - 48 de ore. În acelaşi timp stocul trupelor trebuie să asigure tratarea zilnică a celor care au suferit răniri în afara luptei - 1,4 % pentru 10 zile şi pierderile sanitare de 8,3 % din efectivul total al unităţii pentru trei zile.

Totodată, apreciem că secţia de recuperare a celor marcaţi de stresul de luptă (battle stress recovery unit - BRU), de la nivelul brigăzii sau elemente ale acestei secţii de la eşalonul superior, trebuie să fie capabilă să rezolve 90 % din toate cazurile de BS, în timp ce 10 % vor trebui să meargă la spitalul de campanie al eşalonului superior.

ROL 3 trebuie să fie capabil să facă față unui procent zilnic de 1,4% de cazuri în afara luptei şi unui procent de 3,6 % de pierderi sanitare. În acelaşi timp, stocul operativ trebuie să asigure tratarea zilnică a celor care au suferit răniri în afara luptei - 2100, pierderile sanitare de 1566 şi 46 de cazuri de BS din efectivul total al diviziei. Totodată trebuie să asigure zilnic 15 unități sânge sau echivalenți ai acestuia în situații de criză şi 626 de unități în situații de conflict armat.

Un capitol important în estimarea pierderilor probabile, aşa cum arată studiile întocmite după finalizarea unor conflicte recente, îl reprezintă pierderile datorate reacției provocate de stresul în luptă (Combat Stress Reaction - CSR) şi tulburările provocate de stresul post-traumatic (PTSD).

Reacția la stresul în luptă (CSR). Toate studiile întocmite în această direcție, arată că CSR reprezintă o consecință inevitabilă a acțiunilor militare şi din acest punct de vedere nu există persoane care să nu fie susceptibile la astfel de reacții.

Reacția la stresul în luptă (CSR) reprezintă un termen care determină o mulțime de efecte cauzate de reacțiile de stres în luptă cu referire la traumatismul psihic (şocul nervos), mult mai greu de vindecat decât o rană, care determină imposibilitatea de a funcționa normal (imposibilitatea de a ataca inamicul şi de a supraviețui).

În categoria bolilor provocate de CSR sunt incluse: trauma psihică (nevroza psihică de război); oboseala în luptă; şocul în luptă; "stresul în incidentul critic", alături de şocul provocat de zgomotul proiectilului (bombei), nevrozele de război, extenuarea neuro-psihiatrică (încă nediagnosticată) etc. Incidența CSR este strâns legată de durata, tipul şi intensitatea luptei.

Trebuie precizat că reacția la stresul de luptă este una normală într-o situație anormală şi nu este considerată o boală psihică, dar dacă nu este tratată corect, ea poate deveni. CSR se poate prezenta sub formă de depresie, nevroză sau psihoză. De aceea, pacientul cu afecțiuni psihice este considerat a fi un rănit CSR dacă nu a răspuns/reacționat la măsurile CSR după 7 zile.

Pe baza dovezilor existente şi care fac referire la conflictele recente, se observă că factori care se fac vinovați de acest tip de pierderi sunt multiplii. Apreciem că tratamentul traumei psihice (nevrozei de război) şi al stresului în luptă trebuie să aibă în vedere: acordarea imediată a asistenței medicale, cât mai aproape de unitate; evitarea "lanțului medical"; tratamentul psihologic în apropiere; folosirea cu economie a mijloacelor şi metodelor simple de reabilitare psihologică; internarea, la timp, în spital, când este strict necesar.

Managementul stresului în luptă presupune o bună conducere a asistenței medicale, pentru a face față situației şi a înlesni recuperarea soldaților care prezintă primele semne de CSR mai serioase. În acest sens,

considerăm că factorii implicaţi în acordarea asistenţei medicale trebuie să conlucreze foarte strâns pentru a preveni apariţia cazurilor de reacţie la stres.

Astfel, conducerea efectivă a asistenţei medicale de către medicul şef, crearea sentimentului de solidaritate reciprocă, colectivă a grupului, pregătirea morală ridicată sunt tot atâtea aspecte care contribuie la realizarea unui "tampon" considerabil împotriva stresului în luptă.

Tulburarea provocată de stresul post-traumatic (PTSD) se caracterizează prin dezvoltarea simptomelor caracteristice unui accident psihologic traumatic care iese din sfera experienţei umane obişnuite. Având în vedere formele de manifestare care sunt potenţialitatea în accesul persoanei şi a celor trei grupuri de bază de sindromuri persistente (memorii, amintiri, reminiscenţe, evitare şi hiperexcitaţia) în momentul de faţă PTSD este o boală recunoscută oficial, având şi un număr propriu al clasificării internaţionale şi al bolii - ICD. Din păcate acest termen a fost folosit mult prea mult şi adeseori incorect, fiind atribuit la prea multe reacţii de stres, inclusiv la cea normală.

Evacuarea răniţilor şi bolnavilor care şi-au pierdut capacitatea de luptă constă în transportul acestora, de la locul rănirii la formaţiunea (subunitatea) medicală cea mai apropiată şi de la aceasta către cea a eşalonului superior sau la cel mai apropiat spital de campanie militar sau civil de teritoriu.

În cadrul N.A.T.O. se folosesc două concepte pentru a desemna procedura de evacuare medicală. Primul poartă denumirea de "evacuarea accidentaţilor - Cassualty Evacuation - (CASEVAC)" şi constă în evacuarea bolnavilor, răniţilor sau decedaţilor în zona de responsabilitate, de la locul rănirii (îmbolnăvirii) la un post medical pentru un tratament medical în primă urgenţă.

Al doilea concept, intitulat "evacuare aeriană - (Air Evacuation - AIREVAC)", se referă la evacuările medicale pe cale aeriană. Structura medicală a brigăzii multinaţionale răspunde de evacuarea şi spitalizarea bolnavilor şi răniţilor din unităţile sau zonele de responsabilitate.

În scopul stabilirii ordinii evacuărilor în funcţie de gravitatea rănilor sau a îmbolnăvirilor, în cadrul operaţiilor multinaţionale sub egida N.A.T.O. au fost definite următoarele priorităţi de evacuare :

- "URGENT", la stabilirea unei instabilităţi critice a funcţiilor vitale, este necesară reanimarea pacientului, înainte de executarea intervenţiei chirurgicale în 1-2 ore sau se impune evacuarea aeriană;

- "PRIORITATE", răni grave care necesită tratament chirurgical, dar viaţa pacienţilor nu este pusă în pericol, iar funcţiile vitale sunt stabile după reanimarea iniţială; poate impune evacuarea aeriană sau evacuarea medicală obişnuită;

- "PRACTICA OBIŞNUITĂ", în cazul rănilor uşoare care nu necesită tratament îndelungat, funcţiile vitale fiind afectate minor şi nu necesită reanimare.

Indiferent de gradul de prioritate, toate evacuările se vor notifica şi raporta la structura medicală a brigăzii multinaționale, unde vor fi înaintate şi cererile de evacuare.

Aprobarea pentru folosirea mijloacelor aeriene în vederea executării evacuărilor va fi dată de şeful compartimentul G3 - Operații, pe baza deciziei medicului şef. În scopul executării evacuărilor din zona de operații vor fi pregătite două elicoptere cu echipaj, dotate corespunzător pentru CASEVAC.

În operațiunile multinaționale, medicul şef al marii unități de tip brigadă organizează evacuarea răniților şi bolnavilor de la plutoanele medicale de batalion, punând la dispoziție, pentru aceasta, mijloacele de evacuare, specializate sau nu, de care dispune compania medicală a brigăzii în acel moment. Pentru a urgenta evacuările, atunci când situația impune, medicul şef al brigăzii poate pune la dispoziția unităților din subordine şi mijloacele de evacuare primite ca întărire de la eşalonul superior.

Evacuarea medicală se execută de regulă, pe axele de aprovizionare, evacuare ale brigăzii. Această activitate poate fi însă perturbată atât de traficul intens ce se desfăşoară, cât şi de faptul că aceste drumuri sunt vizate de potențialii inamici şi evident, supuse în mod curent loviturilor acestuia.

O condiție importantă pentru buna organizare a evacuărilor medicale în operațiile multinaționale o constituie păstrarea în rezervă, la dispoziția medicului şef, a unui număr de mijloace de evacuare, pentru a putea interveni la timp în locurile cu pierderi sanitare numeroase. În situaţia în care numărul acestora depăşeşte posibilitățile de evacuare a mijloacelor specializate, răniții uşor pot fi evacuați cu mijloace nespecializate (autocamioane de transport sau chiar autocamioane de front puse special la dispoziția serviciului medical); în cazuri urgente sau deosebite evacuarea răniților şi bolnavilor se efectuează pe calea aerului prin folosirea elicopterelor special destinate şi dotate în acest sens. Ca o concluzie la acest material apreciem că evacuarea răniților şi bolnavilor reprezintă o activitate permanentă, care se execută în orice situație, indiferent de condițiile de anotimp şi stare a vremii.

CONDUCEREA OPERAȚIONALĂ A OPERAȚIILOR ÎN SPRIJINUL PĂCII DESFĂŞURATE ÎN CADRUL ONU

Col.conf.univ.dr. Dănuț MANTA
Lt.col.lect.univ. Constantin POPESCU

The tools that have been developed to help us fight our wars do not need to be changed; they work and work well. The key is to train leaders at every level to be flexible, mentally agile, and able to adapt their learning to the environment in which they find themselves. They must take their time to study and understand the military, political, economic, and social environment. Additionally (in the event of a UN operation), they must understand the unique nature of the UN and its system of operation and organization.

În scopul înțelegerii organizării, planificării şi conducerii unei operații în sprijinul păcii trebuie analizate, înainte de toate, unele aspecte fundamentale, ale conducerii operaționale a acestora. În acest sens, vom evidenția structura organizatorică generală a conducerii operaționale a unei operații în sprijinul păcii, de la conducerea strategică până la nivelul comenzii directe a fiecărui contingent național.

Datorită caracterului complex al misiunilor de pace şi compunerii multinaționale a forțelor ce le desfăşoară, operațiile în sprijinul păcii au anumite trăsături specifice care influențează în mod determinant conducerea lor față de aceea a acțiunilor militare în interiorul unui stat.

Forțele de menținere a păcii se află sub autoritatea generală a Consiliului de Securitate, care şi-o exercită concret prin intermediul comandamentului stabilit de Secretariatul General al ONU. Deşi Secretariatul General dispune de o mare independență şi libertate de acțiune în organizarea de operații după elaborarea mandatului, el este supus controlului Consiliului de Securitate, căruia trebuie să-i raporteze periodic stadiul îndeplinirii rezoluțiilor adoptate. Din practica misiunilor desfăşurate până în prezent, Consiliul de Securitate este autoritatea politică superioară care poate decide declanşarea şi încheierea unei operații, mandatul şi obiectivele de îndeplinit pe timpul acesteia. Astfel de atribuții deține şi Adunarea Generală, dar şi le-a exercitat rar.

Conducerea militară a forței de menținere a păcii se realizează pe trei niveluri distincte, la comandamentul ONU, la nivelul întregii forțe (unde

problemele militare sunt în interdependență directă cu aspectele politice ale operației) şi la nivelul comenzii directe a fiecărui contingent național, unde predomină net aspectele pur militare.

Înainte de a examina conducerea militară în cadrul ONU, este necesar să subliniem că, datorită evoluției complexe a situației internaționale, la care s-a adăugat lipsa acută de fonduri destinate operațiunilor pentru pace sub egida ONU, prin neplata la timp a contribuției individuale, coroborată cu o serie de greutăți în organizarea, desfăşurarea şi conducerea acestor operații, Națiunile Unite au fost obligate, în virtutea capitolului VIII al Cartei, la transferarea unor prerogative ale sale spre o serie de organizații regionale. Astfel, aceste organizații regionale şi-au reformulat concepția generală, reorientându-şi activitatea în concordanță cu noul statut, în contextul evenimentelor internaționale contemporane.

- ***Conducerea la nivelul comandamentului central al ONU***

La acest comandament, cu sediul la New York, are atribuții de comandă Secretarul General, care este comandantul suprem al tuturor forțelor de menținere a păcii instituite de Națiunile Unite. *"El este ajutat la îndeplinirea acestei atribuții de comandă militară de către consilierii săi pe probleme militare din Departamentul Operațiilor de Menținere a Păcii (DPKO), în cadrul căruia sunt constituite o celulă de planificare militară şi o secție de operații. Este pe cale de a fi constituit şi un centru de operații integrate, care va acoperi misiunile de menținere a păcii ale Națiunilor Unite din toată lumea, sub toate aspectele"*[1].

- ***Conducerea la nivelul întregii forțe***

La nivelul întregii forțe, constituite pentru o misiune de pace, au atribuții de conducere militară: Comandantul Forței (FC), personalul din comandamentul forței subordonat nemijlocit acestuia, Statul Major Militar şi Statul Major Civil.

Comandantul Forței este desemnat de către Secretariatul General, cu acordul Consiliului de Securitate, al părților în dispută şi guvernului țării gazdă. El răspunde în fața Secretarului General de îndeplinirea mandatului încredințat, subordonându-se direct acestuia. Această subordonare implică raportarea problemelor politice prin intermediul Sub-secretarului General pentru Operațiile de Menținere a Păcii (care este şeful DPKO) sau Reprezentatul Special al Secretarului General (SRSG), în cazul în care există unul numit în zonă.

Comandanții de forțe sunt selecționați din țările care contribuie în mod obişnuit la constituirea misiunilor. Comandantului Forței i se subordonează operaționa1 întreg personalul din comandamentul acesteia şi din contingentele naționale. În situații complexe, cum a fost cazul Iugoslaviei,

[1] Cf. Boutros Boutros Ghali, *Raport sur l'activité de l'organisation*, 1993, Nations Unites, NewYork, 1993, p. 105.

Secretarul General poate desemna un *Reprezentant Special* (SRSG) însărcinat în teren cu rezolvarea problemelor politice. Acesta poate acționa fie în mod independent, fie fiind inclus în organizarea forței; în ambele cazuri, SRSG are competența principală de a-şi oferi, în numele Secretarului General, bunele oficii pentru soluționarea paşnică a conflictului. Prezența lui în zona de operații dă comandantului forței posibilitatea de a-şi concentra întreaga atenție către rezolvarea problemelor militare; în lipsa unui astfel de reprezentant special, comandantul militar al forței este însărcinat să rezolve şi problemele conducerii politice a acesteia, în teren.

Comandamentul forței (Headquarters - ***HQ)*** reprezintă organul de conducere al tuturor activităților ce se desfăşoară în cadrul operației şi este compus din personalul subordonat direct comandantului, Statul Major Militar şi Statul Major Civil (anexa nr. 1).

Atunci când în zona de operații acționează şi o misiune de observare, în comandamentul forței pot fi desemnate câteva persoane din rândul observatorilor, recomandate de buna cunoaştere a regiunii şi problemelor ei, chestiuni atât de necesare pentru asigurarea informării rapide asupra situației şi menținerea legăturii cu părțile în conflict.

Decizia privind calitatea şi cantitatea personalului comandamentului se ia cu prilejul încheierii acordurilor de constituire a forței, neexistând un standard obligatoriu de organizare a acesteia, diferențele existente între diferitele forțe reflectând anumite necesități locale.

Personalul din comandament, subordonat direct comandantului, deține atribuții de consilieri pe diferite probleme politice şi este controlat prin intermediul adjunctului comandantului.

Atunci când în zona de operații este prezent un SRSG, în statul de organizare al comandamentului nu vor mai exista astfel de funcții de consilieri, deoarece ele vor fi îndeplinite de către Biroul SRSG. De obicei, în afara şefului de stat major, se subordonează direct comandantului:

- adjunctul acestuia;
- consilierul politic superior[2];
- consilierul juridic;
- purtătorul de cuvânt însărcinat cu informațiile politice;
- însărcinatul cu informații publice cu caracter militar;
- ofițerii de legătură ai forței cu părțile în dispută[3].

Statul Major Militar este compartimentul de bază prin care - comandantul realizează conducerea forțelor subordonate, constituind centrul unde se elaborează, în mod unitar, măsurile militare privind pregătirea şi desfăşurarea operației.

---

[2] În afara situației când există un SRSG, consilierul politic superior este al doilea ca importanță în comandament.

[3] Dacă există în zonă un SRSG, ultimele două funcții îi sunt subordonate.

Trebuie menţionat că întreaga activitate de stat major pentru planificarea şi ducerea operaţiilor se desfăşoară după proceduri standard elaborate de către DPKO. Este evident că în cazul în care operaţia este condusă de către o alianţă (spre exemplu NATO), procedurile vor fi cele uzitate de organizaţia respectivă.

Statul Major Militar este condus de Şeful de Stat Major pe baza hotărârilor comandantului şi a deciziilor luate la eşaloanele superioare.

Dintre toate secţiile din compunerea statului major, care au în general sarcinile bine cunoscute în astfel de situaţii, este de evidenţiată Secţia Probleme Economice şi Ajutoare Umanitare, care este înfiinţată atunci când forţei i se încredinţează astfel de sarcini.

Statul Major Civil reprezintă componenta civilă a misiunii şi este compus din serviciul administraţiei civile şi şeful acesteia, desemnat de DPKO. Şeful administraţiei civile are o dublă subordonare, atât comandantului forţei cât şi şefului Sectorului pentru operaţii în teren din DPKO, în probleme de specialitate. El urmăreşte încadrarea operaţiei în bugetul aprobat, certificând şi avizând cheltuielile efectuate.

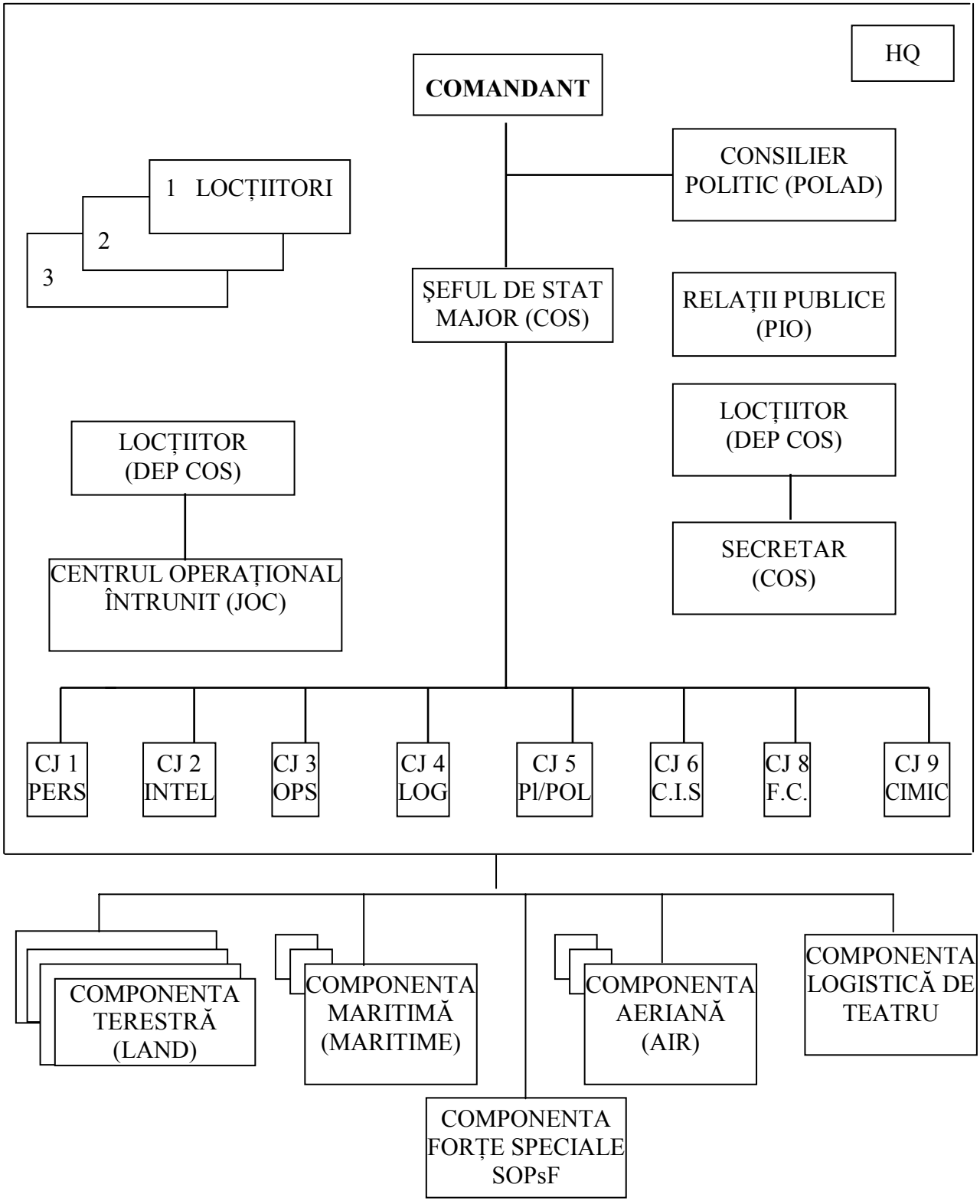
Principalele atribuţii ale Statului Major Civil se referă la:

- finanţe;
- deplasarea contingentelor naţionale suplimentare şi a unităţilor logistice în zona de operaţii;
- asigurarea legăturilor forţei cu sediul ONU şi cu toate părţile interesate;
- încheierea contractelor locale de procurare a produselor necesare forţei;
- angajarea populaţiei civile locale pentru îndeplinirea unor activităţi în folosul forţei;
- asigurarea contractelor pentru serviciile de apă, canalizare, electricitate;
- rezolvarea reclamaţilor;
- întreţinerea cartierului general al forţei.

Complexitatea sarcinilor şi misiunilor de îndeplinit în cadrul operaţiilor în sprijinul păcii desfăşurate în cadrul ONU impune o comandă fermă, o coordonare atentă şi un control eficient, care se poate realiza printr-o conducere permanentă, ce necesită un sistem tehnic de exercitare a acesteia, capabil să asigure legături continue, sigure şi stabile. Se apreciază că rolul decisiv în asigurarea eficienţei unei forţe întrunite multinaţionale îl au, în primul rând, nivelul de standardizare a materialelor şi echipamentelor militare, al procedurilor operaţionale între componentele naţionale, precum şi capacitatea de comunicare între acestea şi experienţa lucrului în comun al elementelor acestei forţe. Factorii operaţionali esenţiali în cazul operaţiilor în sprijinul păcii sunt forţele, timpul şi spaţiul, a căror proiectare eficientă şi corelare sincronizată în vederea atingerii scopurilor sunt apreciate ca fiind expresia sintetică a ceea ce ar putea reprezenta cea mai bună exprimare a conceptului nou de **artă operaţională.**

Anexa nr. 1

ORGANIZAREA FORȚEI MULTINAȚIONALE ÎNTRUNITE CJTF

GLOBALIZARE CULTURALĂ ŞI IDENTITATE

Lect.univ. Margareta BOACĂ

After a brief discussion of the phenomenon of globalization, I have focused on cultural globalization and its impact on identity. According to the reference literature, the cultural aspects of globalization represent an important dimension of the phenomenon, but they cannot be dissociated from the backdrop of economic and political realities. Cultural globalization has had a great impact on identity and has engendered a wide variety of reactions. Although "cultural homogenization", "planetary uniformity" or "MacDonaldization" are considered serious threats to the cultures today, there are also voices arguing that in a global world, identity acquires greater significance. In a globalized world cultures have the opportunity to strengthen their identity, which makes them more able communicate with the other cultures of the world.

Patru reputaţi cercetători ai fenomenului globalizării, Held David, Anthony McGrew, David Goldblatt şi Jonathan Perraton, şi-au unit competenţele şi spiritul analitic pentru a realiza cea mai amplă analiză a acestui fenomen complex publicată până în prezent, volumul *Transformări globale, Politică, economie şi cultură*. În definirea cadrului analitic al globalizării, autorii evidenţiază patru "dimensiuni spaţio-temporale" ale globalizării, şi anume – extinderea activităţilor sociale, politice şi economice dincolo de graniţe, astfel încât evenimente dintr-o regiune a lumii au impact asupra comunităţilor din alte părţi ale globului; intensificarea continuă a conexiunilor globale; accelerarea interacţiunilor şi proceselor globale, toate acestea trei ducând la creşterea interdependenţei dintre global şi local. Ca urmare, impactul pe care evenimente locale îl pot avea la nivel global se amplifică. Aceste elemente sunt incluse în definiţia pe care autorii o dau procesului de globalizare, şi anume: „un proces (sau un set de procese) care întruchipează o transformare în organizarea spaţială a relaţiilor şi tranzacţiilor sociale – analizate în termenii extensiunii, intensităţii, velocităţii şi impactului lor – generând fluxuri şi reţele transcontinentale sau interregionale de activitate, interacţiune şi exercitare a puterii”[1].

[1] Held David, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton, *Transformări globale, Politică, economie şi cultură*, Polirom, 2004, p. 40.

Globalizarea este percepută drept un fenomen complex, care include o varietate de aspecte economice, tehnologice, politice, militare şi ideologice. Mulţi dintre sociologii care au studiat şi studiază fenomenul, deşi subliniază multitudinea aspectelor pe care acesta le cuprinde, au tendinţa de a da importanţă unui singur factor, pe care îl identifică drept principal, ca de exemplu factorul economic sau schimbările tehnologice. De exemplu, pentru Manfred B. Steger globalizarea este în primul rând rezultatul intensificării interdependenţelor globale la nivel **economic**, prin evoluţia pieţelor şi internaţionalizarea tranzacţiilor financiare, dezvoltarea corporaţiilor internaţionale şi schimbările intervenite în procesul de producţie. Liberalizarea tranzacţiilor financiare, facilitate de apariţia şi dezvoltarea tehnologiei informaţiilor, a avut ca rezultat intensificarea activităţilor financiare şi a investiţiilor globale. Accesul la forţă de muncă şi resurse ieftine şi la condiţii de producţie mai avantajoase a permis corporaţiilor transnaţionale să-şi consolideze activităţile pe piaţa globală şi să devină mai mobile si mai profitabile. Manfred B. Steger face chiar distincţia între „globalizare", ca proces economic şi social şi „globalism", ca model de organizare economică, bazat pe idealurile liberale clasice, adaptate la cadrul global al timpului nostru[2].

Abordarea aspectelor **politice** ale globalizării pune în discuţie problema statului naţional şi a suveranităţii acestuia, rolul organizaţiilor interguvernamentale şi perspectivele guvernării globale. În general, aspectele politice sunt percepute în strânsă legătură cu aspectele economice şi inovaţiile din domeniul tehnologic. Acestea vor duce la apariţia unei noi etape în istoria lumii, în care rolul guvernului va fi redus la acela de a facilita acţiunea forţelor pieţei libere. Cel mai cunoscut exponent al acestei viziuni este Kenichi Ohmae care vorbeşte despre apariţia unei „lumi fără graniţe", rezultat al acţiunii irezistibile a forţelor capitalismului. În contextul economic global, statul naţional ca unitate politică îşi pierde relevanţa şi capacitatea de control. Teritorialitatea nu va mai funcţiona drept criteriu esenţial pentru înţelegerea schimbărilor sociale şi politice. Ordinea politică a viitorului va fi dictată de economiile regionale, conectate într-o reţea globală care va funcţiona pe baza principiilor pieţei libere[3].

Daniel Singer este unul dintre exponenţii viziunii că la baza expansiunii economice nu se află legile naturale ale pieţei şi nici dezvoltarea tehnologiei informaţionale, ci deciziile politice luate de guverne pentru a înlătura restricţiile asupra capitalului. Odată ce aceste decizii au fost implementate, tehnologia este cea care impulsionează procesul[4].

---

[2] Steger B. Manfred, *Globalism, The New Market Ideology*, Rowman &Littlefield Publishers, 2002.

[3] Kenichi Ohmae, *The End of the Nation-State: The Rise of Regional Economies*, New York, Free Press, 1995.

[4] Singer Daniel, *Whose Millennium? Theirs or Ours?*, New York, Monthly Review Press, 1999, pp.186-187.

John Gray propune o perspectivă care combină aspectele politice cu cele tehnologice, considerând globalizarea ca un proces de durată, a cărui configurație actuală a fost determinată politic de națiunile cele mai puternice de pe glob. Procesul este propulsat de dezvoltarea tehnologiei, care se va răspândi rapid şi inexorabil în întreaga lume, împlinind un fel de „soartă istorică", care, în viziunea sa, nu are şanse de succes, deoarece nici o națiune nu are forța hegemonică de a realiza o piață liberă universală. Acesta va face ca economia mondială să se fragmenteze, incapabilă să facă față dezechilibrelor economice. Viziunea sa este pesimistă, eforturile politice actuale de a crea o singură piață globală vor duce la izbucnirea unor „războaie comerciale care vor face foarte dificilă cooperarea internațională" şi la „agravarea anarhiei pe plan internațional".[5]

Există apoi o categorie de cercetători care abordează problema globalizării politice din prisma guvernării globale. Politologi precum David Held şi Richard Falk pledează pentru guvernarea globală pe care o consideră o necesitate care se impune de la sine, ca urmare a acțiunii diferitelor forțe ale globalizării. Held prognozează apariția unei forme de guvernare transnaționale, organizate pe mai multe niveluri, bazate pe idealurile occidentale, şi ancorate într-o societate civilă internațională puternică. El vorbeşte despre apariția unei „democrații cosmopolite" care va constitui „baza constructivă pentru o pluritate de identități care vor înflori într-o structură de toleranță mutuală şi responsabilitate". Viziunea sa de democrație cosmopolită cuprinde următoarele elemente politice: un parlament global având legături strânse cu diviziunile regionale, statele şi localitățile globului; o nouă cartă a drepturilor economice, politice, sociale; separarea oficială a intereselor economice şi politice; un sistem juridic global cu mecanisme de impunere a legii de la nivel local la nivel global.[6]. Această viziune a democrației cosmopolite a fost criticată ca fiind pătrunsă de un idealism abstract, care nu ține seama de desfăşurările politice actuale şi de aspectele de rezistență şi opoziție culturale, care pot fi tot atât de posibile ca cele de acceptare reciprocă şi toleranță[7]. La fel ca David Held, Richard Falk susține că globalizarea politică ar putea facilita apariția forțelor sociale transnaționale, ancorate într-o societate civilă prosperă, dar face distincție între „globalizarea de sus în jos", propulsată de corporații şi piața liberă, şi viziunea sa a unei globalizări popular-democratice„ de jos în sus".

Orice analiză a procesului de globalizare trebuie să includă dimensiunea **culturală,** pe care mulți cercetători o pun în centrul analizei

[5] Gray John, *False Dawn: The Delusion of Global Capitalism*, New York, New York Press, 1998 p. 23.
[6] Held David, *Democracy and the Global Order*, Stanford, CA, Stanford University Press, 1995.
[7] Holton Robert J., *Globalization and the Nation-State*, New York, St Martin Press, 1998, pp. 202-203.

fenomenului de globalizare. Unul dintre aceştia este John Tomlison: „Globalizarea se află în centrul culturii moderne; practicile culturale se află în centrul globalizării”[8]. Din această perspectivă, globalizarea este o rețea densă şi în expansiune de legături şi interconexiuni interculturale complexe. Utilizând noile tehnologii de comunicații, media internaționale creează şi direcționează tendințele culturale globale care modelează societăți şi creează identități. Pe măsură ce imaginile şi ideile sunt transmise rapid dintr-un colț în altul al lumii, impactul acestora asupra vieții oamenilor devine tot mai profund. Cultura nu rămâne fixată de comunități locale teritoriale sau etnice, ci dobândeşte valențe noi, care reflectă temele dominante din contextul global. La fel ca Anthony Giddens, Tomlinson subliniază modul în care relațiile sociale sunt tot mai mult scoase din contextul local, noul cadru de referință fiind lumea în ansamblul ei. Dar această caracteristică prezintă şi o latură pozitivă : deşi desființează securitatea oferită de cadrul local, ea impune o reconsiderare a propriei poziții în raport cu noul cadru şi oferă şansa de a înțelege experiența în cadru global [9]. Atitudinea pe care el o recomandă este cea de „deschidere față de diversitatea culturilor globale”, de receptivitate față de nevoile celorlalți, de „solidaritate cosmopolită”, greu de atins în condițiile incertitudinilor lumii moderne.[10]

Pentru a sublinia importanța aspectelor culturale, Immanuel Wallerstein introduce termenul de „geocultură” care desemnează zona „cea mai ascunsă privirii, cea mai dificil de surprins şi validat, dar partea fără de care restul nu ar mai putea fi hrănit”[11], terenul pe care se dau bătăliile ideologice pentru configurarea sistemului mondial modern.

Samuel Huntington încorporează aspectele culturale în ideea de civilizație[12], care mai mult decât ideologiile şi regimurile politice sunt cele ce diferențiază fundamental popoarele lumii. În evaluarea sa, dintre cele 21 de civilizații identificate de Arnold Toynbee în lumea contemporană [13] mai există doar şase.

Una dintre încercările semnificative de a explica fenomenul globalizării punând în lumină multitudinea de cauze economice, tehnologice, politice şi culturale este studiul în trei volume dedicat epocii informației de

---

[8] Tomlison, John*, Globalization and Culture*, The University of Chicago Press,1999, p. 28.
[9] Ibidem, p. 30.
[10]Ibidem, p. 207.
[11] Wallerstein Immanuel, *Geopolitics and Geocultures: Essays on the Changing World Systems*, citat de Bădescu Ilie şi Dungaciu Dan, *Sociologia şi geopolitica frontierei*, Editura Floarea Albastră, Bucureşti, 1995, p. 160.
[12] Huntington Samuel P., *The Clash of Civilizations?, Foreign Affairs*, vol. 72, summer 1993, pp. 22-28.
[13] Toynbee Arnold, *Oraşele în mişcare*, Editura Politică, Bucureşti, 1979.

Manuel Castells. În viziunea sa cu privire la apariția societății de tip „rețea", Manuel Castells identifică drept forțe care alimentează globalizarea trei procese independente şi anume, revoluția din tehnologia informațiilor, criza economică a capitalismului şi a statului şi înflorirea mişcărilor culturale sociale. Acestea dau naştere unor rețele complexe de capital, forță de muncă, informații şi piețe, care se unesc şi creează condiții favorabile pentru expansiunea în continuare a economiei globale. În acest context al „capitalismului informațional", în ciuda crizei statului național ca entitate suverană, acesta continuă să-şi păstreze relevanța în noile relații de putere. Pe măsură ce apar noi actori politici şi se realizează noile politici publice, cultura capătă un rol tot mai important :"Cultura ca sursa de putere, iar puterea ca sursa capitalului, ambele stau la baza noii ierarhii sociale în Epoca Informației"[14].

Problema esențială legată de importanța aspectelor culturale în abordarea globalizării este în ce măsură aceasta are ca efect omogenizarea culturală sub impactul culturii şi valorilor occidentale, sau o mai mare bogăție şi varietate de culturi. Globalizarea pune sub semnul întrebării valorile şi identitățile locale, confruntând popoarele cu provocări la care acestea, într-un fel sau altul, trebuie să răspundă.

Pentru unii cercetători, ca Serge Latouche, teza omogenizării culturale este susținută de o multitudine de dovezi empirice care atestă gradul de răspândire a culturii anglo-americane, datorită sistemelor de comunicare electronice şi media globale. „Uniformitatea planetară", „standardizarea modului de viață" sunt inevitabile.[15] Procesul de erodare şi sărăcire culturală care are loc sub impactul exercitat de „imperialismul cultural" de sorginte anglo-americană, ca urmare a răspândirii valorilor, bunurilor de consum şi stilului de viață american a căpătat denumirea de "americanizare" şi "există pericolul ca acestea să înăbuşe culturi cu un grad mai redus de vitalitate. Sociologul american George Ritzer foloseşte chiar termenul de „McDonaldizare" pentru a defini modalități aparent raționale şi eficiente de a răspunde nevoilor oamenilor, dar care servesc pentru a nega exprimarea creativității umane şi a diferențelor culturale. Astfel, pe termen lung, McDonaldizarea reduce diversitatea culturală şi duce la dezumanizarea relațiilor sociale[16].

Indezirabilitarea imperialismului cultural este evidențiată şi de Benjamin R. Barber care avertizează împotriva capitalismului de consum pe care îl numeşte „McWorld", produsul culturii populare americane din anii 1950 şi 1960, promovat de interesele comerciale. Acesta transformă lumea într-o

[14] Castells Manuel, *The Information Age:Economy, Society and Culture*, vol.3, Oxford, 1996-1998, p. 379.
[15] Latouche Serge, *The Westernization of the World*, Cambridge, Polity Press, 1996, p.3.
[16] Ritzer George, *The McDonaldization of Society: An Investigation Into the Changing Character of Contemporary Social Life*, Thousand Oaks, CA, Pine Forge Press, 1993.

piață uniformă şi are ca rezultat o reacție de rezistență şi opoziție culturală, sub forma unui „Jihad" – impulsul local de a respinge forțele de omogenizare.

Dar problema omogenizării culturale trebuie analizată nuanțat. Aspectele culturale nu pot fi disociate de cele economice, sociale sau politice. Societatea occidentală, cu nivelul ei de bunăstare şi cu instituțiile sale democratice reprezintă un model de dezvoltare de succes pe care multe state mai puțin dezvoltate ar dori să-l atingă. Bunăstarea şi democrația sunt resurse puternice de securitate. Cum să nu fie acest model râvnit şi invidiat? Dar aşa cum spun înțelepții, viața este formată în proporție de 10 % din evenimente care se produc şi în proporție de 90% de reacții față de acestea. Reacțiile pe care modelul american le determină sunt foarte variate, de la acceptare fără discernământ la respingere vehementă. Incapacitatea de adaptare la cerințele unei lumi care cunoaşte transformări uriaşe, frustrarea cauzată de sărăcie, lipsa instituțiilor şi exercițiului democratic, lipsa de deschidere față de o lume care pune o multitudine de probleme complexe sunt semne de inadecvare socială care determină regresul spre un teren familiar şi respingerea necunoscutului şi incertitudinii, cantonarea agresivă în valorile tradiționale.

Fundamentalismul religios, care a existat pe parcursul întregii istorii a umanității, este în opinia lui Castells extrem de puternic în societatea de tip rețea, el reprezentând cea mai importantă sursă de construire a identității. El se defineşte prin construirea unei identități colective prin identificarea comportamentului individual şi al instituțiilor statului cu normele derivate din legile divine, interpretate de o anumită autoritate, care acționează ca intermediar între Dumnezeu şi umanitate. Fundamentalismul religios este o mişcare de reacție, cu scopul de a construi o identitate socială şi personală pe baza imaginilor din trecut, proiectându-le într-un viitor utopic, pentru a face față prezentului insuportabil, caracterizat prin amenințarea globalizării şi criza modului de viață patriarhal. Fundamentalismul religios, naționalismul cultural, sunt reacții defensive împotriva globalizării, care dizolvă autonomia instituțiilor şi organizațiilor, împotriva rețelelor, flexibilității şi mobilității, care evidențiază caracterul instabil al muncii, spațiului şi timpului şi relativizează valorile familiei patriarhale. Necunoscutul, mai ales atunci când cuprinde sfera cotidiană a vieții, tinde să capete proporții înfricoşătoare. Când lumea devine prea mare pentru a putea fi controlată, actorii sociali incapabili să se adapteze la schimbare suferă un proces de regresie şi doresc s-o micşoreze la dimensiunile la care o pot controla. Când rețelele dizolvă timpul şi spațiul, oamenii se ancorează în locuri şi se ataşează de memoria istorică. Iar când concepția patriarhală asupra familiei se distruge, oamenii doresc să reafirme valoarea transcendentă a familiei şi a comunității.

Orice problemă sau provocare cuprinde un imens potențial de transformare. Adaptarea la imperativele noii lumi nu înseamnă cu necesitate

americanizare, după cum o dovedesc numeroase exemple din lumea contemporană. Naţiunile sunt capabile să-şi găsească singure calea spre modernitate. Un exemplu edificator este Japonia, care, concomitent cu dezvoltarea sa economică şi integrarea în fluxurile economice globale, şi-a păstrat şi răspândit cultura proprie. În soluţia propusă de Roland Robertson, tendinţele de globalizare culturală duc deseori la revigorarea culturilor locale şi produc o varietate de răspunsuri culturale locale. Ceea ce rezultă nu este omogenizare, ci „glocalizarea" – o interacţiune complexă între aspectele globale şi cele locale, caracterizată de împrumuturi culturale [17].Aceste interacţiuni creează o varietate de impusuri omogenizante şi eterogenizante, reflectate în noi forme de expresie care nu anulează particularismele locale ci le potenţează. Aparent contradictorii, globalizarea şi afirmarea identităţii culturale se susţin reciproc, astfel încât, la sfârşitul secolului al XX-lea are loc concomitent „universalizarea particularului" şi „particularizarea universalului". Acest punct de vedere este împărtăşit de John Naisbitt şi Patricia Abuderne: „Cu cât stilurile noastre de viaţă devin mai omogene, cu atât ne simţim mai legaţi de valorile profunde – religie, artă, limbă şi literatură. Pe măsură ce lumile noastre exterioare au mai multe similitudini, păstrăm cu tot mai multă sfinţenie tradiţiile izvorâte din interior"[18].

Având în vedere criza structurala a societăţii civile în jurul căreia se construieşte identitatea de legitimitate, Castells avansează ipoteza că în societatea de tip reţea identitatea de rezistenţă ar putea fi principala sursa de schimbare socială. Identitatea de proiecţie, în cazul în care se realizează, nu mai are loc pe baza societăţii civile ca în modernismul târziu (socialismul realizat pe baza mişcării muncitoreşti), ci ca o prelungire a identităţii de rezistenţă a comunităţii. Dar pentru că emergenţa identităţii de proiect nu este o necesitate istorică, este foarte posibil ca, în general, comunităţile să rămână cantonate în limitele rezistenţei lor culturale. Pentru a face acest salt de la cantonarea în trecut la deschiderea spre viitor, comunităţile trebuie să treacă printr-un proces de conştientizare şi schimbare. Soluţia este întrevăzută cu claritate şi consistenţă şi în lucrarea lui Gheorghe Geană**,** *Ethnicity and Globalization. An Outline of Complementarist Conceptualization*, prezentată la conferinţa The Antropology of Ethnicity, de la Amsterdam, 1993[19]. Întregul său discurs se axează pe teza complementarităţii dinamice dintre etnicitate şi

[17] Robertson Roland, *Globalization and Glocalization: Time – Space and Homogeneity – Heterogeneity*, în Global Modernities, London, Sage, 1995, pp. 25-44.
[18] Naisbitt John, Abuderne, Patricia, *Anul 2000- megatendinţe. Zece noi direcţii pentru anii 90*, Humanitas, Bucureşti, 1993, citat de Bădescu Ilie şi Dungaciu Dan, *Sociologia şi geopolitica frontierei,* Editura Floarea Albastră, Bucureşti, 1995, p. 162.
[19] Citat în *Sociologia şi geopolitica frontierei*, pp. 166-168.

globalizare, pe care le subsumează categoriilor de cultură şi civilizaţie. Pornind de la premisele că „un grup de elemente care au în comun câteva calităţi esenţiale vor ţinti să devină o singură entitate”, şi că „orice entitate care şi-a dobândit propria identitate tinde, mai devreme sau mai târziu, să vină în contact cu alte entităţi similare”, Gh. Geană concluzionează că cele două principii, al individuaţiei şi respectiv al comunicaţiei guvernează etnicitatea şi globalizarea. Astfel, „cu cât un grup etnic avansează pe calea dobândirii conştiinţei de sine, cu atât mai mult el simte nevoia de comunicare cu alte grupuri, şi această nevoie este satisfăcută prin mijloacele civilizaţiei. Globalizarea fără localizare nu are înţeles”. Cu alte cuvinte, într-o lume globală, identitatea culturală capătă o nouă relevanţă. Cu cât o cultură se maturizează şi se individualizează mai pregnant, cu atât este mai aptă să intre într-un dialog rodnic cu celelalte culturi. De aceea, popoarele sunt datoare, în primul rând faţă de ele însele, dar şi faţă de întreaga lume, să-şi conştientizeze particularităţile culturale, pentru ca astfel să le poată afirma plenar pe scena lumii.

.

ARMONIZAREA CADRULUI JURIDICO-MILITAR DIN ROMÂNIA CU LEGISLAȚIA ÎN MATERIE A UNIUNII EUROPENE

Col.conf.univ.dr. Constantin IORDACHE
Lt.col. Dorin IONESCU

The efforts for Romania's integration in the Euro Atlantic structures have determined the aligmment of the military institutions according to the west european standards.

Romania's objective of adherence at the North-Alliance structures was reached, which will offer Romania a new and improved status in the perspective of future international relations. Achieving the statehood, the protection of the air space, making secure the means of transport and communication represent priorities for the E.U. integration.

„The Revision of the Constitution, in year 2003, for the harmonization with the legislation of E.U.'s states follows the purpose of making the essential values compatible with the similar European institutions. Romania has ratified the Status of the International Penal Court-Roma, 1997, through the law no. 111/ 2002. Under the 33-rd article, paragraph no. 1, it is stated that a person who has committed a war crime, crime which depends on the aptness of the International Penal Court, following the command of a military superior or a civil, will not be tolerated.

The Reformation process of the national military system can not be completed without severe transformations in all its components, inclusively in the acquisition domain, in the technological and in the logistics.

The modernization of the defense acquisition management, in order to harmonize the methods and practices with the ones already applied in the E.U. and N.A.T.O. states, assumed the implementation of a pack of normative documents in order to ensure a coherent administration. For a safe future of Europe, it is imperative to have a good collaboration between the E.U. and N.A.T.O., together with the elimination of all dissensions between the U.S.A. and some of the European states"

În procesul de aderare la instituțiile de securitate euro-atlantice, a fost necesară reorganizarea şi retehnologizarea forțelor armate pentru interoperabilitatea cu structurile N.A.T.O. (U.E.), adaptarea cadrului național legislativ în vederea realizării flexibilității necesare luării deciziilor de participare a forțelor şi mijloacelor la misiuni în afara teritoriului național.

Revizuirea Constituției, în anul 2003, prin armonizarea textului cu legislația statelor membre ale Uniunii Europene, va compatibiliza valorile fundamentale româneşti cu instituțiile similare europene. Eforturile pentru integrarea armatei naționale în structurile de securitate euro-atlantice au determinat alinierea instituțiilor juridice militare la standardele occidentale, cu trecerea de la o armată de masă (sistemul clasic – defensiv cu încorporarea obligatorie) la o armată modernă profesionistă.

În Constituția României, art. 118, se stipulează „în condițiile legii şi ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară şi participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii", prevăzându-se, în continuare, că „pe teritoriul României pot intra, staționa, desfăşura operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii sau ale tratatelor internaționale la care România este parte".

În urma acestor modificări de text constituțional, Ministerul Apărării Naționale a promovat proiectul de Lege privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, fiind adoptată Legea nr.42/2004. Dispozițiile acestui act normativ simplifică procedurile care permit deplasarea trupelor româneşti în afara granițelor țării şi prevede posibilitatea ca structurile specializate ale Ministerului Apărării Naționale să realizeze acorduri tehnice privind participarea concretă în teatrul de operații.

Legea 42/2004 are ca principal obiectiv eficientizarea actului de decizie, în sensul creşterii operativității trimiterii forțelor armate în misiuni internaționale.

Creşterea rolului Preşedintelui României în luarea deciziei a fost necesară pentru asigurarea operativității în îndeplinirea misiunilor. Preşedintele nu poate trimite forțe armate în afara teritoriului național decât dacă obligația rezultă din tratatele internaționale la care România este parte, acte care sunt ratificate de Parlament. Fondurile necesare pregătirii şi trimiterii de unități militare la misiunile internaționale se aprobă de Parlament. În art.7, din prezenta lege, se stipulează obligația preşedintelui de a informa Parlamentul despre decizia de a trimite forțe în afara granițelor naționale.

Prima misiune cu componentă militară a Uniunii Europene în spațiul balcanic este Acțiunea comună 2004/570/PESC privind operațiunea militară a Uniunii Europene în Bosnia şi Herțegovina, adoptată de Consiliul Uniunii Europene, la 12 iulie 2004.

Tratatele de la Maastricht şi Amsterdam au introdus instrumente de acțiuni politico-diplomatice, militare şi de securitate potrivit Politicii Externe de Securitate Comună (P.E.S.A.).

În cadrul Consiliului European s-a stabilit că Uniunea trebuie să creeze mecanismele necesare pentru a prelua în întregime contribuțiile de prevenire a conflictelor şi gestionare a crizelor definite de Tratatul asupra Uniunii Europene, denumite şi misiunile Petersberg, prin dezvoltarea capabilităților

civile şi militare pe care aceasta le are la dispoziţie. În gestionarea crizelor regionale, Comisia Europeană are un rol esenţial, ca organ executiv.

Misiunea ALTHEA a Uniunii Europene în Bosnia şi Herţegovina a debutat la 2 decembrie 2004 şi a preluat responsabilităţile misiunii SFOR a N.A.T.O. Baza Juridică a participării României la această operaţiune a reprezentat-o acordul semnat la data de 22 noiembrie 2004. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr.117/2004 relevă ratificarea *Acordului dintre România şi Uniunea Europeană privind cadrul general de participare a trupelor române la operaţiunile U.E. de gestionare a crizelor.* Concomitent cu acest acord România a semnat „Declaraţia oficială de renunţare, în limita prevederilor legale naţionale, la orice pretenţii împotriva unui alt stat participant la o misiune de gestionare a crizelor condusă de Uniunea Europeană, pentru daunele produse prin rănirea sau moartea personalului său ori pentru distrugerea sau pierderea bunurilor din proprietatea statului român, puse la dispoziţia Uniunii Europene, dacă această rănire, moarte sau pagubă a fost cauzată de personalul respectiv în exercitarea atribuţiilor oficiale în legătură cu operaţiunea de gestionare a crizelor condusă de U.E.”.

Prin semnarea acordului, România contribuie la executarea operaţiilor de gestionare a crizelor sub egida Uniunii Europene.

Dacă Uniunea Europeană utilizează în gestionarea unei crize bunuri şi capabilităţi N.A.T.O., România poate să solicite participarea la operaţiunea respectivă.

Acordul cuprinde prevederi referitoare la statutul personalului participant, aspecte financiare, soluţionarea diferendelor pe căi diplomatice, protecţia informaţiilor clasificate.

S-a elaborat cadrul juridic, compatibil cu standardele N.A.T.O., în domeniul protecţiei informaţiilor secrete clasificate. Prin Ordonanţa Guvernului nr.4/2004 (aprobată prin Legea 77/2004) se permite extensia sistemului de comunicare şi informare N.A.T.O. în România.

Statutul personalului misiunii ALTHEA va fi acelaşi cu cel avut de personalul militar care a participat la IFOR/SFOR.

Consiliul European procedează la o evaluare periodică a ameninţărilor cu care se confruntă U.E.

Tratatul de aderare al României la U.E. a fost negociat la 4 februarie 2005 şi semnat la 25 aprilie 2005.

Constituţia Uniunii Europene conferă noi competenţe în domeniul cooperării: administrative, militare şi de afaceri interne (este prevăzută crearea unui Parchet European). Pe lângă redenumirea politicii europene de securitate şi apărare (PESA) în politică de securitate şi apărare comună (PSAC), Constituţia U.E. consacră principiul solidarităţii statelor membre în faţa riscurilor de securitate regională.

Clauza de „apărare reciprocă" relevă că dacă unul dintre statele membre va face obiectul unei agresiuni armate, celelalte state au obligația să-i ofere asistență prin orice mijloace (inclusiv militare). Această clauză exprimă pentru prima dată o „solidaritate militară" proprie statelor membre U.E. şi distinctă de cea conferită de art.5 din Tratatul Organizației Nord-Atlantice. (N.A.T.O.).

Uniunea Europeană poate executa misiuni specifice pentru lupta împotriva terorismului, misiuni de prevenire a conflictelor şi misiuni de stabilizare post-conflict. Uniunea Europeană se va baza pe forțele naționale sau multinaționale, puse la dispoziție de către statele membre.

Liderii U.E. au semnat la 29 octombrie 2004 *Tratatul de instituire a unei noi constituții pentru Europa*, într-un cadru solemn la Roma, stabilindu-se o perioadă de doi ani pentru ratificarea acestuia de către guvernele statelor membre.

În Constituția U.E. sunt prevăzute instituții cu competențe specifice domeniului politico-juridico-militar capabile să se conexeze la nivelul european (național) pentru asigurarea spațiului de securitate şi apărare comună. U.E. respectă identitatea națională a statelor membre, structurile fundamentale constituționale şi funcțiile esențiale ale statului în planul asigurării integrității teritoriale statale pentru menținerea ordinii publice interne.

Impactul legislativ va face din Constituția României un fel de Regulament constituțional de aplicare a Constituției Europei în România. Probabil va fi revizuită Constituția României, vor fi adoptate codurile şi legile naționale în spirit european.

Conform art.188 aln.1/Constituția României „Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței şi a unității statului, a integrității teritoriale a țării şi a democrației constituționale. În condițiile legii şi ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară şi participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii".

Consiliul Suprem de Apărare a Țării care, conform art. 119 din Constituție, „organizează şi coordonează unitar activitățile de apărare a țării şi cele de participare la misiuni internaționale" va trebui să aibă noi atribuții pentru o eficientă conlucrare cu noile instituții europene precum Comitetul Politic de Securitate şi Agenția Europeană pentru Armament, Cercetare şi Capabilități Militare (activează sub autoritatea Consiliului de Miniştri al U.E.).

Această agenție europeană are ca principale misiuni identificarea obiectivelor de capacitate militară ale statelor membre şi evaluarea respectării angajamentelor de capacități puse la dispoziție de către statele membre ale U.E.

Spațiul juridic unic european asigură protecția drepturilor omului, dezvoltarea economică în România precum şi nevoia de securitate şi integritate teritorială. Uniunea Europeană, conform Constituției sale, duce o politică externă comună bazată pe dezvoltarea solidarității reciproce a statelor membre, pe identificarea problemelor de interes general. Uniunea Europeană

respectă obligațiile care decurg din Tratatul Atlanticului de Nord pentru statele membre care consideră că apărarea lor comună se realizează în cadrul N.A.T.O. Pentru punerea în aplicare a politicii de securitate şi de apărare comună, statele membre pun la dispoziția U.E. capacități civile şi militare pentru a contribui la obiectivele definite de Consiliul de Miniştri. Statele membre sunt obligate, conform Constituției Europene, să-şi îmbunătățească progresiv capacitățile militare.

România va trebui să identifice necesitățile operaționale, să promoveze măsurile necesare satisfacerii lor şi să contribuie la întărirea bazei industriale şi tehnologice în sectorul de apărare.

Uniunea Europeană mobilizează toate resursele militare în vederea: prevenirii amenințărilor teroriste pe teritoriul statelor membre; protejării instituțiilor democratice şi a populației civile de un eventual atac terorist. Managementul situațiilor de criză, în domeniul securității naționale, capătă valențe noi în funcție de nevoile de securitate ale N.A.T.O. sau ale U.E. la momentul respectiv.

Legislația militară românească trebuie să devină suplă, dinamică şi capabilă să răspundă exigențelor politicii militare a N.A.T.O. sau a U.E.

România a ratificat Statutul Curții Penale Internaționale – ROMA 1997 prin adoptarea Legii 111/2002. La articolul 33, paragraful 1, din acest instrument de drept internațional, se stipulează „O persoană care a comis o crimă de război care ține de competența Curții Penale Internaționale, la ordinul unui superior militar sau civil, nu este exonerată de responsabilitatea penală".

Armata română trebuie să elaboreze strategii, un complex de măsuri pentru prevenirea unor abordări care ar determina prejudicii majore securității şi apărării naționale în context european sau ca membru N.A.T.O. în plan internațional.

Decidenții politico-militari români vor analiza şi vor acționa în favoarea interesului național în misiunile gestionate de N.A.T.O. şi în misiunile intreprinse sub egida Uniunii Europene (ex. misiunea din Balcani – ALTHEA).

Elaborarea unui sistem de legi organice militare pe timp de pace trebuie să răspundă exigențelor N.A.T.O. şi ale U.E. cu asigurarea realizării idealurilor eterne ale poporului român de libertate şi progres social. Aderarea României la N.A.T.O., în anul 2004, reprezintă o garanție pentru securitatea națională şi permite accesul la procesul de luare a deciziilor majore în planul securității euro-atlantice. S-a realizat restructurarea forțelor armate române şi o dotare tehnologică capabilă să asigure interoperabilitate cu structurile alianței militare.

Obiectivul României de aderare la Alianța Nord-Atlantică a fost atins şi va reprezenta un atu important în procesul de integrare în Uniunea Europeană. Asigurarea suveranității naționale, apărarea spațiului aerian şi securizarea căilor de comunicație reprezintă priorități pentru România în

vederea aderării la Uniunea Europeană. Procesul de reformă a sistemului militar național nu poate fi complet fără transformări fundamentale în toate componentele sale, inclusiv în domeniul achizițiilor, al tehnologiilor utilizate şi al logisticii. Modernizarea managementului achizițiilor pentru apărare, în vederea consonării practicilor şi metodelor utilizate cu cele existente în țările membre ale N.A.T.O. a presupus implementarea unui set de acte normative care să asigure gestionarea unitară şi coerentă.

Revizuirea Constituției României, în anul 2003, pentru armonizarea cu legislația statelor membre ale Uniunii Europene, a urmărit să compatibilizeze valorile fundamentale româneşti cu instituțiile similare europene. În acest sens poate fi relevat noul aliniat (13) al art.23 din Constituție, conform căruia „sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală". Textul este în conformitate cu Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului – Roma, 1950.

După adoptarea Legii nr.345/2004 pentru aprobarea retragerii rezervei formulate de România la art.5 din Convenția pentru apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, a fost eliminată pedeapsa disciplinară cu arestul pentru militarii români.

Se poate aprecia, pentru situațiile de război sau criză internă (internațională), necesitatea corelării acțiunilor militare cu potențialul şi nevoile populației civile, prin intermediul (sprijinul) autorităților publice centrale (locale). Adaptarea conceptuală şi acțională a sistemului militar românesc la cerințele actuale ale instituțiilor de securitate euro-atlantică şi europeană trebuie să confere cooperării civili-militari (CIMIC) o nouă dimensiune pentru acțiunile militare.

În procesul de aderare a României la Uniunea Europeană se vor analiza cerințele relevate în textul Constituției Europei pentru promovarea intereselor naționale, a celor care decurg din calitatea de stat membru N.A.T.O., precum şi cele de natură militară în perspectiva integrării europene.

CONSIDERAȚII PRIVIND PROCEDURIILE DE PLANIFICARE A SPRIJINULUI LOGISTIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE SUB EGIDĂ ONU ŞI CONDUCERE NATO

Lt.col.conf.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
Lt.col. Dorin IONESCU

Logistics' planning in multinational operation under U.N.'s aegis and NATO command is a complex activity deployed from the moment when NATO becomes conscious that a certain situation requires its involvement until troops and materials are redeployed.

Knowing about the logistics' planning represents a necessity not only for those who work directly in this process but also for other components of the force.

Planificarea logistică este parte integrantă a planificării operației multinaționale, reprezentând un proces complex, ce se desfăşoară în baza unui document de inițiere, denumit orientarea de planificare, având ca element central definirea clară a misiunii pe linie logistică.

Sarcinile planificării logistice constau în: definirea concepției logistice – în linii generale şi pentru funcții specifice; stabilirea organizării logistice şi a relațiilor C2 (împuternicirea şi responsabilitățile elementelor componente – cine şi ce face? – inclusiv responsabilitățile țărilor); formularea necesităților logistice şi asigurarea acestora cu resurse; formularea necesităților privind sprijinul reciproc şi negocierea aranjamentelor necesare; identificarea neajunsurilor sporadice în suportul logistic al țărilor participante şi acordarea asistenței în depăşirea lor; inițierea din timp a negocierilor asupra *Acordului cu privire la Statutul Forțelor* (S.O.F.A.); atestarea capacităților logistice ale țărilor participante ne–membre N.A.T.O.; formularea necesităților şi determinarea gradului de disponibilitate a Suportului Țării Gazdă şi lansarea, cât mai curând posibil, a procesului de negociere; finalizarea angajamentelor naționale şi armonizarea planurilor naționale cu cele ale autorităților N.A.T.O.; stabilirea procedurilor de coordonare cu organizațiile non–N.A.T.O.; identificarea necesităților financiare.

Procedurile de planificare logistică reprezintă paşii logici şi analitici ai procesului luării deciziei. Procedurile şi procesul de planificare sunt identic aplicabile în situaţii de război şi operaţii în sprijinul păcii.

Procesul de planificare logistic în operaţiile multinaţionale urmăreşte aceleaşi etape ca la oricare alt proces de planificare:

a) iniţierea procesului de planificare;
b) orientarea de planificare;
c) elaborarea concepţiei;
d) elaborarea planului logistic;
e) reanalizarea planului.

Iniţierea procesului de planificare logistică începe după primirea directivei de la eşalonul superior şi după orientarea făcută asupra situaţiei de către comandant.

Pentru iniţierea procesului de planificare şeful structurii logistice analizează: misiunile logisticii; forţele ce trebuie a fi susţinute logistic; resursele financiare ce trebuie asigurate; eventualele riscuri pe linie logistică.

Iniţierea procesului de planificare logistică se concretizează în însuşirea misiunii primite sau deduse şi în stabilirea elementelor principale ale planificării: detalierea misiunii pe linie logistică; identificarea necesităţilor de informaţii; identificarea limitelor acţiunii din punct de vedere logistic; stabilirea datelor privind coordonarea componentelor pentru executarea planificării.

Orientarea personalului implicat în procesul de planificare pe linie logistică constă în: evaluarea situaţiei, prezentarea concepţiei eşalonului superior, intenţia comandantului şi în îndrumarea pentru planificare.

Analiza misiunii declanşează activitatea de evaluare a situaţiei. Scopul principal al analizei misiunii pe linie logistică este de a identifica şi delimita, în timp şi spaţiu, responsabilităţile şi fazele pentru îndeplinirea obiectivelor.

Pe timpul analizei misiunii trebuie luate în consideraţie următoarele aspecte mai importante: cunoaşterea situaţiei de ansamblu; concepţia eşalonului superior; limitări sau impuneri; interpretări.

Pentru şeful logisticii, în această fază este important a înţelege îndeosebi intenţiile, nu doar ale propriului comandant, ci şi ale comandanţilor cu unul sau chiar două eşaloane mai sus. Este esenţial să se identifice obiectivele finale ale comandantului superior, unde este canalizat efortul principal al propriului comandant.

Un număr important de surse de informaţii trebuie luate în considerare:

- declaraţia de susţinere (defineşte nivelul suportului logistic pus la dispoziţia comandantului. De regulă, precede o dislocare într-un teatru de operaţie şi ea va deveni o constrângere în planificarea tuturor activităţilor din teatrul de operaţie);
- ordinul de operaţii preliminar;
- ordinul logistic preliminar;

- ordinul de operație de la eşalonul superior;
- ghidul de planificare al comandantului propriu.

Dacă se iau în considerare toate aceste surse, fiecare îi va da posibilitatea şefului logisticii şi planificatorilor logistici să găsească sarcini specifice, precum şi constrângeri şi libertăți de care beneficiază, pentru desfăşurarea acțiunilor.

În momentul terminării procesului de analiză a misiunii, şeful logisticii trebuie să fie capabil să emită directiva de planificare, să emită ordinul logistic preliminar şi să prezinte măsuri de urgență şi implicații pentru cursurile de acțiune.

Directiva de planificare rezultă în urma unei informări asupra analizei misiunii, reflectă aprobarea şefului structurii logistice referitoare la calea ce trebuie urmată; este produsul etapei de orientare şi reprezintă documentul oficial care poate servi ca o dispoziție preliminară pentru planificarea ulterioară; asigură orientarea actualizată şi trebuie să abiliteze comandanții, şefii de compartimente şi subordonații să înceapă propriile lor pregătiri preliminare.

Una dintre cele mai importante etape în procesul de planificare logistică o reprezintă etapa de elaborare a concepției logistice.

Elaborarea concepției logistice se bazează pe analiza cuprinzătoare a unui număr variabil de cursuri de acțiuni probabile şi realiste.

Această etapă trebuie să parcurgă următoarele faze:

- analiza situației la nivelul secției logistice;
- analiza comparativă a cursurilor de acțiune stabilite de grupurile de specialişti;
- participarea la şedința de decizie a comandantului;
- dezvoltarea concepției logistice potrivit cursului optim.

Pe timpul analizei situației trebuie luați în considerație o serie de factori determinanți. Pentru fiecare factor se prezintă elementele cunoscute cert sau probabile, care îl pot influența.

Este posibil ca şeful G4 să ia în considerare aceiaşi factori ca şi G3, dar aceşti factori trebuie priviți de către G4 sub o lumină diferită. De exemplu, când se evaluează factorul – forțe inamice – staful G4 va fi interesat în mod particular de capacitatea inamicului în mijloace de luptă, dar şi de posibilitățile acestuia de-a executa recunoaşteri şi de-a lovi zona îndepărtată (de spate) pentru a putea să-şi dispună eficient şi dispersat forțele şi mijloacele logistice.

Similar şi pentru analiza factorului teren, planificatorii logisticii vor avea unele priorități de interes, de exemplu: caracteristicile râurilor, capacitățile rutiere pentru reaprovizionări etc.

Totuşi pentru majoritatea operațiilor multinaționale, factorii care se analizează, din punct de vedere logistic, sunt: destinația, cererea, distanța şi durata.

Din analiza fiecărui factor trebuie să rezulte deducții, iar din respectivele deducții trebuie să rezulte unele sarcini. Aceste sarcini nu trebuie să rămână doar sub formă declarativă şi lăsate a fi rezolvate la sfârşitul procesului de planificare. Unele dintre sarcini pot fi luate în considerare imediat după ce au fost definite, de către unele componente ale stafului logistic, altele pot fi distribuite spre rezolvare unor unități de profil.

Cei patru factori principali, care trebuie să fie analizați sunt cunoscuți şi sub denumirea de cei 4D (destination, demande, distance and duration):

- Destinația:

- este un termen strategic şi va avea o utilitate limitată în analiza din punct de vedere logistic a operației;
- este locul de desfăşurare a operației;
- este mediul în care are loc operația şi determină necesitățile logistice şi fiziologice ale efectivelor;
- bazele intermediare se stabilesc de asemenea în funcție de destinație şi de lungimea liniilor de comunicație.

- Distanța:

- are o legătură directă cu liniile de comunicație strategice înainte şi după desfăşurarea operației, dar se relaționează la fel de mult cu liniile de comunicații din teatrul de operație;
- prin liniile de comunicație – se determină mărimea, forma şi structura resurselor logistice ce pot fi transportate pe acestea.
- destinația şi distanța definesc limitele de comunicație strategice, timpul şi viteza de dislocare şi reacție, executarea pe etape a operației etc.

- Cererea:

- rezultă din intenția comandantului;
- este o însumare a cererilor regulate, a cererilor ciclice şi a cererilor în valuri neprevăzute.

- Durata:

- rata cererilor şi durata operațiilor vor determina volumul materialelor necesare;
- va specifica necesitatea de-a înlocui unele echipamente, timpul de rotire a efectivelor, resurselor şi necesitatea efectuării unor evacuări;
- poate fi luată în considerație având în vedere timpul la dispoziție pentru pregătirea operației, cât şi timpul cât forțele pot să se susțină independent.

Următoarea fază în etapa de concepție este analiza comparativă a cursurilor de acțiune. La nivelul acestei faze, de regulă planificatorii de la G3 şi G4 au luat în considerație câteva cursuri de acțiune, iar schimbul de informații şi idei între G3 şi G4 în acest moment este deosebit de important.

Deşi planificatorii logistici au unele opțiuni, este important ca aceştia să ia în considerare toate cursurile de acțiune şi să se asigure că toate

implicațiile logistice, pentru fiecare curs de acțiune, au fost luate în considerare şi au fost notate.

În termeni logistici este important să măsurăm (apreciem) opțiunile şi mijloacele, de asemenea riscurile, pentru fiecare curs de acțiune în parte. Acest lucru putem să-l realizăm prin aprecierea opțiunilor, în funcție de timpul disponibil, constrângerile identificate în perioada analizei misiunii, componentele logisticii în luptă sau de principiile logistice; metoda de comparare a opțiunilor se stabileşte de către cei care lucrează efectiv la acest proces, în funcție de misiune.

Rezultatul analizei comparative este prezentat comandantului în cadrul şedinței pentru luarea deciziei. În final, studiul comparativ trebuie să includă propunerea pentru cursul de acțiune optim.

La şedința pentru luarea deciziei participa şeful structurii logistice şi, dacă se consideră necesar, alți ofițeri specialişti.

În şedința pentru luarea deciziei trebuie să se includă detaliile necesare, care să asigure comandantului informațiile complete pentru luarea deciziei, iar membrilor statului major şi subordonaților nemijlociți ai comandantului, posibilitatea unei analize detaliate şi cuprinzătoare a elementelor specifice atribuțiilor, care pot influența decizia acestuia. Comandantul poate folosi această activitate pentru solicitarea opiniei de specialitate a subordonaților, față de anumite elemente, în special de sprijin al operației şi de susținere logistică.

În finalul acestei şedințe, comandantul va selecta sau modifica cursul de acțiune optim, care urmează a fi dezvoltat şi detaliat pe timpul elaborării concepției operației.

În continuarea acestei etape, urmează dezvoltarea cursului optim, astfel încât să cuprindă detalii suficiente pentru a exprima viziunea comandantului privind conducerea şi desfăşurarea operației, pentru definirea concepției operației. În acelaşi timp conducerea structurii logistice va determina elementele esențiale din conținutul planului de susținere logistică, care trebuie inițiat cât mai repede posibil prin definirea concepției de susținere logistică.

Etapa finală cuprinde întocmirea planului de susținere logistică. Acesta este un document de sine stătător, care sprijină planul de operații de bază, furnizând o informare detaliată asupra unor aspecte specifice. Planul logistic este folosit după avizare/aprobare de către comandantul care este susținut. În momentul elaborării planului de operații, şeful structurii logistice cu ofițerii din subordine vor furniza date referitoare la punctul 5 al planului de operații – concepția susținerii logistice - şi vor întocmii anexa Q a planului (în cazul când nu se consideră necesar, întocmirea unui plan logistic de sine stătător). Pe baza planului logistic aprobat se emite ordinul logistic la marile unități(unități) subordonate.

Etapa de reanalizare a planului poate cuprinde două faze:

a) faza de revedere a planului este necesară întrucât toate planurile, datorită schimbărilor permanente ale împrejurărilor în care au fost întocmite, au o perioadă limită de valabilitate. Revederea trebuie concentrată asupra elementelor principale, cum sunt: noi amenințări şi riscuri pe linie logistică, suficiența forțelor de logistică, libertatea de mişcare a acestora pentru a executa reaprovizionări şi evacuări, viabilitatea planului în funcție de situația creată etc.

b) faza de evaluare a planului presupune existența timpului la dispoziție şi posibilitatea de a cuantifica rezultatele, în urma evaluării. Dacă sunt modificări esențiale, care rezultă din evaluarea planului logistic, acesta este actualizat sau se vor aduce amendamente la plan.

Planul logistic va căpăta aspectul unui ordin de sprijin logistic. Acest ordin va fi întocmit la nivele superioare ale comenzii, putând fi înlocuit la nivele inferioare de cap. IV din ordinul de operații – sprijin logistică.

ACȚIUNILE DE PREVENIRE – PUNCTUL FORTE AL NOII STRATEGII DE SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Prof.univ.dr. Eugen CICAN
Mr. Ovidiu POP

The mission of the Romanian Army is to protect and defend Romania. Conditions or events that would cause forces to be employed will challenge The Armed Forces. Such conditions include drug smuggling, natural or man-made disasters, regional conflicts, civil wars, insurgencies, and intimidation by irrational and often ruthless extremists who have available for their use all types of weapons and systems.

The Romanian Army does this by deterring war and, when deterrence fails, by achieving quick, decisive victory – on and off the battlefield – anywhere in the world and under virtually any conditions as part of a joint team, accomplishing its mission as a NATO member country.

Legea privind planificarea apărării naționale a României defineşte Strategia de Securitate Națională a României ca fiind *documentul de bază care fundamentează planificarea apărării la nivel național.* Acest document trebuie să fundamenteze, în mod unitar şi coerent, următoarele domenii:

- definirea intereselor naționale de securitate;
- precizarea obiectivelor care conduc la protejarea şi afirmarea acestor interese;
- evaluarea mediului internațional de securitate;
- identificarea factorilor de risc din mediul intern şi internațional;
- direcțiile de acțiune şi principalele mijloace pentru asigurarea securității naționale a României.

Noua Strategie de Securitate Națională a României trebuie să reflecte noua calitate a României de stat membru NATO, cu drepturi, dar şi cu obligații depline, şi de viitor stat membru al Uniunii Europene, precum şi faptul că, pentru prima dată, mandatul Preşedintelui României este de 5 ani.

DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Obținerea de către România a calității de țară membră NATO presupune şi aplicarea articolului 5 din Tratatul Nord-Atlantic, adoptat la Washington DC la 4 aprilie 1949. În ultimii 15 ani România a trecut succesiv de la conceptul de război de apărare dus exclusiv pe teritoriul național la conceptele de apărare națională, apărare colectivă şi securitate colectivă. Aceasta a impus eforturi deosebite pentru profesionalizarea tuturor structurilor participante la securitatea națională şi operaționalizarea acestora pentru a fi apte să participe la acțiuni sub egida ONU, OSCE sau sub comanda directă a unor comandamente NATO.

Lovitura preventivă

În literatura de specialitate *lovitura preventivă* a fost amplu abordată mai ales după cel de-al doilea război mondial, mai ales de către marile puteri şi de obicei legat de posibilitatea izbucnirii unui război nuclear. Concomitent cu promovarea conceptului, s-a dus o intensă ofensivă diplomatică pentru justificarea unei astfel de acțiuni. Argumentele au fost dintre cele mai diverse, plecând de la pericolul extinderii comunismului ca în cazul războiului din Vietnam, până la pericolul imperialist invocat în cazul intervenției din Cehoslovacia în anul 1968.

În ultimii ani, acest concept a fost folosit mai ales ca argument al luptei împotriva pericolului proliferării armelor de nimicire în masă ca în cazul Irakului, al pericolului terorismului, în situația Afganistanului sau a acțiunilor de epurare etnică, în situația Iugoslaviei.

Indiferent de situația creată şi de motivele invocate, realitatea a demonstrat *că strategia loviturii preventive* nu poate fi aplicată decât de o mare putere aflată în momentul respectiv în postura de *jandarm mondial*.

România a avut poziții diferite față de *conceptul loviturii preventive*, în raport cu situația geopolitică şi interesele naționale. Astfel, în 1968 nu numai că nu a participat la intervenția din Cehoslovacia, dar a condamnat ferm intervenția respectivă şi din acel moment calitatea de stat membru al Tratatului de la Varşovia a devenit mai mult formală. Față de acțiunile desfăşurate împotriva fostei Iugoslavii s-a încercat o politică mai mult de neutralitate, iar uneori duplicitară, explicabilă întrucâtva în raport cu relațiile avute, de-a lungul istoriei, cu unul dintre cei mai importanți vecini.

Acțiunile din Afganistan, desfăşurate sub egida ONU, au fost sprijinite deplin de România, care a participat şi participă cu trupe şi specialişti în diferite domenii, demonstrând experiența dobândită în cadrul Parteneriatului pentru Pace.

Războiul din Irak, dus de o coaliție ce depăşeşte cadrul NATO, condusă de SUA şi la care România participă de asemenea cu trupe, ofițeri de

stat major şi instructori militari, a impus o nouă abordare a strategiei şi conceptului de securitate națională care trebuie să fie reflectată în *noua Strategie de Securitate Națională a României*.

Lovitura preventivă este un concept tot mai greu de argumentat în fața opiniei publice mondiale şi are din ce în ce mai puțini adepți, ducând în ultimul timp la abordări total diferite chiar în cadrul Alianței Nord-Atlantice.

Din punct de vedere tehnic, *lovitura preventivă* necesită posibilitatea proiectării în teatrul de operații, la mare distanță, a unei forțe credibile, capabilă să ducă acțiuni de tip joint cu platforme militare de ultimă generație, în cadrul războiului bazat pe rețea. În prezent, singura armată capabilă să ducă un astfel de război este armata SUA, care are desfăşurați în Irak peste 200.000 de militari. Celelalte țări catalogate ca mari puteri, cu excepția poate a Federației Ruse, nu au în acest moment posibilitatea să proiecteze şi să desfăşoare un război preventiv, ci pot cel mult să participe mai mult sau mai puțin simbolic la o astfel de acțiune.

În literatura de specialitate se foloseşte şi termenul de *acțiuni preventive*, care însă nu se deosebeşte de *lovitura preventivă* decât prin amploare şi obiectivele propuse.

Acțiunile de prevenire

Situația României de țară membră NATO şi viitoare țară membră a Uniunii Europene impune tot mai mult necesitatea unei strategii comune cu UE, NATO, SUA şi OSCE. Am enumerat SUA separat de NATO deoarece, deşi țară membră NATO, în domeniul strategiei există şi puncte de vedere diferite față de Alianță. Totodată, timp nu trebuie să uităm că România are un parteneriat strategic cu SUA.

Din perspectiva participării României la acțiuni comune cu UE, NATO, SUA şi OSCE în spații geografice situate de multe ori la mare distanță de teritoriul național, considerăm că acțiunile de prevenire sunt cele mai indicate în raport cu puterea economică şi militară a României, țară situată la frontiera de est a NATO şi din 2007 şi la frontiera de est a Uniunii Europene.

Acțiunile de prevenire se deosebesc fundamental de *lovitura preventivă* atât prin amploare, cât şi prin obiective, deşi la un moment dat pot face parte, în sens mai larg, dintr-o lovitură preventivă desfăşurată de Alianță sau de o parte a acesteia.

Acțiunile de prevenire pot viza domenii diverse atât pe plan intern, cât şi pe plan internațional, în cadrul sistemului securității naționale, definit prin ansamblul mijloacelor, reglementărilor şi instituțiilor statului român, care au rolul de a realiza, proteja şi afirma interesele fundamentale ale României, cu respectarea principiilor dreptului internațional.

Interesele naționale ale României sunt cu prioritate: integrarea României în UE; apărarea independenței, suveranității şi integrității teritoriale;

garantarea drepturilor şi libertăţilor democratice; dezvoltarea economică şi socială; afirmarea identităţii naţionale; protecţia mediului înconjurător.

Pornind de la aceste interese naţionale, *acţiunile de prevenire* se pot manifesta în următoarele domenii:

- terorismul internaţional, regional şi naţional;
- proliferarea armelor de distrugere în masă şi în special a armelor nucleare, chimice şi biologice;
- crima organizată, traficul ilegal de persoane, droguri, armament şi muniţie, materiale radioactive şi strategice;
- migraţia clandestină şi apariţia unor fluxuri masive de refugiaţi;
- apărarea intereselor economice şi îndeosebi asigurarea accesului la unele resurse şi oportunităţi regionale;
- respectarea drepturilor omului şi asigurarea stabilităţii în zona de interes a României.

La acţiunile de prevenire pot participa un spectru larg de forţe din domeniul politic, diplomatic, militar, economic, servicii secrete, media şi societatea civilă. Considerăm că prioritate au acţiunile de natură politică şi diplomatică, dar acestea trebuie să fie susţinute credibil de toate celelalte forţe.

Acţiunile desfăşurate în afara teritoriului naţional presupun profesionalizarea în totalitate a forţelor armate, posibilităţi de proiectare a forţelor în teatrul de operaţii şi susţinerea logistică a acestora pe termen lung, asigurată de o economie de piaţă naţională sănătoasă.

În aceste condiţii, pe plan intern principalul pericol la adresa securităţii naţionale este o proastă guvernare, determinată de lipsa reformelor în administraţie şi justiţie şi scăparea de sub control a corupţiei.

DE LA AXA RĂULUI LA ELIPSA STRATEGICĂ

Cuvântul *axă* are o conotaţie negativă atât în Europa, cât şi în SUA, amintind de Axa Berlin, Roma, Tokio din al doilea război mondial. Totuşi, acest cuvânt a fost folosit în ultimii ani, îndeosebi de SUA, în expresia *Axa răului* pentru a evidenţia direcţia Irak, Iran, Pakistan, Filipine, Coreea.

Preşedintele României a lansat în campania electorală o nouă prioritate a politicii externe româneşti: *axa Washington, Londra, Bucureşti* care să vină în sprijinul unei ofensive diplomatice spre est, având ca priorităţi Republica Moldova şi Ucraina precum şi asumarea unui rol de important jucător regional în bazinul Mării Negre.

Dacă există o *axă a răului*, în mod logic ar trebui să existe o *axă a binelui*. Această abordare a dus la abandonarea de către diplomaţia românească a sintagmei *axa răului* şi adoptarea conceptului de *elipsă strategică*. Pornind de la dublul principiu că cine controlează gurile Dunării controlează Europa şi cine controlează Marea Neagră controlează trei

continente, România urmează să fie plasată în centrul unei noi *elipse strategice majore*. Plasată chiar în punctul de intrare în Orientul Mijlociu lărgit, la o distanță care poate asigura un control în raport cu Siria, Iranul, Irakul şi țărmurile Mării Caspice, România, aşa cum s-a putut constata atunci când s-a luat decizia eliberării Irakului, ocupă o poziție mai bună decât Turcia. De aceea avem acum şansa, unică în istorie, de a deveni unul dintre cei mai importanți actori în această regiune.

O nouă identitate a zonei Mării Negre

Procesul de extindere a NATO şi UE a adus comunitatea Euro-Atlantică pe coasta de vest a Mării Negre, implicând o nouă abordare conceptuală pentru a modifica percepția conform căreia *zona Mării Negre* este periferia Europei şi pentru a recunoaşte rolul geopolitic al acesteia de interfață cu Asia Centrală şi Orientul Mijlociu.

Ofensiva democrației şi a libertății pe mapamond a produs rezultate remarcabile, prin Revoluția rozelor din Georgia în decembrie 2003 şi Revoluția portocalie din Ucraina. Aceste evoluții schițează o imagine optimistă a procesului de promovare a democrației în spațiul *Mării Negre*, fiind totodată un moment prielnic de a avansa acest proces dincolo de Ucraina, Georgia şi Moldova. În cadrul noului tablou geostrategic al *Mării Negre*, există o legătură clară între comunitatea transatlantică, reprezentată de statele membre NATO, Orientul Mijlociu extins, pe de altă parte. Aceasta este o regiune a cărei relevanță politică, economică şi militară a fost testată în războiul împotriva terorismului, în cadrul căruia o serie de state ca România, Bulgaria şi Ucraina au oferit o contribuție concretă şi valoroasă. Astfel, România a oferit spațiul său aerian şi acces la baze militare, care se alătură contribuției sale cu trupe- peste 2.000 de militari, în operațiile din Afganistan, Irak şi cele de menținere a păcii din Balcanii de vest.

România are de asemenea un parteneriat strategic cu SUA, iar această relație este crucială pentru securitatea regională şi pentru promovarea democrației în vecinătatea noastră imediată situată la vest de *Marea Neagră* şi la gurile Dunării, România reprezintă un cap de pod pentru comunitatea transatlantică în zona *Mării Negre*. Ca parte a Europei avem responsabilitatea de a ne folosi potențialul pentru binele comunității noastre democratice şi să acționăm ca un liant între Europa şi statele din Caucaz.

O direcție importantă de acțiune este formularea unei strategii comune cu statele euroatlantice pentru regiunea extinsă a *Mării Negre*. Din punct de vedere geografic şi istoric, regiunea dintre Marea Neagră şi Marea Caspică, care include şi Caucazul de Sud, nu poate fi exclusă din Europa. *Regiunea Marea Neagră-Caucaz* este un leagăn de civilizație precum şi o răscruce a lor, dar şi teatrul multor conflicte de-a lungul istoriei. Această regiune intră, acum, într-o nouă fază a istoriei. Poziționarea sa geostrategică face din zona *Mării Negre* o parte indispensabilă a securității şi prosperității euroatlantice.

Oferta de securitate a României

Securitatea euroatlantică este strâns legată de *securitatea arealului Mării Negre*, multe dintre ameninţările transnaţionale cu care se confruntă Europa provenind din această regiune. O mare parte din bazinul Mării Negre este dominat de stagnare economică, frontiere nesigure şi nesecurizate, activităţi ale crimei organizate şi conflicte etnice înghețate, fiind necesară o implicare întărită în această regiune a SUA, UE, NATO şi OSCE.

Pentru atingerea acestor scopuri trebuie găsite noi resurse pentru a soluţiona conflictele înghețate din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud şi Nagorno-Karabah. Pentru a evita menţinerea unor găuri negre, în care nu există principiul supremaţiei legii, şi care ameninţă securitatea Europei, prin proliferarea crimei organizate, a traficului de persoane şi arme şi a terorismului transnaţional, România va construi *poduri şi nu scuturi defensive*.

Angajarea totală a NATO, UE şi OSCE este crucială pentru a pune capăt acestor conflicte. O poziţie fermă în ce priveşte respectarea *Tratatului privind Forţele Armate Convenţionale din Europa* şi respectarea angajamentelor de la Istambul impune retragerea trupelor ruseşti din Transnistria şi Georgia. Ucraina poate, de asemenea, să joace un rol constructiv în soluţionarea conflictului din Transnistria, iar România are o datorie morală faţă de Republica Moldova care trebuie sprijinită pe linia integrării europene.

România este hotărâtă să devină o platformă de promovare a valorilor democraţiei şi libertăţii în regiunea Mării Negre, care să fie implementate cu sprijinul financiar al partenerilor americani, USAID şi German Marshall Fund, şi cu participarea Uniunii Europene.

România poate contribui semnificativ la lupta împotriva criminalităţii organizate în regiune. Centrul Regional SECI de la Bucureşti, pentru combaterea criminalităţii transfrontaliere, reprezintă un caz de succes pentru întărirea eforturilor de cooperare regională, având ca obiective reducerea traficului de persoane şi droguri, criminalitatea financiară, traficul de arme şi finanţarea terorismului.

Un exemplu de succes este *Iniţiativa privind Apărarea Frontierei (BDI),* cunoscută şi sub denumirea de *Black Sea Border Security Initiative*, având ca membri România, Bulgaria, Georgia, Republica Moldova şi Ucraina.

Considerăm că în viitor trebuie pledat pentru un rol activ al NATO în proiectarea unui climat de stabilitate şi securitate în zona Mării Negre. *Summitul NATO de la Istambul* a făcut un prim pas important spre schiţarea unei strategii pentru Marea Neagră. Subliniind importanţa regiunii, în cadrul Summitului a fost semnalată capacitatea Alianţei de a contribui la stabilitatea regională.

Aceste obiective ar putea fi atinse mult mai uşor prin instalarea unor *baze operaţionale americane la Marea Neagră*.

Toate aceste considerente demonstrează că situaţia geopolitică a României s-a schimbat foarte mult, odată cu admiterea sa în NATO. Aceste schimbări impun o nouă abordare a *Strategiei de Securitate Naţională a României*.

TRANSPORTUL ŞI DISTRIBUȚIA MĂRFURILOR MILITARE PERICULOASE PE CĂILE NAVALE

Col.dr. Vasile CREȚ
Mr.lect.univ. Bixi-Pompiliu MOCANU

Highway, rail, air and sea transportation of Hazardous Materials (HAZMAT) has imposed lately a range of standard procedures regarding their handling, storaging, transportation and distribution, materialised with the publication of an international regulation, containing standard rules for working with HAZMAT.

O mare parte din multitudinea mărfurilor care fac obiectul comerțului sunt caracterizate de riscuri proprii cum sunt: riscul de incendiu, de toxicitate, de explozie, de oxidare, de iradiere etc. Riscurile amintite pot deveni posibile în condiții necorespunzătoare de manipulare, depozitare şi transport, iar efectele lor reprezintă un pericol imediat asupra mediului înconjurător. Asemenea mărfuri au căpătat denumirea de mărfuri periculoase (Hazardous Materials - HAZMAT).

În legătură cu manipularea mărfurilor periculoase, pe plan internațional sunt luate măsuri importante. În acest sens, Convenția Organizației Națiunilor Unite privind transportul mărfurilor pe mare, din 1978, prevede, în legătură cu aceste aspecte, ca în momentul în care mărfurile periculoase devin un pericol efectiv pentru persoane sau bunuri, ele pot fi descărcate, distruse sau făcute inofensive, după cum o cer împrejurările, fără plata unei compensări.

Primii paşi în această direcție au fost făcuți încă din anul 1929, moment în care a avut loc Conferința Internațională pentru ocrotirea vieții omeneşti pe mare, unde s-a arătat necesitatea unei reglementări, cu efect internațional, privitoare la mărfurile periculoase. Manifestând preocupări în acest domeniu, Convenția privind ocrotirea vieții omeneşti pe mare, adoptată în 1948, face o clasificare a mărfurilor periculoase şi prevede recomandări generale privind transportul acestora.

Ulterior, în anul 1956, Comitetul de experți al Națiunilor Unite a redactat un raport ce se adresa tuturor formelor de transport, în care au fost incluse recomandări şi reglementări referitoare la clasificarea, documentele specifice, lista şi etichetele mărfurilor periculoase. Acest raport, supus îmbunătățirilor, a constituit programul în munca de redactare a codurilor de

astăzi, care au uniformizat, la scară internațională, regulile privitoare la mărfurile periculoase.

Materializând eforturile depuse în acest sens, Organizația Maritimă Internațională (Internațional Maritime Organization – IMO) a redactat cerințele transportului pe mare al mărfurilor periculoase şi le-a inclus într-un cod maritim internațional (Internațional Maritime Dangerous Goods Code).

Având în vedere necesitatea realizării unor norme corespunzătoare pentru asigurarea securității, depozitării şi transportului, mărfurile periculoase au fost clasificate după: caracteristicile riscului principal; mărimea riscului; riscul subsidiar; prevederi speciale.

A. Corespunzător caracteristicii riscului principal, mărfurile periculoase au fost clasificate în 9 clase:

- c**lasa 1** – explozivi – în care au fost incluse substanțe explozive, cu excepția acelora care sunt foarte periculoase de transportat, precum şi acelora care sunt caracterizate de un risc ce le fac să aparțină altor clase. În aceasta clasă au fost incluse toate articolele explozive, cu excepția substanțelor care pot forma o atmosfera explozivă prin gaze, vapori sau praf. Tot aici au fost incluse articolele fabricate în scopul de a produce un efect practic exploziv sau pirotehnic;
- c**lasa 2** – gaze – cuprinde toate gazele care pot sau nu pot fi lichefiate sub presiune la temperatura mediului, gazele dizolvate sub presiune într-un solvent sau acelea absorbite într-un material poros, cât şi gazele puternic refrigerate;
- c**lasa 3** – lichide inflamabile – care include lichidele, amestecurile de lichide, lichidele conținând solide în suspensie sau în soluții şi prezintă riscul de inflamabilitate;
- c**lasa 4** – solide sau substanțe inflamabile – care conține toate substanțele ce se pot aprinde sau pot contribui la producerea unui incendiu în condițiile transportului;
- c**lasa 5** – substanțe oxidante şi peroxizi organici – în care au fost incluse substanțele necombustibile, prin ele însele, dar care pot produce oxigen, contribuind astfel la creşterea intensității incendiului, cât şi substanțele instabile, pasibile de descompunere exotermă autoaccelerată;
- c**lasa 6** – otrăvuri şi substanțe infecțioase – care cuprinde substanțele ce pot cauza moartea sau vătămarea gravă a ființelor vii, dacă sunt înghițite, inhalate sau dacă intră în contact cu țesutul, cât şi acelea conținând microorganisme producătoare de boli;
- c**lasa 7** – substanțe radioactive – în care sunt incluse toate substanțele capabile să emită radiații şi a căror activitate specifică este mai mare de 0,002 microcurie pe gram;
- c**lasa 8** – corozivi – ce conține substanțele care prin acțiunea lor chimică produc arsuri grave țesutului viu sau distrug alte materiale;

- **clasa 9** – mărfuri periculoase diferite – în care sunt incluse substanţele caracterizate de un risc neacoperit de alte clase.

B. Mărfurile periculoase au fost clasificate, după mărimea riscului, în grupe de ambalare cu excepţia substanţelor din clasele 1, 2, 6 şi 7.

- În grupul I de ambalare au fost clasificate toate substanţele caracterizate de o valoare mare a riscului. Acest lucru se evidenţiază pe ambalaj prin litera „X”.
- În grupul II de ambalare au fost clasificate toate substanţele caracterizate de o valoare medie a riscului. Acest lucru se evidenţiază pe ambalaj prin litera „Y”.
- În grupul III de ambalare au fost clasificate toate substanţele caracterizate de o valoare mică riscului. Acest lucru se evidenţiază pe ambalaj prin litera „Z”.

Transportul mărfurilor periculoase pe ape interioare. Apele interioare ale continentului european joacă un rol important în transportul internaţional de mărfuri şi pasageri. Acest lucru s-a materializat în anul 1976 în recomandările Comitetului pentru transporturi interioare ale Comisiei Economice a ONU pentru Europa.

Din punct de vedere formal, recomandările din *Măsurile europene privind transportul internaţional al mărfurilor periculoase pe ape interioare (ADN*) sunt similare cu cele destinate transportului pe calea ferată (RID) şi rutier (ADR).

Privitor la documentul de transport, ADN nu furnizează informaţii, dar cere ca el să includă şi următoarele:

- denumirea substanţei, folosind una din descrierile subliniate în marginalul corespunzător sau, dacă nu este indicată, va fi inclusă denumirea comercială, care se va sublinia cu roşu;
- denumirea trebuie urmată de numărul şi litera corespunzătoare, precum şi de iniţialele ADN.
- natura substanţei fiind conformă cu prevederile „ADN” se înscrie în scopul de a arăta că mărfurile periculoase sunt transportate aşa cum este indicat în ADN.

Transportul mărfurilor periculoase pe calea maritimă, implică o tehnologie cu specific deosebit, fapt ce include o pregătire complexă a navei, lucru de care trebuie să se ţină cont atât înaintea voiajului, cât şi pe timpul desfăşurării acestuia.

În vederea executării transportului, nava trebuie să fie aptă din toate punctele de vedere să efectueze voiajul planificat. Această caracteristică a navei se numeşte *bună stare de navigabilitate*. Ea include două aspecte importante:

- *aspectul legal* (care presupune că nava trebuie să corespundă din punct de vedere legal scopului pentru care a fost construită, fapt probat prin actele de Convenţie şi Registru, în termen de valabilitate);

- *aspectul contractual* (care presupune că nava trebuie să fie aptă din toate punctele de vedere pentru efectuarea transportului de mărfuri).

Din punct de vedere al restricțiilor impuse navelor care transportă astfel de materiale, o navă se consideră că nu este în bună stare de navigabilitate dacă:

- are un comandant nefamiliarizat cu tipul de navă şi cu mărfurile pe care le transportă;

- nu dispune de documentație de navigație (hărți, cărți, avize etc.) pentru zona în care urmează să efectueze transportul;

- nu a fost încadrat un echipaj care poate dovedi cunoştințe suficiente şi care să-i permită executarea serviciului în bune condiții în ceea ce priveşte întreținerea şi utilizarea instalațiilor;

- nu s-a efectuat un stivaj corespunzător recomandărilor făcute de producătorii mărfurilor, precum şi practicii marinăreşti;

- amarajul nu asigură mărfurilor stabilitate pe timpul cât forțele produse de factorii externi acționează asupra navei;

- repartizarea mărfurilor la bord nu s-a făcut ținând cont de asigurarea rezistenței longitudinale;

- prin planul inițial de stivaj nu s-a asigurat o stabilite corespunzătoare la început şi sfârşit de voiaj.

În vederea executării transporturilor de mărfuri periculoase, magaziile navei trebuie să îndeplinească o serie de condiții care vizează îndeplinirea tuturor aptitudinilor cerute prin reglementările internaționale.

În acest sens, magaziile trebuie să fie bine curățate, uscate şi ventilate; să fie separate prin pereți etanşi la lichide şi rezistenți la foc; să dispună de o instalație de ventilație eficace şi permanent în stare de funcționare; tubulatura de ventilație trebuie să fie prevăzută cu un filtru împotriva scânteilor. De asemenea, magaziile trebuie să fie prevăzute cu dispozitive (ocheți, inele, tacheți etc.) care să faciliteze amararea sigură a mărfurilor, iar închiderile magaziilor (capace şi guri de vizitare) trebuie să poată a fi sigilate pentru a se evita accesul persoanelor neautorizate.

Punțile şi închiderile lor trebuie să fie etanşe la lichide şi rezistente la foc. Instalațiile şi echipamentele de bord trebuie să respecte standardele de protecție împotriva scânteilor şi a electricității statice.

Pentru realizarea în siguranță a voiajului maritim se va asigura o stabilitate corespunzătoare printr-o repartizare uniformă a mărfurilor atât în plan longitudinal, cât şi în plan vertical.

Deoarece asigurarea unei stabilități excesive a navei duce la oscilații bruşte de revenire în poziție inițială după încetarea forțelor exterioare, la repartizarea mărfurilor trebuie să respecte următoarele:

- mărfurile grele trebuie stivuite în partea de jos a navei, iar cele uşoare în partea de sus;

- mărfurile periculoase în vrac se vor încărca ținându-se cont de unghiul de alunecare;

- mărfurile periculoase lichide se vor încărca ținându-se cont de efectul suprafețelor libere;

- mărfurile ambalate vor fi bine amarate pentru a se evita deplasarea lor pe timpul transportului.

Pentru respectarea cerințelor de stabilitate, pe timpul voiajului, consumul de combustibil şi de apă se va face după o planificare strictă, astfel încât să existe cât mai puține suprafețe libere în acelaşi timp.

Stivuirea mărfurilor pe punte trebuie executată în aşa fel încât să nu influențeze negativ stabilitatea prin ridicarea centrului de greutate al navei. Acest lucru este posibil prin stivuirea unei cantități care să nu depăşească de regulă 25% din cantitatea încărcată sub punte.

Mărfurile stivuite pe punte nu trebuie să împiedice accesul la instalațiile de ventilație, de vitalitate şi să nu blocheze căile de circulație. Ele nu trebuie să fie depozitate în apropierea filtrelor de aer, a instalațiilor care pe timpul funcționării produc scântei şi emană căldură precum şi a spațiilor de locuit sau a zonelor de lucru.

Mărfurile periculoase pot fi transportate la bordul navei în condiții de securitate, dacă sunt respectate *cerințele de separare*. Aceste cerințe sunt indicate prin termeni de separare care se definesc după cum urmează:

- *departe de* – reprezintă o separare, între două colete incompatibile, depozitate pe puntea sau sub puntea navei, la o distanță minimă de trei metri;

- *separat de* - reprezintă o separare, între două colete incompatibile, depozitate sub puntea navei, printr-un perete etanş la apă şi rezistent la foc, iar dacă sunt depozitate pe punte, o separare *departe de*;

- *separat de un compartiment, complet sau magazie de* – reprezintă o separare, între două colete, incompatibile, depozitate sub puntea navei, printr-un compartiment având pereții etanşi la apă şi rezistenți la foc sau punți etanşe şi rezistente la foc, iar dacă sunt depozitate pe punte, o separare printr-o distanță corespunzătoare;

- *separat longitudinal de un compartiment, complet de intervenție sau magazie de* – reprezintă o separare, între două colete, incompatibile, depozitate sub puntea navei, printr-un compartiment având pereții etanşi la apă şi rezistenți la foc, iar dacă sunt depozitate pe punte, o separare printr-o distanță corespunzătoare.

Pregătirea transportului de mărfuri periculoase impune respectarea de către comandantul navei a următorului algoritm de lucru:

- primirea listei de încărcare în care sunt nominalizate mărfurile periculoase prin: denumirea tehnică corectă sau numărul Națiunilor Unite;

- procurarea documentației corespunzătoare mărfurilor periculoase nominalizate în lista de încărcare;

- analiza posibilităților tehnice şi constructive ale navei în raport cu cerințele specifice claselor de mărfuri;

- studierea caracteristicilor şi proprietăților mărfurilor periculoase (din fişa individuală a substanței), a dotărilor cu echipament şi material de intervenție (din fişa de securitate), a măsurilor de prim ajutor în caz de accident (din tabla conținută în ghidul medical) şi a tuturor recomandărilor primite de la producător, încărcător şi autoritatea națională competentă;

- repartizarea mărfurilor periculoase pe hambare, având în vedere proprietățile caracteristice, recomandările speciale, indicațiile generale de separare cât şi cerințele conținute în fişa individuală, iar în unele cazuri recomandările autorității naționale competente;

- redactarea şi înaintarea cererii de echipament şi materiale de intervenție;

- stabilirea măsurilor necesare pentru a fi luate la bordul navei având în vedere riscurile principale şi subsidiare pe care le prezintă mărfurile în cauză;

- stabilirea componenței echipei de intervenție şi a ofițerului responsabil cu transportul mărfurilor periculoase;

- stabilirea restricțiilor de acces şi circulație la bordul navei în scopul securității operațiunii;

- pregătirea spațiilor de depozitare la bord şi efectuarea amenajărilor necesare, în vederea începerii încărcării mărfurilor;

- stabilirea graficului de supraveghere a încărcării, a transportului şi a descărcării mărfurilor periculoase, redactând sarcini concrete pentru fiecare persoană din grupa de intervenție şi pentru ceilalți membri din echipaj;

- stabilirea locului de depozitare a echipamentelor şi materialelor, cât şi efectuarea exercițiilor de antrenament cu echipajul şi grupa de intervenție.

Transportul mărfurilor periculoase în containere reprezintă una dintre căile de reducere a avariilor la care pot fi expuse mărfurile. Acest avantaj depinde în mare măsură de modul în care sunt amarate coletele în interiorul containerului cât şi de corecta lor separare. Containerul este un echipament cu structură şi rezistență proprie, putând fi utilizat şi reutilizat în procesul de transport colete sau unități de încărcare.

Transportul se poate efectua pe calea ferată, rutier sau naval, eliminând manipulările suplimentare ale coletelor. Transportul internațional include de regulă şi o călătorie navală, mai mult sau mai puțin îndelungată, dar aproape întotdeauna în condiții deosebite. O navă pe mare are mişcări complexe (oscilații ca: balans, tangaj, ruliu etc) astfel încât containerul se poate deplasa într-o parte ori alta, în față sau spate. În consecință, este necesară atât amararea mărfurilor în container, cât şi a containerului pe navă. Pentru a rezista multiplelor solicitări, containerul trebuie inspectat înainte de încărcare atât în interior, cât şi la exterior. Containerele avariate se refuză atât de la încărcarea cu mărfuri, cât şi la încărcarea la bord.

Inspectarea containerului va urmări anumite obiective.

În interior: descoperirea avariilor importante sau găurilor la planşee cât şi a proeminenţelor care pot avaria marfa; curăţenia şi aerisirea; starea de etanşeitate (care se determină prin intrarea în container şi observarea după închiderea uşii dacă în container se văd fascicule de lumină); deschiderile de ventilaţie, dacă sunt bune sau dacă sunt închise, în cazul în care se indică acest lucru; buna stare a tacheţilor sau a inelelor pentru amararea coletelor; corecta ambalare a containerelor pliabile sau a părţilor mobile detaşabile; amararea părţilor mobile ale containerului;

La exterior: închiderea şi etanşarea uşilor; asigurarea şi sigilarea uşilor; starea garniturilor, care trebuie să etanşeze corect când uşile sunt închise; buna stare a pieselor de colţ, din partea de sus şi jos, care trebuie să asigure o bună amarare cât şi o manipulare în siguranţă; buna stare a pereţilor, podelei şi acoperişului (care nu trebuie să fie strâmbe sau deformate). Dacă elementele de structură şi rezistenţă sunt îndoite şi containerul se prezintă în stare deformată, el se refuză de la încărcare.

Proiectarea stivuirii şi amarării coletelor în container se va face ţinând cont de următoarele recomandări: greutatea încărcăturii care urmează să fie introdusă în container să nu depăşească capacitatea de greutate indicată pentru tipul de container utilizat; unităţile de încărcare, având o greutate mare, vor fi depozitate în container, pe material lemnos şi de separaţie – foi din tablă sau alte materiale, în scopul măririi suprafeţei de sprijin; instalaţiile neambalate vor fi frânate cu saboţi sau pene din material lemnos, astfel încât să nu alunece şi să li se mărească suprafaţa de sprijin; unităţile de încărcare trebuie amarate în scopul prevenirii deplasării pe timpul transportului, utilizând dulapi, grinzi şi scoabe; amararea coletelor se va face în special prin ele însele şi numai dacă nu este posibil astfel, se vor utiliza alte materiale (lemn, mucava împachetată, carton tare, saci cu aer etc); marfa va fi repartizată pe suprafaţa containerului în mod uniform amplasând centrul de greutate la jumătatea lungimii; în nici un caz containerul nu va fi încărcat cu mai mult de 60% din marfă pe o jumătate din lungime (aceasta în cazul când nu există marfă pentru un container la plină încărcare); mărfurile grele nu vor fi depozitate peste mărfurile uşoare, iar dacă este posibil centrul de greutate să fie sub centrul de greutate al containerului; să se evite depozitarea, în acelaşi container, a mărfurilor incompatibile (mărfuri care emană praf cu cele care se avariază prin prăfuire); butoaiele metalice vor fi stivuite cu dopul în sus, iar butoaiele din lemn se vor depozita culcate pe o parte (pe burtă) pe dulapi din lemn; mărfurile care se pot avaria prin condens, mărfurile umede, mărfurile umezite sau cele disponibile la curgeri nu vor fi depozitate la un loc; în container nu vor fi utilizaţi paleţi sau material de separaţie în stare umedă; nu vor fi încărcate colete avariate, chiar dacă este evident că nu au curs şi nici nu s-a pierdut din conţinut.

După încărcarea şi stivuirea mărfurilor în container, se va proceda la amarare astfel încât să se evite sprijinirea pe uşă sau căderea lor pe timpul deschiderii uşilor; în cazul utilizării lemnului ca material de amarare sau dacă recipienţii includ material lemnos şi nava are ca destinaţie un stat în care lemnul este supus reglementărilor de carantină (Australia, Noua Zeelandă etc.) o copie de pe certificatul de tratare a lemnului va fi amplasată într-un loc vizibil în container.

Măsurile speciale pentru depozitarea şi amararea mărfurilor periculoase în container se iau în scopul securităţii atât a persoanelor, cât şi a mărfurilor şi/sau mijlocului de transport. Acestea se vor corobora cu recomandările specifice fiecărei clase, precum şi cu cele conţinute în codul IMDG şi / sau alte reglementări.

Transportul mărfurilor periculoase uscate, în vrac, se face în containere speciale numai cu aprobarea autorităţii naţionale competente.

În plus, faţă de obiectivele inspecţiei enunţate mai sus, se vor avea în vedere următoarele: scoaterea sau mascarea etichetelor irelevante pentru transport; mărfurile să fie împachetate, marcate şi etichetate conform codului IMDG (în caz contrar nu vor fi încărcate în container); mărfurile să fie manipulate sub supravegherea unei persoane responsabile care este familiarizată cu riscurile pe care acestea le comportă şi care trebuie să cunoască măsurile de urgenţă ce trebuie să fie luate în caz de necesitate; de asemenea să cunoască echipamentul de protecţie şi unde este depozitat; interzicerea fumatului pe timpul lucrului; luarea de măsuri corespunzătoare pentru a preîntâmpina declanşarea unui incendiu; coletele să fie examinate pentru a depista orice avarie, curgere sau cernere (în atare situaţie, nu vor fi introduse în container).

Coletele pătate evident nu vor fi introduse în container, cu excepţia cazului când se determină lipsa pericolului în această condiţie.

Zăpada, apa, gheaţa sau alte impurităţi vor fi măturate de pe colete înainte de a le introduce în container.

Mărfurile paletizate sau unitizate, în alt mod, vor fi compactizate astfel încât să nu permită avarierea vreunui colet.

Materialul de legare a unităţii de încărcare să fie de un tip compatibil cu mărfurile utilizate şi să rămână eficient dacă este expus la umezeală, temperatură ridicată sau la razele soarelui.

Controlul temperaturii mărfurilor periculoase ambalate în container se va face cu un agregat având sursa de alimentare de un tip aprobat, astfel încât să nu reprezinte un pericol pentru marfa sau containerele învecinate şi atât containerul cât şi agregatul vor fi inspectate înainte de a fi utilizate, consemnând rezultatele într-un document.

Coletele avariate pe timpul manipulării nu vor fi preluate la transport, decât după ce au fost reparate. În acest sens, suprafaţa contaminată va fi supusă restricţiei până la evaluarea potenţei riscului.

Dacă avaria generează un risc de explozie, combustie spontană, otrăvire sau un pericol similar, persoanele vor fi evacuate, anunțând despre aceasta autoritatea competentă;

Alte măsuri care urmăresc siguranța în transport şi evitarea producerii accidentelor de mediu vizează următoarele aspecte: în container să nu fie introduse mărfuri periculoase incompatibile; mărfurile periculoase care pot cauza o avarie prin pătare, miros sau contaminarea altor produse, nu vor fi introduse în acelaşi container; să nu se consume băuturi sau alimente dacă se manipulează mărfuri otrăvitoare sau corosivi; dacă marfa periculoasă formează numai o parte din încărcătura unui container, este de preferat să fie astfel încărcată încât să fie accesibilă imediat; mărfurile marcate – *„protejat împotriva înghețului”* – să fie depozitate departe de peretele containerului; mărfurile marcate – *„aceasta este partea de sus”* – să fie depozitate cu partea indicată sus; containerul se încuie imediat după terminarea încărcării, iar cheia va fi ținută disponibilă pentru persoanele autorizate.

Certificatul de ambalare în container se eliberează de către responsabilul cu ambalarea mărfurilor periculoase şi va conține o declarație, în care se specifică: containerul a fost curat, uscat şi aparent bun pentru a primi mărfurile; în container nu s-au împachetat mărfuri incompatibile; coletele au fost inspectate şi în container au fost introduse numai colete bune şi uscate; coletele au fost corect ambalate şi amarate; atât coletele, cât şi containerul au fost corect marcate şi etichetate.

DISPOZITIVE EXPLOZIVE SPECIALE FOLOSITE DE CĂTRE SCAFANDRII DE LUPTĂ PENTRU NEUTRALIZAREA MINELOR MARINE

Cdor.dr. Ştefan GEORGESCU
Ing. Simona RUS

In this paper we present some special explosive devices, used for the first time, in order to neutralize the terrestrial explosive packages, too. This article also contains the tests made by our research team with the presentation of their results, meaning the underwater effects at the impact between the disruptive agents and the mines detonators.

Pe timpul desfăşurării acţiunilor de luptă într-un conflict armat apar situaţii în care adversarul poate întrebuinţa diferite mijloace de minare tipizate sau artizanale portabile şi nedeplantabile la diferite obiective subacvatice, care se află în raioanele de acţiune şi responsabilitate a forţelor proprii.

Misiunea de căutare şi distrugere a minelor se desfăşoară la nave, la partea imersă a cheurilor, docurilor, ecluzelor, platformelor de foraj marin, în acvatoriu (pentru tipul de mine la care mijloacele navale specializate în dragaj nu pot interveni), pentru deminarea conductelor petroliere, a mecanismelor care permit funcţionarea porţilor ecluzelor aflate sub nivelul apei etc.

Neutralizarea şi distrugerea acestora este din ce în ce mai greu de realizat; lucrul efectiv pentru această operaţiune necesită diferite componente de luptă, care să ducă la obţinerea scopului urmărit – de neutralizare a mecanismului de iniţiere al minei subacvatice, fără ca aceasta să explodeze - în condiţii de maximă siguranţă şi securitate pentru cei care execută un asemenea tip de activitate.

Minele de neutralizat au ca element comun timpul necesar impulsului iniţial de a declanşa explozia. Datorită acestui element a apărut ideea neutralizării mecanismelor de iniţiere. Aceasta se realizează prin separarea rapidă a componentelor prin distrugere, într-un interval de timp mai mic decât cel necesar pentru a comanda explozia propriu-zisă, de către mecanismul de iniţiere - ceea ce constituie şi principiul metodei de neutralizare.

Cu alte cuvinte, folosind tehnici de separaţie distructivă, se anulează conexiunile dintre componentele dispozitivelor explozive improvizate sau a mecanismelor de iniţiere ale minelor înainte ca acestea să interacţioneze.

Utilizarea unor agenți mecanici care să acționeze cu o viteză superioară vitezei de reacție a dispozitivului de amorsare - inițiere constituie materializarea tehnică a principiului şi dezideratul metodei.

Astfel metoda neutralizării prin disrupere asigură o eficacitate ridicată şi acceptată prin diminuarea pericolului de explozie provocată sau accidentală. Totodată, metoda permite să se acționeze asupra dispozitivelor explozive de la distanță, din spații protejate, ceea ce conferă un nivel ridicat de siguranță pentru specialistul deminor.

Lucrarea îşi propune să descrie câteva dintre dispozitivele explozive speciale, folosite în premieră, pentru neutralizarea mecanismelor de inițiere a machetelor minelor subacvatice, portabile-nedeplantabile, tipizate sau artizanale; efectele care apar sub apă la impactul cu agentul de disrupere; experimentările efectuate de colectivul nostru, în acest domeniu şi concluziile desprinse din aceste studii.

Pentru realizarea unor astfel de dispozitive subacvatice se impune: studierea conceptului de neutralizare, a efectelor ce apar sub apă asupra minelor la impactul cu agentul de disrupere. Efectuarea unor încercări de realizare a unor tipuri de dispozitive de apărare, cât mai uşoare şi cât mai simplu de manevrat, pentru neutralizarea şi distrugerea mecanismului de inițiere al diferitelor tipuri de mine portabile, nedeplantabile-tipizate sau artizanale aflate sub apă, fixate rigid sau nu, pe corpul navei sau pe alte structuri submerse, ne preocupă în mod deosebit. Considerăm că un asemenea tip de dispozitiv de apărare poate fi executat în țară, întrebuințat de către trupele proprii (scafandri de luptă), cu maximă eficiență în situații limită.

Conceptul tehnic de neutralizare presupune o activitate tehnico-tactică, reprezentată de un ansamblu de acțiuni, măsuri şi operațiuni tehnice precise, desfăşurate după un program bine pus la punct de specialişti, executate de către personal specializat (bine antrenat) şi autorizat. Aceşti specialişti, cu ajutorul unor mijloace tehnice speciale, intervin în scopul anihilării sau perturbării sigure a funcționării mecanismului de inițiere a minelor, cu respectarea strictă a măsurilor de siguranță impuse.

În aceste condiții, singura opțiune realistă în confruntarea scafandru deminor - mină o constituie neutralizarea efectuată de la distanță (darea focului se face electric) în condițiile unui nivel ridicat de siguranță (eventual montarea sistemului de disrupere cu ajutorul unui vehicul subacvatic telecomandat - R.O.V.). Având în vedere marea varietate de mine ce trebuie neutralizate (mine magnetice fixate direct pe corpul navei, mine nedeplantabile fixate cu ajutorul unor menghine pe axa elicei sau pe palele acesteia etc.) sistemul de disrupere trebuie să fie uşor de adaptat formei minei şi suprafeței de prindere a acesteia.

Este cunoscut faptul că atât în dotarea diferitelor țări, cât şi a unor grupuri teroriste, se găseşte o gamă variată de tipuri de mine subacvatice portabile-nedeplantabile care în majoritatea cazurilor devin active într-o unitate de timp dată. Deci elementul comun minelor este: timpul necesar

impulsului inițial de a declanşa explozia. Datorită acestui element a apărut ideea neutralizării mecanismelor de inițiere. Neutralizarea se realizează prin separarea rapidă a componentelor acestor mecanisme prin dezafectare sau distrugere, într-un interval de timp mai scurt decât cel necesar pentru a comanda explozia propriu-zisă, ceea ce constituie şi principiul metodei de neutralizare.

Neutralizarea şi distrugerea acestora este din ce în ce mai greu de realizat în mediul subacvatic, mediu deosebit de ostil omului.

Pentru realizarea unor dispozitive explozive pentru neutralizarea minelor subacvatice se impune studierea efectelor care apar sub apă asupra minelor la impactul cu agentul de disrupere (substanța/materialul care produce ruperea lanțului de dare a focului).

Scopul nostru este realizarea unor tipuri de dispozitive de apărare, cât mai uşoare, sigure şi cât mai simplu de manevrat, pentru neutralizarea şi distrugerea mecanismului de inițiere al diferitelor tipuri de mine portabile - nedeplantabile, tipizate sau artizanale, fixate rigid sau nu, pe diverse structuri submerse. Concluzia noastră este că pentru acest domeniu sunt necesare disruptoare cât mai uşoare, eventual de unică folosință.

De asemenea va trebui proiectat un dispozitiv de fixare adaptabil la o gamă foarte variată de structuri submerse, care să asigure montarea sigură şi rapidă a sistemului de disrupere.

Dispozitivul pentru neutralizarea minelor subacvatice va fi transportat de către scafandri instruiți special şi atestați anual pentru astfel de misiuni sau de vehicule telecomandate subacvatice (R.O.V.-uri) specializate, prevăzute cu brațe mecanice şi camere de luat vederi care să transmită semnalele la bordul navei, astfel încât misiunea să fie executată cu succes, în deplină siguranță şi cu eficiență maximă.

În decursul anilor, sisteme de disrupere asemănătoare s-au dovedit utile, ele fiind folosite de Jandarmeria franceză, de unitățile de luptă speciale canadiene şi elvețiene etc.

Tipul de dispozitiv întrebuințat (disruptorul) a fost gândit de către specialiştii noştri pe sistem de dirijare a gazelor rezultate în urma exploziei unei încărcături variabile de exploziv spre diferite obiecte (bolțuri de diferite forme, alice, nisip, apă, aer, glicerină etc.), care se deplasează printr-o țeavă compactă, capabile să execute ruperea sistemului de inițiere al minei sau al dispozitivelor explozive improvizate.

În perioada1988-2004, am executat câteva încercări cu prototipul disruptorului, în mediul submarin.

Încercările au urmărit: verificarea efectului de neutralizare a dispozitivului de inițiere a unei machete de mină portabilă, nedeplantabilă, cu ajutorul disruptorului de calibru 30 mm.

La aceste încercări s-au făcut trei experimentări, cu ajutorul a două disruptoare, executate la I.C.P.S.P.-Bucureşti (unul cu țeavă scurtă şi cu fixare

magnetică, altul la dimensiunile folosite de către firmele consacrate cum ar fi: Proparms – Canada, AB Precision – Anglia şi TIG Bicord – Elveția) şi cu două sisteme de fixare, unul magnetic, cu două braţe articulate şi unul sub formă de trepied care asigură suspendarea disruptorului deasupra minei.

Pentru mediul subacvatic am etanşat acest disruptor şi am realizat un sistem pentru reducerea greutăţii şi a recului, conceput şi executat în unitatea noastră.

Experienţele efectuate de colectivul nostru şi-au atins scopul, disruptorul deteriorând mecanismul de iniţiere fără a produce explozia. Efectul de neutralizare produs de disruptor a fost maxim. Concluziile trase în urma acestor încercări efectuate în mediul subacvatic impun reducerea strictă a dimensiunilor şi respectiv a greutăţii produsului; simplificarea la maxim a sistemelor de prindere pe structurile submerse. Aceste sisteme de prindere trebuie să fie extrem de sigure şi uşor de folosit, pentru a se putea monta dispozitivul într-un timp cât mai scurt şi a recupera în timp util scafandrii.

ÎNCERCĂRI EFECTUATE LA SUPRAFAŢA SOLULUI

1. *Tragere cu disruptorul în carcasă de MAT 46 umplută cu nisip*

S-a tras cu disruptorul cu ţeavă normală (487 mm). Ţeava a fost umplută cu apă – prima dată s-a folosit o duză normală, apoi o duză convergentă. Încărcătura explozivă a fost cartuşul de calibru 12,7 mm conţinând 18 g pulbere explozivă.

Efecte:

- tragere cu duza normală –rupere, fără perforare ;
- tragere cu duza convergentă –perforarea minei şi a pământului pe o adâncime de cca. 15 cm.

2. *Tragere cu disruptorul în extinctor gol*

S-a tras cu disruptorul cu bolţ cilindric plasat în partea din faţă a ţevii; cartuşul folosit conţinea 18 g pulbere. Distanţa de la care s-a tras: aprox. 20 cm.

Efecte:

Bolţul a perforat extinctorul lovind zidul din spatele acestuia. La intrare, datorită vitezei mari, bolţul a decupat un disc, iar la ieşire a spart extinctorul. Deformarea bolţului a fost nesemnificativă.

3. *Tragere cu disruptorul în placă de oţel*

S-a tras cu disruptorul cu ţeavă normală (487 mm). Ţeava a fost umplută cu apă, în placă de oţel de grosime 8mm; cartuşul folosit a fost de calibru 12,7 mm, conţinând 18 g pulbere, iar duza era normală. Distanţa de la care s-a tras: ≅ 10 cm.

Efecte:

Nu a îndoit sau deteriorat placa; practic a avut loc o uşoară "sablare" a plăcii în locul unde a avut loc impactul jetului de apă cu placa de oţel.

4. *Folosirea încărcăturii explozive cu efect tip "forjă alungită"*

Încărcătura este formată din:

1-înveliş din material plastic (ţeavă cu ø = 40 mm);

2-prismă din cupru ($ø_{vârf}$ = 160°, latura opusă = 30 mm, înălţimea secţiunii = 2,5 mm, înălţimea prismei = 250 mm);

3-exploziv plastic (≅ 550 g)

Iniţierea încărcăturii s-a făcut cu ajutorul a două capse detonante electrice tip CEA, dispuse la extremităţile încărcăturii. Distanţa la care a fost amplasată încărcătura a fost de 80÷85 cm

Constatări: s-a atins scopul urmărit; placa de cupru s-a fragmentat datorită introducerii capselor detonante în încărcătura de exploziv pe adâncime mare (prea aproape de placă).

ÎNCERCĂRI EFECTUATE SUB APĂ

Încercările efectuate au urmărit verificarea efectului de neutralizare a dispozitivului de iniţiere a unei machete de mine portabile-nedeplantabile, cu ajutorul disruptoarelor de calibru 30 mm. S-au efectuat trei experimentări, cu ajutorul a două disruptoare: unul cu ţeavă scurtă (337 mm), altul cu ţeavă normală (487 mm). S-au folosit două sisteme de fixare, unul magnetic (pentru disruptorul cu ţeava de 337 mm), cu două braţe articulate şi cu sistem de prindere al disruptorului, celălalt sub forma unui trepied care asigură suspendarea disruptorului pe verticală deasupra machetei minei .

5. *Tragere cu disruptorul cu ţeavă de 337 mm*

Materiale folosite au fost: disruptor de calibru 30 mm, cu ţeavă de 337 mm; suport pentru disruptor cu fixare magnetică; muniţie – cartuş cu capsă electrică, de calibru 12,7 mm, cu 20 g de pulbere explozivă; agentul de disrupere folosit a fost apa de mare (o coloană cu lungimea aproximativă de 120 mm şi diametrul de 30 mm); cablu metalic şi carabină pentru prinderea sistemului şi aducerea acestuia la mal; mină tip MAT-46, sudată pe un suport; mina tip MAT-46, umplută cu beton, iar în centrul ei s-a fixat 1 booster cu 100 grame de trotil presat, compoziţie tip B şi o capsă detonantă tip CD-5.

Ţeava disruptorului a fost umplută cu apă, disruptorul fixat pe suportul cu prindere magnetică, montat pe o tablă, apoi pe suportul minei şi îndreptat perpendicular pe mecanismul de iniţiere al minei; la o distanţă de aproximativ 100 mm.

Ansamblul a fost scufundat la adâncimea de 2,5 m.

Efect obţinut: macheta minei a fost găsită lângă suport cu mecanismul de iniţiere neutralizat. În interiorul său încărcătura boosterului nu a fost deteriorată. Pe partea inferioară a minei se poate observa o deformare uşoară a acesteia, pe un diametru de 100 mm şi o înălţime de 15 mm. Capsa detonantă CD-5 nu s-a mai găsit însă suportul său a rămas intact.

Suportul minei a fost şi el deformat pe un diametru de 45 mm şi pe o adâncime de 7 mm.

6. *Tragere cu disruptorul cu țeavă de 337 mm*

Materiale folosite au fost identice cu cele de la încercarea precedentă, cu excepția suportului disruptorului care a fost cu fixare magnetică, mina tip MAT-46 a fost umplută cu nisip, iar pe centrul ei s-a fixat exploziv plastic tip EPH-88 şi o capsă electrică tip CEA reală.

Țeava disruptorului a fost umplută cu apă, disruptorul a fost fixat pe suportul cu prindere magnetică. Întregul ansamblu a fost montat pe o tablă, apoi pe suportul minei, la o distanță de aproximativ 70 mm (între capătul disruptorului şi mecanismul de inițiere al minei). Disruptorul a fost îndreptat către mecanismul de inițiere al minei, sub un unghi de 30º.

Ansamblul a fost scufundat la adâncimea de 2,5 m.

Efect obținut: după recuperarea suportului de sub apă, pe acesta se afla partea inferioară a minei, cu peretele lateral uşor bombat spre interior. Explozivul plastic din interior nu a explodat.

Pe centrul suportului (acolo unde s-a tras cu disruptorul) se poate observa o mică adâncitură în diametru de 30 mm, pe o adâncime de ≅ 4m.

7. *Tragere cu disruptorul cu țeavă de 487 mm*

Materiale folosite: disruptor de calibru 30 mm, cu țeavă normală (487 mm), suport pentru fixarea disruptorului (trepied, pentru suspendarea pe verticală a disruptorului); muniția identică cu cea folosită în cazul precedent; agentul de disrupere folosit a fost apa de mare (o coloană în lungime aproximativă de 270 mm şi cu diametrul de 30 mm); machetă de mină tip MP2, sudată pe un suport; macheta minei tip MP2 a fost umplută cu nisip până la o înălțime de aproximativ 200 mm, apoi s-a turnat beton pe o înălțime de 20 mm, iar deasupra s-a pus 1 calup de trotil presat de 230 g, o capsă electrică reală tip CEA, fixată în interiorul calupului de trotil presat de 230 g, în spațiul rămas liber s-a introdus polistiren expandat. Ansamblul s-a etanşat cu ajutorul unui capac cu garnitură din neopren;

Țeava disruptorului a fost umplută cu apă. Disruptorul a fost fixat pe suport, la o distanță de aproximativ 50 mm de macheta minei MP2 şi îndreptat spre partea în care se afla calupul de trotil cu capsa electrică detonantă tip CEA (reală) în el (simulând mecanismul de inițiere al minei) .

Ansamblul a fost scufundat la adâncimea de 2,5 m.

Efect obținut: camera cu mecanismul de inițiere al machetei minei MP2 a fost deteriorată.

Calupul de trotil a fost distrus, fragmente din el au rămas în interiorul minei, deci acesta nu a explodat. Capsa electrică detonantă reală, tip CEA, s-a deformat uşor dar nu a produs explozia calupului de TNT (de 230 g).

Jetul de apă proiectat de disruptor în urma exploziei a produs o spărtură - în macheta minei MP2 - cu un diametru de aproximativ 150 mm,

efectul obținut fiind deci mult mai mare decât la încercările unde s-a folosit disruptorul cu țeavă scurtă. Macheta minei a fost spartă şi pe partea opusă pe o lungime de ~150÷200 mm.

Concluzie finală: efectele de neutralizare produse de disruptoare folosite au fost maxime.

Experiențele efectuate sub apă şi-au atins scopul, deteriorând mecanismul de inițiere al machetei minei, fără a produce explozia bucăților de trotil fixate în interiorul machetelor de mine.

Făcând o comparație între efectul obținut la experimentările efectuate la suprafața solului şi sub apă, a rezultat că sub apă efectul de disrupere (separarea componentelor mecanismului de inițiere a minei cu o viteză superioară vitezei de reacție a acestuia) a mecanismelor de inițiere ale machetelor minelor este mult mai puternic.

În mediul subacvatic, mediu deosebit de ostil omului, singura opțiune realistă în confruntarea scafandru deminor – mină, o constituie neutralizarea efectuată de la distanță (darea focului se face electric) în condițiile unui nivel ridicat de siguranță.

Lucrarea scoate în evidență perspectivele realizării unor dispozitive de neutralizat cât mai uşoare şi cât mai simplu de manevrat, cerințe imperios necesare lucrului sub apă; dispozitive, pe care scafandri de luptă să le poată întrebuința cu maximă eficiență în situații limită cu scopul de a anihila sau perturba sigur funcționarea mecanismelor de inițiere a minelor portabile-nedeplantabile.

Organizarea sigură, optimă şi rapidă a intervenției de neutralizare sub apă, duce la succesul misiuni de deminare.

În cele ce urmează vă prezentăm câteva încercări efectuate de colectivul nostru în mediul subacvatic şi efectele acestora.

Încercarea nr. 1

Verificarea efectului de neutralizare cu ajutorul încărcăturii explozive concentrate cu jet de apă .

Materiale folosite:

- mină tip MAT-46, sudată pe un suport de dimensiuni 500x500 mm, din tablă de 6 mm grosime – care simulează peretele unui S.R.S.;

- mină MAT-46, umplută cu nisip, pe centru fixându-i-se 1 booster cu 100 g trotil presat, compoziție tip B, denumită - încărcătură de inițiere pentru derocări în cariere;

- pe mină s-a fixat o casoletă - cu apă în interior- cu diametrul de 140 mm şi înălțime de 100 mm, pe exteriorul casoletei s-a fixat exploziv plastic, tip EPH-88 având masa de 480 g, etanşat cu scotch. Pentru inițiere s-a folosit o capsă detonantă electrică tip CEA, fixată pe centrul casoletei. Distanța față de mină a fost de 100 mm şi a fost umplută cu polistiren expandat. Darea focului s-a realizat cu ajutorul unui explozor electronic tranzistorizat tip ET-100.

Adâncimea la care s-a făcut încercarea a fost de 2,5 m.

Efect obținut: după recuperarea suportului, pe acesta se afla partea inferioară a minei, bombată spre exterior şi aproape complet aplatizată, placa suport era deformată pe un diametru de 300 mm şi o adâncime de 70 mm. Capacul minei era deformat, cu marginile distruse, dar nu era spart în partea centrală.

În partea centrală a suportului nu s-au constatat urme care să indice faptul că boosterul, fixat în centrul machetei de mină tip MAT 46, ar fi explodat.

Încercarea nr. 2

Verificarea efectului de neutralizare a mecanismului de inițiere al unei machete de mină portabilă, nedeplantabilă, cu ajutorul încărcăturii explozive alungite cu jet de apă.

Materiale folosite:

- mină tip MAT-46, sudată pe o placă din tablă navală, de dimensiuni: 700x400x6 mm, pusă pe o masă de sprijin din cornier;

- mina tip MAT-46 a fost umplută cu nisip, iar pe centrul ei s-au fixat aproximativ 70 de grame de exploziv plastic tip EPH-88;

- pe mină s-a fixat o încărcătură explozivă specială de tip alungit cu jet de apă, făcută dintr-o țeavă de PVC cu diametrul de 50 mm şi lungimea de 300 mm; masa încărcăturii de exploziv plastic tip EPH-88 este de 210 g, fixată pe exteriorul țevii, şi etanşată cu scotch. Pentru inițiere s-a folosit o capsă detonantă electrică tip CEA fixată pe centrul încărcăturii. Distanța față de mină a fost de 100 mm şi a fost umplută cu polistiren expandat. Darea focului s-a realizat cu ajutorul unui explozor electronic tranzistorizat tip ET-100 (executat de Radioprogres).

Adâncimea la care s-a făcut încercarea a fost de 3 m.

Efect obținut: placa nu s-a putut recupera, ea înfigându-se oblic în mâl, partea superioară a plăcii aflându-se la aproximativ 0,5 m sub mâl. Cablul metalic cu care era prins ansamblul s-a rupt în timpul încercării de recuperare. S-a luat măsura de a fixa următoarele plăci pe un fund de mare cu piatră.

Încercarea nr. 3

Verificarea efectului de neutralizare, a unei machete de mină tip MP2, cu ajutorul încărcăturii explozive alungite cu jet de apă.

Materiale folosite:

- machetă mină tip MP2, fixată cu parâmă din relon ø =12 mm, pe un suport din tablă, cu dimensiunile de 500x500x6 mm, sprijinit pe două bucăți de cornier, de lungime 1m;

- macheta minei a fost umplută cu nisip până la o înălțime de aproximativ 200 mm, apoi s-a turnat beton pe o înălțime de 20 mm, iar deasupra s-au pus 3 calupuri de trotil presat de 75 g fiecare, o baterie pătrată de 4,5 V, o plăcuță cu componente electronice, o capsă electrică detonantă, de

exercițiu, tip CEA, apoi s-a etanşat ansamblul cu ajutorul unui capac cu garnitură din neopren;

- pe macheta minei MP2 s-a fixat o încărcătură explozivă specială de tip alungit cu jet de apă, confecționată dintr-un tub din P.V.C. cu diametrul ø = 50 mm, grosimea peretelui de 2 mm şi lungime L=300 mm, pe exteriorul căruia s-a fixat o încărcătură de exploziv plastic tip EPH-88 cu masa de 230 g, care a fost etanşată cu scotch. Pe centrul încărcăturii s-a montat o capsă electrică tip CEA. Distanța față de mină a fost de 70 mm şi a fost umplută cu polistiren expandat. Darea focului s-a realizat cu un explozor electronic tip ET-100.

Ansamblul a fost plasat la o adâncime de 3 metri.

Efect obținut: după recuperarea suportului, pe acesta se afla macheta minei MP2 legată cu saula de suport, fără capac, spartă în partea superioară, deformată spre interior pe toată circumferința, în partea unde se afla lestul. După ce a fost spălat mâlul, din machetă s-au scos: bucăți din plăcuța electronică cu unele componente lipite încă pe ea, elementele componente ale bateriei deformate, bucățele din hârtia care acoperea bateria şi bucăți din trotilul presat care nu a explodat, iar capsa electrică detonantă tip CEA a fost deteriorată.

În concluzie, se poate vedea clar, (în fotografii sau pe caseta video) ce se întâmplă cu o incintă metalică etanşă, care are două sau chiar trei densități diferite în interiorul său. De asemenea se observă ce se întâmplă cu circuitele electronice care se află sub apă, în incinte închise etanş, asupra cărora se acționează cu un jet de apă alungit, strict direcționat, proiectat de o anumită cantitate de explozibil. Deteriorarea acestora duce la scoaterea din funcțiune a mecanismelor de inițiere a minelor subacvatice, portabile - nedeplantabile şi deci la neutralizarea minei.

Încercarea nr. 4

Verificarea efectului de neutralizare pe machetă de mină portabilă, nedeplantabilă, cu ajutorul încărcăturii explozive alungite, cu efect tip "forjă".

Materiale folosite:

- mină tip MAT-46, sudată pe un butoi de 200 litri, prevăzut cu fund dublu şi sistem pentru amarare;

- mina tip MAT-46 a fost umplută cu nisip, iar pe centrul ei s-a fixat 1 booster cu 100 grame de trotil presat, compoziție tip B (50% TNT şi 50% hexogen) încărcătură executată la Uzina mecanică Dragomireşti, sub denumirea - încărcătură de inițiere pentru derocări în cariere, exploziv plastic tip EPH-88 aproximativ 10 g şi o machetă de capsă de aprindere tip CD-5, formată dintr-un suport şi o capsă de aprindere identică cu cele de la cartuşele de vânătoare de calibru 12 mm;

- pe mină s-a fixat o încărcătură explozivă alungită tip "forjă".

Geometria încărcăturii şi componentele acesteia sunt prezentate mai jos:

1 - înveliş din material plastic (ţeavă ø=40mm);

2 - prismă din cupru (unghiul la vârf=160^0, latura opusă=30 mm, înălţimea secţiunii=2,5 mm, înălţimea prismei=250 mm);

3 - exploziv plastic (masa=550 g).

Încărcătura a fost sigilată la capete cu ajutorul a două capace, între forjă şi învelişul din material plastic existând aer.

Iniţierea încărcăturii s-a făcut cu ajutorul a două capse detonante electrice tip CEA, amplasate la capetele încărcăturii. Distanţa de amplasare a încărcăturii a fost de 70 mm şi a fost umplută cu polistiren expandat.

Darea focului s-a realizat cu ajutorul unui explozor tranzistorizat tip ET-100.

Adâncimea la care s-a făcut încercarea a fost de 3 m. Butoiul a fost aşezat în poziţie verticală pe fundul apei, cu mina în partea superioară şi umplut parţial cu apă, până la scufundarea acestuia.

Efect obţinut: după explozie butoiul a fost găsit în poziţie verticală; foarte puţin înclinat pe partea unde a fost fixată prin sudură mina. După recuperarea sistemului şi scoaterea la suprafaţă s-a observat deformarea butoiului (mărirea razei acestuia cu aproximativ 20 mm) în partea în care s-a aflat aer, pe o lungime de 120 mm. Pe suprafaţa butoiului a rămas partea de jos a minei, pe ea s-au observat urme de cupru de la lamela încărcăturii tip "forjă".

Încercarea nr. 5

Verificarea efectului de neutralizare, a unei machete de mină subacvatică, portabilă-nedeplantabilă, cu ajutorul încărcăturilor explozive speciale, tip forjă concentrată – pe distanţa dintre încărcătură şi machetă aflându-se apă de mare.

Materiale folosite:

- mină MAT-46 sudată pe o placă de dimensiuni 700x400x6 mm ;
- mina a fost umplută cu nisip iar pe centrul ei s-a fixat exploziv plastic tip EPH-88 cu o masă de aproximativ 60 g şi capsă de aprindere tip CA2;
- pe mină s-a fixat o încărcătură explozivă specială cu efect tip forjă concentrată, în spaţiul de 90 mm dintre încărcătură şi macheta de mină MAT-46 se afla apă de mare. Adâncimea la care a fost plasat ansamblul a fost de 1 m.

Pentru a nu se pierde placa în mâlul de pe fundul mării, placa cu mina sudată pe ea şi cu încărcătura fixată deasupra a fost aşezată pe un fund de piatră şi nisip pe care s-a pus în prealabil o cutie din lemn plină cu bolovani.

Efectul obţinut: după detonarea încărcăturii explozive speciale şi recuperarea plăcii de sub apă, pe aceasta s-a observat mina, deformată spre interior, care mai avea o mare cantitate de nisip în ea, capacul minei s-a desprins, capacul din plastic al mecanismului de iniţiere al minei s-a găurit (aprox. ø75 mm), iar capacul intermediar din metal al părţii centrale a minei s-a recuperat şi el fiind doar deformat.

Pe capac şi pe fundul minei nu erau urme de cupru.

Concluzii finale: s-a atins scopul dorit – explozivul plastic sau boosterele folosite nu au explodat, mecanismul de iniţiere al minei s-a distrus.

Propuneri: repetarea încercărilor la o adâncime de 7÷10 m, pe muniţie reală pentru a se observa efectul acestor încărcături explozive speciale asupra mecanismului de iniţiere a minelor.

Pentru studierea efectelor acestor încărcături propunem executarea acestor tipuri de încercări şi la adâncimi mai mari (20, 30 m), având în vedere extinderea zonei de folosire a acestor tipuri de încercări care răspund cerinţelor noastre.

Aceste mijloace pot fi utilizate şi la dezmembrarea unor categorii de muniţii clasice. Fixarea acestor încărcături pe învelişul minelor este o problemă care prezintă un factor ridicat de risc, deocamdată aplicându-se manual.

În prezent se poate afirma că metodele descrise mai sus şi aplicate în scopul neutralizării sunt eficiente şi prezintă un grad sporit de siguranţă pentru deminor (având în vedere că darea focului se face de la distanţă), în condiţiile în care metodele de lucru, de protecţie şi siguranţă sunt strict respectate.

Esenţială este depistarea la timp a minelor nedeplantabile, în scopul organizării optime a intervenţiei pirotehnice de neutralizare a acestora pe suprafaţa unde au fost montate; având în vedere că desprinderea minelor de pe corpul navei sau de pe structura submersă duce la explozia acestora.

Concluzii

La suprafaţa solului s-au executat încercări pe machete de mine MAT-46 şi pe extinctoare, folosindu-se cartuşe cu 9 si 18 g de pulbere explozivă. Efectele obţinute cu 9 g de pulbere au fost satisfăcătoare. Ca agenţi de disrupere s-au folosit: aerul, apa, bolţurile, alicele şi nisipul. S-au obţinut efecte în limitele prevăzute în toate cazurile.

S-au folosit ajutaje speciale de diferite forme (conic, cilindric), pentru mărirea vitezei agentului de disrupere (aer, apă, glicerină) şi frâna de gură, un dispozitiv special pentru micşorarea vitezei cu care bolţul părăseşte ţeava disruptorului.

S-au încercat dispozitive cu arcuri sau cu flanşe, pentru preluarea reculului, dar acestea nu s-au dovedit fiabile.

Sub apă, cantitatea de pulbere explozivă necesară pentru a obţine efectul dorit este mai mare (18÷20 g). Cu o cantitate de 9 g pulbere efectul a fost nesemnificativ. În mediul subacvatic se poate folosi un dispozitiv special pentru preluarea reculului şi reducerea greutăţii sistemului.

Sistemele de fixare ale disruptoarelor la suprafaţa solului sunt sigure şi uşor de manevrat, sub apă ele sunt greoaie şi greu de fixat pe structura submersă. Greutatea şi masivitatea dispozitivului pentru neutralizat este un alt inconvenient în mediul subacvatic. În prezent căutăm soluţii pentru această problemă prin folosirea unor disruptoare de unică folosinţă mai mici şi mai uşoare.

Efectele de disrupere (separarea distructivă a componentelor mecanismului de inițiere a minei, cu o viteză superioară vitezei de reacție a acestuia) obținute, sunt mult mai puternice sub apă (mediu incompresibil) decât la suprafața solului.

Multe dispozitive care au fost gândite – datorită necesităților apărute pe timpul încercărilor – sunt noutăți pe plan mondial. Subiectul are încă multe necunoscute şi poate fi studiat (putem spune cu succes) de către specialiştii noştri. Lucrarea prezintă elementele fundamentale ale acestei metode. Totalitatea factorilor care definesc acest fenomen, mai ales în mediul subacvatic, sunt departe de a fi cunoscuți în acest moment.

Ne punem problema forțelor care apar la aşa numita "lovitură de ciocan - direcționată" în mediul subacvatic şi implicit efectele de distrugere care au loc pe suprafața diferitelor corpuri şi structuri submerse, în funcție de distanța de amplasare, cantitatea de exploziv folosită, unghiul sub care se va poziționa disruptorul, tipul şi cantitatea agentului de disrupere etc. Cunoaşterea şi stăpânirea acestor fenomene va avea o implicație deosebită atât în aplicațiile civile cât şi militare.

EVOLUȚIA MARKETINGULUI DE-A LUNGUL EPOCILOR SOCIALE

Lt.col.conf.univ.dr. Gheorghe MINCULETE

Marketing requires something valuable, indicating means of improving the standard of life. As a social and managerial process, marketing is involved in the exchange process focused on transaction. From the marketers point of view, industry is represented by sellers and market while the final link of the chain, named marketing concept, is represented by buyers.

Marketingul ca activitate practică nu datează de ieri, ci are o istorie îndelungată. În decursul vremii, funcția de marketing a fost definită în mod diferit, corespunzător stadiilor de dezvoltare atinse, ajungând în stadiul actual prin adaptări succesive. Definirea rolului marketingului a fost în mare măsură dependentă de dezvoltarea relației produs - piață. După Kurt Rohner, evoluția marketingului poate fi împărțită în patru stadii: unicate locale; producție de masă prin industrializare; produse diferențiate; individualizarea clienților pe o piață globală[1].

Primul stadiu - unicate locale

La început nu a existat un marketing real, piața neformându-se încă, acest prim şi cel mai îndelungat stadiu fiind de altfel denumit de către unii autori şi "*epoca Robinson Crusoe*". Pe parcursul a sute de ani, oamenii au practicat trocul. Nu exista o monedă şi, deci, nici premisa pentru un schimb liber pe o piață solid constituită. Un efect limitativ îl avea în plus şi mobilitatea relativ redusă, produsele şi serviciile fiind procurate din vecinătate. Oricine era în stare să producă un anumit lucru - să cultive porumb şi să-l recolteze, să coasă încălțări, să domesticească cai sau să fabrice mijloace de iluminat - putea să conducă o afacere. Toate produsele erau unicate. Inițierea unei activități economice era mai uşoară comparativ cu ziua de azi. Singura condiție era - şi este valabilă şi astăzi - să existe clienți pentru produsele oferite. Din acest punct de vedere era uşor să desfăşori cu succes o activitate comercială.

[1] Kurt Rohner, *Ciber - Marketing*, Editura All, Bucureşti, 1999, p.21.

În acele vremuri, comerțul extins asupra regiunilor, țărilor şi continentelor era rezervat unei mici comunități, elite, din acele timpuri. În prezent, un cumpărător care achiziționează de la un magazin chiar şi numai alimente simple, îşi procură de fapt mărfuri provenite dintr-o mulțime de țări de origine.

Al doilea stadiu - producție de masă prin industrializare

Acest stadiu a debutat cu producția specializată şi, deci, cu delimitarea dintre producători şi cumpărători, echivalând cu începutul industrializării şi, prin aceasta, cu posibilitatea producerii de bunuri în masă. Prin aceasta a crescut necesitatea apropierii dintre ofertanți şi clienți, pentru a face posibile tranzacțiile de mărfuri şi bani. În acest sens, marketingul creează transparență între clienții potențiali şi ofertanți şi face posibilă stabilirea unui contact între ei.

În această perioadă au fost deschise primele lanțuri de magazine, astfel, un produs nu era accesibil numai local, ci pe cuprinsul întregii țări, în diferite filiale. Totodată, s-a modificat şi orientarea consumatorului, desfacerea devenind axată mai mult asupra necesităților acestuia. Veniturile familiale au crescut şi, odată cu ele, şi cerințele clienților. Concomitent cu dezvoltarea generală, s-au dezvoltat şi mijloacele de comunicații, precum poşta, ziarele şi telegraful. Pe acest tip de piață, un produs de succes putea genera profituri uriaşe.

Stadiul al treilea, cel actual - produse diferențiate

Odată cu anii postbelici începe dezvoltarea comunicării de masă locale şi o abordare sistematică a marketingului. Odată cu introducerea unor mijloace de comunicare mai adaptate, după cel de-al doilea război mondial, prin intermediul publicității la radio şi ulterior la televiziune, producătorii au avut posibilitatea de a centraliza piețele şi de a se adresa, de exemplu, unor regiuni sau chiar întregului teritoriu al S.U.A.

Marketingul a fost sistematizat din ce în ce mai mult şi s-a constituit de asemenea ca parte integrantă a disciplinelor economice predate la universități. Comunicarea de marketing avea mai întâi de toate rolul de a atrage atenția asupra unei mărci.

Marketingul de masă a ridicat enorm de mult pragul de intrare al noilor participanți pe piață, devenind foarte dificil, pentru indivizi sau firme mici, să creeze o nouă întreprindere în sectoare bine consolidate.

Mijloacele producției de masă au permis marilor producători obținerea de costuri descrescătoare, marjele de profit astfel obținute conducând la lărgirea puterii de piață şi la menținerea la distanță a noilor competitori.

Globalizarea crescândă a piețelor şi, cu aceasta, prezența globală a diferitelor întreprinderi, a făcut necesară o schimbare în modul de concepere a strategiei de produs şi în comunicarea pe piață. Concomitent, comportamentul

de consum s-a schimbat datorită diferitelor modificări intervenite, precum puterea de cumpărare de pe pieţele statelor dezvoltate.

Pe piaţa devenită din ce în ce mai globală şi centralizată au trebuit să fie oferite produse tot mai diferenţiate. Cel mai elocvent exemplu provine din industria automobilelor, unde japonezii, comparativ cu americanii, nu s-au mulţumit numai să producă ieftin, ci au atins de asemenea o diferenţiere ridicată a produselor lor în multe branşe diferite. Ei au exploatat eterogenitatea cerinţelor clienţilor, livrând produse corespunzătoare. În această etapă, marketingul a dobândit o nouă funcţie, aceea ca, pe lângă segmentarea clienţilor, respectiv a pieţei, să definească cerinţele segmentului vizat şi să emită indicaţii în vederea adaptării produselor la acesta. Nu tehnicienii sau fabricanţii concepeau produsele, ci responsabilii de marketing.

Al patrulea stadiu, cel viitor - individualizarea clienţilor pe o piaţă globală

Odată cu intrarea în era informaţională, a început să se dezvolte şi acest din urmă stadiu. Infrastructura lui este reprezentată de reţelele de computere, aparatele fax, reţelele telefonice avansate, computerele cu software-ul corespunzător şi reţelele de cablu prin televiziune sau, mai general, date, imagini, sunet şi film. Aceste tehnologii vor schimba total peisajul pieţelor foarte dezvoltate, ale produselor sofisticate, corespunzătoare tuturor segmentelor componente.

Potrivit aprecierii celebrului cibernetician Kurt Rohner, marketingul de succes al viitorului va evolua în trei etape[2].

a. *Comunicarea directă cu clientul, pe baza tehnologiei informatice, prin "mailing"-uri generate în ajutorul bazelor de date sau utilizarea faxului şi a mediilor de stocare precum CD-ROM-ul, DVD-ul etc* . La acest nivel, clientul nu este conectat direct, electronic, cu ofertantul. Multe întreprinderi sunt astăzi în etapa de utilizare a unor asemenea abordări. Cel mai adecvat termen pentru această stare de fapt este acela de marketing direct.

În ciuda folosirii parţiale a mijloacelor auxiliare ale tehnologiei informaţionale (care poartă adesea numele de mijloace electronice de marketing), acest marketing direct are loc "*offline*", aceasta însemnând că, practic, nu are loc un dialog. Un alt aspect diferenţiază această metodă de marketingul electronic: iniţiativa îi aparţine ofertantului. Clientul, cel care se interesează pentru un anumit produs, este doar confruntat cu mesajul, oferta sau informaţia.

b. *Marketingul - online este cea de-a doua fază.* Aceasta a început în jurul anului 1992, urmând să se dezvolte în continuare şi să reprezinte noul front al marketingului în viitorul apropiat. Această fereastră de timp este determinată de către tehnologie.

[2] Kurt Rohner, *Op.cit*., pp.24-25.

Marketingul-online, în prima sa formă şi cea actuală, a devenit posibil de-abia prin apariţia, aproximativ din 1994, a interferenţelor de tip www, sau World Wide Web, pentru accesul la Internet. Acest software permite începătorilor să acceseze cu o oarecare uşurinţă reţeaua globală de computere interconectate.

Concomitent, s-au făcut în prezent simţite pentru consumator efectele reglementării pieţei de telecomunicaţii, iniţiată de mai bine de un deceniu, ca şi eforturile de a desfiinţa monopolurile de stat. Prin această deschidere, au putut fi constituite pieţele electronice. În cadrul marketingului-online, clientul nu se află în sistemul însuşi, ci ca utilizator, la un alt punct terminal; de aici rezultă modificări importante în modul de percepţie a relaţiei cu clientul.

c. *Tehnologia şi infrastructura deja existente ale reţelelor de telecomunicaţii, de computere şi televiziune interactivă* vor duce la cea de-a treia fază, cibermarketingul. Aici, terminalul reţelei va deveni pentru clienţi şi consumatori vehiculul de pătrundere în realitatea virtuală, care să stabilească conectarea cu ofertanţii prin intermediul reţelelor. Întâlnirea va avea loc în ciber-spaţiu.

Modelarea acestei lumi se bazează pe concepte precum "multimedia" şi un număr de periferice, precum ciber-căşti şi ochelari pentru percepţia audio-vizuală a mediului virtual şi controlul verbal, instrumente de control şi navigare, dar şi mijloace auxiliare, care se cuplează cu simţurile noastre de percepţie.

Diferite sectoare economice - băncile, turismul, comerţul - cunosc deja în prezent, în întreaga lume, pieţe electronice. Un exemplu concludent sunt bursele electronice, computerizarea acestora fiind introdusă deja de câţiva ani. Bursa electronică LSE (London Stock Exchange) de la Londra şi SOFFEX sau EBS (Elektronische Boerse Schweiz) din Elveţia sunt câteva exemple de această natură.

Pieţele electronice sunt sisteme telematice, cu ajutorul cărora se realizează procesul economic de schimb de prestaţii între diferiţi subiecţi economici - de la persoane individuale, familii, întreprinderi, organizaţii de stat, până la întregi structuri de concerne. Zilnic, în întreaga lume, prin intermediul pieţelor electronice se desfăşoară tranzacţii financiare de peste 5.000 miliarde de euro, în medie.

Pieţele electronice au fost create în special pentru a facilita schimbul de informaţii şi a mări gradul de transparenţă a ofertelor. Primul pas al unei achiziţii, care concomitent constituie şi o vânzare, constă în a recepţiona ofertele şi a le compara, acest lucru făcându-se cel mai adesea doar pe baza informaţiilor. Marketingul, în această fază, se referă la comunicarea avantajelor produselor şi a caracteristicilor de performanţă ale acestora, delimitându-le de oferta concurenţilor.

Atunci când ofertanţii şi solicitanţii s-au găsit unul pe altul, are loc faza de negociere, preţurile şi, în general, politica de condiţii a ofertantului

trebuind să fie acceptată de cumpărător sau definită de către ambele părți. În această etapă se pun bazele desfăşurării, care va avea loc în cea de-a treia fază.

Primele două faze se pot desfăşura aproape exclusiv pe baza schimbului pur de informații. Ultima este fizică, schimbându-se produse sau servicii materiale, dar reprezintă totodată şi schimb de informații. În cazul afacerilor bancare, precum cumpărarea şi vânzarea de hârtii de valoare, tranzacțiile de piață sunt legate numai de informații. Din acest motiv, concomitent cu standardizarea avansată a activității de cotare la ringul bursei, a avut loc şi electronizarea acestei activități.

Ciber-marketingul va determina modificări şi în ceea ce priveşte organizațiile şi mărimea firmelor. Principiul general acceptat până în prezent, şi anume acela conform căruia mărimea conferă putere, nu mai este valabil în era informațională, în care vor fi puternici numai aceia care dovedesc o capacitate de comunicare eficientă şi rapidă şi valorifică, potrivit scopului lor general, încrederea clientului. Capacitatea de a folosi într-un mod judicios informațiile nu ține de volumul resurselor aflate la dispoziție, ci reprezintă doar o problemă de calitate.

Paradigmele societății informaționale, ca modele conştiente sau inconştiente, evidențiază faptul că afacerile se încheie cu oricine, oricând şi nicăieri (în sens geografic). Paradigma specifică a ciber-lumii este următoarea: nu numai contactarea clienților, nu limitarea la interacțiunea cu ei, ci integrarea lor în propria lume a ofertantului.

Grija față de persoană este indispensabilă pentru a păstra intactă relația cu clientul şi a o întreține în vederea afacerilor repetate. A crea relații foarte solide cu clienții, astfel încât acestea să reziste şi în situații dificile (ca de exemplu o întreagă serie de apeluri telefonice), constituie elementul central în ciber-marketing).

Conform concepției strategice actuale de piață, produsele diferențiate formează o gamă mai mult sau mai puțin variată, destinată unor necesități speciale, determinant pentru succes fiind modul de realizare al diferențierii. Totuşi, metodica acesteia din urmă se limitează în prezent la "*marketingul mix*" - de exemplu la produs, serviciu, grad de noutate, imagine a calității etc.

Ciber-lumea nu cunoaşte diferențe geografice şi, din acest motiv, ideea că un produs introdus pe o piață națională ar putea constitui o noutate pe o piață situată pe alt continent nu mai este aplicabilă.

Răspândirea practic simultană a informațiilor prin sistemul global de comunicații distruge din faşă aceste metode de diferențiere. Dacă un solicitant nu dispune de o anumită informație, aceasta nu înseamnă că nu poate avea acces la ea şi, deci, că nu s-ar putea ridica la gradul de informare al altor participanți de pe piață.

MODELE INTERACTIVE DE PROCESARE A TEXTULUI SCRIS - IMPLICAȚII PEDAGOGICE

Asist.univ. Diana PUŞCAŞU

Starting from the assumption that there are as many ways of reading as readers and as many types of texts as purposes for reading, the article aims at shedding a little light upon the complex process of reading. Lately there has been a dramatic increase in interest on part of the specialists in the skill itself and the abilities that ease understanding a text written in a foreign language, especially English. The reason can be the general movement towards more communicative approaches to foreign language teaching and the imperative of analysing the actual needs of the students. The main objective of the paper is, besides presenting different models of reading, that of showing how they can be applied to different types of texts, different levels of students and different purposes.

Înțelegerea unui text scris constă în extragerea eficientă a informațiilor cerute din acesta, pe cât posibil, în funcție de context, conținut ş.a.m.d. De exemplu, aplicăm diferite strategii de abordare a citirii atunci când privim un avizier pentru a identifica existența unui anumit tip de reclamă, anunț pentru un apartament de la bloc sau atunci când citim cu atenție un articol dintr-o revistă ştiințifică, ce ne suscită atenția în mod deosebit. Cu toate acestea, localizarea unui anunț relevant la avizier şi înțelegerea informațiilor noi conținute în articolul respectiv demonstrează că scopul citirii a fost atins cu succes în ambele cazuri. În primul caz, un cititor competent va elimina rapid informațiile irelevante şi va găsi ceea ce caută de fapt. În al doilea caz, nu este de ajuns să înțeleagă esența, fondul textului, ci este nevoie de o aprofundare şi de o abordare mult mai detaliate. Aşadar, este esențială luarea în considerare a următoarelor elemente.

Ce anume citim?

Iată principalele tipuri de texte cu care ne întâlnim de obicei:

- romane, istorioare scurte, povestiri; alte texte şi pasaje literare (de exemplu: eseuri, însemnări, anecdote, biografii);
- piese de teatru;

- poeme, poezii absurde - limericks, versuri pentru copii;
- scrisori, cărți poştale, telegrame, note;
- ziare şi reviste (rezumatul principalelor ştiri, articole, editoriale, scrisori adresate editorului, ştiri de ultimă oră, rubrica de anunțuri de mică publicitate, prognoza meteorologică, programe radio-TV şi de teatru);
- articole de specialitate, rapoarte, recenzii, eseuri, scrisori de afaceri, rezumate, relatări şi dări de seamă, pamflete (politice şi de altă natură);
- îndreptare, ghiduri, culegeri de texte;
- rețete;
- reclame, broşuri şi pliante turistice, cataloage;
- puzzle-uri, probleme, reguli pentru diverse jocuri;
- instrucțiuni (de exemplu: atenționări, avertismente), prescripții (de exemplu: „Mod de folosire…"), avize, reguli şi norme, afişe, semne (de exemplu: semne de circulație), tipizate (de exemplu: cereri tip), înscrisuri făcute cu graffiti, meniuri, liste de prețuri, bilete;
- benzi desenate, desene animate, caricaturi, legende (ale hărților, desenelor);
- statistici, diagrame, grafice orare, hărți;
- cărți de telefon, dicționare, cărți de expresii uzuale.

De ce anume citim?

Există două motive principale pentru care citim:

- lectura izvorâtă din plăcere intelectuală sau pentru relaxare;
- lectura izvorâtă din nevoia de informare (pentru a înțelege ceva sau în vederea folosirii într-un mod specific a informației obținute).

Cum anume citim?

În continuare sunt prezentate principalele tehnici de citire:

- skimming: trecerea rapidă în revistă a unui text în vederea obținerii ideii principale a acestuia;
- scanning: citirea rapidă a unui text pentru identificarea unei idei, informații anume;
- citirea extensivă: citirea unor texte mai lungi, în mod obişnuit pentru propria desfătare intelectuală. Aceasta este o activitate fluentă care implică în principal o înțelegere globală;
- citirea intensivă: citirea unor texte mai scurte în vederea extragerii unor informații specifice. Aceasta este o activitate de o mai mare acuratețe care implică cititul în căutarea unor detalii specifice.

Specialişii au arătat că deprinderea cititului într-o limbă străină (dar şi în limba proprie) implică numeroase calități specifice, principalele fiind enumerate mai jos:

- recunoaşterea modului de scriere a cuvintelor;

- deducerea înțelesului şi folosirea termenilor lexicali puțin familiari;
- înțelegerea explicită a informațiilor folosite în enunț;
- înțelegerea informațiilor folosite în enunț care nu sunt explicit formulate;
- înțelegerea semnificației conceptuale;
- înțelegerea relațiilor în cadrul propoziției;
- înțelegerea relațiilor dintre părțile unui text prin intermediul instrumentelor lexicale de legătură şi coeziune;
- interpretarea textului printr-o abordare din exterior;
- recunoaşterea indicatorilor specifici discursului;
- identificarea punctelor principale sau a informațiilor principale dintr-un segment al unui discurs;
- distingerea ideii principale față de ideile secundare;
- extragerea punctelor principale, care ies în relief, pentru a face rezumatul (textului, ideii etc.);
- extragerea selectivă a punctelor relevante din cadrul unui text;
- abilitățile de identificare exactă a referentului;
- skimming-ul pentru ideea principală;
- scanning-ul pentru localizarea informațiilor cerute în mod specific.

Aspecte teoretice

În ultimii ani a crescut dramatic interesul specialiştilor pentru deprinderea în sine şi abilitățile ce înlesnesc înțelegerea textului scris într-o limbă străină, în special în limba engleză. Motivul poate să fi fost mişcarea generală către tipuri mult mai comunicative ale abordării predării unei limbi străine şi imperativul de a analiza necesitățile diferitelor categorii de studenți interesați. Termeni cum ar fi *cititul de sus în jos* sau *de jos în sus*, sau chiar *cititul interactiv,* concepte importante dezvoltate de socio-lingvistică, sunt desigur simple metafore care se referă la complexul proces al cititului, prin *sus* înțelegând aici concepte mentale superioare cum ar fi cunoştințele sau aşteptările cititorului, *jos* referindu-se la textul concret de pe pagină. Astfel, unii specialişti consideră că cititul este un proces efectuat „de jos în sus": semnele grafice sunt percepute ca formând cuvinte, cuvintele ca formând propoziții, propozițiile ca formând paragrafe şi aşa mai departe. Alții consideră că procesul este dezvoltat „de sus în jos" – cititorul porneşte de la o idee sau schemă generală, pe care o are în minte, legată de ceea ce ar trebui să găsească în text – idee sau schemă provenind din cunoştințele sale anterioare – şi pe care o foloseşte în procesul de percepere şi interpretare a semnelor grafice.

Principalul obiectiv al lucrării de față ar fi găsirea unei caracterizări sau definiri mai bune a procesului de citire care ar include aspectele forte ale modelului „de sus în jos" dar, în acelaşi timp, ar oferi răspuns şi unor întrebări legate de modul şi măsura în care cei care citesc într-o limbă străină folosesc

abilităţi de procesare de nivel mai redus şi modul în care acestea interacţionează cu strategiile de nivel superior.

Pe scurt, un model interactiv al cititului porneşte de la premisa că, pentru a procesa şi interpreta textul în forma sa cea mai simplă, abilităţi de la toate nivelurile sunt interactiv disponibile, un astfel de model incluzând atât strategiile „de sus în jos" cât şi pe cele „de jos în sus". Modelul include implicaţiile cititului ca proces interactiv – cu alte cuvinte, folosirea cunoştinţelor generale, a aşteptărilor, a contextului şi aşa mai departe. În acelaşi timpl însă include şi elemente de recunoaştere rapidă şi exactă a literelor şi cuvintelor, activarea extinsă a formelor lexicale şi automatismul în procesarea unor astfel de forme. Cu alte cuvinte, procesarea nu depinde de context pentru recunoaşterea primară a unităţilor lingvistice. Procesul cititului este de fapt un proces interactiv între niveluri. Cititorul porneşte de la perceperea semnelor grafice, dar imediat ce acestea sunt recunoscute ca fiind familiare, schemele mentale derivate atât din cunoştinţele lingvistice, cât şi din cunoştinţele ce ţin de cultura generală intră în acţiune. Proporţia semnelor grafice ce trebuie percepute variază de la text la text şi de la cititor la cititor – în funcţie de dificultatea celui dintâi şi nivelul de cunoştinţe ca şi încrederea în acestea manifestate de cel de-al doilea.

Implicaţiile acestui model pentru cei care învaţă engleza sunt numeroase. De exemplu, interpretarea contextuală a formaţiunilor lexicale este doar una dintre capacităţile necesare studentului pentru a realiza o citire fluentă şi poate chiar avea efecte negative asupra întregului proces dacă studentul se bazează prea mult pe ea. Exerciţii simple, de recunoaştere, pot fi pe de altă parte benefice pentru studenţi prin dezvoltarea capacităţii de a mări viteza şi corectitudinea percepţiei.

Prin urmare, aceste probleme specifice şi altele de aceeaşi natură ce pot fi derivate din ele se pot reduce la trei chestiuni majore.

1. Cum diferă modul de a citi al unui vorbitor fluent într-o limbă străină faţă de un vorbitor fluent în limba sa maternă? Cu alte cuvinte, cum diferă abilităţile de citire ale unei persoane în limba maternă faţă de abilităţile de citire ale aceleiaşi persoane într-o limbă străină?

2. Cum afectează diferenţele de control asupra structurilor gramaticale procesul de citire într-o limbă străină?

3. Cum afectează diferenţele de control asupra vocabularului acest proces?

Cu privire la prima chestiune, mulţi specialişti afirmă ca modelul „de sus în jos" de citire este în mod esenţial modelul cititorului fluent. Un astfel de model s-ar putea însă să nu fie total folositor studenţilor ce deprind abilităţi de citire. Cei care studiază engleza, atât ca pe o limbă străină cât şi ca vorbitori nativi s-ar putea să nu poată ajunge niciodată să citească fluent conform anumitor standarde. Şi chiar dacă unii dintre ei sunt capabili să îndeplinescă acest obiectiv în limba maternă s-ar putea să nu fie capabili să

transfere strategiile respective când citesc într-o limbă străină. Un model interactiv de citire este mult mai capabil să explice rolul anumitor deprinderi de citire „de jos în sus", importante pentru învățarea corectă şi rapidă a tehnicilor de citit rapid şi fluent. Un model interactiv ar putea arăta că, de exemplu, în stadii inițiale de dezvoltare, diferențele între cititul în diferite limbi par mai mari decât cele percepute în stadii mai avansate de dezvoltare a abilităților. În acelaşi mod, modelele „de sus în jos" par să demonstreze că transferul deprinderilor de citire intervine automat de la o limbă la alta.

În ceea ce priveşte a doua chestiune, un model interactiv ar sugera că cititul necesită un grad relativ ridicat de control gramatical asupra structurilor ce apar în pasajele pe care le citesc studenții.

În ceea ce priveşte a treia chestiune, toate modelele recunosc importanța vocabularului. Cu toate acestea, modelul interactiv merge şi mai departe. Nu numai că un vocabular extins, foarte dezvoltat este important, el este vital pentru obținerea unor abilități de citire fluentă. De vreme ce *recunoaşterea* automată a cuvântului este mai importantă pentru procesarea fluentă a textului decât înțelegerea contextului ca primă strategie, este esențială dezvoltarea pe scară largă a elementelor de vocabular ce pot fi recunoscute. Mai mult, importanța vocabularului este legată nu numai de numărul de cuvinte ci şi de câte ori cuvintele respective sunt regăsite şi recunoscute în diferite texte. Aceasta este parțial o problemă de pură dezvoltare perceptuală, iar modelele interactive acordă foarte multă importanță procesării perceptuale – adică identificării rapide şi exacte a trăsăturilor cuvintelor la diferite niveluri formale. Unul dintre motivele pentru care cei care citesc fluent au timp să ghicească înțelesul anumitor cuvinte din context fără a încetini ritmul în care citesc este acela că, de cele mai multe ori, nu au nevoie să facă acest lucru. Pentru ei, abilitățile de interpretare contextuală nu depăşesc capacitățile de procesare. Cei care citesc mai încet, pe de altă parte, pierd mai mult timp „gândindu-se" la cuvinte decât recunoscându-le în mod automat.

Toate aceste chestiuni trebuie să prezinte interes pentru cercetătorii acestei deprinderi, în special în contextul învățării englezei ca limbă străină. Nu trebuie scăpat din vedere nici faptul că ele au un anume impact şi asupra metodelor şi materialelor folosite în clasă. Pornind de la premisa că modelul interactiv este cel mai convingător model al procesării textului scris, trebuie să ne întrebăm ce implicații are acest lucru asupra procesului didactic.

În acelaşi timp, trebuie avută în vedere şi problema pedagogică majoră a cât de mult şi cum se poate implica profesorul de engleză, de exemplu, în modul în care învață studenții. Recomandările curente variază mergând de la o extremă a non-intervenției totale, în care profesorul indică anumite texte, cărți sau articole şi îi lasă pe studenți să citească singuri şi să înțeleagă ce vor, până la cealaltă extremă în care profesorul foloseşte manuale în care se citeşte orice şi se urmăreşte orice deprindere, în mod controlat şi gradat cu multă atenție.

Sigur că ceea ce se întâmplă de fapt în clasă diferă de la grup la grup şi de la program la program, în funcţie de factori cum ar fi vârsta şi nivelul studenţilor, necesităţile educaţionale, timpul disponibil etc. Există însă, se pare, trei aspecte constante dincolo de diferenţele dintre programe. Unul se referă la cantitatea textelor citite: programul trebuie să includă citirea unui număr suficient de texte pentru ca studenţii să-şi poată îmbunătăţi deprinderile şi cunoştinţele în mod semnificativ. Al doilea aspect, legat de primul, se referă la alegerea unor materiale adecvate. Articolele sau cărţile pe care studenţii le citesc trebuie să fie relevante pentru nevoile şi interesele lor reale, iar ei trebuie să fie dornici, pregătiţi şi capabili să le citească. În sfârşit, probabil aspectul cel mai important este acela al motivaţiei şi raţionamentului profesorului, deoarece profesorul este cel care hotărăşte cât de mult şi ce anume trebuie să citească studenţii. Un profesor bun – sau unul mai puţin bun – poate schimba în mod radical situaţia, prin numeroasele funcţii pe care trebuie să le îndeplinească.

Mai întâi, profesorul este cel care trebuie să *creeze* activităţile ce implică deprinderea cititului într-o clasă. Profesorul este cel care stimulează interesul studenţilor pentru citit, alege subiectele şi le prezintă astfel încât să le incite curiozitatea. Profesorul este cel care alege, editează sau modifică, simplifică sau adaptează, sau chiar în anumite cazuri creează materialele potrivite pentru studenţi în funcţie de interesele şi nivelul acestora. El le grupează în cantităţi de texte interesante dar nu copleşitoare şi într-o ordine crescătoare a dificultăţii, ceea ce va conduce la îmbunătăţirea deprinderilor fără a provoca sentimente de frustrare. Profesorul este cel care adună materiale şi încearcă să găsească moduri noi, interesante şi utile de a le folosi.

De asemenea, în clasă, profesorul este şi cel care trebuie să introducă şi să ofere posibilitatea de a exersa *strategiile* de citire într-o limbă străină. De asemenea, profesorul trebuie să-i facă pe studenţi să abandoneze încercarea de a înţelege textul citit cuvânt cu cuvânt introducând exerciţii cum ar fi cronometrarea acestora pentru a-i obliga să citească mai repede. El trebuie să-i ajute pe studenţi să citească cu viteze diferite texte diferite şi cu mai multă sau mai puţină atenţie la detalii, în funcţie de scopul final. El trebuie să-l înveţe să citească pe diagonală pentru a găsi ideea principală şi cu mai multă atenţie pentru detaliu când trebuie să răspundă la întrebări specifice. La un nivel mai profund, studenţii trebuie să citească în mod critic pentru a-şi dea seama de ideile, atitudinea, intenţiile mărturisite sau nu ale autorului.

Indiferent de scopul avut în vedere, menţionez încă o dată importanţa faptului că cititul într-o limbă străină necesită atât strategii „de sus în jos” cât şi strategii „de jos în sus”, cititorul operând în mod interactiv. Mă voi referi mai întâi la două îndrumări pedagogice care pot ajuta cititorii într-o limbă străină să-şi îmbunătăţească deprinderile de decodificare a limbii: stăpânirea gramaticii limbii respective şi dezvoltarea vocabularului.

Construirea deprinderii „citit” – implicații pedagogice

Probleme gramaticale

Numeroase studii au arătat rolul important pe care îl joacă cunoştinţele gramaticale în procesul de citire în limba maternă, dar mai ales într-o limbă străină. S-a arătat că cititorii non-nativi au o manieră de a citi mult mai „localizată” decât vorbitorii nativi şi deoarece nu sesizează întotdeauna legăturile între diferite părți sintactice sau sintagmatice, le vine foarte greu să sintetizeze informația de-a lungul propozițiilor şi paragrafelor. Astfel, s-a argumentat că recunoaşterea conjuncțiilor şi altor instrumente lingvistice de legătură este vitală pentru capacitatea cititorului de a afla informații în mod coerent din texte într-o limbă străină. Pe de altă parte, cercetătorii care au studiat coeziunea şi coerența lucrărilor scrise, produse de studenții ce învață engleza, au descoperit că, deşi studenții cu nivel avansat folosesc cam aceeaşi proporție de instrumente de coeziune ca şi nativii ce scriu în limba proprie, ei nu dispun de obicei de varietatea de care dau dovadă aceştia din urmă. Aceasta se întâmplă în special când coeziunea se realizează prin elemente lexicale, caz în care cei care scriu în engleză, dar nu sunt vorbitori nativi, au tendința să folosească prea mult repetiția în locul sinonimiei şi colocațiilor. Această constatare ne aduce la a doua parte importantă a activității de predare, menită să sporească deprinderile de decodare a textului de jos în sus – dezvoltarea vocabularului.

Dezvoltarea vocabularului

Dezvoltarea vocabularului şi recunoaşterea cuvintelor sunt de multă vreme considerate ca fiind esențiale pentru decodificarea mesajului „de jos în sus”. Spre deosebire de perspectivele tradiționale asupra vocabularului, însă, la ora actuală, se porneşte de la premisa că un cuvânt anume nu are un înțeles fix ci mai degrabă o varietate de înțelesuri unite în jurul unui miez semantic „prototipic”, iar aceste înțelesuri interacționează cu contextul şi cu cunoştințele anterioare ale cititorului. Un exemplu simplu, pentru începători, dar edificator asupra modului în care funcționează ceea ce s-a afirmat anterior este următorul. Se iau următoarele exemple cu verbul „to kick” (în engleză, a lovi):

The football player kicked the ball. (Jucătorul de fotbal a lovit mingea.)

The baby kicked the ball. (Copilul a lovit mingea.)

The golfer kicked the ball. (Jucătorul de golf a lovit mingea.)

Cititorii vor construi imagini diferite pentru cuvintele *minge* şi *a lovi* datorită influenței unor subiecte diferite. Sunt vizualizate diferite mingi şi diferite moduri de a lovi mingea. Dacă cititorii nu beneficiază de experiențe anterioare asociate cu diferite moduri de a lovi şi diferite obiecte care pot fi lovite, atunci va fi afectată înțelegerea elementelor lexicale şi a propozițiilor ca întreg. Astfel, cunoştințele sensurilor individuale ale cuvintelor sunt

asociate cu o mulţime de cunoştinţe conceptuale – cu alte cuvinte, învăţarea unor elemente de vocabular înseamnă, în acelaşi timp, şi învăţarea noţiunilor conceptuale asociate cu elementul respectiv. O parte importantă a predării unor concepte în limba engleză este reprezentată de predarea vocabularului legat de acestea; în acelaşi mod, predarea vocabularului poate însemna predarea unor noi concepte şi noţiuni concrete sau abstracte. Cunoaşterea vocabularului atrage după sine cunoaşterea contextelor sintagmatice şi paradigmatice în care acesta poate funcţiona, precum şi toate posibilele cuvinte şi concepte ce îi pot fi asociate.

Cercetările realizate cu privire la cititul într-o limbă străină au demonstrat că pura prezentare a unei liste de noi părţi de vocabular ce se află în text, chiar dacă definiţiile date sunt adecvate modului în care acestea sunt folosite în textul respectiv, nu garantează învăţarea cuvântului sau a conceptului din spatele lui sau înţelegerea mai bună a pasajului respectiv. Pentru sporirea eficienţei, este nevoie de un program extensiv şi pe termen lung care să însoţească un program paralel de dezvoltare a cunoştinţelor paradigmatice şi sintagmatice legate de acesta. În loc de a preda mai întâi un anumit vocabular pentru un anumit text, profesorul ar trebui probabil să predea şi vocabular şi cunoştinţe conceptuale simultan pentru bucăţi de texte ce urmează a fi citite şi mult după aceea. În fapt, această recomandare ar avea ca rezultat o „programă în spirală" în care cunoştinţele şi vocabularul predat în legătură cu un anumit subiect vor presupune alte cunoştinţe şi noţiuni de vocabular predate anterior şi vor oferi o nouă bază pentru următoarele noţiuni de vocabular şi cunoştinţe ce vor fi predate mai târziu.

Construirea orizontului de cunoştinţe

Cercetătorii teoriei schematice arată că, cu cât cititorul are mai multe cunoştinţe legate de contextul general sau subiectul unui anumit text, cu atât mai bine va înţelege textul. Unul dintre principalele motive pentru care o anumită schemă poate să nu funcţioneze pentru cititorul într-o limba străină este acela că schema respectivă este specifică unei anumite culturi, opusă sau în orice caz diferită de orizontul cultural al unui anumit cititor. Studiile au arătat că, anumite cunoştinţe culturale implicite presupuse de un anumit text şi orizontul cultural al unui anumit cititor interacţionează pentru a face textele bazate pe cultura proprie mai uşor de citit şi de înţeles decât alte texte echivalente sintactic şi retoric bazate pe o cultură mai puţin familiară. Acelaşi lucru se poate afirma şi despre cunoştinţele de ansamblu necesare pentru textele specifice unei anumite discipline (economie, matematică, fizică etc.)

Întrebarea pedagogică ce se impune este: „se pot îmbunătăţi abilităţile de citire ale studenţilor ajutându-i să construiască cunoştinţe generale legate de subiect înainte de a citi textul propriu-zis, prin intermediul unor activităţi anterioare adecvate scopului? Cercetările disponibile sugerează un răspuns pozitiv la această întrebare.

Din păcate, studiile respective nu ne oferă şi modele clare de urmat pentru obținerea celor mai bune rezultate în acest sens. Neavând nici un fel de date clare în legătură cu cele mai bune metode pedagogice pentru construirea cunoştințelor generale – de exemplu, experiența directă față de experiența simbolică, instrucțiunile directe față de instrucțiunile incidentale, predarea explicită față de cea deductivă – cel mai bun lucru pe care îl poate face profesorul în clasă este să experimenteze un număr de activități anterioare cititului propriu-zis. Se pot folosi alte texte introductive, vizionarea unor filme, diapozitive, imagini; excursii pe teren, demonstrații; experiențe directe, discuții sau dezbateri în clasă, jocuri, simulări, jocuri de rol; trecerea în revistă a subiectului şi chiar textului, predarea şi discutarea vocabularului cheie, activități asociate cu cuvintele/conceptele întâlnite în text.

Activarea cunoştințelor de ansamblu

Toate metodele reunite de acest obiectiv comun încearcă să învețe cititorul să *facă* ceva *înainte* de a citi pentru a-şi activa cunoştințele de ansamblu necesare – fie prin a-şi crea propriul text, fie prin stabilirea unui scop comunicativ pentru citire, fie prin emiterea de ipoteze cu privire la subiectul posibil al textului, fie prin împărtăşirea experiențelor şi cunoştințelor legate de subiect, fie prin realizarea de asocieri libere legate de subiectul respectiv, fie prin trecerea rapidă în revistă a textului. Aceste activități menite să împrospăteze cunoştințele anterioare ale cititorului despre subiectul respectiv îi oferă şi un scop pentru a citi. În plus, după ce cititorii citesc textele în condițiile unui orizont de cunoştințe activat astfel, le rămâne să *facă* ceva şi *după* citirea textului pentru a sintetiza noile informații obținute din text – discuții asupra textului, scrierea unui paragraf sau eseu cu interpretările proprii, revederea textului pentru confirmarea ipotezelor şi justificarea concluziilor, legarea textului de cunoştințele anterioare sau reformularea acestora.

Un număr de strategii instrucționale au evoluat recent pentru a face cititorii să-şi dea seama de structura retorică a textelor. Aceste strategii sunt menite şi să ajute cititorii să-şi folosească cunoştințele privind organizarea retorică a unui text pentru a le ghida şi organiza interacțiunea cu textul. Tehnica numită „text mapping” (organizarea unor „hărți” formate din conceptele/ideile/cuvintele cheie ale textului) implică selectarea acestor concepte cheie şi reprezentarea lor în formă vizuală (tabele, dreptunghiuri, cercuri, linii de legătură, diagrame etc.) în care se arată clar legătura dintre ele. Studenții folosesc elemente cheie din text pentru a defini relațiile fundamentale aşa cum se manifestă ele în texte. Crearea de diagrame, tabele, rețele etc. le cere studenților să înțeleagă modul în care ideile şi relațiile dintre ele sunt reprezentate în text: ordinea lor cronologică, comparațiile, descrierile, structurile tip cauză-efect.

În plus, se mai pot folosi şi alte tehnici pentru a-i învăța pe studenți cum să prevadă conținutul textului. Acestea includ:

(1) expunerea unui text puțin câte puțin (propoziție cu propoziție sau frază cu frază) cu cerința ca studenții să prezică conținutul părții următoare;

(2) studenții primesc numai prima şi ultima propoziție a unui paragraf şi li se cere să reconstruiască ceea ce s-a omis;

(3) studenților li se cere să determine ordinea inițială a unui număr de paragrafe detaşate;

(4) studenților li se cere să identifice şi să ordoneze paragrafele din două texte amestecate;

(5) exercițiile de tip „cloze" în care studenților li se dezvoltă abilitățile pentru ghicire contextualizată, fără a depinde de procesarea textului cuvânt cu cuvânt.

Trecerea în revistă a *modului* în care s-au realizat ipotezele reprezintă una dintre cele mai importante etape ale procesului de învățare. Pentru a le oferi tuturor posibilitatea de a învăța unii de la alții probabil că aceste activități trebuie „decodate" în grupuri sau pe perechi.

Sigur, există şi multe alte strategii ce pot fi folosite. Articolul a încercat însă să sugereze anumite activități ce ar trebuie desfăşurate în timpul orelor de predare sau exersare a deprinderii citit pentru a le oferi studenților capacitățile de care au nevoie pentru a folosi eficient modelele de procesare „de sus în jos" şi „de jos în sus". Mai mult, aceste activități trebuie să funcționeze şi astfel încât să-i facă pe cititorii într-o limbă străină metacognitiv conştienți de faptul că o citire corespunzătoare a textului implică *o interacțiune eficientă a ambelor modele.*

Concluzii practice

În lumina celor de mai sus, următoarele considerații pot fi utile pentru profesori în momentul când produc sau încearcă să folosească exerciții de citire şi înțelegere a textului scris.

1. Este clar, în consecință, că trebuie pornit de la o înțelegere globală şi mers treptat către o înțelegere detaliată mai degrabă decât invers. Cerințele inițiale trebuie să fie de ansamblu – ținând cont, desigur, şi de nivelul studenților. Treptat, pe măsură ce citesc tot mai fluent şi înțeleg ideea principală a textului mai uşor, se poate trece la o înțelegere mai profundă şi detaliată a textului. În acelaşi mod, când se construiesc exerciții de înțelegere a textului citit este întotdeauna preferabil să se pornească de la înțelesul general al textului, funcțiile şi scopul său, în loc de a se lucra pe vocabular sau pe idei mai specifice.

Acest tip de strategie este important deoarece:

a) este o metodă eficientă de a le da încredere studenților în forțele proprii când se confruntă cu texte autentice ce deseori conțin structuri

gramaticale sau de vocabular dificile. Dacă activitatea are un caracter îndeajuns de global (de exemplu: identificarea funcţiei pe care o îndeplineşte textul din mai multe variante de răspuns date) studentul nu se va simţi complet pierdut. Va avea senzaţia că cel puţin înţelege subiectul textului şi în consecinţă se va simţi mai puţin nesigur când va întâlni şi citi el însuşi un text nou;

b) le va dezvolta înţelegerea organizării textelor (de exemplu: ideea principală şi dezvoltarea acesteia prin mai multe idei secundare, sau ordonarea cronologică a evenimentelor). Tocmai această înţelegere a structurii generale a unui pasaj le va permite studenţilor să citească în mod mai eficient mai târziu;

c) pornind de la unităţi mai mari şi luând în considerare formatul textului, fotografiile sau imaginile care îl însoţesc, numărul de paragrafe etc., studenţii pot fi încurajaţi să anticipeze ceea ce urmează să citească. Acesta este un pas esenţial pentru a le dezvolta deprinderile de deducţie, anticipare, înţelegere din context.

Cititul este un proces permanent de ghicire, iar ceea ce cititorul aduce el însuşi în text este adesea mai important decât ceea ce descoperă acolo. Acesta este motivul pentru care, chiar de la început, studenţii trebuie să înveţe să folosească ceea ce ştiu pentru a înţelege elementele necunoscute, fie ele idei sau simple cuvinte. Aceasta se obţine cel mai bine printr-o abordare globală a textului. Abordarea globală se poate rezuma după cum urmează:

- studierea formatului: titlu, lungime, imagini, mod de prezentare al textului per ansamblu;
- emiterea de ipoteze cu privire la conţinut şi funcţii îndeplinite + anticiparea părţilor din text unde să se caute confirmarea acestor ipoteze, în concordanţă cu cunoştinţele anterioare legate de astfel de tipuri de texte;
- skimming de-a lungul pasajelor;
- confirmarea sau revizuirea supoziţiilor iniţiale;
- emiterea altor ipoteze şi aşteptări;
- a doua citire pentru mai multe detalii.

2. Este important să se folosească texte autentice ori de câte ori este posibil. Există mai multe motive pentru aceasta:

(a) În mod paradoxal, "simplificarea" unui text are adesea ca rezultat un grad sporit de dificultate deoarece sistemul de referinţe, repetiţia şi redundanţa ca şi indicatorii de discurs pe care cititorul deseori se bazează când citeşte sunt de cele mai multe ori îndepărtaţi.

(b) A-i face pe studenţi să se obişnuiască cu citirea unor texte autentice de la început nu necesită neapărat mult mai mult efort din partea lor. Dificultatea unui exerciţiu de citire depinde de cerinţele adresate studenţilor mai mult decât de textul în sine, cu condiţia să rămână la nivelul lor. Cu alte cuvinte, exerciţiile şi nu textele trebuie gradate ca dificultate.

(c) Autenticitatea presupune că nimic din textul original nu se schimbă şi că se păstrează şi formatul şi modul de prezentare. De exemplu, un articol de ziar trebuie prezentat aşa cum a apărut el în ziarul respectiv: cu aceleaşi litere, acelaşi spaţiu devotat titlurilor, aceleaşi imagini. Prin standardizarea prezentării textelor într-un manual, nu numai că se reduc interesul şi motivaţia studenţilor dar se şi sporeşte gradul de dificultate al textelor. Imaginile, mărimea titlului, folosirea literelor îngroşate, toate contribuie la transmiterea mesajului către cititor. Este evident că o transcriere nu va fi niciodată complet autentică de vreme ce orice manual constă în alăturarea unor texte luate din diferite surse. Trebuie însă, cel puţin să se încerce păstrarea textelor cât se poate de autentice pentru a-i ajuta pe studenţi să le anticipeze înţelesul folosind elemente non-lingvistice.

3. Înţelegerea textului citit nu trebuie separată de celelalte deprinderi. Foarte puţine sunt cazurile în viaţa reală în care nu vorbim sau scriem despre ceea ce am citit sau când nu trebuie să legăm ceea ce citim de ceva ce-am auzit anterior. Prin urmare, este important să se încerce legarea diferitelor deprinderi prin activităţile dezvoltate pe marginea unui text scris:

- citit şi scris, de exemplu: realizarea unui rezumat, luarea de notiţe, compunerea unei scrisori în care să se vorbească despre ce s-a citit etc.;
- citit şi ascultat, de exemplu: compararea unui articol cu un buletin de ştiri, folosirea unor informaţii înregistrate pentru a rezolva o problemă scrisă, potrivirea corectă a textelor şi opiniilor exprimate etc.;
- citit şi vorbit, de exemplu: discuţii, dezbateri, aprecieri etc.

4. Cititul este o deprindere activă. După cum s-a menţionat pe tot parcursul articolului, implică în mod constant ghicirea, emiterea de ipoteze, întrebări şi răspunsuri. Acest aspect trebuie prin urmare luat în consideraţie când se dezvoltă materiale şi exerciţii de înţelegere a textului scris. De exemplu, este posibilă dezvoltarea puterii de subînţelegere sau deducţie a studenţilor printr-o practică sistematică sau introducerea unor întrebări care încurajează studenţii să anticipeze conţinutul unui text din titlul şi imaginile sale sau finalul unei povestiri din paragrafele precedente. În acelaşi mod, se pot introduce exerciţii care nu au un singur răspuns prestabilit. Acest tip de exerciţii le cere studenţilor să-şi exerseze numai raţionamentul logic şi capacitatea de apreciere. Extinzând însă gama acestor exerciţii astfel încât să poată acoperi celelalte deprinderi legate de citit, rezultatul ar fi mai multe discuţii şi dezbateri legate de text.

5. Un alt aspect important pentru activitatea de producere a exerciţiilor de înţelegere a textului scris este acela că activităţile trebuie să fie flexibile şi variate. Nu prea există activităţi sau exerciţii care să fie în mod intrinsec bune

sau proaste. Ele devin astfel numai când sunt folosite în legătură cu un anume text. Activitățile legate de deprinderea citit trebuie să se potrivească textelor şi obiectivelor urmărite de cel care le citeşte. Este esențial, în special pentru nivelurile avansate, să se ia în considerare punctul de vedere al autorului, intențiile acestuia şi tonul pentru o înțelegere deplină a textului. Acestea pot fi acoperite prin întrebări cu răspuns multiplu, întrebări deschise, întrebări de genul adevărat/fals etc. În alte cazuri, textul se poate preta în mod natural unor activități non-lingvistice cum ar fi trasarea unui drum pe o hartă sau aşezarea în ordine a unor imagini sau paragrafe.

6. În sfârşit, indiferent de tipul de text, de interpretare sau de activitățile dezvoltate, studenții trebuie învățați cum să abordeze un text pentru a deveni cititori independenți şi eficienți. Este, de asemenea, important să se aibă în vedere că de cele mai multe ori înțelesul nu este inerent textului şi fiecare cititor vine cu propria înțelegere a textului bazându-se pe ceea ce se aşteaptă să găsească în text sau pe cunoştințele anterioare. În cele din urmă, trebuie să se aibă în vedere nu numai dezvoltarea abilității citit ci şi lărgirea orizontului cultural de înțelegere a limbii străine şi a mecanismelor cognitive care o produc.

TANC PRINCIPAL DE LUPTĂ SAU M.L.I. ?

Col. Vasile RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU

In the past, higher combat power and cost of tanks justified the wide disparity in firepower between tanks and IFVs. However, modern IFVs, when fully manned and equipped, may have equal or higher combat power and similar costs. Therefore, lethal improvements previously made on tanks are being added to selected IFVs.

This paper presents a new concept for the future fighting vehicles.

Mulţi specialişti consideră că vechile concepte de tanc uşor, tanc mijlociu şi tanc greu au fost deja înlocuite cu conceptul de ***tanc principal de luptă*** (MBT-Main Battle Tank), iar acesta la rândul său urmează să fie înlocuit prin noul concept al celor două categorii de blindate: *"tancuri cu mobilitate tactică"* şi *"tancuri cu mobilitate strategică"*.

Prima dintre cele două categorii se va caracteriza printr-o protecţie puternică prin blindaj, ceea ce-i va permite să supravieţuiască uşor unor tancuri cu armament greu. A doua categorie va fi suficient de uşoară pentru a fi aerotransportabilă dar, cu toate acestea, va trebui să ofere un nivel ridicat de protecţie balistică. Aceasta se poate realiza numai prin utilizarea blindajului modular care va face posibilă modificarea greutăţii şi, prin urmare, a nivelului de protecţie al *„tancurilor cu mobilitate strategică”*, în funcţie de situaţie. Utilizarea pe scară largă a blindajului modular va realiza o revoluţie în proiectarea tancurilor, acest tip de blindaj fiind deja utilizat pe variantele Mk3 şi Mk4 a tancului Merkava.

Infanteria va utiliza şi ea două tipuri de autovehicule blindate: unul dintre ele va fi un transportor blindat cu protecţie prin blindaj numai împotriva armamentului cu calibru mic, a schijelor şi a armamentului A.T. uşor. Acest vehicul va avea prin definiţie misiuni de transport şi va permite infanteriei să execute operaţii de apropiere de obiectiv sub ameninţarea focului inamic.

Al doilea tip de autovehicule blindate pentru infanterie va fi un transportor puternic blindat, la fel de mobil ca şi tancurile, dar cu o protecţie prin blindaj chiar mai mare decât a acestora. Scopul acestui vehicul va fi să uşureze sarcina infanteriei, care nu va mai trebui să avanseze prin luptă până la obiectiv, unde va debarca şi va duce *,,lupta pe obiectiv"*.

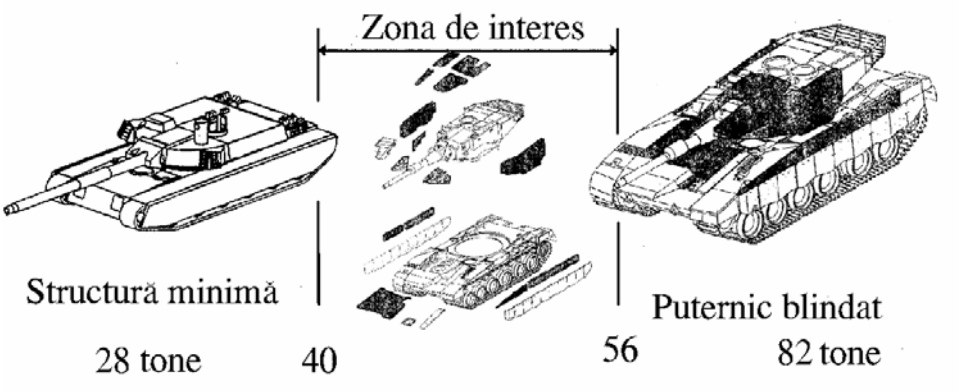

Fig. 1 *Zona de interes a viitoarelor blindate*

Majorităţii forţelor armate combatante, respectiv unităţilor de infanterie, le rămân inaccesibile capacităţile specifice trupelor mecanizate, şi anume puterea de foc, mobilitatea şi protecţia prin blindaj împotriva schijelor, datorită lipsei de fonduri. În acest timp la forţele armate ale altor ţări se constată o tendinţă a unităţilor de a intensifica mecanizarea.

Fig. 2 *Tancul Merkava Mk4*

Conceptul de apărare zonală se baza în special pe elemente preponderent statice în lupta de apărare, astfel că puterea de foc, alegerea terenului şi amenajarea genistică compensau într-o oarecare măsură lipsa protecţiei prin blindaj.

Lipsa mobilității trebuia compensată prin numărul mare de baraje instalate în puncte obligatorii de trecere, pentru a limita posibilitățile de mişcare ale inamicului, astfel că în fața apărării pe poziții fixe, pe direcțiile loviturilor operative/tactice se găsea un inamic adus în situația de a-şi încetini sau întrerupe înaintarea.

Mobilitatea tactică avea în special rolul de a supraveghea flancurile, de a muta centrul de greutate al acțiunii şi de a permite introducerea în luptă a rezervei.

O astfel de metodă de ducere a luptei impunea utilizarea unui număr mare de militari şi o multitudine de baraje, poziții şi lucrări permanente, pregătite din timp de pace, deoarece trebuiau avute în vedere amenințările posibile.

După dispariția amenințării generale s-a trecut întâi la o dezafectare a acestor sisteme de baraje răspândite pe întregul teritoriu al statului. În locul lor s-a trecut din nou la apărarea granițelor şi la lupta de apărare în spațiu limitat, în teren foarte dezavantajos pentru inamic, cu posibilități de a executa trageri la mare distanță şi de a permite mobilitatea forțelor mecanizate.

În afară de misiunile din domeniul securității şi apărării naționale, este de aşteptat să se multiplice misiunile în cadrul operațiilor internaționale de menținere şi instaurare a păcii, respectiv de integrare într-un sistem european de securitate. În această situație este necesară organizarea de unități de infanterie dotate cu maşini blindate uşoare, mobile, uşor de transportat pe calea aerului.

Aceasta duce, pe de o parte, la reducerea forțelor mobilizate, ca urmare a personalului aflat în poziții de apărare fixe, impunând însă, pe de altă parte, un efort tehnic mai mare, pentru asigurarea forțelor combatante şi, în special, prin introducerea de elemente cu înaltă mobilitate pentru luptă, sprijin, comandă şi asigurare logistică.

Dacă analizăm mai îndeaproape noua structură a forțelor armate constatăm că s-a creat cadrul organizatoric pentru îndeplinirea unor misiuni naționale şi internaționale dar, în acelaşi timp, că lipsesc mijloacele financiare pentru a asigura o forță combativă la nivelul cerințelor internaționale.

Prin urmare, trebuie găsită o soluție cât mai puțin costisitoare pentru a asigura mobilitatea trupelor de infanterie, care trebuie să îndeplinească misiuni în aceleaşi condiții de teren ca şi trupele mecanizate. Aceasta presupune o capacitate de deplasare în orice teren şi o protecție împotriva schijelor.

În acest scop trebuie revăzute şi unele elemente de organizare a trupelor mecanizate, în special înzestrarea acestora cu autovehicule pe şenile.

Următoarele puncte de vedere par relevante:

A. Situația pe câmpul de luptă (misiuni de luptă sau misiuni de însoțire)

Maşinile de luptă, care în timpul contaatacurilor inamicului sunt obligate să poarte lupte cu tancurile şi maşinile de luptă ale infanteriei, trebuie să fie înzestrate cu tunuri A.T., respectiv tunuri automate. Acestea trebuie să le permită să deschidă focul asupra inamicului în cel mai scurt timp posibil.

Corespunzător armamentului inamic căruia se aşteaptă să-i facă faţă, în afară de armament puternic ele trebuie să fie înzestrate şi cu un blindaj suficient.

Manevrele de evitare a întâlnirii cu inamicul în teren lipsit de drumuri sau în zone cu teren frământat ca urmare a acţiunilor de luptă, pentru a permite atacul pe direcţii favorabile sau pentru a intra în acoperiri, necesită o rezervă corespunzătoare de putere. Astfel de zone impun o capacitate sporită de deplasare în teren şi un raport mai bun masă/putere decât este necesar în mod obişnuit în condiţiile de teren din Europa Centrală.

Autovehiculele de luptă cu astfel de calităţi sunt în dotarea companiilor batalioanelor de tancuri sau de infanterie moto.

B. Blindajul, armamentul, muniţia (masa totală)

Pentru a putea avea capacitatea de luptă prezentată mai sus, se pune şi problema masei totale. Aceasta depinde şi de armament, unitatea de foc cât şi de blindaj. În majoritatea cazurilor ea este sub limita de 30 t.

Greutăţi peste această limită sunt impuse de forţele care iau naştere la tragerea cu armamentul principal de calibru mare, care adaugă masei autovehiculului masa proprie, motiv pentru care, spre exemplu, obuzierele autopropulsate se construiesc în special pe şasiuri cu şenile, autopropulsat P-141, fabricat la Uzina Mecanică Mizil, a cărei oprire din fabricaţie s-a făcut ca urmare a tratatului CFE de la Paris.

Fig. 3 *Obuzierul autopropulsat P-141*

C. Spaţiul interior (echipaj, volum, echipamente suplimentare)

Numărul de militari transportaţi este în foarte rare cazuri un parametru determinant în alegerea unui echipament de rulare pe şenile, în schimb cerinţele de protecţie, tonaj, mărirea sarcinii utile prin montarea de armament suplimentar, puterea de tracţiune şi stabilitate (de ex. la autovehiculele de evacuare) sunt parametri importanţi. Prin urmare trebuie luate în considerare autovehiculele pe şenile şi ca autovehicule de aprovizionare de luptă şi de evacuare a blindatelor grele.

D. Beneficiarii blindatelor pe roți

La lupta împotriva tancurilor sau M.L.I. grele ale inamicului nu participă următoarele categorii de autovehicule blindate şi subunități dotate cu autovehicule blindate, motiv pentru care nu au nevoie de şasiuri blindate grele pe şenile:

- autovehiculele de comandă sau de transmisiuni ale unităților mecanizate, de la nivel batalion în sus;
- subunități luptătoare de infanterie în rezervă;
- forțe de cercetare ale companiilor de cercetare pe tanc;
- patrule de observare, grupele de radiolocație şi de calcul ale batalioanelor de artilerie autopropulsată;
- autovehiculele grupelor de pionieri şi punctele de comandă ale companiilor de pionieri (tancuri);
- autovehiculele purtătoare de rachete şi autovehiculele punct de comandă ale unităților de apărare A.T. şi A.A. dotate cu rachete;
- tunuri A.T. autopropulsate şi vânători de tancuri;
- autosanitare blindate;
- autovehicule de evacuare (blindate uşoare).

Deoarece diversitatea misiunilor autovehiculelor se materializează în special prin montarea de sisteme de armament, turele, mijloace ajutătoare şi prin dotare interioară, rezultă că, datorită numărului relativ mic de autovehicule specializate, este deosebit de interesantă o standardizare a autoşasiurilor.

E. Cerințe

E.1 Viteză şi mobilitate în teren

Cerințele generale au la bază cerințele autovehiculelor de sprijin (transportoare blindate pe roți, tunuri A.T. autopropulsate, apărare A.A.). Pentru însoțirea autovehiculelor de luptă blindate care înaintează în salturi de la un aliniament la altul, se cer viteze de minimum 100 km/h pentru autovehiculele pe roți şi 65-70 km/h pentru cele pe şenile.

E2. Protecția împotriva schijelor

Aceasta este o condiție pusă de toți beneficiarii, blindajul trebuind să asigure şi protecția împotriva gloanțelor cu miez dur, cal. 7,62 mm, trase de la 100 m.

Cerința suplimentară de protecție împotriva gloanțelor cal. 12,7 , 20 şi 25 mm, în zona frontală, se poate îndeplini prin *suplimentarea blindajului*. Simultan trebuie aplicate şi acoperiri interioare cu materiale care să protejeze echipajul împotriva schijelor. Trebuie remarcat faptul că o protecție împotriva loviturilor directe cu armamentul greu impune utilizarea de maşini blindate grele pe şenile. Prin urmare, este recomandabil ca la toate autovehiculele a căror misiune principală nu este lupta sub focul direct al armamentului A.T. să se renunțe la o maximizare a protecției prin blindaj greu, în folosul eficientizării funcționării sistemului.

Concluzii

Principala dificultate în proiectarea unei maşini de luptă a infanteriei este faptul că trebuie să aibă caracteristicile transportoarelor blindate şi ale autovehiculelor blindate uşoare dotate cu tunuri şi armament uşor, combinate într-un singur autovehicul. Aceasta implică adoptarea unei turele pentru două persoane, dotate cu tun, care măreşte volumul M.L.I., ceea ce prezintă două dezavantaje: blindaj insuficient şi greutate prea mare.

În prezent se consideră necesară protecţia faţă de focul mitralierelor grele cal. 14,5 mm, de producţie sovietică, şi de tunul cal. 30 mm, cu care este dotată M.L.I. BMP-2. Au apărut creşteri ale puterii de foc a inamicului până la tunuri cal. 35-40 mm, deja disponibile, cal. 45-50 mm, aflate în stadiu de dezvoltare, sau, cal. 60 mm, cu o singură lovitură, aflate deja în producţie, trebuind doar să fie adaptate pentru M.L.I.

M.L.I. BMP-3, de producţie rusească, este deja dotată cu un tun 2A70 cal. 100 mm, care poate străpunge blindaje cu grosimi până la 650 mm, şi cu tunul automat 2A72 cal. 30 mm, greutatea sa gata de luptă fiind de 18,7 t.

Se pare că, pentru anii '90, s-a ajuns la concluzia că limita superioară ar fi de 20 t pentru ca M.L.I. să poată fi transportată cu un avion C-130 HERCULES. Dacă se va permite creşterea greutăţii peste această limită, rezultă fie că autorităţile naţionale nu intenţionează transportul pe calea aerului, fie că au în vedere utilizarea unor avioane de transport mai mari, ca C-5 sau C-17. Singura rezolvare ar fi o maşină de luptă a infanteriei cu o greutate mai mică de 20 t, care să fie dotată cu blindajul suplimentar abia după debarcarea din avionul de transport, în zona teatrului de operaţii.

Dacă se are în vedere proiectarea de M.L.I. mai mici şi mai uşoare, mai bine protejate şi aerotransportabile, greutatea acestora va fi limitată la aproximativ 20 t. La această greutate, M.L.I. pot fi transportate atât cu avioanele C-130, cât şi cu viitorul avion de mari dimensiuni FLA (Future Large Aircraft).

Turela are şi ea o importanţă ridicată în ceea ce priveşte greutatea şi protecţia prin blindaj. Dacă transportoarelor blindate li s-a adăugat armament pentru a se ajunge la M.L.I., a părut firesc să se procedeze ca în cazul tancurilor şi să se utilizeze turela atât pentru ca armamentul să acopere un unghi de 360°, cât şi pentru a i se oferi comandantului o perspectivă cât mai bună a câmpului de luptă. Deşi această soluţie era, în sine, logică, aplicarea ei a generat o serie de dezavantaje: un al treilea membru în echipaj (care să fie instalat paralel cu motorul frontal, unde este, practic, izolat de restul grupei şi nu poate vedea spre în spate datorită turelei dinapoia sa), creşterea dimensiunii M.L.I. ca ţintă, şi dezavantajul că ocupă loc până la podeaua cutiei blindate, înghesuind restul grupei de infanterie spre spatele autovehiculului, ceea ce duce la reducerea numărului de infanterişti îmbarcaţi (BMP-1, BMP-2).

O soluție mai bună ar fi un compartiment pentru motor care să ocupe toată lățimea cutiei blindate, în care motorul ar putea fi instalat transversal, ceea ce ar reduce lungimea cutiei blindate rezervate grupului energetic. S-a încercat şi soluția ca turela să fie total îngropată în cutia blindată, purtând un tun cu afet supraînălțat, soluție prezentată de firma MOWAG pentru o viitoare maşină de luptă elvețiană. În cazul în care se renunță la turela cu doi militari şi se realizează o M.L.I. fără turelă, cu motorul amplasat transversal în față, la care postul de conducere a autovehiculului şi cel de conducere a focului ar fi dublate, atunci oricare dintre cei doi ar putea conduce autovehiculul, astfel că nu ar mai fi necesar un al treilea militar prezent după desantare.

Astfel, reducerea greutății sub limita de 20 t se poate face numai prin eliminarea turelei de două persoane şi reamplasarea acestora în cutia blindată.

Deşi reconfigurarea este de dorit la o greutate care să asigure aerotransportabilitatea, ea ar putea fi acceptată şi peste această limită. Marea răspândire în lume a tancurilor mai vechi, datorată atât *Tratatului de reducere a forțelor convenționale* cât şi prăbuşirii fostei URSS, ridică, în prezent, noi amenințări în fața M.L.I.

Dacă nu vor acționa sub protecția tancurilor, M.L.I. trebuie sprijinite fie de alte autovehicule construite pe acelaşi şasiu, capabile să transporte armament puternic A.T. şi de sprijin cu foc (autovehicule denumite de americani *"sistem de tun blindat"* AGS - Armoured Gun System), fie de elicoptere de escortă. Rezultă, deci, necesitatea ca autovehiculele AGS să se poată deplasa cu viteză mai mare decât în prezent şi să li se completeze armamentul.

Concluzia anterioară implică conştientizarea faptului că astfel de autovehicule de luptă, care vor înlocui tancurile ce sunt mai bine protejate, vor suferi pierderi mai mari. Deşi există posibilitatea realizării unor M.L.I. grele, pe şasiu de tanc, la un preț convenabil, dacă se adoptă formula cu motorul în față, încă mai există dubii cu privire la oportunitatea producerii unui astfel de autovehicul.

După cum s-a arătat, s-ar putea ca o protecție prin blindaj mai scăzută decât cea a M.L.I. de grupă să nu fie acceptată, dar autovehiculele blindate mici vor avea, probabil, un echipament de rulare pe roți, se vor putea masca mai uşor, vor putea fi transportate cu elicopterul şi vor putea îndeplini şi alte misiuni, în special de cercetare.

Concluzia finală:

Cerința suplimentară de protecție împotriva gloanțelor cal. 12,7, 20 şi 25 mm, în zona frontală, impusă de realitatea câmpului de luptă modern şi evoluția tehnicii de luptă se poate îndeplini prin *suplimentarea blindajului*. Simultan trebuie aplicate şi acoperiri interioare cu materiale care să protejeze echipajul împotriva schijelor.

UN SISTEM NAȚIONAL DE GESTIONARE A CRIZELOR – NECESITATE OBIECTIVĂ ÎN NOUL CONTEXT ACȚIONAL MILITAR

Lt.col.lect.univ. Marius Victor ROŞCA

Crisis situations are a new challenge for grand – strategic level, which asks for a new approach for both political and military systems, in compliance with national capabilities. The necessary level of responsiveness could be reached if each country had a national specialized system, able to interact within the Alliance's Crisis Management framework.

Fizionomia probabilă a riscurilor şi ameninţărilor contemporane conduce la necesitatea realizării unei capacităţi de reacţie la nivel naţional, reacţie care să fie rezultanta acţiunilor unui sistem coerent format din componente ale autorităţilor publice şi ale altor instituţii neguvernamentale. Acest sistem trebuie constituit pornind de la principii ale teoriei organizării, particularizate în funcţie de specificul acţional al fiecărui participant şi „modulate" astfel încât să asigure compatibilizarea procesului decizional al Alianţei cu cele specifice, naţionale şi cadrul acţional necesar în situaţii de criză.

Conceptul „securitate naţională"[1] necesită extinderea sferei sale către valorile şi interesele care aparţin Alianţei Nord-Atlantice şi, în curând, Uniunii Europene. În acest context apare necesitatea de a defini situaţiile de natură să aducă atingere acestor valori şi interese, ca situaţii de criză pentru organizaţie şi, implicit, pentru fiecare dintre componenţii ei.

Abordarea unei asemenea situaţii este făcută de către Alianţă, ca expresie a integralităţii şi coeziunii acesteia, dar se constituie dintr-o serie de reacţii „elementare" conforme cu interesele fiecărei ţări.

Structura unui sistem de răspuns la situaţii de criză cuprinde, la o primă analiză, două paliere: cel al Alianţei şi cel naţional. Interconectarea lor se realizează prin reprezentanţii României la NATO (primul-ministru,

[1] Faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere şi de linişte pe care îl dă cuiva absenţa oricărui pericol; protecţie, apărare; Securitate colectivă = stare a relaţiilor dintre state, creată prin luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni. (*Dicţionarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic, 1998).

miniştrii afacerilor externe şi apărării, reprezentantul permanent în Consiliul Nord-Atlantic, şeful S.M.G., reprezentantul în Comitetul Militar).

Palierul național este extrem de important conform criteriului **responsabilitate**:

- analiza şi evaluarea situației din perspectivă națională;
- compararea rezultatelor analizei naționale cu orientările Alianței şi identificarea soluțiilor de armonizare;
- prognoza evoluțiilor şi consecințelor;
- elaborarea deciziei naționale privind angajarea în cadrul Alianței;
- stabilirea cadrului național pentru operaționalizarea şi angajarea resurselor implicate;
- inițierea demersului legislativ, pentru situațiile neprevăzute anterior.

Aceste responsabilități pot fi atribuite unui sistem național, abilitat prin lege, care asigură interconectarea factorilor decizionali din compunerea ministerelor şi instituțiilor neguvernamentale implicate în procesul gestionării situațiilor de criză.

În structura sa este necesară prezența tuturor instituțiilor sinergice din punct de vedere al procesului de gestionare a crizelor, componența, interacțiunile şi acțiunile sale necesitând corelație cu situația concretă, pentru oportunitatea şi completitudinea analizei şi procesului decizional.

Principiile care ar trebui să fundamenteze existența şi activitatea unui sistem național de gestionare a situațiilor de criză sunt enumerate în continuare.

1. **Unitatea conducerii** presupune stabilirea factorilor decidenți şi a nivelului deciziei pentru fiecare, astfel încât procesului managerial să i se asigure integralitate. Secvențierea excesivă a acestui proces, prin interpunerea unui număr prea mare de niveluri decizionale, obligă la extinderea sa prin interfețe ale căror număr şi funcții conduc la diminuarea oportunității reacției. Alt aspect legat de procesul de conducere al acestui sistem este cel al capacității de aplicare în practică a deciziei şi este determinat de posibilitatea de a declanşa imediat reacția dorită în cadrul instituției care este reprezentată.

2. **Reprezentativitatea instituțională** este principiul pe baza căruia se realizează o structură complexă în care pot fi cuprinşi toți factorii de influență ai deciziei şi acțiunii. Aplicarea acestuia trebuie corelată cu organizarea ierarhică a sistemului şi cu un stil de lucru bazat pe consultare, care asigură realizarea unității conducerii prin elaborarea unor elemente conceptuale unice şi difuzarea lor la toate instituțiile, astfel încât elemente ale planificării acțiunii de răspuns să se poată derula simultan cu procesul decizional derulat în cadrul acestui organism.

3. **Ierarhia structurii** presupune stabilirea palierelor necesare pentru îndeplinirea funcțiilor managementului şi a legăturilor informaționale verticale şi orizontale şi diminuarea redundanței, fără a afecta procesul de comunicare.

4. **Flexibilitatea structurii** asigură adaptabilitatea acesteia la situaţiile particulare ale crizei. Configuraţia la un anumit moment (o anumită formă de manifestare a crizei) trebuie să asigure cadrul pentru ca instituţia ce deţine pondere în răspuns să beneficieze de prioritate în procesele informaţional şi decizional. Celelalte instituţii vor deţine poziţii de sprijin, implicarea lor în procesul de management fiind proporţională cu intensitatea activităţilor specifice de răspuns.

5. **Consultarea şi consensul** sunt necesare datorită mediului decizional eterogen care necesită o modalitate de transfer a cunoştinţelor specifice. Aplicarea sa creează premisele conştientizării situaţiilor în domeniile de influenţă şi asigură optimizarea soluţiilor.

6. **Cooperarea** asigură sincronizarea acţiunilor participanţilor pe timpul activităţilor comune. Pentru aplicarea acestui principiu sunt necesare proceduri de operare standard care să acopere situaţii ce necesită eventuale decizii de nivel tactic, astfel încât timpul necesar pentru soluţionarea lor să nu afecteze timpul global. Cooperarea între instituţiile implicate are menirea de a facilita acţiunile tactice, care nu necesită reglementare detaliată la nivelurile decizionale superioare.

7. **Controlul şi autorizarea deciziei la nivelul autorităţilor publice,** potrivit statutului lor, au menirea de a asigura legitimitatea acţiunii de răspuns. Parlamentul României şi preşedintele statului sunt autorităţile publice care decid validarea unor soluţii propuse, soluţii care sunt argumentate tehnic de instituţiile participante la procesul decizional, dar care creează implicaţii strategice.

Sistemul naţional de gestionare a situaţiilor de criză reprezintă o componentă a sistemului NATO de răspuns la crize şi trebuie să realizeze funcţia de diseminare a informaţiilor la cei implicaţi în proces şi funcţia de integrare a acţiunilor acestora în răspunsul României. Funcţionalitatea sa este determinată nu doar de elementele conceptuale arătate mai sus ci şi de infrastructura asigurată şi de încadrarea cu personal.

Infrastructura pusă la dispoziţia sistemului naţional de gestionare a situaţiilor de criză trebuie să asigure realizarea fluxurilor informaţionale necesare, ţinând cont că fluxul informaţional descendent iniţiat de NATO trebuie multiplicat conform nevoilor utilizatorilor naţionali şi că procesele naţionale de analiză şi decizional necesită iniţierea altor fluxuri informaţionale orizontale şi verticale. De asemenea, informaţiile de stare din acest sistem trebuie să parvină oportun autorităţilor naţionale, atunci când situaţia impune. Arhitectura informaţională pe care se bazează funcţionarea sistemului naţional de gestionare a situaţiilor de criză necesită ca la dispoziţia sa să existe o locaţie permanentă care să fie interconectată cu toate elementele componente. Această locaţie trebuie să asigure lucrul unui centru operativ de criză, ca instrument pentru evaluarea situaţiilor, diseminarea informaţiilor şi integrarea acţiunilor ministerelor şi celorlalte instituţii publice implicate.

Încadrarea cu personal este un alt aspect important. Pornind de la principiul reprezentativității, în acest sistem ar trebui incluşi, cel puțin, reprezentanții următoarelor instituții:

- Ministerul Afacerilor Externe;
- Ministerul Administrației şi Internelor;
- Ministerul Apărării Naționale;
- Ministerul Economiei şi Comerțului;
- Ministerul Sănătății;
- Ministerul Transporturilor, Construcțiilor şi Turismului;
- Serviciul de Informații Externe;
- Serviciul Român de Informații[2].

În figura următoare este prezentată, schematic, o variantă structurală a sistemului național de gestionare a situațiilor de criză.

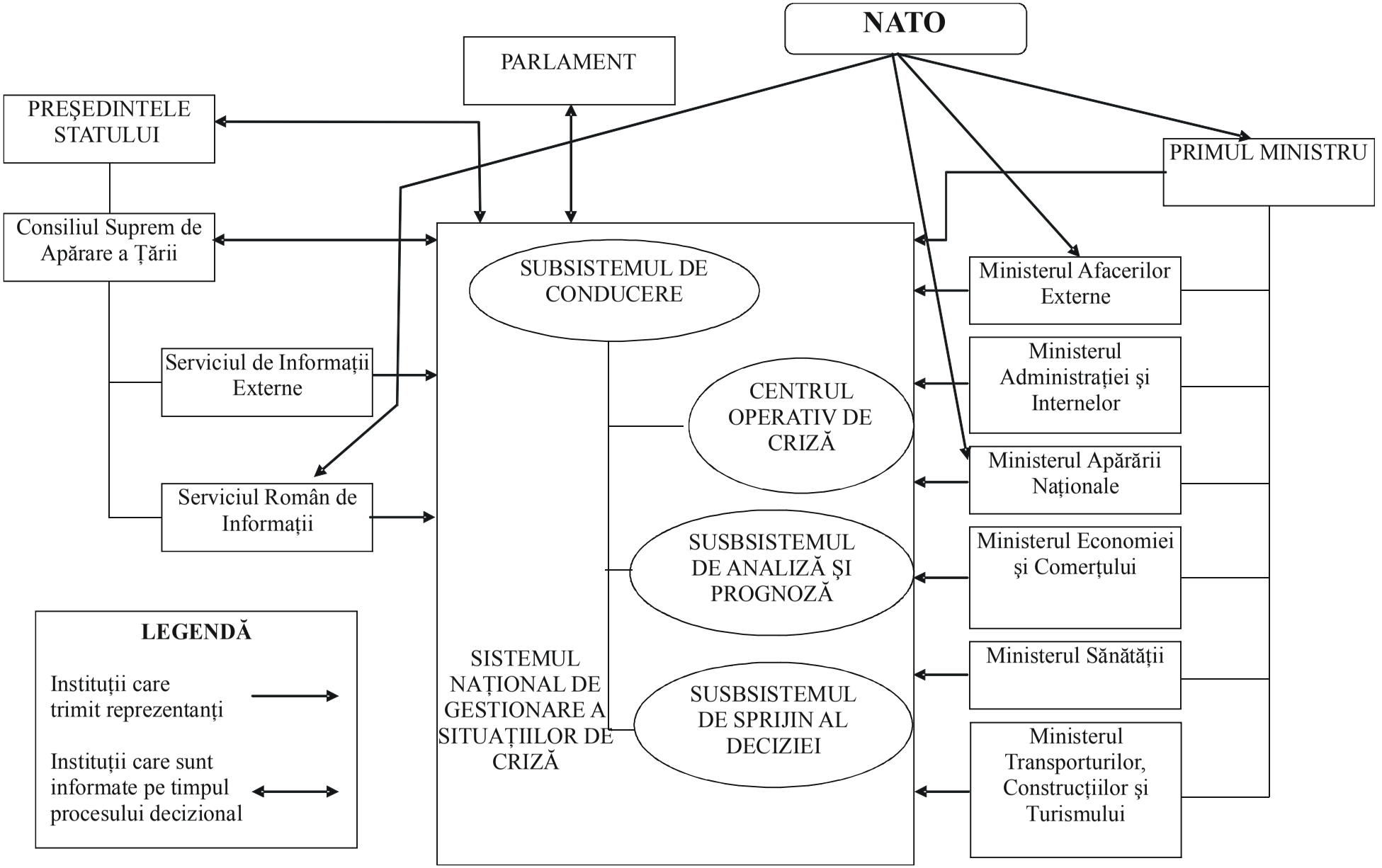
Este necesar ca personalul care încadrează compartimentele sistemului național de gestionare a situațiilor de criză să fie compatibilizat prin executarea unor exerciții cu o frecvență determinată de factorii care influențează schimbările instituțiilor componente.

O extensie necesară o reprezintă centrul operativ de criză – element al sistemului de comandă – control pentru situații de criză. Activitățile de aici necesită aplicarea unor elemente ale proceselor manageriale derulate la nivelurile NATO şi național. Centrul operativ de criză reprezintă interfața care asigură compatibilizarea acestor procese manageriale simultan cu asigurarea sprijinului autorităților publice naționale care adoptă şi aplică deciziile.

Subsistemul de execuție este format din ministere şi alte instituții guvernamentale sau neguvernamentale, care, conform situației şi ipotezelor de planificare, participă la acțiunile stabilite.

În concluzie tipologia acțiunilor la care sistemul militar este chemat să participe precum şi modalitatea de abordare a răspunsurilor de tip militar în cadrul Alianței determină necesitatea unei reconfigurări, pe plan național, a structurii care participă la acțiunile de gestionare şi răspuns în situații de criză. Această structură trebuie să realizeze cerința de compatibilitate cu *Sistemul NATO de Răspuns la Crize* adică să asigure în primul rând identitate de comunicare ca fundament al punerii în comun a experienței şi cunoştințelor, pe această bază urmând să se realizeze componenta acțională la parametri necesari.

[2] Pentru SIE şi SRI trebuie reglementate raporturile juridice deoarece nu sunt în subordinea primului-ministru.

NATO
PARLAMENT
PREŞEDINTELE STATULUI
PRIMUL MINISTRU
Consiliul Suprem de Apărare a Țării
SUBSISTEMUL DE CONDUCERE
Ministerul Afacerilor Externe
Serviciul de Informații Externe
CENTRUL OPERATIV DE CRIZĂ
Ministerul Administrației şi Internelor
Ministerul Apărării Naționale
Serviciul Român de Informații
SUSBSISTEMUL DE ANALIZĂ ŞI PROGNOZĂ
Ministerul Economiei şi Comerțului
Ministerul Sănătății
SISTEMUL NAȚIONAL DE GESTIONARE A SITUAȚIILOR DE CRIZĂ
SUSBSISTEMUL DE SPRIJIN AL DECIZIEI
Ministerul Transporturilor, Construcțiilor şi Turismului
LEGENDĂ
Instituții care trimit reprezentanți
Instituții care sunt informate pe timpul procesului decizional

FENOMENUL TERORISM ÎN PROBLEMATICA SECURITĂȚII BALCANICE

Lt.col. Gheorghe TĂTARU

After September 11, 2001 "the world has changed". An original phenomenon has appeared: the civilized world war – promoter of the globalisation process – has came against international terrorism. The Balkan Peninsula, a collector of insecurity sources, has not had any chance to avoid the terrorism virus. Otherwise, this illness has found here the ideal conditions to manifest in its different shapes: the terrorism as a reaction of a weak one against a stronger one, revengeful terrorism, the terrorism as a political instrument of pressure, state terrorism, identity terrorism, ethnical terrorism, informational terrorism, the terrorism as an instrument of economics financial and technological constrains, cultural terrorism, religious terrorism, organized crime terrorism, NBC terrorism, pathological terrorism etc. In the Balkans, as well as all over the world, fighting against terrorism is, first of all, a matter of political will, in which the military domain has an important role, but yet not an essential one.

După 11 septembrie 2001 *„lumea s-a schimbat"*. Această concluzie este unanim împărtăşită de analiştii politico-militari de pe întreg mapamondul. Unii chiar consideră că a început cel de-al patrulea război mondial, luând în calcul că „războiul rece" a avut valenţe globale. La început de mileniu, omenirea se află la o răscruce a evoluţiei, când trebuie să treacă la o altă sursă majoră de energie pentru a supravieţui, să înregistreze o nouă revoluţie tehnologică, şi cel mai important, să adapteze sistemul actual de valori – care cu siguranţă va fi afectat de aceste transformări, astfel încât să se menţină un relativ echilibru al securităţii şi să se evite ca un eventual haos biblic prevestit să aibă cauze pământene. În această ecuaţie mondială, competiţia – ce are rolul unei necunoscute, care de altfel reprezintă şi acceleratorul evoluţiei umane – a generat un fenomen inedit: războiul lumii civilizate – promotoare a procesului globalizării, cu terorismul internaţional. Amplificat mai mult sau mai puţin subiectiv (deja acest aspect nu mai este important decât pentru istorici), terorismul se organizează şi se extinde pe tot

globul, folosindu-se de senzaţionala putere psihologică de control uman al religiei islamice, precum şi de manipularea celor care demonstrează antiglobalizare şi nu au nimic în comun cu flagelul terorist. Şi ca o paranteză referitoare la acest ultim aspect, considerăm că relaţia care se face între manifestările antiglobalizare şi terorism este foarte dăunătoare evoluţiei civilizaţiei umane, deoarece nu permite ca mişcarea antiglobalistă să se organizeze şi astfel, printr-o contrabalansare a promotorilor globalizării, să se genereze o forţă care să deţină importanta funcţie de reglaj pe care o joacă pluralismul politic într-un stat democratic, eliminându-se astfel excesele negative şi posibilul derapaj monopolist, dictatorial.

Fenomenul terorism nu este nou, drept dovadă fiind rădăcinile latine ale termenului în sine – „terror-terroris", ce semnificau în termeni militari controlul legiunilor romane asupra teritoriilor ocupate, prin metode ce vizau securitatea populaţiei civile, care generau frica şi determinau astfel supunerea necondiţionată. Sociologii au încercat să definească acest fenomen şi să-l plaseze în sfera juridicului încă din perioada interbelică, în cadrul „Conferinţelor Internaţionale pentru Unificarea Legii Penale", iar primele concretizări au fost realizate în anul 1935 pe timpul primei „Conferinţe a Ligii Naţiunilor pentru prevenirea şi pedepsirea terorismului". Din punct de vedere juridic la nivel internaţional, prima rezoluţie a ONU prin care se condamnau actele teroriste şi se defineau ca fiind *„acte criminale",* a fost adoptată la 09 decembrie 1985. În prezent sunt o serie de opinii privind definirea terorismului, plecând de la considerarea acestui fenomen ca fiind normal şi până la a-l considera ca fiind o „patologie socială". Indiferent de disputa în plan sociologic şi juridic, terorismul reprezintă un fenomen social negativ, extrem de complex, ce se manifestă împotriva sensului evoluţiei civilizaţiei umane.

Peninsula Balcanică, colecţionar de surse de insecuritate, nu avea cum să evite virusul terorismului. De altfel, această maladie a găsit aici condiţiile ideale pentru a se manifesta în diferitele sale forme: terorismul ca reacţie a celui slab împotriva celui puternic, terorismul răzbunător, terorismul ca instrument de presiune politică (terorismul politic), terorismul de stat, terorismul identitar, terorismul etnic, terorismul informaţional şi mediatic, terorismul ca instrument de constrângere economică, financiară, tehnologică, terorismul cultural, terorismul religios, terorismul infracţional (crima organizată), terorismul NBC, terorismul patologic etc. Subiectul este foarte vast şi este în atenţia specialiştilor în domeniu, de aceea nu dorim decât să punctăm unele aspecte ale celor mai relevante forme de manifestare a terorismului în spaţiul balcanic, precum terorismul etnic şi cel religios, care nuanţează şi mai mult rolul Peninsulei Balcanice în asigurarea securităţii europene, euro-atlantice şi chiar mondiale.

Terorismul etnic are deja o istorie îndelungată în spaţiul balcanic, încurajat de mişcările separatiste pe principii etnice şi revendicările teritoriale.

Cele două conflagrații mondiale şi războiul civil iugoslav au fost vârfurile de amplitudine ale manifestărilor terorismului etnic în spațiul balcanic. Părțile aflate în conflict au recurs de nenumărate ori la metode abominabile pentru a determina populația civilă îngrozită să-şi părăsească locurile de baştină, în scopul „curățirii" etnice a teritoriilor revendicate. Este foarte delicat de nominalizat etniile care au recurs mai mult la aceste metode, întrucât sursele în marea majoritate a cazurilor nu sunt obiective, atât timp cât acțiunile separatiste şi revendicările teritoriale încă sunt prezente în Peninsula Balcanică şi numai prezența forțelor internaționale de menținere a păcii în cele mai calde locuri, frânează cât de cât manifestarea exacerbată a terorismului etnic. Cert este însă rezultatul acestor acțiuni de sorginte etnic teroriste şi anume mişcările masive şi repetate de populație, concretizate într-un halucinant mozaic etnic aflat în prezent pe harta Peninsulei Balcanice. Nu este de neglijat nici aspectul psihologic pe termen lung al fenomenului etnic terorist, care a inoculat în conştiința oamenilor existența unor false diferențieri etnice în rândul popoarelor cu aceleaşi origini şi limbă precum sunt sârbii, muntenegrenii şi croații.

Chiar dacă nu are un caracter spectaculos, la fel ca în Orientul Mijlociu, terorismul religios este o prezență şi un permanent potențial pericol la adresa securității balcanice. De cel puțin patru milenii, religia a fost un instrument folosit cu abilitate de lideri pentru mobilizarea maselor şi legitimarea publică a acțiunilor lor. Dintre cele trei mari curente religioase răspândite pe întreaga planetă, mozaismul, creştinismul şi islamismul, cel din urmă a creat cea mai dură şi intolerabilă aripă – fundamentalismul islamic. Acesta, pornind de la posibilitatea interpretării pe care o lasă textul Coranului, a selectat un sistem de valori pe care le afirmă exclusivist şi agresiv, acțiune combinată cu negarea violentă a celor recunoscute de alte religii sau chiar şi de cea islamică moderată. Fundamentalismul speculează puterea de control a religiei islamice asupra modului de a gândi, de a percepe viața şi moartea, de a se comporta şi de a acționa al oamenilor. Coranul, ca de altfel toate scriptele de căpătâi ale religiilor, obligă credincioşii la promovarea cultului, determinându-i să viseze la ziua în care tot globul se va supune cutumelor islamice. Din această perspectivă, lumea islamică moderată tolerează fundamentalismul care condamnă valorile civilizației occidentale, văzând în spațiul balcanic un cap de pod deosebit de valoros pentru expansiunea religiei sale în Europa. Numai că, fundamentalismul, care în lumea islamică a înlocuit naționalismul, consideră legitim orice mijloc folosit pentru atingerea scopului profetic – islamizarea întregii lumi, inclusiv cele teroriste.

În Peninsula Balcanică, sărăcia şi insecuritatea populației, cauzată de permanentele conflicte interetnice, au fost principalele cauze care au făcut ca islamismul, adus şi impus de otomani, să cunoască un proces de dezvoltare şi după războaiele balcanice din 1912-1913. Constituind o comunitate închisă şi

intolerantă cu imediata vecinătate a altor confesiuni, populația slavă din Balcani convertită la islamism a devenit o „națiune” care consideră „Sharia” o lege mai presus de constituția statului în care se află, întrucât reprezintă expresia voinței lui Allah. Astfel, fundamentalismul islamic a găsit în Balcani un cuib ideal, propice practicării acțiunilor teroriste pe timp de conflict şi dificil de penetrat de către instituțiile statului de drept în perioadele de acalmie. După „războiul rece”, insecuritatea din spațiul ex-iugoslav a favorizat organizarea fundamentalismului islamic, care a practicat pe scară largă terorismul identitar manifestat prin afirmarea violentă a identității musulmane ca „națiune” balcanică.

Mutațiile geopolitice globale care s-au produs după 11 septembrie 2001 au însemnat pentru Balcani o şansă pentru a stopa flagelul terorismului care găsise aici mediu de dezvoltare prielnic în perioada post „război rece”. În actualul război mondial pe care îl duce lumea civilizată împotriva terorismului, Peninsula Balcanică are alocat un rol foarte important, datorat poziției sale geostrategice. Este nevoie ca această regiune să intre sub controlul Alianței Nord-Atlantice şi al Uniunii Europene pentru ca organismele internaționale să aibă un acces mai facil către zonele în care se desfăşoară lupta împotriva terorismului. Prin urmare, stabilitatea în Balcani este esențială pentru succesul campaniei împotriva terorismului. Din acest motiv, organizațiile cu vocație în domeniul securității europene şi euro-atlantice se vor implica în ajutorul actorilor interni din cadrul spațiului balcanic, pentru a stopa manifestarea terorismului – cel puțin în formele sale cele mai periculoase. Balcanii sunt de altfel un test pentru aceste organizații, pentru că în caz de eşec, o situație politică şi economică în care va domina haosul va genera insecuritate, conflict interetnic deschis, prin urmare un mediu propice ascunderii organizațiilor teroriste şi proliferării acțiunilor lor împotriva civilizației occidentale. În această ecuație trebuie să se implice cu toate mijloacele pe care le au la dispoziție mai ales actorii interni, care trebuie să elaboreze şi să transpună în practică politici pentru combaterea fenomenului terorist, plecând de la cunoaşterea lui şi vizând eradicarea cauzelor care-l generează. Combaterea terorismului este în primul rând o problemă de voință politică, în care domeniul militar are un rol important, dar nu esențial.

POLITICA NATO
DE SPRIJINIRE A DEZARMĂRII ŞI NEPROLIFERĂRII ARMELOR DE DISTRUGERE ÎN MASĂ – ADM

Mr.drd. Florin LĂPUŞNEANU

The proliferation of Nuclear, Biological and Chemical (NBC) weapons and their means of delivery is a matter of serious concern for the Alliance.

At their Summit Meeting in Washington in April 1999, NATO leaders decided to increase their efforts and expressed their commitment to contribute actively to the development of arms control, disarmament, and non-proliferation agreements as well as to Confidence and Security Building Measures (CSBMs). In order to respond to the risks for security raised by the proliferation of weapons of mass destruction (WMD) and their delivery means, the Alliance launched the WMD Initiative.

In extension, this essay presents the main NATO committees and groups that deal with non-proliferation; NATO's nuclear forces in the new security environment and their role; NATO's nuclear policy and Alliance policy on nuclear arms control and disarmament.

Proliferarea armelor nucleare, biologice şi chimice (NBC) şi a mijloacelor de întrebuințare a acestora constituie un motiv de adâncă îngrijorare pentru alianță. În ciuda progreselor binevenite în consolidarea regimurilor internaționale de neproliferare, rămân, totuşi, provocări majore în privința proliferării, chiar au apărut unele noi, iar alianța recunoaşte că proliferarea poate avea loc în ciuda eforturilor de prevenire a acesteia şi că poate reprezenta o amenințare militară directă la adresa cetățenilor, a teritoriilor şi a forțelor aliaților.

Un număr de state, dintre care câteva de la periferia NATO şi din alte regiuni, vând, achiziționează sau încearcă să achiziționeze arme NBC şi mijloace de transport ale acestora. Alte organisme nestatale şi-au demonstrat, de asemenea, potențialul de a fabrica şi folosi acest tip de arme.

PROGRESE ÎNREGISTRATE PRIVIND DEZARMAREA

Politica NATO de sprijinire a controlului armamentelor, a dezarmării şi neproliferării, deţine un rol major în îndeplinirea obiectivelor în materie de securitate ale alianţei. În acest domeniu, NATO şi-a asumat un angajament de lungă durată şi continuă să vegheze ca obiectivele sale generale privind apărarea, controlul armamentelor, dezarmarea şi neproliferarea să rămână în echilibru.

La întâlnirea la nivel înalt de la Washington, din aprilie 1999, liderii alianţei au hotărât să îşi amplifice eforturile şi să contribuie activ la dezvoltarea acordurilor privind controlul armamentelor, dezarmarea şi neproliferarea, precum şi a măsurilor de creştere a încrederii şi securităţii (CSBMs).

În domeniul armelor biologice şi chimice

Proliferarea armelor biologice şi chimice este în mare măsură recunoscută ca o problemă de securitate internaţională în plină ascensiune, atât în cazul conflictelor interstatale, cât şi ca o potenţială dimensiune a terorismului.

Protocolul de la Geneva din 1925 interzice folosirea armelor chimice şi biologice. Statele semnatare ale *Convenţiei asupra armelor biologice şi cu toxine (BTWC)*, intrată în vigoare în 1975, au acceptat să nu dezvolte, producă, depoziteze sau achiziţioneze în scopuri ostile agenţii biologici şi aparatura aferentă. În 1994 o conferinţă specială a înfiinţat un grup ad-hoc de state participante la convenţie, care să examineze măsuri posibile de verificare şi propuneri care să consolideze convenţia. În timpul întâlnirii din mai 2000, de la Florenţa, miniştrii NATO şi-au reafirmat susţinerea obiectivului de a încheia un protocol în această privinţă.

În 1997 a intrat în vigoare *Convenţia asupra armelor chimice*, care interzice acest tip de arme, negociată la Conferinţa asupra dezarmării, între 1980 şi 1992. Fiecare participant la convenţie acceptă să nu dezvolte, folosească sau să facă pregătiri de folosire a armelor chimice şi să nu sprijine alte părţi în acţiuni întreprinse împotriva prevederilor convenţiei. Convenţia solicită statelor participante să distrugă toate armele chimice aflate în posesia lor, precum şi capacităţile de fabricare a armelor chimice pe care le deţin.

În domeniul armelor nucleare

În ultimul deceniu, NATO şi-a redus substanţial dependenţa de forţele nucleare, iar cele trei ţări membre ale alianţei care menţin forţe nucleare, şi anume, Statele Unite, Franţa şi Marea Britanie, au operat reduceri majore ale acestor forţe. Cu toate acestea, existenţa de forţe nucleare puternice în afara alianţei constituie un factor semnificativ pe care alianţa trebuie să îl ia în considerare pentru menţinerea securităţii şi stabilităţii în zona euro-atlantică. Rusia încă mai deţine un număr mare de arme nucleare de toate tipurile. China a continuat să îşi modernizeze forţele nucleare pe parcursul ultimului

deceniu. În plus, în 1988, atât India, cât şi Pakistanul au efectuat teste nucleare, nesocotind grav acordurile de neproliferare nucleară şi intensificând riscul uni conflict regional.

În iunie 1999, Statele Unite şi Rusia şi-au reafirmat obligaţiile asumate prin *Tratatul privind rachetele antibalistice (ABM)* de a lua în calcul posibile schimbări în situaţia strategică, cu implicaţii asupra tratatului şi posibile propuneri de creştere a viabilităţii sale. În continuare, Statele Unite au propus modificarea tratatului, pentru a permite desfăşurarea unui sistem redus de apărare cu rachete. În prezent au loc discuţii bilaterale şi consultări multilaterale atât asupra tratatului ABM, cât şi în cadrul unei a treia runde de convorbiri privind *reducerea armelor strategice (START III)*.

În septembrie 2000, Statele Unite şi Rusia au convenit şi asupra unei iniţiative de cooperare pentru stabilitate strategică, care să servească drept bază constructivă pentru consolidarea încrederii între cele două state şi pentru elaborarea unor măsuri de îmbunătăţire a stabilităţii strategice şi de contracarare a proliferării armelor de distrugere în masă, a rachetelor şi a tehnologiilor de fabricare a acestora în întreaga lume.

Timp de mulţi ani, *Tratatul de neproliferare nucleară (NPT)* a constituit piatra de temelie a acordurilor internaţionale asupra neproliferării mondiale şi a procesului de realizare a dezarmării nucleare. Valabilitatea tratatului a fost extinsă pe o durată nedefinită la Conferinţa de extindere şi revizuire a acestuia, care a avut loc în 1995. De asemenea, s-a decis şi consolidarea procesului de revizuire şi adoptarea unui set de „Principii şi obiective pentru neproliferare şi dezarmare nucleară", în vederea promovării aplicării efective a tratatului.

La Conferinţa de revizuire a NPT care a avut loc la New York, în perioada 24 aprilie - 19 mai 2000, a fost adoptat un document final exhaustiv, pe probleme de fond. Concluziile acestuia confirmă susţinerea aderării universale la NPT, respectarea strictă a prevederilor sale, întărirea garanţiilor oferite de Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică (IAEA) şi adoptarea de noi măsuri pentru realizarea dezarmării nucleare. Una dintre cele mai semnificative realizări practice ale Conferinţei de revizuire a constituit-o acordul asupra intrării în vigoare a *Tratatului de interzicere completă a testelor nucleare (CTBT)*, chiar din momentul ratificărilor necesare. Statele membre NATO sunt hotărâte să depună eforturi pentru obţinerea semnăturilor şi ratificărilor necesare, pentru a asigura intrarea rapidă în vigoare a tratatului. Conferinţa de revizuire a subliniat importanţa realizării unui tratat care să interzică producţia de material fisionabil pentru armele nucleare sau alte dispozitive cu explozibil nuclear şi a cerut reluarea negocierilor pe această temă în cadrul Conferinţei asupra dezarmării.

POLITICA ALIANȚEI PRIVIND PROLIFERAREA ARMELOR DE DISTRUGERE ÎN MASĂ - ADM

În 1994, recunoscând faptul că proliferarea armelor de distrugere în masă constituie o amenințare la adresa securității internaționale, şefii de stat şi de guvern ai statelor membre NATO au dat instrucțiuni pentru ca alianța să îşi intensifice şi să îşi extindă eforturile întreprinse împotriva proliferării. În iunie 1994, miniştrii de externe ai NATO au emis *„Cadrul politicii Alianței asupra proliferării armelor de distrugere în masă”*, un document public ce declara că principalul obiectiv al alianței şi al statelor sale membre este acela de a preveni proliferarea, sau, în caz că aceasta se produce, situația să fie readusă sub control cu mijloace diplomatice. Documentul mai specifica faptul că proliferarea ar putea să se producă în ciuda normelor şi acordurilor internaționale de neproliferare şi că armele de distrugere în masă şi mijloacele de transport ale acestora pot constitui o amenințare directă la adresa cetățenilor, forțelor şi teritoriilor NATO. Începând cu anul 1994, alianța şi-a concentat atenția tot mai mult asupra necesarului capacității de apărare pentru descurajarea proliferării şi folosirii ADM. Eforturile întreprinse continuă să amelioreze capacitatea de apărare a NATO față de riscurile implicate de ADM, pentru reducerea vulnerabilităților operaționale ale forțelor militare NATO, în paralel cu menținerea flexibilității şi eficacității acestora în situațiile care implică prezența, amenințarea sau folosirea armelor NBC.

Inițiativa alianței cu privire la armele de distrugere în masă

Pentru a răspunde riscurilor la adresa securității sale, determinate de răspândirea armelor de distrugere în masă şi de mijloacele de transport al acestora, alianța a lansat în aprilie 1999, cu ocazia Summit-ului de la Washington, o inițiativă bazată pe activitățile anterioare, de îmbunătățire a eforturilor generale, politice şi militare în acest domeniu. Principalul obiectiv al NATO privitor la aceste arme distructive este acela de a „preveni proliferarea, sau, în caz că aceasta apare, să fie deturnată prin mijloace diplomatice”. Pentru a răspunde mai eficient la pericolul proliferării, NATO a stabilit un centru ADM în cadrul Statului Major Internațional de la Sediul NATO. Centrul caută să coordoneze o abordare politico-militară integrantă, prin încurajarea dezbaterilor şi înțelegerea problemelor ADM în cadrul NATO, prin întărirea programelor existente de creştere a disponibilității militare de a opera într-un mediu ADM şi prin intensificarea schimbului de informații asupra programelor de asistență ADM, în caz de distrugeri în țările aliate.

Politica nucleară

Schimbările din cadrul strategiei şi dispozitivului de forțe ale NATO sunt ilustrări concrete ale numeroaselor măsuri pozitive întreprinse în scopul adaptării la noul mediu de securitate. Datorită îmbunătățirilor considerabile care au avut loc de la sfârşitul războiului rece, alianța a reuşit să-şi reducă radical dependența de forțele nucleare. Mai mult, strategia sa, care continuă să

se bazeze pe prevenirea războiului, nu mai este dominată de posibilitatea unei escaladări implicând armele nucleare.

Forţele nucleare NATO contribuie la pacea şi stabilitatea Europei, evidenţiind caracterul iraţional al unui război major în regiunea euro-atlantică. Acestea fac ca riscurile agresiunii împotriva NATO să fie incalculabile şi inacceptabile într-un mod în care doar forţele convenţionale nu ar fi putut-o face. De asemenea, ele descurajează orice ţară care ar putea intenţiona să obţină avantaje politice sau militare prin ameninţarea cu folosirea armelor nucleare, biologice sau chimice (NBC) împotriva Alianţei. Promovând stabilitatea europeană, contribuind la descurajarea atât a ameninţărilor cu recurgerea la arme de distrugere în masă, cât şi a utilizării acestora, dispozitivul nuclear al NATO serveşte nu numai interesele aliaţilor, dar şi pe acelea ale ţărilor sale partenere şi ale întregii Europe.

Diminuarea dependenţei NATO faţă de forţele nucleare s-a manifestat prin reduceri importante ale acestora. În 1991, NATO a hotărât să reducă numărul de arme alocate forţelor sale substrategice[1] din Europa cu peste 85%, comparativ cu nivelele din perioada războiului rece. Pe lângă diminuarea numărului forţelor substrategice, în momentul de faţă are loc şi o reducere a forţelor strategice puse la dispoziţia aliaţilor NATO.

Singurele arme nucleare terestre pe care NATO le menţine în Europa sunt bombele pentru avioanele cu dublă capacitate. Aceste arme, al căror număr a fost redus considerabil, sunt stocate în condiţii de maximă securitate într-un număr redus de baze. Nivelul de pregătire nucleară a avioanelor cu dublă capacitate ale NATO nu au nici o intenţie, nici un plan şi nici un motiv să desfăşoare forţe nucleare pe teritoriul noilor membri, nici nevoia de a schimba vreun aspect al dispozitivului nuclear sau al politicii sale nucleare şi nici nu prevăd această posibilitate pentru viitor.

Securitatea colectivă acordată de dispozitivul nuclear al NATO este garantată tuturor membrilor Alianţei, consolidând, astfel, încrederea oricărui stat care ar putea să se simtă vulnerabil. Prezenţa forţelor militare ale SUA în Europa, destinate NATO, creează o legătură politică şi militară esenţială între membrii europeni şi nord-americani ai alianţei. În acelaşi timp, participarea ţărilor nedeţinătoare de arme nucleare în dispozitivul nuclear al alianţei demonstrează solidaritatea ţărilor membre, ataşamentul lor comun faţă de menţinerea securităţii şi gradul în care acestea îşi împart riscurile şi responsabilităţile.

---

[1] Termenii „strategic" şi „sub-strategic" au sensuri uşor diferite în ţări diferite. Armele nucleare strategice sunt definite în mod normal ca având rază „intercontinentală" (peste 5.500 kilometri), dar în unele contexte acestea pot să mai includă rachete balistice cu rază medie de acţiune, deci, cu rază inferioară. Termenul de arme nucleare „sub-strategice" a fost folosit în documentele NATO din 1989, referitor la armele nucleare cu rază scurtă şi medie de acţiune, iar acum se referă în primul rând la arme lansate din aer, specifice avioanelor NATO cu capacitate dublă, şi la un număr restrâns de focoase Trident ale Marii Britanii, care au un rol sub-strategic nou (alte arme nucleare sub-strategice fiind retrase din Europa).

De asemenea, țările membre contribuie la supravegherea politică a poziției nucleare a NATO, Grupul NATO pentru planificare nucleară (NPG) fiind instanța în cadrul căreia miniştrii apărării din țările aliate deținătoare sau nu de arme nucleare participă împreună (cu excepția Franței) la dezvoltarea politicii nucleare a Alianței, precum şi la adoptarea deciziilor privitoare la dispozitivul nuclear al NATO.

Principalele grupuri şi comitete NATO cu atribuțiuni în domeniul neproliferării

Miniştrii apărării din țările membre care fac parte din Comitetul NATO de planificare a apărării se întrunesc la intervale regulate în cadrul *Grupului pentru planificare nucleară (NPG)*. Discuțiile în cadrul acestui grup acoperă o gamă largă de subiecte de politică nucleară, care includ siguranța, securitatea şi viabilitatea armelor nucleare, sistemele de informații şi comunicații, chestiuni asupra desfăşurării de forțe şi alte probleme generale de interes comun, ca de exemplu controlul armelor nucleare şi proliferarea nucleară. Politica nucleară a Alianței este ținută sub revizuire, iar deciziile de modificare sau adaptare a acesteia în lumina noilor evoluții, precum şi cele de actualizare şi de modificare a procedurilor de consultare şi planificare, sunt adoptate în comun.

Lucrările Grupului de planificare nucleară sunt pregătite de un comitet executiv al NPG compus din membri ai delegațiilor naționale ale țărilor care fac parte din NPG. Comitetul executiv efectuează lucrări detaliate în numele reprezentanților permanenți ai NPG. Acesta se întâlneşte cu regularitate săptămânal şi mai des, dacă este cazul.

Grupul NPG la nivel înalt (HLG) a fost înființat ca organ consultativ superior al NPG pe probleme de politică şi planificare nucleară. În 1998/1999, pe lângă atribuțiile sale inițiale, HLG a preluat funcțiile şi responsabilitățile Grupului la nivel înalt pentru protecția armamentului (SLWPG), care avea ca misiune supravegherea problemelor privitoare la siguranța, securitatea şi viabilitatea armelor nucleare. HLG este prezidat de Statele Unite şi este compus din factori de decizie şi experți naționali. Grupul se întâlneşte de câteva ori pe an pentru a discuta aspecte ale politicii, planificării şi situației forțelor nucleare ale NATO, precum şi chestiuni privind siguranța, securitatea şi viabilitatea armelor nucleare.

Pe lângă acestea, mai există trei grupuri NATO, la nivel superior, care se ocupă de eforturile politice şi de apărare împotriva proliferării ADM, şi anume, *Grupul politico-militar superior pentru probleme de proliferare (SGP)* şi *Grupul de apărare superior pentru probleme de proliferare (DGP)*, care tratează, separat, dimensiunile politice şi de apărare ale ripostei NATO; şi *Comitetul reunit pentru probleme de proliferare (JCP)*, care coordonează şi centralizează activitățile desfăşurate în ambele direcții. SGP ia în

considerare o serie de factori din domeniul politic, economic şi al securităţii, care ar putea influenţa proliferarea, şi discută mijloacele politice şi economice de prevenire sau de replică. DGP se ocupă de potenţialul militar necesar pentru descurajarea proliferării ADM, pentru preîntâmpinarea eventualelor ameninţări şi a folosirii unor astfel de arme şi pentru protejarea cetăţenilor, forţelor şi teritoriilor statelor membre NATO.

FORŢELE NUCLEARE ALE NATO ÎN NOUL MEDIU DE SECURITATE

De la sfârşitul războiului rece, alianţa a parcurs paşi importanţi în adaptarea politicii sale generale şi a poziţiei de apărare la noul mediu de securitate. În realizarea noii atitudini faţă de securitate, care recunoaşte importanţa factorilor politici, economici, sociali şi de mediu, în plus faţă de dimensiunea indispensabilă a apărării, ţările membre ale NATO au profitat din plin de ocaziile oferite de îmbunătăţirile de moment ale mediului de securitate. Strategia nucleară a NATO şi poziţia acesteia de forţă au fost primele domenii care au fost revizuite. De asemenea, acestea au fost domeniile care au fost supuse câtorva dintre cele mai radicale schimbări.

Reducerea forţelor

În timpul războiului rece, forţele nucleare au jucat un rol important în strategia alianţei de flexibilitate a ripostei. Pentru descurajarea unui război de proporţii în Europa, armele nucleare au fost integrate în structura forţelor NATO, iar alianţa a menţinut un număr de planuri de atac pe care să le poată executa într-un timp foarte scurt. Acest rol a impus niveluri ridicate de pregătire şi poziţii de alertă cu reacţie rapidă pentru părţi semnificative ale forţelor nucleare NATO. În noul mediu de securitate, NATO şi-a redus radical dependenţa de forţele nucleare.

În concordanţă cu reducerea rolului armelor nucleare în strategia alianţei, poziţia nucleară a NATO a fost redusă drastic. La încheierea războiului rece, forţele nucleare ale NATO au luat măsuri unilaterale de anulare a programelor lor de modernizare. Franţa a anunţat prima încetarea fabricării rachetei Hades. Statele Unite şi Marea Britanie au anulat planurile pentru o rachetă nucleară tactică aer-sol. Statele Unite au anulat planurile pentru un sistem de urmărire nucleară a rachetei sol-sol LANCE şi planurile pentru producerea unui nou proiectil nuclear de artilerie de 155 mm. Din 1991, Franţa şi-a redus tipurile de sisteme de producţie nucleară de la şase la două; astăzi, forţele nucleare franceze independente posedă doar patru submarine purtătoare de rachete balistice cu lansare din submarin (SLBM) şi o aeronavă Mirage 2000N cu rachete aer-sol cu rază medie de acţiune.

Începând cu 1992, Marea Britanie a renunțat la LANCE-ul nuclear şi la producerea unui nou obuz nuclear, la capacitatea nucleară tactică maritimă, bazată anterior pe nave de suprafață şi la toate armele nucleare cu lansare aeriană, eliminând astfel rolul nuclear al aviației sale cu dublă capacitate. Submarinele Trident sunt acum singurul sistem nuclear al Marii Britanii.

În octombrie 1991, ca urmare a inițiativei preşedintelui Statelor Unite, NATO a decis să reducă numărul armelor disponibile pentru forțele sale sub-strategice din Europa cu peste 85%. Această reducere a fost încheiată în iulie 1992. Ca parte a acestor reduceri, toate focoasele nucleare pentru forțele sub-strategice NATO cu lansare de la sol (inclusiv artileria nucleară şi rachetele sol-sol) au fost eliminate, iar bombele gravitaționale cu lansare aeriană au fost reduse cu peste 50%. În plus, au fost eliminate toate armele nucleare destinate forțelor maritime de suprafață. Procesul de eliminare a inclus aproximativ 1300 arme de artilerie nucleară şi 850 de focoase de rachetă LANCE. Toate focoasele nucleare care fuseseră repartizate acestor forțe au fost şterse din inventarul NATO. Majoritatea au fost deja eliminate, iar armele rămase vor fi eliminate în viitor.

Statele Unite au eliminat, de asemenea, complet, toate sistemele non-strategice/sub-strategice navale, cu excepția rachetelor de croazieră nucleare cu lansare de pe submarin, care nu mai sunt desfăşurate pe mare pe timp de pace. În plus, s-a încheiat complet rolul nuclear al avioanelor cu capacitate dublă îmbarcate pe portavioane. Astăzi, singurele arme nucleare cu bază terestră disponibile pentru NATO sunt bombele nucleare ale Statelor Unite, care pot fi transportate de avioanele cu dublă capacitate ale câtorva dintre aliați.

Bazele NATO de depozitare nucleară au suferit, de asemenea, reduceri masive (aproximativ 80%), deoarece sistemele de armament au fost eliminate, iar numărul armelor a fost redus. În acelaşi timp, a fost instalat un nou sistem de depozitare a armelor, mai sigur şi mai rezistent.

Odată cu încetarea războiului rece, într-o altă schimbare semnificativă, NATO a încetat să mențină, pe timp de pace, planurile permanente de urgență şi țintele asociate, pentru forțele nucleare sub-strategice. Ca rezultat, forțele nucleare ale NATO nu mai au ca țintă nici o țară. Profitând în plus de mediul de securitate îmbunătățit, NATO a luat o serie de măsuri de micşorare a numărului şi nivelelor de pregătire a avioanelor cu dublă capacitate.

Într-o altă inițiativă unilaterală, din decembrie 1996, miniştrii de externe şi ai apărării din statele membre NATO au anunțat că extinderea alianței nu va presupune o schimbare în poziția sa de reducere drastică a armelor nucleare şi că NATO nu are nici *„o intenție, plan sau motiv să desfăşoare arme nucleare pe teritoriul noilor țări membre, nici nu are nevoie să schimbe oricare aspect al poziției nucleare sau al politicii nucleare a NATO şi că nu prevede nici o necesitate viitoare de a proceda în acest mod”*. Forțele sub-strategice NATO, rămase în număr considerabil redus, vor continua, în viitor, să îndeplinească necesitățile politicii de descurajare promovate de alianță.

Controlul armelor nucleare

Aliații NATO şi-au menținut un angajament de lungă durată privitor la controlul armelor nucleare, dezarmare şi neproliferare, ca parte integrantă a politicii de securitate, ferm inclusă în contextul politic mai larg în care aliații caută să sporească stabilitatea şi securitatea prin reducerea nivelelor armelor şi creşterea transparenței şi încrederii reciproce pe plan militar. În *„Decizia Montebello”* din 1983, alianța a anunțat şi apoi a executat retragerea a 1400 de focoase nucleare din Europa. *Tratatul forțelor nucleare cu rază medie de acțiune (INF)*, încheiat între Statele Unite şi Uniunea Sovietică, în 1987, a eliminat la scară globală rachetele nucleare cu lansare de la sol şi rază medie de acțiune, fructificând astfel aspectul referitor la controlul armamentului, din „decizia dublă” a NATO din 1979.

Statele Unite şi Federația Rusă sunt pe deplin angajate într-un proces care are ca obiectiv reducerea drastică a armelor lor nucleare strategice. *Tratatul pentru reducerea armelor strategice (START I)*, semnat în iulie 1991 şi aflat în vigoare din 1994, reduce armele strategice desfăşurate de ambele părți, de la mult peste 10000, la 6000. *START II* (semnat în ianuarie 1993 şi ratificat de Statele Unite în ianuarie 1996 şi de către Rusia în aprilie 2000) va continua să reducă armele strategice de fiecare parte la aproximativ 3000 sau 3500 şi va elimina vehiculele de repoziționare cu ochire independentă multiplă (MIRV) din rachetele balistice inter-continentale (ICBM), totodată asigurând procedurile de verificare inopinată a respectării acordului. În urma ratificării START II de către Rusia, Statele Unite şi Rusia au indicat faptul că sunt pregătite să se angajeze în *negocierile pentru START III*, pentru o altă reducere a armelor strategice la aproximativ 2000 sau 2500 şi pentru a introduce măsuri legate de transparența inventarelor focoaselor strategice şi a distrugerii focoaselor nucleare strategice.

În alte domenii colaterale, țările membre NATO sprijină şi participă în totalitate la *Tratatul asupra neproliferării armelor nucleare (NPT)*, care a fost semnat de 187 de țări. Acestea au îndemnat toate țările nesemnatare să adere la tratat şi să-l implementeze în totalitate. La conferința cincinală pentru revizuirea NPT, care a avut loc la New York în luna mai 2000, cele cinci puteri nucleare care sunt membri permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU – China, Franța, Rusia, Marea Britanie şi Statele Unite – pe lângă alte măsuri practice de implementare a tratatului, s-au angajat într-o *„misiune neechivocă [...] de realizare a eliminării complete a arsenalelor nucleare proprii, până la dezarmarea totală”*. Acest angajament reprezintă un pas semnificativ în domeniul controlului armelor nucleare şi care poate exercita o influență pozitivă asupra planurilor viitoare de control al armamentului.

NATO sprijină cu putere eforturile de reducere a armelor nucleare într-o manieră gradată şi prudentă. Alianța a salutat în permanență progresele înregistrate pe baza *Tratatului pentru reducerea armelor strategice (START)*. Toate aceste angajamente şi acțiuni sunt în concordanță cu obiectivul Alianței de asigurare a securității şi stabilității, cu cel mai scăzut nivel de forțe care să îndeplinească cerințele pentru apărare.

Rolul forțelor nucleare rămase în cadrul NATO

Strategia NATO rămâne aceea a prevenirii războiului, însă nu mai este dominată de posibilitatea unei escaladări nucleare. Forțele sale nucleare nu mai sunt ațintite către nici o țară, iar circumstanțele în care s-ar putea lua în considerare folosirea lor sunt extrem de improbabile. Forțele nucleare NATO continuă să contribuie, în mod esențial, la prevenirea războiului. Ele sunt menținute la nivel minim, suficient pentru păstrarea păcii şi stabilității.

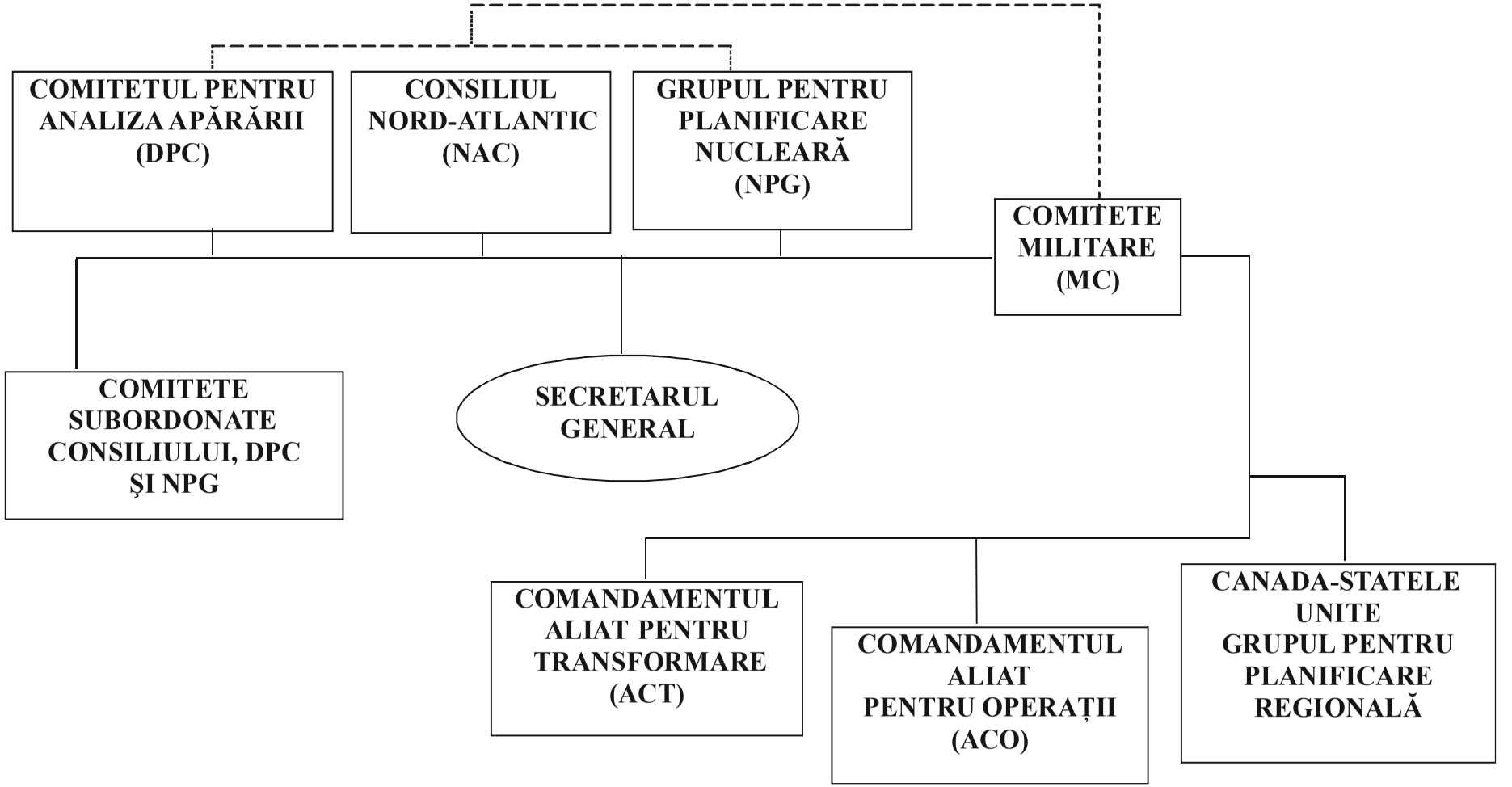
Scopul fundamental al forțelor nucleare rămase este politic: de păstrare a păcii şi prevenire a constrângerilor. Acestea fac ca riscurile agresiunii împotriva NATO să fie incalculabile şi inacceptabile într-un mod în care doar forțele convenționale nu ar putea-o face. Împreună cu o combinație adecvată de capacități convenționale, ele încă mai creează o nesiguranță reală oricărei țări care ar putea căuta avantaje politice sau militare prin intermediul amenințării sau folosirii de arme de distrugere în masă împotriva alianței. Prin descurajarea folosirii armelor nucleare, biologice sau chimice, forțele alianței contribuie şi la eforturile de prevenire a proliferării acestor arme şi a mijloacelor de aprovizionare cu acestea.

Forțele nucleare ale NATO rămân un element esențial care asigură puterea militară de bază a capacității de forțe a alianței, în ciuda schimbărilor dramatice ale mediului de securitate, care au permis NATO să adopte reduceri masive şi în poziția sa nucleară şi în dependența sa față de armele nucleare.

ABREVIERI UZUALE

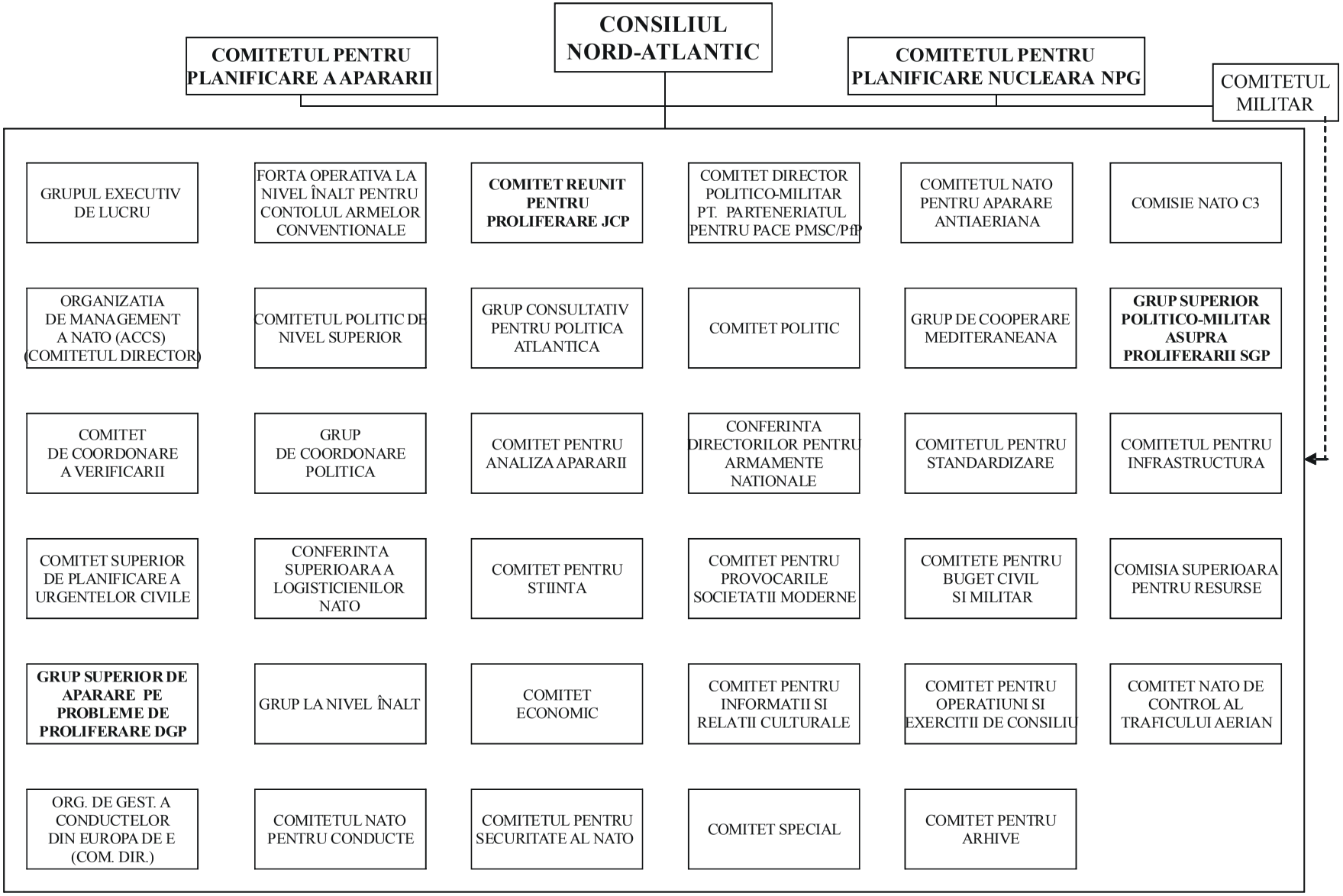
ABREVIEREA FOLOSITĂ	SEMNIFICAȚIA	
	LIMBA ENGLEZĂ	**LIMBA ROMÂNĂ**
ABM	**A**nti**B**allistic **M**issile (Treaty 1972)	Rachetă antibalistică (Tratatul din 1972)
ADM	-	**A**rme de **D**istrugere în **M**asă (Vezi **WMD)**
BTWC	**B**iological and **T**oxin **W**eapons **C**onvention	Convenția asupra armelor biologice şi cu toxine
CSBMs	**C**onfidence and **S**ecurity **B**uilding Measure**s**	Măsuri de creştere a încrederii şi securității
CTBT	**C**omprehensive Nuclear **T**est-**B**an **T**reaty	Tratatul de interzicere completă a testelor nucleare
DGP	Senior **D**efence **G**roup on **P**roliferation	Grupul de apărare superior pentru probleme de proliferare
HLG	NPG **H**igh **L**evel **G**roup	Grupul NPG la nivel înalt
IAEA	**I**nternational **A**tomic **E**nergy **A**gency	Agenția Internațională pentru Energia Atomică
ICBM	**I**nter-**C**ontinental **B**allistic **M**issile	Rachete balistice intercontinentale
INF	**I**ntermediate-Range **N**uclear **F**orces (Treaty 1987)	Forțe nucleare cu rază medie de acțiune (Tratatul din 1987)
JCP	**J**oint **C**ommitte on **P**roliferation	Comitetul reunit pentru probleme de proliferare
MIRV	**M**ultiple **I**ndependently-Targe Table **R**e-entry **V**ehicles	Vehicule de repoziționare cu ochire independentă
NBC	**N**uclear, **B**iological and **C**hemical **W**eapons	Arme nucleare, biologice şi chimice
NPG	**N**uclear **P**lanning **G**roup	Grupul pentru planificare nucleară
NPT	**N**on-**P**roliferation of Nuclear Weapons **T**reaty (1968)	Tratatul de neproliferare a armelor nucleare (1968)
SGP	**S**enior Political-Military **G**roup on **P**roliferation	Grupul politico-militar superior pentru probleme de proliferare
SLBM	**S**ubmarine-**L**aunched **B**allistic **M**issile	Rachete balistice lansate de pe submarine
SLWPG	**S**enior **L**evel **W**eapons **P**rotection **G**roup	Grupul la nivel înalt pentru protecția armamentelor
START	**St**rategic **A**rms **R**eduction **T**alks	Convorbiri privind reducerea armelor strategice
WMD	**W**eapons of **M**ass **D**estruction	Arme de distrugere în masă (ADM)

STRUCTURA CIVILĂ ŞI MILITARĂ A NATO

ANEXA 2

PRINCIPALELE COMITETE ALE NATO

GHIDUL GRUPURILOR ŞI COMITETELOR NATO CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL NEPROLIFERĂRII

GUPUL DE PLANIFICARE NUCLEARĂ (NPG)

Membri	Toate țările membre, cu excepția Franței
Preşedinte	Secretarul General
Rol	Autoritate decizională principală, în chestiuni referitoare la politica nucleară a alianței
Nivele	Miniştri de externe, reprezentanţi permanenți
Principalele comitete subordonate	Grupul la nivel înalt (HLG), Grupul executiv al NPG
Sprijinul Secretariatului Internațional	Departamentul de operațiuni şi planificare a apărării; Secretariatul executiv

COMITETUL REUNIT PENTRU PROBLEME DE PROLIFERARE (JCP)

Membri	Toate țările membre
Preşedinte	Locțiitorul Secretarului General
Rol	Organism consultativ superior care efectuează rapoarte coordonate pentru Consiliul Nord-Atlantic, privind aspectele politico-militare şi de apărare ale proliferării armelor de distrugere în masă
Nivele	Membri ai Grupului politico-militar superior pentru probleme de proliferare (SGP) şi ai Grupului de apărare superior pentru probleme de proliferare (DGP), întrunite în sesiune comună
Principalele comitete subordonate	Nu este aplicabil
Sprijinul Secretariatului Internațional	Departamentul pentru afaceri politice; Secretariatul executiv

GRUPUL POLITICO-MILITAR SUPERIOR PENTRU PROBLEME DE PROLIFERARE (SGP)

Membri	Toate țările membre
Preşedinte	Secretarului General adjunct pentru afaceri politice
Rol	Organism consultativ superior, în aspecte politico-militare ale proliferării armelor de distrugere în masă
Nivele	Oficiali superiori naționali, responsabili cu problemele politice şi de securitate legate de neproliferare
Principalele comitete subordonate	Se întâlneşte şi cu Grupul de apărare superior pentru probleme de proliferare (DGP), formând Comitetul reunit pentru probleme de proliferare (JCP)
Sprijinul Secretariatului Internațional	Departamentul pentru afaceri politice; Secretariatul executiv

GRUPUL DE APĂRARE SUPERIOR PENTRU PROBLEME DE PROLIFERARE (DGP)

Membri	Toate țările membre
Preşedinte	Co-preşedinți: un reprezentant nord-american şi unul european
Rol	Organism consultativ superior pentru aspecte legate de apărare privind armele de distrugere în masă şi sistemele de distribuție a acestora
Nivele	Oficiali superiori ai NATO specializați în probleme de apărare
Principalele comitete subordonate	Comitetul director al DPG (compus din experți la nivel de lucru); alte organisme ad-hoc temporare, în funcție de necesități. De asemenea, se întâlneşte cu Grupul politico-militar superior pentru probleme de proliferare (SGP), formând Comitetul reunit pentru probleme de proliferare (JCP)
Sprijinul Secretariatului Internațional	Departamentul pentru afaceri politice; Secretariatul executiv

GRUPUL LA NIVEL ÎNALT (NPG/HLG)

Membri	Toate țările membre, cu excepția Franței
Preşedinte	Preşedinte național (Statele Unite)
Rol	Organism consultativ al Grupului de planificare nucleară (NPG). Se întruneşte de câteva ori pe an pentru a discuta aspecte ale politicii şi planificării nucleare ale NATO, privind siguranța, securitatea şi viabilitatea armelor nucleare. NB: HLG a preluat funcțiile fostului Grup la nivel înalt pentru protecția armamentelor (SLWPG)
Nivele	Experți naționali din țările membre NATO
Principalele comitete subordonate	Nu este aplicabil
Sprijinul Secretariatului Internațional	Departamentul pentru operațiuni şi planificare a apărării (Direcția pentru politica nucleară)

ORIGINILE RĂZBOIULUI ÎN VIZIUNE POLEMOLOGICĂ

Col.conf.univ.dr. Mircea-Dănuț CHIRIAC

Along the human history, war has represented a central phenomenon. At the time being, the polemology is interested in the origins and causes of war.

The conclusions of this study can be gruped on three levels: individual, social collectivity and international state relations.

The study shows several synthesized aspects of this analysis.

Este greu de găsit în sfera politicii un fenomen care să exercite o mai puternică şi mai statornică fascinaţie asupra ştiinţelor sociale ca războiul.

Din antichitate şi până în momentul de faţă există numeroase scrieri care pun la îndemâna cercetătorului un imens material de studiu privind originile şi cauzele războaielor. Cu toate acestea, abia după cel de-al doilea război mondial putem vorbi de cercetări mai sistematizate ale fenomenului război, cunoscut sub numele de polemologie. Termenul utilizat de Gaston Bouthoul, vine de la grecescul polemos, care înseamnă război, conflict, tumult, agitaţie. Cercetătorul francez considera că vechiul dicton roman „dacă vrei pacea, pregăteşte războiul" ar trebui să devină „dacă vrei pacea, cunoaşte războiul". În concepţia sa, studierea războaielor ca „fenomene sociale, a formelor acestora, a cauzelor, efectelor, forţelor motrice, mobilurilor şi funcţiilor lor „a fost definită sub termenul de palemologie, ca un nou capitol al sociologiei"[1], iar într-o lucrare, apărută mai târziu, Bouthoul arăta că „polemologia studiază războiul, pacea şi conflictele, trilogie inseparabilă a vieţii societăţilor"[2].

Unul dintre discipolii lui Bouthoul, R. Carrere, vorbind despre descoperirea şi perspectivele polemologiei, considera această nouă disciplină ca o „sociologie a războiului şi păcii".

În spiritul acestei noi discipline, în lucrarea sa fundamentală *„Despre război"*, apărută în anii 1832-1834, teoreticianul german Carl von Clausewitz arăta că războiul este un fenomen social, fiind expresia unui conflict între obiectivele pe care le urmăresc diferite grupuri sociale din punct de vedere politic. El scria: „Vedem aşadar că războiul este numai un act politic, o

[1] General (r) Corneliu Soare, *Gândirea militară*, Editura Antet, Bucureşti, 1999, p. 3.
[2] D. Gusti, *Sociologia războiului*, Editura C. Sfetea, Bucureşti, 1915, p. 81.

continuare a relațiilor politice, o realizare a acestora cu alte mijloace. Ceea ce mai rămâne specific războiului se referă doar la natura specifică a mijloacelor sale. Arta militară poate pretinde în general, iar în altul comandant în fiecare caz în parte, ca direcțiile şi intențiile politicii să nu intre în contradicție cu aceste mijloace şi această pretenție, într-adevăr, nu este mică, dar oricât de puternic reacționează războiul, în anumite cazuri, asupra intențiilor politice, această reacție trebuie gândită întotdeauna doar ca o modificare a lor, căci intenția politică este scopul, iar războiul este mijlocul şi niciodată mijlocul nu poate fi gândit fără scop"[3].

Literatura polemologică ce a proliferat foarte mult în perioada postbelică a acumulat de fapt o vastă cantitate de studii ce acoperă zonele multiplelor discipline ale ştiințelor social-umane implicate (istorie, antropologie, etiologie, psihologie, psihanaliză, politologie, geopolitică, geostrategie, sociologie, economie, filozofie, drept şi relații internaționale etc.). O asemenea evoluție este firească pentru că, aşa cum remarcă unii specialişti în domeniu, producerea războiului este indisolubil legată de tot ceea ce se petrece în viața socială, de toate formele de utilizare a violenței, inclusiv a „violenței structurale".

Una dintre contribuțiile principale ale polemologiei constă tocmai în această abordare sociologică, într-o optică multidisciplinară, care a permis o deschidere a câmpului de investigare privind cauzele şi contribuțiile războiului.

În general, premisele de la care pornesc, termenii în care se realizează analiza şi concluziile acestor studii pot fi grupați în jurul celor trei nivele: individual, al colectivității sociale şi al relațiilor internaționale dintre state.

a) În abordarea primului nivel, al individului sau cu privire la natura umană, analiza cu privire la cauzele războaielor pleacă de la ipoteza, care îşi mai păstrează încă o largă circulație în literatura de specialitate, că recurgerea la violența armată, la război este un act esențialmente irațional şi incontrolabil, la originea căruia se află tendințele agresive, indirecte sau dobândite, ale ființei umane.[4] S-a acumulat de-a lungul timpului un imens număr de analize şi cercetări în acest domeniu, centrate în jurul a două orientări principale: cea „instinctivă" care se sprijină pe explicația freudiană, agresivitatea naturală a omului, la care se adaugă studiile de etiologie şi aşa-zis „sociologică" sau „enivromentalistă", bazată pe relația dintre frustrare şi comportamentul agresiv.

Cercetările de specialitate au elaborat o cantitate imensă de lucrări, în numeroase variante, prin care se încearcă explicarea comportamentului homicid al omului prin agresivitatea înnăscută sau dobândită prin

[3] Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, Bucureşti, 1982, p. 67.
[4] Ion Irimia, Liviu Deac, Dănuț Chiriac, *Fenomenul militar*, curs partea a III-a, Ed. A.I.S.M., Bucureşti, 2002, p. 32.

mecanismele de stimulare şi inhibare a ei sau prin stimularea sa de către societate, în cadrul mulțimilor. Evoluțiile se înscriu pe un larg evantai, de la ideile susținute de Freud, privind existența la om a unei tendințe agresive, înnăscute, independente şi instinctuale şi până la E. Fromm, care susține că acțiunile umane nu pot fi explicate exclusiv prin instincte, omul fiind produsul unor condiții sociale şi culturale specifice.

Cu siguranță că necesitățile de ordin biologic ale omului, fie că este vorba de hrană, adăpost, îmbrăcăminte, sex, fie de cele decurgând din conviețuirea în colectiv, aduc în discuție şi semnificațiile alcătuirii biologice a ființei umane şi ar fi o greşeală ca acestea să fie neglijate, inclusiv în cercetările de a explica geneza comportamentului agresiv. Dar ar fi la fel de greşit să se considere ca la originile recurgerii la violența armată, la război, se află tendințele agresive, înnăscute sau dobândite ale omului. În explicarea progresului societății umane, a instituțiilor şi modului său de funcționare, nu se poate face, abstracție de evoluția endogenetică a omului şi nici de motivațiile extrem de complexe ale proceselor mentale şi comportamentale.

La stabilirea limitelor şi erorilor studiilor care încearcă să vadă geneza războaielor în natura beligenă umană, ar trebui să urmăm câteva linii de gândire.

În primul rând, se cere făcută o distincție între agresivitatea umană – care duce adesea la violența spontană – şi război, care este forma colectivă, organizată a violenței.

În al doilea rând, este necesar să înțelegem că războiul nu este un proces esențialmente irațional, incontrolabil sau un proces motivat pur emoțional, fără a avea nici o implicație de ordin intelectual. Lupta armată organizată şi cu atât mai mult războiul aparțin lumii sociale; el constituie o instituție socială. Animalele se luptă între ele, recurg la violență, îşi manifestă agresivitatea, dar nu se poate afirma că ele poartă războaie. Cel mai adesea războaiele nu izbucnesc ca o explozie spontană de agresivitate. Ele sunt fenomene colective, sociale, angajând instituții şi structuri birocratice specifice. Folosirea forței în aceste cazuri se dovedeşte a fi deliberată, pregătită şi declanşată pe baza unor decizii urmărind realizarea anumitor obiective, şi nu bazată pe o agresivitate spontană. Este mai degrabă adevărat ceea ce afirmă White, şi anume că „războiul produce agresivitate", decât că agresivitatea ar produce războaie. Conflictele armate organizate sunt de regulă, minuțios pregătite, fiind rezultatul unor întregi evoluții şi al unui şir de decizii cu motivări foarte diferite.

În al treilea rând, în cadrul rădăcinilor războaielor nu poate fi vorba doar de factori care țin doar de natura umană a indivizilor, cât mai curând sunt implicate psihologiile individuale şi mai ales cele colective. Dar acestea se manifestă datorită unei multitudini de determinări social-economice, politice, culturale, ideologice, prin agregarea şi intercondiționarea anumitor viziuni, interese ale unor grupuri sociale, care au influențat şi sunt influențate de

calcule şi decizii finale. Un rol şi o responsabilitate deosebite revin liderilor politici, centrelor de putere care interpretează faptele politice şi sociale şi influenţează hotărârile asupra deciziilor. Rolul lor este cu atât mai important cu cât ambiguitatea şi instabilitatea prezente în conjuncturile beligene sunt mai profunde, de mai mare amploare sau mai acute.

Istoria ne dovedeşte că de cele mai multe ori majoritatea populaţiei participă pasiv la războaie, fără a fi răspunzătoare de producerea lor.

În al patrulea rând, ar fi o greşeală să se încerce explicarea cauzelor războaielor pe baza studiilor de etologie.

Natura şi psihologia umană nu pot să furnizeze explicaţii complexe sau suficiente ale cauzelor războaielor, ele nu pot fi însă nici eliminate dintre factorii asociaţi şi derivaţi condiţiilor beligene. Ideologia, propaganda, educaţia, cultura, valorile, manipularea altor componente, structurile beligene, în general, pot urmări şi chiar realiza, în anumite împrejurări şi proporţii, „condiţionarea" unor indivizi şi grupuri, impulsionarea unor automatisme psihosociale, manipularea unor emoţii, sentimente sau reacţii, care să stimuleze stări de spirit propice recurgerii la violenţă sau chiar la conflicte armate organizate.

b) Principalele reflecţii pe care le prilejuieşte trecerea în revistă a celui de-al doilea nivel pornesc de la premisa de bază, şi anume aceea că întregul edificiu social, organizarea şi funcţionarea societăţii omeneşti, ansamblul vieţii sociale, conţin condiţii ce pot să ducă la confruntări armate, la războaie[5].

În demonstrarea premisei respective, polemologia porneşte de la următoarele întrebări: Cum a apărut războiul în viaţa socială a umanităţii? Care sunt principalele cauze şi trepte ale evoluţiei acestei instituţii sociale? Răspunsurile la aceste întrebări nu sunt tocmai atât de simple cât ar putea să pară la prima vedere.

Civilizaţia umană a parcurs o lungă perioadă istorică, brăzdată de multiple evoluţii şi etape, până să ajungă să instituţionalizeze războiul ca o componentă a vieţii sociale, ca urmare a unui anumit tip de organizare a vieţii colective şi a relaţiilor dintre diferite comunităţi. Studiile de polemologie arată că analiza recurgerii la utilizarea colectivă a violenţei trebuie să aibă în vedere câteva planuri adiacente cum sunt: cerinţele şi caracteristicile concrete ale procesului de producţie, ale economiei primitive; fenomenul intern al diferenţierii sociale; crearea mecanismelor pentru exercitarea funcţiilor sociale; acţiunea sistemului de raporturi dintre diferitele comunităţi umane şi lumea exterioară[6].

Aşa cum arată Marx statele primitive „războiul" a însemnat „marea muncă colectivă, cerută fie pentru a pune stăpânire pe condiţiile obiective de existenţă, fie pentru a apăra şi eterniza ocuparea acestora". În acest proces, ca

[5] Ibidem, p.37.
[6] Vasile Secăreş, *Polemologia şi problemele păcii*, Editura Militară, Bucureşti, 1976, p.129.

rezultat al activității indivizilor în cadrul grupului, statutul lor începe să se diferențieze; la început, îndeosebi în procesul muncii, iar mai apoi în viața socială, prin prestigiu, acumularea treptată a unor bogății şi a unui fond de putere, care accentuează inegalitățile, competiția şi comportamentul antagonistic. Dezvoltarea inegalității sociale, apariția proprietății private au ca rezultat direct naşterea claselor sociale, a deosebirilor de clasă, a unor antagonisme şi a luptei de clasă, ca şi a formei piramidale, ierarhice a structurii sociale (în viziune mixtă).

Dezvoltarea relațiilor de dependență, inegalitatea, antagonismele ce încep să se manifeste între grupuri creează unele „violențe structurale" şi determină recurgerea la forță, pentru impunerea voinței şi promovarea unor interese sau pentru apărarea unor poziții şi privilegii. Acest proces a marcat, în fapt, integritatea violenței în funcționarea sistemului de inegalități şi a structurilor ierarhice ale comunității. În acelaşi fel, odată cu structurarea societății şi cu exercitarea unor funcții sociale – îndeosebi de conducere şi prestigiu – cu dezvoltarea relațiilor de dependență, ia naştere un nou organism, statutul, care recurge la forță pentru apărarea bazelor sale.

Toate aceste evoluții au avut loc concomitent cu o serie de procese şi fenomene ce s-au întrepătruns, contribuind în final la instaurarea războiului ca instituție socială. Astfel, între multiplele componente, totalizarea colectivităților are o importanță specifică din punct de vedere polemologic. Distribuția patrimoniului biologic al colectivităților umane este însoțită de o distribuție a patrimoniului socio-economic şi tehnico-cultural, în cadrul unui proces de apariție a unor etnii culturale eterogene, a unor comunități distincte, cu personalități originale de grup[7]. Variația teritorială a condițiilor geografice şi de climă, a celor social-economice şi tehnico-culturale, biopsihologice, valorice, istorice etc. au dus şi la o inegalitate efectivă între aceste comunități, inclusiv de bogății şi putere. C. Levis-Strauss vorbeşte şi el de existența unor ginți sărace şi bogate, analizând implicațiile pe care le creează acestea[8].

Apariția unor comunități legate de un anumit teritoriu, ca şi a statului inclusiv ca o formă socială bazată nemijlocit pe controlul teritorial exercitat de puterea politică – a făcut ca violență armată să se dezvolte în strânsă legătură cu existența unor colectivități stăpâne pe un anumit „pământ", a căror coeziune se datorează nu numai constrângerii, ci şi comunității de viață economică, de limbă, tradiții, obiceiuri şi cultură, conştiinței originii şi sorții comune.

Apariția armelor şi apoi a armatelor facilitează transformarea comportamentului agnostic în comportament beligen. Fără arme tot mai perfecționate şi mai ales fără existența armelor, războaiele nu ar fi fost posibile. De exemplu, un studiu întreprins asupra comportamentului a 25 de

---

[7] Vezi *Studii social-politice asupra fenomenului militar contemporan*, vol. I, Editura Militară, Bucureşti, 1971, p. 172.

[8] C. Levis-Strauss, *Tropice Triste*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1988, p. 231.

naţiuni între anii 1820 şi 1945 demonstrează că nivelul forţelor armate şi al armatelor devine „factorul cheie în transformarea tensiunilor generate de structura sistemului internaţional în beligeranţă deosebită". Autorul studiului subliniază că această constatare „discreditează teoria potrivit căreia armamentele nu sunt ele însele o cauză de război, ci doar reflectă tensiunile generate de alţi factori, care reprezintă „adevăratele cauze"[9].

c) În ce priveşte cel de-a treilea nivel, cercetările polemologice evidenţiază şi necesitatea studierii problemelor specifice venite din sfera relaţiilor şi vieţii internaţionale. Şi în acest plan, studiile polemologice nu se concentrează asupra cadrului normativ, legal şi moral, ci asupra structurilor internaţionale, a modului de organizare şi funcţiune în crearea de condiţii beligene. În condiţiile asimetriilor devenite tot mai flagrante, factorilor de putere şi luptei pentru putere le revine un rol tot mai important. Dinamica luptei pentru putere se regăseşte astăzi în numeroase componente, în structurile sistemului de relaţii internaţionale, pornind de la comportamentul expansionist şi urmărirea hegemoniei, politica sferelor de influenţă şi dominaţie, prin subordonarea nemijlocită a celor mai slabi şi până la relaţiile economice inegale, de dominare şi dependenţă (sub toate formele lor: politică, militară, economică, culturală, tehnologică etc.) şi altele.

Cercetările recente asupra politicii internaţionale constată că în momentul de faţă tendinţei vechi de centralizare a puterii i se opune tendinţa de descentralizare a puterii în sistemul mondial. Cele mai multe dintre studiile polemologice investighează condiţiile războiului prin prisma luptei pentru putere, înregistrând rivalitatea şi conflictele dintre puterile expansioniste sau imperialiste, dintre „centru" şi „periferie", dintre ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare. Numeroase cercetări polemologice sunt concentrate însă pe aspectele superioare ale sistemului internaţional, care creează condiţii pentru recurgerea la violenţă armată, cum ar fi: cursa înarmărilor, sistemul de luare a deciziilor şi de comunicare între state, rolul liderilor politici, rolul negocierilor şi structurilor internaţionale, rolul organizaţiilor internaţionale, al alianţelor politico-militare etc.

Un punct foarte important câştigat de cercetările în domeniu îl reprezintă constatarea că războiul a încetat să mai reprezinte un mijloc de soluţionare a diferitelor conflicte internaţionale. Analiza statistică asupra conflictelor din perioada postbelică duce la concluzia că marea majoritate a acestora nu şi-au atins, de fapt, nici obiectivele politice, nici pe cele militare pe care le-au urmărit. În general, ele nu au soluţionat problemele existente la origine. Aşadar, confruntările pe calea armelor, în loc să soluţioneze probleme, au creat altele noi mai complicate, iar rezolvările „obţinute" prin

[9] D. Wallace, Status, *Formal Organization and Arms Level as Factors Sealing to the Ouset of War 1820-1964* (citat după V. Secăreş, Op.cit, pp.177-178).

forță au rezistat doar până la următoarea conflagrație. De aici şi ideea că războaiele prezente le pregătesc pe cele viitoare.

Dar, ce este războiul?

De la Sun Tzu ştim că „războiul este o problemă de importanță vitală pentru stat, domeniu al vieții şi al morții, calea spre supraviețuire sau spre nimicire”[10].

O definiție mai cuprinzătoare ar trebui să includă determinări cu privire la genul de relații sociale a căror expresie este războiul, la părțile neangajate în conflictele militare, la caracterul puternic distructiv al luptei armate. În trecut se apreciază că distrugerile provocate de război ar fi o manifestare exterioară a sa, un aspect de ordin fenomenal şi nu esențial. Astăzi lucrurile stau cu totul altfel. Existența armelor de nimicire în masă, dezvoltarea continuă a acestora, ca şi a unor foarte puternice mijloace de luptă convenționale, pericolul ca orice război local să se transforme într-un război general, determină ca în definirea războiului să se includă, ca o trăsătură importantă, marea sa putere distructivă, de unde rezultă consecințele dezastruoase pe care le au pentru popoare războaiele dintre state în epoca contemporană.

În acord cu cele arătate, războiul poate fi definit ca forma cea mai violentă de manifestare a conflictului social între grupări mari de oameni (state, grupări de state, popoare, națiuni, clase sociale), organizate din punct de vedere militar, care folosesc lupta armată pentru atingerea unor scopuri politice, ceea ce imprimă acestui fenomen un puternic caracter distructiv[11].

Privind conducerea războiului Sun Tzu consideră că şeful statului nu trebuie să intervină în conducerea nemijlocită a acțiunilor militare. Nu se poate conduce armata cu metode potrivite altor domenii ale vieții sociale. Operativitatea deciziilor şi acțiunilor impune libertatea de acțiune a comandamentului militar, regulă confirmată de istorie în repetate rânduri. Autorul realizează un adevărat portret moral şi profesional al comandantului. Acesta trebuie să fie prevăzător, calm, stăpân pe sine, să evalueze corect situația, ordinele sale să fie eficiente, justificate şi posibil de executat.

O atenție deosebită acordă Sun Tzu problemei asigurării materiale a operațiilor: mijloace de luptă, echipament, aprovizionare, resurse financiare. În strânsă legătură cu aceasta, gânditorul pune problema duratei războiului, pronunțându-se pentru unul de scurtă durată, pentru evitarea secătuirii țării de pe urma unui război prelungit.

[10] Sun Tzi, *Arta războiului*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976, p.31
[11] Ion Irimia, Liviu Deac, Dănuț Chiriac, *Op.cit*., p.43

OPERAȚIONALIZAREA ŞI DISLOCAREA ÎN TEATRU A STRUCTURILOR FORȚELOR TERESTRE ÎN CADRUL UNEI FORȚE MULTINAȚIONALE ÎNTRUNITE

Col.conf.univ.dr. Dănuț MANTA
Lt.col.lect.univ. Constantin POPESCU

There is no standard peace operations mission. Each peace operation is conducted in a unique setting with its own political, diplomatic, geographical, economic, cultural, and military characteristics. Transportation by air, land, and sea, is the "linchpin" of our operation, therefore our J-4 must understand the roles and functions of all mobility assets used in deployment, sustainment, and redeployment of the JTF.

România, ca stat membru N.A.T.O., trebuie să dispună de unități şi mari unități pregătite pentru dislocare, ca parte a unei forțe de coaliție mai largi, pe teatrul unde se desfăşoară acțiuni militare. Structura nominalizată pentru misiune în mediul internațional parcurge mai multe etape de pregătire a misiunii.

Pregătirea marilor unități şi unități din forțele terestre în vederea participării la operații în afara teritoriului național, în opinia noastră, comportă două *faze* mai ample:

♦ în țară (înainte de dislocare);

♦ în raionul de dislocare din teatrul de operații (activități desfăşurate de detaşamentul precursor).

În **prima fază, faza de operaționalizare**, se vor desfăşura următoarele activități:

- selecționarea personalului;
- instruirea forțelor;
- pregătirea şi dislocarea forțelor.

Selecționarea personalului

Selecționarea personalului se face din marile unități şi unități nominalizate să participe la operații multinaționale, şi din alte structuri ale forțelor terestre. Indicată este folosirea personalului din structura nominalizată, încadrarea acestuia pe funcțiile de la pace, întrucât asigură coeziunea necesară unității (subunității) şi, implicit, a întregii structuri dislocate în teatru. Funcțiile rămase libere se încadrează din alte structuri ale

forţelor terestre sau, în cazul în care Ministerul Apărării Naţionale nu dispune de personal militar sau civil specializat în domenii specifice, necesare participării la misiune, acesta poate selecţiona rezervişti voluntari sau personal civil care vor fi încadraţi în funcţiile corespunzătoare.[1]

Selecţionarea personalului se face în baza următoarelor *probe*: vizita medicală; testul psihologic; testarea psihotehnică a şoferilor şi a mecanicilor conductori; educaţie fizică; cunoaşterea unei limbi străine; pregătire de specialitate.

Instruirea forţelor

Personalul selecţionat şi încadrat conform statului de organizare pentru misiune parcurge un program de pregătire, specifică acestuia, care va dura de regulă trei luni. Programul de pregătire a personalului cuprinde instruire individuală şi instruire colectivă, preponderent practică, pe cât posibil adaptată zonei geoclimatice în care urmează să se desfăşoare misiunea. Perioada de pregătire se va încheia cu evaluarea individuală şi colectivă a întregii structuri.

La solicitarea partenerului străin sau la solicitarea părţii române este posibil ca pe durata perioadei de pregătire pentru misiune, să se desfăşoare activităţi comune cu echipe de specialişti străini, în scopul de a orienta, particulariza sau sprijini activitatea comandanţilor şi instructorilor.

Evaluarea pregătirii misiunii şi instruirii cuprinde autoevaluarea acestuia, verificarea de către eşalonul superior şi aprecierea dată de Statul Major al Forţelor Terestre. Autoevaluarea se desfăşoară pe toată durata perioadei de pregătire a misiunii.

Partenerul care execută controlul operaţional poate executa verificarea separat sau împreună cu echipa de evaluare a Statului Major al Forţelor Terestre.

Obiectivul pregătirii personalului, a unităţilor şi marilor unităţi constă în realizarea nivelului de operaţionalizare pentru executarea întregii game de acţiuni militare cu caracter terestru şi aeropurtat, în orice zonă şi pe orice direcţie, independent sau întrunit cu celelalte categorii de forţe armate în situaţia participării în structurile multinaţionale din cadrul N.A.T.O., sub mandat O.N.U., U.E. şi O.S.C.E.

Pregătirea trebuie *să asigure* întregului personal şi tuturor unităţilor / marilor unităţi cunoştinţele de bază privind înţelegerea concepţiei şi a naturii viitoarelor acţiuni ce urmează să se desfăşoare în teatrul de operaţii nominalizat.

Scopul pregătirii este ca întregul personal şi toate unităţile să înţeleagă contextul legal al misiunii care urmează să se desfăşoare. Aceasta include statutul legal al forţei şi statutul personalului.

---

[1] Legea 42/2004 privind participarea forţelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, art. 15.

Personalul din toate unităţile trebuie să aibă cunoştinţele şi să-şi dezvolte abilităţile necesare pentru a demonstra un comportament corect, ca participant la o forţă imparţială, demnă de încredere. De asemenea, trebuie să conştientizeze faptul că transparenţa este unul dintre elementele principale ale operaţiilor multinaţionale.

Toate aceste cunoştinţe şi abilităţi vor trebui să întărească convingerea nevoii de folosire la minim a forţei şi numai când este absolut necesar pentru îndeplinirea misiunilor, pe baza regulilor de angajare (ROE).

Pregătirea de bază a specialiştilor care participă la operaţii multinaţionale trebuie să aibă în vedere că aceştia participă la misiuni ce necesită abilităţi legate de funcţia respectivă. Pregătirea e mai complexă faţă de cea a întregului personal şi se impune a fi organizată în funcţie de specialitatea respectivă. De asemenea, trebuie avut în vedere că aceşti specialişti trebuie să aibă calificarea de bază şi cunoştinţele necesare.

Apreciem că funcţiile care necesită o pregătire specifică sunt următoarele: ofiţerii de stat major, ofiţerii de logistică, ofiţerii de legătură, ofiţerii de relaţii publice şi managementul informaţiilor.

Obiectivele pregătirii se referă la însuşirea unor cunoştinţe şi formarea unor deprinderi practice (cunoştinţe generale, cunoştinţe geopolitice, date privind orientarea, mandatul misiunii şi concepţia operaţiei, instrucţiuni cu caracter permanent, cunoaşterea echipamentului, pregătirea în vederea utilizării limbajului folosit în teatrul de operaţii).

Ca parte a forţei multinaţionale, întregul personal trebuie să cunoască conceptul şi natura misiunii. Scopul *pregătirii* este de a asigura cunoaşterea de către întregul personal a aspectelor istorice, culturale şi politice ale conflictului. Aceasta include informaţii privind componenţa etnică, limba, cultura, obiceiurile, religia populaţiei din zona operaţiei.

Pregătirea trebuie să furnizeze întregului personal date despre teren, clima şi infrastructura zonei. În plus, pregătirea trebuie să asigure cunoaşterea organizaţiilor internaţionale şi nonguvernamentale implicate în zona misiunii. Mai mult, orientarea include date despre părţile beligerante şi alte părţi implicate în conflict, situaţia la zi a stării operative cum ar fi datele despre administraţia civilă din zona misiunii.

Întregul personal trebuie să înţeleagă mandatul misiunii, concepţia operaţiilor, regulile de angajare. De asemenea, personalul trebuie să fie familiarizat cu modul de acţiune pentru stările de alertă şi cu elementele de recunoaştere a armamentului, minelor, vehiculelor şi a echipamentului folosit în zona misiunii.

În concluzie, scopul pregătirii este de a creşte interoperabilitatea structurilor care vor fi dislocate în teatrul de operaţii. Aceasta înseamnă că unităţile şi marile unităţi din forţele terestre trebuie să fie în măsură să facă legătura cu sistemul de comandă şi control din teatrul de operaţii şi să poată comunica cu alte contingente, folosind limbajul comun de lucru.

Pe lângă pregătirea personalului, o altă latură esențială este pregătirea corespunzătoare a tehnicii şi echipamentelor care sunt în înzestrarea structurii ce urmează a se disloca. La această activitate, pe lângă personalul specializat al structurii, îşi aduc aportul şi alți factori responsabili din cadrul eşaloanelor superioare.

În **etapa a doua**, detaşamentul precursor, deplasat cu câteva zile sau săptămâni înainte în raionul de dislocare din teatrul de operații, în funcție de timpul avut la dispoziție, trebuie să rezolve următoarele probleme:

- cunoaşterea mediului operațional;
- executarea recunoaşterilor pe teatrul de operații în scopul identificării raioanelor probabile şi favorabile desfăşurării acțiunilor;
- repartizarea zonei de operații, pe zone de responsabilitate şi, în cadrul acestora, a raioanelor de dispunere a unităților (subunităților);
- stabilirea raioanelor de debarcare a unităților ;
- realizarea sistemului logistic, de susținere a operației (aprovizionare, depozitare, reparații, asistență medicală, transport, asigurare financiară, cartiruire);
- realizarea sistemului de legătură şi comunicații între elementele componente ale forței);
- pregătirea raioanelor (tabere de dispunere a unităților).

Dislocarea forțelor

Capacitatea de dislocare constă în:

- existența unei minime capacități militare de transport (terestru, aerian, naval), identificarea şi monitorizarea capacităților civile de transport şi realizarea aranjamentelor corespunzătoare;
- realizarea unor sisteme modulare ale structurii forțelor existente din timp de pace care să fie capabile să intre rapid în teatrul de operații, în structura corespunzătoare cerințelor situației de criză ori conflict;
- asigurarea deplasărilor în interiorul teatrului de operații sau zonei de acțiune.

Afluirea în teatrul de operații a marilor unități şi unităților din forțele terestre se face pe eşaloane, de regulă, se derulează de la câteva săptămâni la câteva luni, în funcție de valoarea acestora.

În principiu, ordinea de afluire este următoarea:

- comandantul, consilierii acestuia şi câteva elemente din comandament;
- detaşamente înaintate, formate din ofițeri din toate unitățile, care vor pregăti raioanele de dislocare pentru unități, subunități de control şi îndrumarea circulației;
- funcționarii civili;
- forțele principale, subunitățile şi unitățile de logistică.

În funcție de capacitățile de transport ale țării, de distanța până în teatrul de operații şi de timpul la dispoziție, transportul marilor unități şi unități din forțele terestre se poate executa :

- pe calea aerului;
- pe comunicații navale;
- pe calea ferată;
- combinat.

Transportul pe calea aerului

Pentru transportul pe calea aerului, în prezent, se folosesc aeronave de mare capacitate şi tonaj ale aviației militare (C-130), compatibile cu cele ale NATO şi AN 24 (26). Pentru a suplimenta capacitatea de transport, sunt încheiate acorduri cu companiile ROMAVIA şi TAROM, dar trebuie să se aibă în vedere faptul că acestea nu operează în mediu ostil sau pe aerodromuri nesigure.

Avioanele de transport C-130 au posibilitatea de a transporta 74 de militari echipați sau 8-15 tone de materiale, în funcție de distanță.

De regulă, personalul se transportă separat de tehnică şi materiale, cu aeronave special destinate. În cazuri cu totul deosebite se acceptă şi transportul personalului împreună cu tehnica şi materialele.

Numărul de aeronave necesare transportului efectivelor, tehnicii şi materialelor se determină în funcție de felul aeronavelor avute la dispoziție şi a caracteristicilor acestora (numărul de locuri, greutatea utilă, numărul şi dimensiunile uşilor şi trapelor) şi de greutatea şi gabaritul tehnicii care se transportă.

Transportul pe comunicații navale

Transportul pe comunicații navale se execută cu navele de transport pasageri şi mărfuri din dotarea companiilor navale. Navele cele mai indicate pentru transporturile militare sunt cele de tip RO-RO, ferry-boaturile şi cargourile de mărfuri generale.

În principiu, suprafețele ocupate de personal şi tehnică sunt următoarele: personal 1,3 mp/om, autoturism 6 mp, autocamioane şi autospeciale 22 mp, tractor 16 mp, TAB 25 mp, tanc 34 mp.

Transportul pe calea ferată

Unitățile se transportă pe calea ferată din garnizoana de constituire până în portul (aeroportul) de îmbarcare sau până la destinație (în teatrul de operații) dacă distanța de deplasare este scurtă (vezi cazul Bosnia-Hertegovina).

Pe teritoriul național deplasarea se execută cu trenurile în circulație sau cu trenuri speciale, comandate şi introduse în circulație ca trenuri militare.

În situaţia existenţei tehnicii agabaritice, care nu se poate transporta pe calea ferată, aceasta se va deplasa pe roţi sau pe vagoane platformă, situaţie în care se vor demonta cabina, roţile şi organele de lucru.

În planificarea transporturilor este recomandat să se coreleze data sosirii în zonă a efectivelor cu data sosirii tehnicii şi materialelor, având în vedere că, de regulă, în primul caz transportul se execută pe calea aerului, iar în al doilea caz pe apă sau, în cazuri mai rare, pe calea ferată.

Indiferent de situaţie, apare un specific, şi anume, tehnica, echipamentele şi materialele se deplasează o singură dată (la începerea şi terminarea misiunii), personalul fiind singurul care se poate schimba de câteva ori pe parcursul derulării misiunii. Există, bineînţeles, cazuri când tehnica, echipamentul greu, infrastructura privind conviețuirea şi lucrul personalului rămân în teatrul de operaţii, făcându-se transferul între structurile care se rotesc în teatru.

Pe baza cadrului general conturat, trebuie avut în vedere faptul că odată cu restructurarea forţelor terestre şi implicit cu trecerea la noile structuri compatibile cu structurile armatelor moderne, este nevoie de fundamentarea teoretico-metodologică a conceptelor, a tipologizării şi materializării scopurilor pe care şi le propun acţiunile militare în mediul internaţional, astfel încât să se realizeze într-un timp cât mai scurt armonizarea conceptuală cu cea structurală pentru operaţionalizarea forţelor destinate participării la misiuni ale Uniunii Europene, în cadrul politicii europene de securitate şi apărare, ca şi ale NATO, ONU şi ale forumurilor/ iniţiativelor subregionale.

Viitorul României, ca forţă credibilă, impune armatei sale să fie pregătită pentru dislocarea de contingente , ca parte a unei forţe de coaliţii mai largi, în teatrele unde se desfăşoară acţiuni militare. Contribuţia ţării noastre la securitatea regională este direcţionată către afirmarea rolului de contributor în domeniul securităţii şi factor de stabilitate în Europa de Sud Est, rol prin care se asigură atât stabilitatea proprie, cât şi demonstrarea capacităţii de a acţiona ca stat membru NATO. Astfel, România se va implica activ în continuare în cadrul iniţiativelor multilaterale de cooperare regională şi va participa cu forţe şi capacităţi militare la operaţiuni de răspuns la crize sub mandatul organizaţiilor internaţionale.

ELEMENTE DE METODOLOGIE - UTILIZAREA MATERIALELOR VIDEO LA CURSURILE DE LIMBI STRĂINE

Asist.univ. Daniela TRUȚIA

Video materials take pride of place among all teaching resources. The reader can find below a series of techniques for using video materials, their advantages and disadvantages, as well as tips for the teachers, meant to enhance the efficiency of this kind of teaching resources and to improve the students' feedback.

Oricât de interesante ar fi textele alese de profesor ca suport pentru orele de dezvoltare a deprinderii citit, oricâte provocări ar avea dialogul ascultat pe o bandă, oricât de captivantă ar fi tematica unor dezbateri şi oricât de tentante subiectele eseurilor, studentul va reacționa cu totul aparte în momentul când va fi pus față în față cu realitatea, când sunetul se va alătura imaginii în mişcare, cu alte cuvinte când ora de curs îşi va pierde în aparență caracterul didactic, devenind o incursiune într-o sală de proiecții.

Materialele video, relativ uşor de procurat şi utilizat, sunt o sursă aproape inepuizabilă de activități, toate extrem de profitabile pentru student, indiferent de nivel, activități care prezintă avantajul implicării necondiționate, prin simplul fapt că studentului nu i se „predă" nimic, asimilarea cunoştințelor realizându-se sub aparența unui divertisment. Chiar şi în cazul unor materiale video cu pronunțat caracter didactic, plăcerea de a primi informația pe o cale „reală" este incomparabil mai mare decât aceea de a culege date dintr-un text sau de pe o casetă audio.

Spre deosebire de multe alte categorii de materiale, materialele video pot fi utilizate în orice moment al lecției: la început, ca punct de plecare al unei lecții de vocabular; în mijlocul lecției, ca exemplificare a unor informații deja comunicate şi ca anticipare a unor noi date urmând a fi transmise; la finalul lecției, pentru a rezuma cunoştințele predate în cursul orei sau ca mijloc practic de aplicare a acestor cunoştințe teoretice. Mai mult decât atât, materialele video sunt şi un excelent mijloc de recapitulare, reluare şi îmbogățire a unor teme discutate anterior.

Din cele de mai sus, nu trebuie să se înțeleagă că tot ce are de făcut profesorul este să introducă o casetă în aparat sau un CD în calculator şi să apese pe PLAY, după care "să-şi ia liber" o oră-două, cât durează materialul.

De asemenea, a lucra cu materiale video nu înseamnă să iei la întâmplare orice material, în ideea că singurul lucru care contează este ca studentul să urmărească un film sau un documentar în care se vorbeşte într-o limbă străină. Dimpotrivă, rolul profesorului în lucrul cu materiale video este vital, pornind de la selecția acestor materiale şi terminând cu modul de folosire a lor, în funcție de imaginația şi inventivitatea fiecăruia.

În momentul în care se efectuează analiza necesităților, la început de curs, profesorul îşi poate da seama dacă printre materialele video de care dispune există unele care ar răspunde unor cerințe ale cursanților. Dar chiar şi aşa, materialul în sine nu este totul, el trebuie integrat în proiectul de curs, în succesiunea acumulativă care reprezintă procesul de asimilare de cunoştințe de către student şi, în final, el trebuie evaluat ca oportunitate şi utilitate prin prisma aportului pozitiv, constructiv, asupra cursanților.

Selecția materialelor video are o importanță deosebită. În cazul materialelor cu conținut didactic, deci concepute ca atare, sarcina profesorului este mai simplă, deoarece intenția autorului materialului respectiv se desluşeşte clar în tipurile de activități şi exerciții care însoțesc materialul. Într-un fel este un caz fericit, deoarece o parte din munca profesorului este deja făcută. Pe de altă parte, conținutul unor astfel de materiale, prestabilit şi asupra căruia nu se mai poate interveni, nu se potriveşte întotdeauna scopurilor profesorului şi riscă să devină plicticos pentru studenți.

Reiese de aici că selecția materialelor video destinate lucrului la clasă trebuie să aibă în vedere atât conținutul propriu-zis al materialului, care trebuie să trezească interesul, cât şi posibilitățile pe care le oferă ca activități bazate pe respectivul material, activități al căror succes se măsoară prin gradul de implicare al studentului, ele trebuind neapărat să prezinte un ridicat potențial participativ.

De ce să folosim materiale video?

În afara acestor considerații de ordin general, aş dori ca în continuare să precizez câteva motive pentru care materialele video sunt nu numai utile în predarea limbilor străine, dar uneori chiar indispensabile.

1. Principalul motiv este de domeniul evidenței: materialul video oferă situații autentice, reale sau, oricum, mai apropiate de realitate decât în cazul altor categorii de materiale. Iată de ce este extrem de important ca materialul să „disimuleze" cât mai abil scopurile didactice ale profesorului. Cu alte cuvinte, trebuie ales un „purtător de conținut"(*content carrier*) adecvat, care să suscite şi să mențină interesul studenților.

2. Un al doilea motiv ar fi că studenții sunt captivați de conținutul sau tema materialului, astfel încât „mecanismul lor de recepție" se declanşează automat. În contact cu realitatea din imaginea dublată de sunet, studentul se implică fără voia lui, ceea ce-l face să rețină cu mult mai puțin efort (sau chiar fără) o multitudine de informații conținute pe suportul vizual-auditiv.

3. Un al treilea motiv este faptul că pe un material video studentul poate VEDEA lucruri şi fapte altfel greu de explicat sau de pus în cuvinte. Să luăm drept exemplu o lecție despre adjectivele care descriu trăsături morale şi/sau stări sufleteşti. Este mult mai simplu, mai practic şi mai interesant dacă aceste adjective devin epitete aplicate unor personaje angrenate într-un fir epic. În locul unei liste searbede de adjective, studentul va asocia epitetul cu un personaj, cu un gest, cu o mimică. Mai mult decât atât, respectivele însuşiri pot fi explicate şi detaliate cu ajutorul împrejurărilor care le pun în evidență. Se pot face comparații şi contraste între personaje, se pot explica acțiunile lor, totul învârtindu-se în jurul unui banal scop didactic, un set de adjective, care într-o lecție obişnuită cu greu ar fi trezit un interes peste medie.

4. Materialele video, prin caracterul lor autentic, mai au un rol capital, acela de instruire şi de pregătire pentru situații reale analoge. Să luăm ca exemplu un material despre situația din Irak sau Afganistan. Filmat la fața locului, materialul reprezintă o sursă inestimabilă de informații pentru un student care urmează (sau intenționează) să se alăture trupelor româneşti din aceste două state. Oricâte instructaje ar face, oricâte materiale ar citi, oricât s-ar documenta, oricâte relatări ar asculta de la persoane care au trăit experiențe similare, nimic nu se compară cu imaginea LOCULUI, a OAMENILOR de ACOLO, a EVENIMENTELOR la care este martor „în direct”. O descriere sau o relatare interpun o terță persoană între realitate şi receptor, în timp ce materialul video îl transpune pe student la fața locului, acel ACOLO şi ATUNCI devenind AICI şi ACUM.

Cele de mai sus nu sunt decât câteva dintre motivele pentru care materialele video ar trebui să aibă o pondere mai importantă în economia unui curs. Fără îndoială că profesorul cu experiență va şti să completeze lista cu multe alte avantaje ale acestui sistem de lucru.

Tehnici de utilizare a materialelor video

1. **Vizionarea fără sonor**

Vizionarea imaginii lipsite de dialog sau comentarii se pretează la deducție. Studentul va trebui să ghicească ce se întâmplă, ce se discută, care este starea de spirit a interlocutorilor. De asemenea, se poate încerca o caracterizare fizică şi psihologică a persoanelor din imagine, punct de plecare pentru o listă de vocabular.

O variantă de activitate este ca studenții să atribuie replici personajelor, în funcție de interpretarea imaginii. Ulterior se reia materialul, de această dată cu sonor, verificând dacă soluțiile studenților au fost aproape de realitate. Extinzând această activitate, se pot scrie mici dialoguri, un fel de „scenariu” la imaginile vizionate, sau se pot lua în considerație scenetele studenților, ca punct de plecare pentru un mic (şi extrem de amuzant) *role-play*.

2. Predicția

Se opreşte caseta într-un moment cheie, apoi studenții sunt întrebaţi ce cred că se va întâmpla mai departe. Este o activitate extrem de captivantă, în care studenții se vor grăbi să se implice cu mult entuziasm. Şi aici se pot improviza scenarii, lucrând pe perechi sau în grup, ca punct de pornire a unor mici scenete, care vor face deliciul „interpreților". Evident, la sfârşit, va fi reluată caseta, pentru a vedea ce urma să se întâmple de fapt.

3. Narațiunea

Narațiunea pleacă de la întrebarea „Ce s-a întâmplat până acum?", întrebare care poate fi pusă în orice punct al materialului video sau la sfârşit. Este o activitate care dă prilejul studenților (şi profesorului) să-şi dea seama cât au înțeles, să rezume cele petrecute, eventual să comenteze, să interpreteze, să argumenteze şi să contra-argumenteze, discuția evoluând uneori, fără voie, către polemică, o excelentă ocazie ca studenții să se implice şi mai mult.

4. Ghicirea intențiilor

Este o activitate similară predicției, numai că se concentrează asupra persoanelor / personajelor, despre ale căror intenții studenții vor face presupuneri. Discuția poate deveni extrem de pasionantă, pe măsură ce studenții vor încerca să-şi argumenteze opțiunile, în funcție de opinia lor despre personaj, de trăsăturile de personalitate ale acestuia, de circumstanțe etc. În eventualitatea că se obțin mai multe „fire epice", este interesant de ştiut ce deznodământ anticipează grupa pentru fiecare dintre acestea.

5. Asimilarea / recapitularea vocabularului legat de sentimente

Se dă o listă de sentimente şi se pune întrebarea: „Care dintre aceste sentimente sunt prezente în secvența proiectată?" Ca o extensie, se pot discuta familiile de cuvinte derivate din substantivele respective sau se pot comenta situațiile care au dus la apariția acelor sentimente.

6. Stop-cadru

Stop-cadru este o modalitate de demarare a unui număr considerabil de activități, dintre care unele au fost deja menționate: descriere, caracterizare de persoane/personaje, predicție, narațiune etc. Stop-cadru este de fapt analogul imaginii fixe de tip fotografie, diapozitiv, ca atare se poate utiliza în toate activitățile la care se pretează acestea din urmă, plus avantajul de a relua în final derularea materialului, spre a verifica predicțiile, spre a confirma sau infirma supoziții, spre a face comparații ş.a.m.d.

7. Vizionare tematică

Se împarte clasa în mai multe grupuri şi se trasează fiecăruia misiunea de a urmări materialul video, însă concentrându-se asupra unui anumit aspect: un anumit personaj, firul epic, descrieri, vestimentație, circumstanțe etc. Fiind

obligați să fie atenți numai la un singur aspect, studenții vor omite în mare măsură celelalte aspecte, drept care discuția finală între grupuri pentru obținerea informației lipsă promite să fie dintre cele mai interesante.

8. Role Play

Este o activitate cu care studenții sunt deja familiarizați, singura deosebire fiind modul de aplicare în relație cu un material video. Considerăm că există mai multe variante de aplicare, în funcție de posibilitățile grupei şi de interesul profesorului pentru latura ludică a lecției:

- *role play* se poate realiza după încheierea vizionării, cu elemente extrase din materialul video, studenților cerându-li-se de fapt să reproducă unele scene, mult simplificate sau, dimpotrivă, îmbogățite cu improvizații, în funcție de nivel;
- realizarea unui *role play* pe parcursul vizionării poate implica reluarea unor elemente deja vizionate, dar şi predicția a ceea ce urmează, studenții preluând firul epic din punctul unde este oprit materialul video şi ducându-l mai departe, după fantezia fiecăruia;
- *role play* ca activitate finală poate fi narativ, dar şi creativ, în momentul în care studenții primesc misiunea de a utiliza aceleaşi personaje într-un scenariu propriu. Pentru astfel de activități grupa se împarte în „scenarişti", „regizori" şi „actori". După circa 10-15 minute alocate repetiției, „spectacolul" poate începe;
- *role play* se mai poate utiliza ca activitate finală plecând de la întrebarea "Ce v-a plăcut şi ce NU v-a plăcut în materialul vizionat?" sau de la întrebarea „Dacă ați fi fost regizor/scenarist, ce ați fi schimbat?" În continuare va fi elaborat noul scenariu, urmat de interpretare, ca la punctul precedent.

9. Reluarea materialului video

Reluarea materialului, pe porțiuni sau în întregime, se poate face pentru fixarea unor elemente de vocabular (lexic, idiomuri) explicate în cursul lecției, astfel încât vizionarea să decurgă de astă dată fără lacune. Atenție, însă, vizionarea nu trebuie să fie un scop în sine, ci bine ataşată unui scop didactic.

10. Comentarea materialului

O parte dintre întrebările declanşatoare de comentarii au fost enumerate la punctul 8:

- Ce v-a plăcut şi ce nu v-a plăcut?
- De ce? O întrebare extrem de importantă, pentru că invită la susținerea opiniilor prin argumente.
- Ce ați fi vrut să fie altfel?
- Ce sentimente v-a trezit aspectul X?

- Care este opinia dumneavoastră despre...?
- De ce credeți că se întâmplă un anume lucru?
- De ce credeți că acționează într-un anume fel persoana X?

Acest gen de activitate este domeniul predilect al întrebărilor speciale (WH-questions). Pentru diversificare, se poate încerca şi o activitate pe echipe, împărțind studenții în două grupuri, în funcție de o întrebare cu caracter mai general care să-i departajeze. În continuare, echipele vor trebui să-şi adreseze una alteia diverse întrebări, fiecare încercând să-şi argumenteze punctele de vedere, eventual să contraatace argumentele echipei adverse.

11. **Gap filling**

O activitate interesantă este şi aceea de a împărți materialul video în două părți, iar studenții în două echipe. Idealul este să existe două aparate, ca vizionarea să aibă loc simultan. Altfel este recomandabil ca activitatea să fie efectuată numai pe materiale scurte.

O echipă va viziona prima parte a materialului, a doua echipă va viziona partea a doua. În continuare, cele două echipe vor căuta să-şi pună întrebări şi să afle cât mai multe despre partea nevizionată. În final, fiecare echipă va trebui să rezume principalele elemente din partea despre care a obținut informații de la colegi.

O variantă de *gap filling* este aceea în care o echipă vizionează caseta fără sonor, iar cealaltă echipă ascultă doar sonorul, fără imagine. Activitatea primei echipe va consta din conceperea unui dialog, pe bază de deducție, bazat pe imaginile vizionate, în timp ce a doua echipă va avea de descris posibile scene care ar însoți dialogul pe care l-au audiat. Activitatea se poate extinde apoi la o discuție în care cele două echipe vor încerca să afle detalii despre aspectul care le lipseşte: sonor sau vizual. În încheiere, se va relua materialul, de astă dată imagine plus sonor, pentru a vedea dacă supozițiile şi deducțiile celor două echipe se confirmă sau nu.

12. **Discuții pe teme interculturale**

Anumite materiale video se pretează la comentarii de ordin intercultural. Reacțiile şi comportamentul unor persoane sau personaje se pot explica sau justifica prin această prismă. Dacă materialul nu oferă asemenea oportunități, există întotdeauna posibilitatea de a cere studenților să se raporteze la modul de a reacționa sau a se comporta al românilor într-o situație similară, bază foarte bună pentru comparații, similitudini şi contraste.

Avantaje şi dezavantaje ale utilizării materialelor video

O bună parte a avantajelor au fost deja enumerate. Materialele video oferă o **flexibilitate** de care suportul scris dispune în mai mică măsură. Derularea şi reluarea unui material video sau a unei secvențe este mai rapidă decât recitirea unui text. Prezența unor **date „autentice**" va duce la o **motivație** sporită, drept care şi **feedback**-ul va fi mult mai bun. Un material

video poate prezenta o **varietate de situații** într-un timp relativ scurt, iar completarea reciprocă a aspectelor **verbal şi non-verbal** ale discursului explicitează mult mai clar şi *simultan* o serie de sensuri pe care textul scris le poate prezenta doar *succesiv*, într-un interval de timp mai mare şi cu impact mai redus asupra studenților.

Pentru clarificare, textul scris analizează şi comentează el însuşi, tocmai pentru a crea „efectul de imagine". În materialul video imaginea există, ea fiind dublată de sonor, astfel încât profesorului îi este mult mai simplu (iar pentru studenți mai atractiv) să puncteze momente importante şi **interacțiuni relevante** pentru a cere studenților să le analizeze şi să le comenteze.

Materialul video se poate folosi şi ca **demonstrație**, în urma unor elemente teoretice prezentate în cursul lecției. Teoria dublată de „practică" (simulată) va fi mai interesantă, iar motivația sporită va duce la o **reținere rapidă** şi corectă a elementelor avute în vedere.

Prin urmare, materialele video au un aport considerabil în procesul de **înțelegere**, în **comunicare**, precum şi în **percepția interculturală**, datorită posibilității de comparație.

Desigur, există şi dezavantaje, unele banale, cum ar fi *defecțiunile tehnice*, altele inerente materialului, cum ar fi *calitatea imaginii şi sunetului*.

Vizionarea în grup poate face uneori dificilă perceperea sunetului. Dimensiunea prea mare a materialului riscă să inducă studenților o stare de *pasivitate*, total contraproductivă. Încă o dată se vădeşte rolul esențial al profesorului în selectarea şi „raționalizarea" materialelor video, în funcție de scopurile didactice pe care şi le propune.

Evident, un dezavantaj major este *dificultatea de a obține* anumite materiale, fie pentru că sunt greu de găsit, fie datorită legii *copyright*-ului.

Câteva sugestii pentru profesor

Mai nimerită decât „sugestii" ar fi denumirea de „trucuri". De fapt, este vorba de nişte mici artificii, majoritatea insesizabile de către studenți, dar cu efect major asupra eficienței materialului video ales.

- În primul rând, studenții trebuie motivați pentru a urmări cu interes materialul. Aceasta înseamnă că materialul trebuie să le trezească atenția, fie având tangență cu profesia lor, fie prezentând unele aspecte ale vieții cotidiene care nu-i lasă indiferenți, fie stimulându-le imaginația.

- Materialul video trebuie parcurs într-un ritm adecvat, pentru a menține acest interes. Vizionarea în întregime a unui material lung induce pasivitate, oboseşte şi diminuează interesul. Urmărirea aceluiaşi material pe porțiuni îi va face întotdeauna pe studenți curioşi să afle continuarea.

- Profesorul trebuie să ştie cum să atragă studenții în discuții, să ştie să găsească întrebarea potrivită cu care să-i stimuleze să-şi spună opiniile sau să

enunțe contra-argumente la opiniile colegilor, să ştie să-i invite şi pe cei mai timizi să ia parte la schimbul de opinii.

- Tot inventivitatea profesorului este răspunzătoare pentru găsirea unor căi inedite de valorificare a materialului video. Fără îndoială că, urmărind un astfel de material, studenții se vor aştepta să li se pună întrebări, dar important este ca întrebările profesorului să-i ia prin surprindere, să nu fie banale şi să nu anticipeze un răspuns de domeniul evidenței. Cu cât mai surprinzătoare vor fi întrebările, cu atât studenții vor fi scoşi din „amorțeala vizionării pasive" şi vor dori să participe la discuția de grup.

- Principalele puncte avute în vedere de profesor (scopurile didactice) trebuie aprofundate prin repetiție. Cu alte cuvinte, o dată atinse elementele asupra cărora s-a concentrat lecția cu suport video, aceste elemente trebuie fixate şi aprofundate.

- Subliniem încă o dată că vizionarea unui material video nu este un scop în sine. Materialul trebuie **întotdeauna** discutat după vizionare. S-a constatat că astfel eficiența învățării creşte cu circa 80%.

În concluzie, prezența unor materiale video în cadrul lecțiilor de limbi străine este cât se poate de binevenită. Profesorul nu trebuie să se îngrijoreze că vizionarea este „pierdere de timp". Poate doar în cazul utilizării inadecvate a materialului. Altfel, inițiative de acest gen sunt cât se poate de profitabile, ducând la realizarea unor lecții pe cât de instructive, pe atât de atrăgătoare.

Indiferent de tipul materialelor video – concepute în scop didactic, instantanee din realitate, publicitate, filme documentare, filme artistice – ele se pretează, cum am văzut, la o serie numeroasă de activități, lista rămânând deschisă, în funcție de imaginația profesorului şi - de ce nu? - chiar a studenților.

Deşi în studiul de față s-au avut în vedere mai ales activități de vorbire, lexic şi ascultare (inevitabile, din moment ce este vorba despre materiale video-audio), materialele video pot constitui un punct de plecare şi pentru activități de dezvoltare a celorlalte două deprinderi de bază.

Ca activitate de **citire**, se poate anexa un text cu tematică similară sau conexă sau – după caz – argumentând opinii diferite, text care să reprezinte o bază de comparație cu materialul vizionat. Un alt gen de text ar putea cuprinde lexic şi expresii întâlnite în materialul video, dar folosite în alte conjuncturi, un bun prilej de a marca similitudinile şi deosebirile.

În sfârşit, nici deprinderea **scriere** nu este lăsată deoparte. Studenților li se poate cere să elaboreze un eseu pe tema sau temele ilustrate de materialul video, un comentariu, un dialog, un scenariu etc.

Desigur, oricât de benefică ar fi această categorie de materiale, nu trebuie abuzat de ea, altfel riscăm ca efectul să fie contrar. Dar printre multe teme, teste, prelegeri, exerciții şi activități de toate felurile, prezența oportună a unui material video, bine ales şi însoțit de cât mai multe activități interesante şi stimulative, nu poate duce decât la rezultate excelente, contribuind şi la un climat entuziast şi efervescent, indispensabil atingerii oricăror obiective didactice.

LANGUAGE, ITS BOOMERANG ACTION AND THE READER-CONSTRUCTED TEXT

Lect.univ.dr. Maria-Magdalena POPESCU

Limbajul este considerat a face parte din societate, este creat de către ea, format de ea, dar la rândul lui şi el îşi influenţează propriile izvoare. A vorbi despre procesul limbaj - acţiune înseamnă a vorbi despre un fenomen ciclic. Limbajul este produs de către om pentru a se întoarce apoi împotriva lui şi a scoate la iveală , uneori, latura întunecată a umanului. Articolul aduce în discuţie, în acest context, opinia lui R. Fowler referitoare la faptul că sensul unui text poate avea multiple variante, în funcţie de structura cititorului şi scopul lecturii.

"How do we handle this manipulation of our media by marketers who want to catch our attention ...?"

In *The New York Times Magazines* there is a permanent page dedicated to language. The author is William Safire and the column is entitled "On language". It debates on different linguistic aspects, based on analysing slang vocabulary or aspects of language in use, problems that are very exciting for the eye and mind because they open new territories of questioning about language. Reading Safire's article on language each and every time it stirred my curiosity related to the power language has on people. And because it was always by reading a magazine that connected me to the chain of puzzling questions I thought then it might be interesting to study the psychological processes involved in choosing certain aspects of the linguistic diversity and their effects on one's behaviour, laying the premises that from servant language becomes master, as there is one component inside us that no matter the force, which always gets impregnated by external stimuli; this component is the super-ego, which then fights with the conclusions one gets about life through one's own experiences; therefore the super-ego fights with the ego and be it pleasant or not with the id as well. Out of the confrontation there comes a certain type of behaviour and because most of the information come to us by means of media we can then analyse the soul in relation to the media's bombarding attitude; the informational bullets are impossible to be avoided as one cannot but live connected to the news chain which shoots life and a sense of "here" and "now".

Briefly this is what determined the existence of this paper and should someone blame me for not giving a proper use of the term “persuasion”, then I would kindly recommend him to look for all the connotations the term is assigned to, in the dictionary:

To persuade = to urge, to reason, to induce, to win over, to convince.

As one might think of persuasion only as a matter of advertising technique, I tried to demonstrate how persuasion works not only for commercials but also for TV shows, Radio-broadcasting and newspapers and what is the result it leads to, socially speaking.

"Where you stand depends on where you sit" is a politically used expression in USA. In the same way, where you stand often determines the word you choose and consequently, the response you get as any instance of coherent language makes, eventually, a discourse based on sending and receiving information, that is - MEDIA-ting a certain perspective. Language is therefore part of society, it is created by it, shaped by it, but on its turn, it influences its springs. It is a cyclic phenomenon when we speak about the process of language-action. Language is uttered by man to later turn against him and work, sometimes, what it is worst out of him..

Functionalism assumes that there are different ways of speaking, associated with different speaking positions, which imply the heterogeneity of language. Studying the language Wittgenstein calls the various types of utterances - language games. He considers that each utterance can be subdued to specific rules the way a game is played upon rules.

To put it in another way, language games are nothing more but the basis for interpersonal relationships. Each of us exists in a structure of relations that is complex and in permanent change. We are always placed at "nodal points of specific communications circuits" as Lyotard puts it. Each of us is assigned to post through which various kinds of messages pass. It is also Lyotard who states that none of us is powerless over the messages that they make us play once at a turn the role of sender, then the addressee... So once the message runs through, it has already been displaced, distorted, voluntarily or not; there is an alteration that affects both the sender and the receiver. This "move" produces a "countermove", that is an instantaneous reaction.. Whether the reaction is the expected one or not, this can be concluded out of the next utterance, this way the network of language-game having been waved step by step.

The transmission of knowledge, be it education or information, is affected by the same process.

"The transmission of knowledge (as Lyotard considers) is no longer designed to train an elite capable of guiding the nation towards its emancipation, but to supply the system with players capable of acceptably fulfilling their roles at the pragmatic posts required by its institutions". Should

we put it in a clearer view, the nations now are not guided by the elite but by "players" that "fulfil their roles... required by its institutions".

The players might be the people that work for governmental or non-governmental institutions. Among them there are the media-people. They are the ones that help the nation get information, opinion, entertainment, ideas and contribute to maintaining coherent sense of "who" and "where" we are. How do they, the people in the media, manage to do this? They do it by means of books, magazines, newspapers, advertisments, films and videos, records, tapes. What is the tool they use for building up the architecture of our knowledge? Nothing more than the "word", the language.

In the case of the media there is that part of language that keeps people connected, keeps them alive, in the one-way language, the S-R directed with no feedback discourse. Recent research have proved that the human body can well face the long exposure to darkness, humidity, stillness atemporality, but what really demolishes and nearly kills it is the solitude and lack of information. The media is the wire that keeps the human alive by injecting facts of life, ideas, helping the mind release opinions and beliefs.

In one of his essays, A. Pleşu considered that "to speak" is to give vitamins or poison to the addressee, as the word is not a phenomenon derived from life and intelligence; more than that; it is the spring of both, it is their way of getting trained and eventually, their breathing. The power of the word is broader than its linguistic value: it is metalinguistic. The word is not just eloquent but also self-evident and strengthening.

In Homer's works, the power is transferred from gods to heroes, sometimes by means of verbal urging, or like in the Bible, by breathing enthusiasm onto them.

Should we run through time tunnel, it wouldn't be too much to say that the equivalent of gods that transfer power towards heroes is the Media nourishing people with information, even though the comparison is a little too pretentious. However the word that travels from one to the other, from the donor to the receiver, is subject to many changes that alter its shape, its sound and most its meanings, because it gets sometimes thinner, sometimes too opaque, it becomes unstable, alienating itself from its root and it has a certain tendency towards a faulty formation.

At the beginning - C.G.Jung states - the word was the messenger of people's unity, but nowadays it has become a source of suspicion and mistrust from each and every human toward all his fellow humans. Why is it so?

Because "there are a series of analytic connections between the notion of speech acts, what the speaker means, what the uttered sentence (or other linguistic element) means, what the speaker intends, what the hearer understands and what the rules governing the linguistic elements are"(Searle, pg. 21). All these do not always function the way they should as a lot of

interventions from the environment are made, such as emotions that accompany the utterance, the speaker's mental pattern, the hearer's background and, consequently, his decoding ability, the appropriate circumstance of the utterance. It is also the age of postmodernism culture when "the grand narrative has lost its credibility" (Lyotard), where the questions upon information is no longer "Is it true" but "What is it for?". Everybody speaks and listens to the other without taking for granted what has just been said. There is a multiplicity of knowledge sources, the progress that allows people gather and compare and not jump directly to conclusions, there is the pulse that differentiates through advanced technology, the actual possibility of being connected at a dazzling stream of energy and the past, with its lower speed. In a big and single conclusion, to communicate in the actual world is a totally different process from what people understood by communication let's say - in the 19th Century; and now we will not focus on the technological progress that changed it, but on the language that goes together with the action of changing information, of passing news from one to another thus enchaining us within civilization and everything that goes with it. One might say - yes, it is obvious that the language changes itself along with society, because language itself is a product of society but I want to emphasize that this paper is not meant to focus on the changes of language but on how its actual state of evolution acts upon society's actual level of evolution and how far its actions contribute to constructing one's self.

The force of scepticism and destruction that capitalism has brought and which Marx never ceased analysing and identifying, encourages somehow the mistrust of established rules and a willingness to experiment the environment with tools of expression, with continually new material, as everything is ephemeral; life moves to the past with an ineluctable force. Now information is an instant element; it sparkles and as soon as it is transmitted and shared, it ceases to be information, becoming a given fact, part of the environment, part of the people already filed in the social history, as the availability of information is now the only criterion of social importance. Nothing is more important than the piece of information, as nothing happens between two pieces of news. The information is expected with eagerness, met/received, and then decoded. Iser considered that the meaning of a literary work of art is arising out of an interaction between text and the reader, therefore the reader is constructed but I should say that this is not valid only for the literary work. The newspaper article, unlike the literary text assumes certain knowledge, values and beliefs in the reader; unlike the literary text the newspaper makes use of a language that makes more assumptions about the reader and it also asks for more from him. This can be proved for the texts that set the basis for mass-communications, for the media. Different people read the same newspaper, listen to the same radio broadcasting and watch the

same TV shows but each of them interpret the same piece according to their background, to the social ties they are connected to, to what they have previously heard, linked to their possibility of checking and comparing with other sources. They check, compare and comment while they perform other activities, until another new even is set on air.

Some of the media products - if I might call this way the news that come to people on different channels of communication- are fixed and permanently signposting for people's behaviour and individuality. D.Barton suggested that "people can structure their identity around a text" -this could be taken as valid in generally speaking terms. But when it comes to media texts it is not the text itself that impregnates the reader's mind, but the overall effect, the main conclusion resulted from reading, analysing and comparing different utterances for one and the same event.

To what extent do the readers get different contents out of the same text is debatable and the idea lies strongly on the way the text is shaped - more or less ambiguously and this brings about both the term of "aberrant decoding" and the idea of "impartiality" or "bias" which bring to footlights the reporter or the news editor, the parent of the pieces of news. And this is because what is important is how the texts are handled, what they do with them and how they are rendered to public because this is what acts upon subjectivity - the interpretation of the text, not the text as such. We can speak of a multi-layered structure regarding the team "manufacturing" the piece of information. Therefore we deal with different - angled selection : there is the chief who selects what is worth - being publicized, there is the editor of the news, the reporter and in case of the TV - the cameraman - all these people bring, to a certain extent, their own minor contribution, through their own lenses, so that from the start, when being broadcasted/ printed the news have already been negotiated for a final shape, then follows the negotiated interpretation from the readers/viewers. The people dealing with the news should be called - news meaning negotiators.

However, if Eco's suggestion is that the media texts are somehow closed, one thing, in my opinion, is certain. There is a part in the media that tend, gradually, to gain more and more "land" and that is the advertising section. Well it is the advertisement which I would say it is an open text. Therefore - Eco's "opera aperta" is certain to fit one aspect in the media : the advertisments. The goal is but one to persuade, yet the way it does is individual from one viewer to another, appealing to the very own psychological structure. And we all know that there is a dialectical relationship between language and the social world. The way we talk and the texts with which we interact reflect the kind of person we are and also help us create our own identity.

In postmodernism the meanings of a particular utterance are contestable; they are not given simply by linguistic structure but constructed and mediated by people with a diversity of social experience, expectations, practices.

It is also the post-modern identity that is complicated, as we face now a pulverisation of identity, a rupture, a split, favourable to strong influences that bring unbalance and uncertainty.

Therefore postmodernism favoured the birth of a new domain for applied linguistics: the critique of social life through language. And as social life is actually represented by the human with a complex psycho-physiological file, let as then see the social life through lenses and actually analyse how the part is driven by the whole or how the margins are invaded by the center, in other words - how certain social strata use language to act upon the ordinary man and the way he, as a recipient, sees life beyond words; in our case the certain social strata is the media with the media people acting upon its audience. What happens to the audience? It moulds itself according to the creator's device. How strong is this directing hand one never knows but one thing is certain: it has an overwhelming power upon masses minds, because what it actually does is persuasion regarding a certain reality. Media persuades the masses to see reality from its their perspective which is, sometimes, a perspective that serves different interests: power, ethnicity, race, gender. We are therefore going to see how persuasion acts upon people, how it is made and which are the results of its manifestation.

When we write about something, the words we choose, the structure of the sentence, the punctuation marks, the signposts, the fact that we choose a certain synonym from the row in the dictionary, convey a specific analysis to the subject and of course a certain attitude. This attitude reflects our background, our culture, education, family.

Connected to this, Roger Fowler states that "it's almost a truism that the way a news item is presented , conveys a point of view, an ideology" (pg. 34).

The readers that made a habit out of reading newspapers do not notice anything anymore and absorb the ideas almost mechanically, and the difference in tones from one paper to another, without questioning their validity. It is like a pavlovian response. All goes automatically. The one who notices all this in a detached way yet with a scrutinising eye is the critic who finally discovers that the same event taken from different sources, also differs in being rendered publicly, but it does so with very subtle means. As a matter of fact, the structure of the event is given by the organisation of language, stressing intentionally, those parts that the author of the message considers important to persuade people about. Persuasion is, indeed, a hard word to be used in a democratic society but many researchers agreed upon the fact that language influences the categories of thought (Whorf).

As a matter of fact there is an argument on the theme of persuasion (influence) between B.L.Whorf and R.Fowler: R. Fowler doesn't agree with Whorf's opinion about language influencing people as he claims people can see different points of view, different meanings, comparing and only then conclude. The truth yet, is that one really needs to take a distance from the text in order to be aware, and make the difference between what the news really is and what it is that was turned into news - I might say that the column (as this is referred to by most media people) is a sort of artefact; if it bears the columnist's prints through the process of defamiliarization, defined by Tomashevsky like : "the old and habitual must be spoken of as if it were new and unusual" and thematization: the text must be organized in a manner so as to draw strike the eye with its most important themes from the content. One could inquire about Tomashevsky's definition with "habitual spoken as new". What really happens in life, all sort of events we witness are nothing else but reiteration on the same pattern, of the same aspects in the evolution of the mankind. What is different is the time and the place and the character. It is all about history evolution or - better said - the wheel of destiny.

DIMENSIUNEA ESTETICĂ A FIINȚEI UMANE – O PROVOCARE PENTRU CEL AFLAT LA CATEDRĂ

Asist.univ. Diana PUŞCAŞU

The objective of the present paper is to bring up theoretical notions which, by making clear the distinction between the aesthetic education and the aesthetics of education, offers teachers a subject to ponder upon. It aims at making them aware of the existence of an aesthetic dimension of the human being. Accepting and taking account of this dimension would only lead to an improvement of the teaching techniques and to a transformation of the learning process into an aesthetic, deeply changing experience. Pedagogy is not only a science, it is first and foremost an art and the greatest skill of the teacher is not only that of choosing the most appropriate materials according to the objectives, but also that of choosing the most appropriate way of "packaging" these materials. When properly exploited, the aesthetic dimension of the human being, that is, of the student in this case, can make all the difference.

Ideea lucrării a plecat de la o curiozitate personală legată de subiect, dar şi de la anii petrecuți în fața şi în spatele catedrei. Problema aşa cum a fost gândită inițial avea în vedere următoarea chestiune: ce-l face pe elev sau student să reacționeze pozitiv la o anumită oră de clasă, la un anumit stil de predare, la un anumit profesor, în ultimă instanță, la o anumită disciplină în detrimentul alteia. Spre surprinderea mea, toți cei cărora le-am adresat întrebarea, fie ei colegi sau studenți, mi-au răspuns că reacția pozitivă a fost determinată pe de-o parte de interesul pentru subiectul respectiv, dar pe de altă parte, de faptul că le plăcea ceea ce se petrecea în clasă. Prin urmare, am mers mai departe şi m-am întrebat ce anume îi face pe cursanți să le placă o oră şi să deteste o alta. Cu alte cuvinte, ce anume face dintr-o oră de clasă o experiență estetică? Şi mai mult decât atât, chiar este posibilă o astfel de experiență?

Navigând pe Internet şi lansând întrebarea pe motorul de căutare am constatat cu uimire că pe site-ul prestigioasei Stanford University, în cadrul programului de studii aprofundate al Facultății de ştiințe socio-umane, se lansase o întrebare similară invitând la dezbateri din partea şi în rândul specialiştilor, dar şi al tuturor celor interesați. Problema supusă discuțiilor era foarte asemănătoare cu cea la care mă gândisem eu în mod inițial:

Există vreo tensiune între predarea la nivel universitar şi experienţa estetică? Dacă da, care este motivul existenţei acestei tensiuni şi merită sau trebuie ea depăşită? Dacă plecăm de la premisa că instituţia universitară ar trebui să depăşească această tensiune între procesul de predare şi experienţa estetică, care ar fi strategiile cele mai potrivite pentru a obţine acest deziderat?

Voi prezenta în continuare unele dintre părerile celor care au răspuns acestei provocări, considerându-le tot atâtea mărturii relevante pentru aria de interes a lucrării de faţă.

"Dacă ar exista un conflict între predarea la nivel universitar şi experienţa estetică atunci, întreg procesul de predare-învăţare ar deveni o imposibilitate logică şi, mai mult decât atât, ar submina întregul sistem universitar. Conştientizarea devenirii, sau calitatea experienţei estetice trăite conştient, înseamnă de fapt a învăţa în sens filozofic. A învăţa şi a trăi înseamnă a fi conştient de asta". (*Cu vorbele lui Noica, asta ar însemna conştiinţa devenirii ce s-ar transforma în devenirea conştientă*.) Dacă procesul de învăţământ nu ar fi de fapt o experienţă estetică, atunci predarea însăşi ar deveni imposibilă din punct de vedere filozofic. Predarea s-ar reduce atunci la acumularea şi diseminarea de informaţii fără referire, fără legătură şi fără implicaţii asupra vieţii reale. Atunci, filozofia s-ar subordona ethosului cuantificărilor ştiinţifice şi observaţiei reci de laborator. Toate acestea sunt puţin probabile şi, desigur, total inutile. Sigur, lucrurile diferă de la un nivel educaţional la altul dar, indiferent de instituţie, cred că o clasă sau un amfiteatru bine utilat şi potrivit tipului de activitate, aranjat şi zugrăvit în mod corespunzător, o grupă de studenţi vioi şi plini de interes pentru cele predate, un profesor cu prestanţă, toate acestea ar putea conduce spre o experienţă estetică, cu condiţia ca - aspectul final, cel mai semnificativ, deşi nu unicul – profesorul să simtă şi să vorbească cu intensitate, profesionalism şi pasiune despre subiectul pe care-l are de predat. Participarea studenţilor ar spori, desigur, calitatea predării, şi implicit, experienţa estetică în ansamblul ei.

Prin urmare, nu văd nici un fel de incompatibilitate între predarea la nivel academic şi experienţa estetică. Mai mult decât atât, dacă nu există nici un fel de incompatibilitate între o şedinţă a consiliului director al unei firme şi o experienţă estetică, nu ar trebui să existe nici una la nivelul predării academice şi viceversa. O întâlnire între doi directori în pauza de masă nu e acelaşi lucru cu o prelegere într-un amfiteatru. Dacă ar exista o incompatibilitate de fapt între experienţa estetică şi procesul de învăţământ la nivel academic, atunci s-ar putea spune că profesorul este cel care fie împiedică, fie goleşte experienţa estetică de conţinut prin ceea ce spune (pornind de la premisa că mediul în care are loc predarea este potrivit din punct de vedere estetic); că deşi experienţa estetică ar fi fost posibilă pentru student, profesorul nu a fost capabil să gândească estetic modul de desfăşurare a lecţiei; sau că, în ultimă instanţă, profesorul a putut face din oră

o experiență estetică, dar studenții nu au fost capabili să o perceapă. Mi se pare că nici una dintre aceste explicații nu poate fi valabilă.” Mark Spencer, lector universitar, Oxford University.

"Conceptul de estetică poate căpăta multe înțelesuri în timp şi în spațiu. Sigur că oricine poate avea experiențe estetice atât în interiorul, cât şi în afara spațiului academic. În ceea ce priveşte evenimentele de natură estetică, acestea sunt experiențe individuale, prin urmare subiective, şi s-ar putea să nu-şi aibă locul într-un cadru în care valoarea experienței poate depinde de date bine determinate, precise şi previzibile (necesitatea existenței unei teorii). Estetica nu este neapărat legată de moralitate sau etică. Evenimentele estetice par că au o anumită imagine în timp şi în spațiu. Frumusețea se izolează şi te izolează de banalul cotidianului. Frumusețea este trecătoare ca eveniment dar eternă ca experiență. Cu alte cuvinte, experiența frumosului nu păleşte pe parcursul vieții unui om chiar dacă obiectul care o provoacă dispare. Un act estetic nu trebuie să fie neapărat moral. Citiți De Sade. Sculptorul Robert Smithson şi-a bazat estetica pe entropie. Piramidele au fără doar şi poate o dimensiune estetică deşi munca sclavilor care le-au construit nu ar fi acceptabilă nicăieri în lumea civilizată de astăzi". (Dr. Barbara Parma Peterson, profesor asociat, Yale University).

„Consider că există o tensiune între învățământul universitar şi experiența estetică. Cred că ea se datorează în principal faptului că există atâtea restricții în mediile instituționale (ca să nu spun universitare). Restricțiile există în principal pentru că în aceste medii este aproape imposibil să spui ceva fără a avea o autoritate conferită şi sprijinită de curs, bibliografie, programă, plan de învățământ, şi în cele din urmă de Senatul Universității, Decan, Rector etc. Pe de altă parte, tensiunea există deoarece uneori estetica pune semnul egalității între ceea ce este frumos şi ceea ce este moral (mă refer acum la Hesiod şi naşterea Afroditei, sau la zâna sau regina cea rea din poveşti care este cu atât mai periculoasă, cu cât este frumoasă şi nu urâtă.) De asemenea, tensiunea există pentru că este mai simplu să fii plictisitor decât să-ți regândeşti ideile. Soluția mea ar fi ca profesorii să-şi lase de-o parte notițele şi să încerce să-şi transforme stilul de predare astfel încât să lecțiile să devină cu adevărat experiențe estetice”. (Dr. Carmen Hermosillo, profesor, New Mexico University).

„În opinia mea, experiența academică este întotdeauna departe de experiența estetică deoarece artele şi mediul instituționalizat nu se împacă bine deloc. Mediul academic este ca un fel de furnicar în care toată lumea este preocupată de cât de mult ştie, de cantitatea de cunoştințe noi pe care le poate acumula într-o perioadă cât mai scurtă. Sensibilitatea estetică, aşa cum o văd eu, se preocupă mai ales de profunzimea şi nu de multitudinea cunoştințelor. Experiența estetică nu are de-a face cu înțelegerea fenomenului şi asta pentru că se întemeiază pe mister. Profesorii încearcă să folosească limba pentru a explica totul cât se poate de clar, dar s-a dovedit deja că sunt lucruri ce nu se pot exprima în cuvinte. M-am săturat de intelectualii narcisişti ce încearcă (şi reuşesc) să epateze referindu-se la cât ştiu, câte cărți au citit,

câte conferinţe au susţinut, câte universităţi din lume i-au dorit ca profesori. M-am săturat să mă gândesc la cantitate în detrimentul calităţii." (Nathalie Cabiron, studentă, Universidad de Buenos Aires - Facultad de Filosofia y Letras, Carrera de Letras).

Părerea mea se află undeva la intersecţia tuturor acestor păreri. Prin urmare, răspunsul la întrebarea lansată ar fi „da şi nu". Poate exista o anumită tensiune atunci când procesul de învăţământ la nivel academic devine prea etanş şi rigid. Dar oare nu este adevăratul scop al oricărui act de predare împărtăşirea cu ceilalţi a frumuseţii profunde pe care o găsim în jurul nostru? Societatea constrânge indivizii în asumarea unor anumite roluri. Ierarhia universitară, de exemplu, consideră un doctor într-o anumită disciplină ca o întruchipare a celui mai înalt grad de cunoaştere în domeniu şi, în mod automat, acordă persoanei respective toată consideraţia pe care o merită. Însă dacă persoana nu ia în considerare pericolul de a deveni arogant şi îngust în gândire, şi nu continuă să fie elev în aceeaşi măsură în care este profesor, rezultatul inevitabil este "rigidizarea" persoanei şi a întregului proces. Problema apare când maestrul încetează să mai fie învăţăcel, şi în loc să-şi îndrume studenţii pe o potecă pe care şi-o aleg ei înşişi maestrul, fost odată profesor, începe să aleagă în locul lor, îngrădindu-i mai degrabă decât deschizându-le orizonturile. Soluţia e simplă o dată ce profesorul îşi dă seama de pericol şi încearcă prin ceea ce predă să construiască în mintea studenţilor nu numai un solid bagaj de cunoştinţe, ci şi conştiinţa valorilor, inclusiv a propriei valori.

Aceasta este, în opinia mea, adevărata experienţă estetică. Instruirea pe baze ştiinţifice şi formarea estetică prin arte sunt activităţi complementare care formează un întreg. Sigur că învăţământul are anumite domenii specifice şi permite o anumită specializare a anumitor cadre didactice pentru realizarea educaţiei estetice (profesorii de muzică, desen, arte plastice, literatură, istoria artei etc.). Cum însă toţi educatorii vin în contact cu subiecţii instruirii în numeroase circumstanţe de la cele mai fragede vârste la maturitate, cum toate activităţile presupun şi momente „estetice" sau cel puţin implică şi o dimensiune estetică, cum cadrele didactice fac o educaţie estetică cel puţin implicit, indirect (prin felul în care vorbesc, conduc discuţiile, cum se îmbracă şi se poartă, cum amenajează ambientul clasei), este necesar ca aceştia să fie educaţi estetic şi să stăpânească metodica realizării acestei laturi a formării.

Lucrarea de faţă îşi propune prin urmare obiectivul de a aduce precizări de natură teoretică care, conştientizând distincţia între educaţia estetică, pe de-o parte şi estetica educaţiei, pe de altă parte, să le ofere colegilor mei, profesorii, indiferent de disciplina pe care o predau, un subiect de reflecţie. Acceptarea dimensiunii estetice a fiinţei umane ar avea ca rezultat optimizarea procesului de predare-învăţare şi transformarea experienţei de învăţare într-o experienţă estetică, transformatoare a întregii personalităţi.

Considerații teoretice preliminare

În cele ce urmează îmi voi permite o trecere în revistă a aspectelor cele mai semnificative referitoare la importanța dimensiunii estetice a omului. Aceasta este deseori ignorată sau supusă unor influențe negative fără a se lua în considerație efectele dezastruoase ale unor asemenea atitudini, nu numai asupra individului ca atare, ci şi asupra întregii societăți ca ansamblu, ştiut fiind faptul că procesele biotice care întreţin oamenii sunt particularizate de procesările sociale şi de mediul social[1].

Organizarea biotică a oamenilor nu este una care se constituie, funcționează şi se reproduce neconexată la existența socială a oamenilor, la fel cum existența socială a oamenilor nu poate fi una care se constituie, funcționează şi se reproduce neconexată la existența biotică. Nivelurile de organizare biotică a omului constituie şi întreţin organismul ca o organizare capabilă să-şi satisfacă necesitățile prin deschidere selectivă către mediul care o înglobează. Este prin urmare necesar să se dezvăluie procesele implicate în funcționarea organismului în funcție de necesitățile care se cer a fi satisfăcute pentru ca procesele care îl întreţin să se mențină în limitele normalității. Acestea sunt de patru tipuri:

- procesări ce decurg din caracteristicile sexualității oamenilor, feminitatea şi masculinitatea diferențiind toate caracteristicile umane;
- procesări ce decurg din specificitatea presiunilor interne pentru a satisface necesități armonice, de ordin estetic;
- procesări ce decurg din specificitatea posibilităților afective ale oamenilor;
- procesări ce decurg din capacitatea oamenilor de a efectua operații utile pentru satisfacerea numeroaselor lor necesități[2].

În momentul în care o dimensiune este neglijată sau maturizată insuficient, toate celelalte dimensiuni sunt afectate. Scopul final este ca omul să fie în măsură să-şi dirijeze evoluția în modalități care se dovedesc, prin consecințe, favorabile şi propriei existențe şi interacțiunilor constructive cu semenii.

Modalitatea estetică de reglare a organismului

Oamenii, ca de altfel şi celelalte mamifere, caută „frumosul" şi evită „urâtul", au trăiri pozitive când sunt în medii armonice (de toate tipurile, care se adresează tuturor simțurilor) şi trăiri negative (de respingere sau protecție) în cazul când receptează în mediu dizarmonii, de la „dureri" tactile, mirosuri „respingătoare", „dizarmonii sonore", la dizarmonii cromatice sau spațiale.

Modalitățile estetice de manifestare sunt expresia unor necesități organice de receptare a unor informații utile ființei umane, începând cu nivelul primar. De aici, reacțiile pozitive la anumite culori, armonii sonore, forme spațiale, ritmuri sau secvențieri şi reacțiile de respingere a informațiilor diferite de acestea. Căutarea anumitor armonii reprezintă o încercare de satisfacere a unor necesități interne.

---

[1] L. Culda, *Potențele ființei umane*, Editura Licorna, Bucureşti, p. 158.

[2] L. Culda, *op. cit*., p. 82.

Cerințele estetice sunt importante pentru om, pentru starea interiorității sale, ca şi pentru reglarea raporturilor dintre oameni şi pentru organizarea mediului omului. Dacă insuficienta maturizare estetică constă în incapacitatea de a distinge între armonii şi dizarmonii sau în sensibilitatea redusă la armonii şi dizarmonii, manifestările estetice nu pot să fie contribuții suficiente la satisfacerea necesităților. Este clar că, în astfel de cazuri, oamenii devin vulnerabili. Prin intermediul educației estetice se pregăteşte întâlnirea cu valoarea, în cunoştință de cauză a subiectului, astfel încât acesta să dispună de un evantai de alegeri, opțiuni, asimilări. Dictonul „de gustibus non disputandum" poate fi acceptat uneori, dar nu totdeauna. Aserțiunea este valabilă în măsura în care avem în vedere individul cu o anumită educație estetică, ce a ajuns la o anumită „maturitate" axiologică şi care îmbrățişează diferite expresii artistice ale anumitor curente, şcoli, artişti. Dar gusturile pot şi trebuie să fie discutate la acele persoane care nu au ajuns încă la o anumită scară valorică. A pune în acest caz în discuție criteriile valorice sau paradigma de receptare reprezintă un act de formare estetică şi o metodă de formare a personalității. Dacă s-a vorbit şi se mai vorbeşte încă, din păcate, de fenomenul periculos al analfabetismului şcolar, trebuie luat în seamă şi un alt analfabetism, mai subtil şi ascuns, dar poate că mult mai periculos, şi anume analfabetismul „estetic" adică incapacitatea de a vibra în fața frumosului sau de a rămâne insensibil şi imun la arta adevărată. Imunitatea afectivității față de zone întinse ale existenței are consecințe păgubitoare atât pentru indivizi (indiferent de gradul lor de educație), cât şi pentru societatea din care fac parte.

Reacția estetică – posibile explicații

Estetica s-a născut din meditațiile mistice, în perioadele foarte vechi, legate de obiecte de cult, de mit. În timp, s-a cultivat şi conservat o atitudine privilegiată față de obiectele de artă, încărcată de adorație şi de o percepție oarecum resimțită protectiv şi încărcată de catharsis. Această implicație psihică deosebită, deşi a evoluat în timp, a conservat o distanțare a creatorului şi a consumatorului de realitatea concretă, cu determinismul ei ambiguu şi adesea agresiv, transpunând ființa umană în zone de spiritualitate înaltă.

Estetica poate fi considerată drept teoria comportamentului estetic, adică teoria privind starea generală care învăluie şi pătrunde întreaga ființă umană, având ca punct de plecare şi ca punct de convergență impresia estetică. Estetica trebuie apreciată ca psihologie a plăcerii estetice şi a creației artistice. Aceeaşi părere o împărtăşesc şi diverşi teoreticieni ai artei conform cărora, obiectul estetic îşi dobândeşte caracterul estetic specific doar prin receptare, prin sensibilitatea şi fantezia subiectului receptor.

Din punct de vedere ştiințific vorbind, nu se poate construi o teorie estetică fără o bază sociologică şi istorică. Se conturează tot mai clar ideea că doar atunci va putea deveni arta obiect de studiu ştiințific, când va fi

considerată ca funcție vitală a societății, în legătură indisolubilă cu celelalte domenii ale vieții sociale, în condiționarea ei istorică concretă. Naturii omului i se datorează faptul că el poate avea gusturi şi noțiuni estetice. Condițiile ambiante determină trecerea acestei posibilități în realitate; prin ele se explică de ce omul social, la un moment, dat are anumite gusturi şi noțiuni estetice şi nu altele. Aşadar, în epoci diferite de evoluție socială, lumea din jur produce asupra omului impresii diferite, deoarece acesta o priveşte şi o consideră din puncte de vedere diferite. De aici rolul educației deosebit de important în călăuzirea procesului de formare a gusturilor.

Prin chiar natura sa, trăirea estetică rămâne neînțeleasă şi ascunsă în esența sa şi în fluxul ei în planul subiectului. Niciodată nu ştim şi nu înțelegem de ce ne-a plăcut o anumită operă. Tot ce inventăm pentru a-i explica impactul şi influența asupra noastră este rodul unei activități mentale ulterioare, o evidentă raționalizare a unor procese inconştiente. Esența trăirii rămâne pentru noi învăluită în mister.

Teoreticienii au început încă demult să deosebească reacția estetică, chiar şi în forma ei cea mai simplă, de reacția obişnuită de pe urma perceperii unui gust plăcut, a unui miros sau a unei culori plăcute. Problema receptării este una dintre cele mai importante probleme ale psihologiei artei. În artă, actul percepției reprezintă numai începutul reacției, dar, bineînțeles, nu şi punctul final al acesteia, de aceea, trăirea estetică are de-a face întotdeauna cu emoția şi cu imaginația. Prin urmare, desfătarea estetică nu este o pură recepție, ci reclamă activitatea superioară a psihicului.

Specialiştii exprimă astfel concepția asupra emoției estetice: orice influență hotărâtoare a lumii din afară îşi are o anumită acțiune senzorial-morală, o impresie emoțională, o schimbare a dispoziției, considerată de anumiți psihologi drept pur şi simplu tonusul moral al senzației. Astfel, de exemplu, culoarea albastră ne linişteşte în timp ce culoarea portocalie ne incită. Se poate considera, prin urmare, că întreaga reacție estetică poate fi reprezentată, potrivit acestei concepții, în felul următor: obiectul estetic se compune din diferite părți, cuprinzând impresiile materialului, ale lucrului, ale formei, sau fenomenului, cu totul deosebite în sine, dar care au în comun faptul că fiecărui element îi corespunde un anumit tonus emoțional. Aceste elemente emoționale se contopesc într-un tot, alcătuind în urma unui proces consecvent de contopire – sau mai exact de sudare – ceea ce se numeşte obiect estetic. Reacția estetică aminteşte astfel de interpretarea unei piese la pian: fiecare element component al obiectului estetic pare să lovească clapa senzorială corespunzătoare a psihicului nostru, provocând drept răspuns tonusul emoțional sau sunetul, iar reacția estetică în ansamblul ei este dată de aceste impresii emoționale care se nasc.

Dincolo de frumusețea metaforei şi de explicația într-o oarecare măsură validă a fenomenului, această teorie s-a dovedit incapabilă să rezolve

problema reacţiei estetice, fie şi pentru faptul că misterul emoţional al oricărei impresii pare foarte palid în comparaţie cu efectele foarte puternice care intră în alcătuirea reacţiei estetice. Aici se pot deosebi cu certitudine trăiri estetice ce nu pot fi reduse la aceste simple schimbări de dispoziţie. Teoria se afla în acel moment în pericolul de a face generalizări pripite şi simplificări deformatoare. Atunci a apărut o nouă explicaţie a fenomenului, cunoscută în literatura psihologică sub denumirea de teoria empatiei. Conform acestei teorii, arta (implicit obiectul estetic) nu trezeşte în noi emoţii aşa cum clapele pianului dau naştere sunetelor; fiecare element al artei nu ne imprimă tonusul său emoţional, ci lucrurile se petrec exact invers. Noi suntem cei care, din sinea noastră introducem în obiectul estetic, îi imprimăm emoţii care se ridică din adâncul fiinţei noastre şi care nu se află, bineînţeles, la suprafaţa receptorilor noştri, ci sunt conexate cu activitatea cea mai complexă a psihicului nostru.

Unde se află adevărul? Care este varianta corectă şi validă capabilă să ofere explicaţii pertinente? Probabil undeva la mijloc, ca întotdeauna. Am putea spune că baza reacţiei estetice o constituie afectele provocate de obiectul estetic, pe care noi le retrăim cu forţă şi autenticitate, dar care îşi găsesc descărcarea în activitatea fanteziei impusă nouă de fiecare dată în planul receptării. Prin urmare, niciodată un obiect estetic nu va fi privit în mod similar de două persoane diferite şi nici măcar de aceeaşi persoană în două momente diferite ale existenţei sale. Se vede deci că e foarte greu ca „ceva" să placă în mod constant şi pentru un timp îndelungat mai multor subiecţi.

Manifestările estetice şi funcţiile lor

Necesităţile estetice pot fi satisfăcute prin căutarea în exteriorul corpului a unor armonii care să satisfacă anumite necesităţi interne sau prin producerea acestor armonii, prin acţiuni care pot genera şi întreţine acele armonii care pot satisface necesităţi interne de armonie, prin trăirea unor emoţii de natură estetică. Astfel, „estetice" sunt şi necesităţile de armonie interioară şi căile de manifestare pentru a le satisface deoarece termenul este deja consacrat pentru a denumi activităţi umane de genul celor menţionate. Necesităţile interioare de armonie sunt particularizate de caracteristicile bioprocesorilor, care diferă de la om la om, dar şi de starea funcţională a acestora. Fiecare om poate să resimtă utilitatea mai multor genuri de armonii, în funcţie de bioprocesorii implicaţi şi, în fiecare caz, armoniile se pot obţine în numeroase variante.

Manifestările estetice normale au funcţii deja identificate în întreţinerea stărilor omului, de la stări pozitive generale până la stări pozitive ale unor componente ale organismului. Educaţia estetică presupune o pregătire a individului pentru a rezona cu teritoriile aflate sub semnul inefabilului şi individualităţii estetice, o sensibilitate faţă de o regiune a existenţei ce însufleţeşte, stimulează şi întemeiază prin excelenţă

comportamentul autentic uman. Creația artistică îmbie la o contemplație activă, exploratoare, la o încordare plăcută, zămislitoare de certitudini şi mai ales de interogații ale omului cu privire la rostul lui pe lume şi potențele pe care le reprezintă.

Situația oamenilor fiind, de fapt, situația oamenilor în organizări sociale, nu poate fi analizată corect dacă se rezumă la analiza oamenilor, dacă nu include interacțiunile dintre ei, rezultatele lor, consecințele acestora pentru oameni ca şi pentru organizările înglobante. Evoluția omenirii nu poate fi altceva decât o căutare a stării de armonie.

Sentimentele estetice au darul de a-i uni pe oameni pe fondul unor valori înalte, sugerate de artiştii ce au făurit operele respective. „Această asimilare a operei cu artistul care a creat-o o regăseşte la rândul său şi omul care-o admiră: a percepe frumusețea presupune comunicarea cu obiectul sub mărcile exigențelor afective pe care le recunoaştem în el, ca şi când ar veni de dincoace de acestea, prin simpatie cu noi; înseamnă să comunici în acelaşi fel cu creatorul al cărui suflet a fost reînviat; înseamnă să comunici cu toți cei care sunt pătrunşi de aceeaşi admirație pentru că aceleaşi exigențe afective sunt în ei”[3].

Sensibilitatea estetică este implicată selectiv în situațiile empirice, în interpretările pe care oamenii le realizează. Atitudinile estetice sunt implicate în judecățile oamenilor, îndeosebi în situații cu relevanță mai mare pentru relațiile dintre oameni ca şi pentru alegerea şi amenajarea mediului oamenilor. Astfel, ele transpar în:

- relațiile profesori – elevi;
- criteriile estetice de judecată a omului;
- criteriile estetice utilizate în amenajarea şcolilor şi claselor alături de cele utilitare.

Caracterul deschis al proceselor socializante (starea departe de echilibru a existenței sociale) face ca oamenii să se confrunte mereu cu alte situații empirice, interpretorii lor să se modifice sub noile presiuni, iar modificările de intrepretori să genereze noi posibilități de intrepretare, noi posibilități de realizare a interacțiunilor, noi consecințe socializante. De aici posibilitatea de a interveni pentru normalizarea devianțelor de toate felurile, inclusiv a celor de natură estetică. Valențele emoționale estetice pot fi potențate nu numai prin intermediul disciplinelor de profil, ci prin toate activitățile instructiv-educative, fapt ce reclamă pregătirea tuturor educatorilor în direcția formării propriei sensibilități, dar şi pentru formarea sensibilității elevilor, în vederea receptării semnificațiilor estetice.

[3] Hubert, 1965 apud M. Călin, *Teoria educație. Fundamentarea epistemică şi metodologică a acțiunii educative*, Editura All, Bucureşti, 1996, p.98.

Educaţia estetică şi artistică - frumosul, parte integrantă a educaţiei

Educaţia estetică şi artistică cuprinde în sfera ei actul contemplării estetice şi al creaţiei operei de artă, receptarea artistică şi trăirea modalităţilor concrete ale frumosului, cunoaşterea valorilor estetice şi artistice, practicarea lor şi legăturile frumosului cu alte valori. Se poate spune că frumosul este un fenomen estetic fluid, multidirecţional şi mereu activ ca năzuinţă a spiritului uman spre armonie, perfecţiune sufletească. Pe de altă parte, după cum s-a arătat şi anterior, frumosul este şi „una din modalităţile existenţiale ale omului”[4], şi îl recunoaştem sub diverse forme. Distingem însă cu deosebită pregnanţă:

- forma naturală a frumosului (frumuseţea naturii şi a omului, frumuseţea relaţiilor umane);
- forma artistică a frumosului (creaţia operelor de artă).

Prin urmare, „rostul frumosului este să ne facă să trăim, să vibrăm şi prin aceasta să ne identificăm cu el, în timp ce urâtul înseamnă ceva respingător, dizgraţios, penibil, trivial, hidos, malefic, groaznic”[5]. Ca atare, în structura frumosului distingem atât aspecte obiective ce ţin de natura obiectului contemplat, cât şi aspecte subiective referitoare la impresia senzorială şi trăirea afectivă a subiectului, de mulţumire şi plăcere, de măreţ, eroic, şi monumental.

În Hippias Maior, Platon distinge ce anume este domeniul frumosului: ceea ce este potrivit în natură şi viaţa omului. Adică: potrivire de culori, de sunete, de forme, de cuvinte, de idei; frumosul este ceea ce e „potrivit naturii, alcătuirii şi stării în care se află”[6]; e orice „lucru capabil să producă ceva şi prin însăşi această putinţă este util”[7]; adică „este folositor, servind unor scopuri anume şi în împrejurări anumite”. De asemenea, în Phaidron este formulată ideea frumosului în sine, cauza frumosului unui lucru nefiind – subliniază Platon – „fie culoarea lui înflorită, fie forma sa, indiferent ce de felul acesta”[8]. Rezultă că frumosul are mai multe proprietăţi sub care îl contemplăm: cele de proporţie, de armonie, de perfecţiune. Să adăugăm aici că toate aceste proprietăţi trebuie avute în vedere în procesul educativ.

Pe de altă parte, frumosul îl recunoaştem sub mai multe tipuri, regăsite şi acestea în stilurile şi strategiile de gestionare a clasei şi a orei de către profesor în relaţia sa cu elevii/studenţii/cursanţii:

- frumosul simpatic şi graţios: stăpânit de armonie şi lipsit de vehemenţă;
- frumosul de tip echilibrat cu accentuată armonie, dinamism şi vitalitate;
- frumosul de tip expansiv, caracterizat prin impetuozitate.

---

[4] Rusu, L., *Logica frumosului*, apud U. Şchiopu, *Psihologia artelor*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1999.
[5] Rusu L., *op. cit.*
[6] Platon, *Opere*, Editura Humanitas, 1992, p.125.
[7] *Ibidem.*
[8] Platon, *op. cit*., p. 155.

Din punct de vedere filozofic, frumosul nu se afirmă ca o entitate de sine stătătoare, ci în legătură cu alte valori. Astfel, frumosul este o sinteză necesară între bine şi adevăr. Spre deosebire de aceste valori, însă, frumosul nu se axează în mod particular nici asupra conţinutului (cum se întâmplă cu binele) şi nici asupra formei (cum face adevărul), ci le armonizează astfel încât frumosul ne învaţă să contemplăm cu persistenţă ceva ce ne face plăcere şi ne îndeamnă la concentrare şi aprofundare, nelăsând nimic de dorit nici din punctul de vedere al formei, nici din punctul de vedere al conţinutului. Aici apare ideea esenţială a lucrării de faţă. Procesul instructiv educativ, în ansamblul lui trebuie să se înscrie în această categorie, a frumosului, astfel încât să incite la contemplare, cunoaştere, aprofundare, sporind astfel şansele însuşirii temeinice a conţinuturilor de învăţare.

Dezvoltarea şi educarea comportamentului estetic şi artistic al copilului şi adolescentului vizează atât un nivel senzorial, cât şi unul afectiv şi cognitiv:

- nivelul senzorial reprezintă capacitatea de reacţie la valorile estetice şi artistice;
- nivelul cognitiv vizează actul de cunoaştere a semnificaţiei estetice şi artistice a operei de artă.

Prin trimitere la aceste niveluri ale comportamentului estetic şi artistic, procesul de educare a acestui comportament presupune:

- dezvoltarea capacităţii de receptare estetică şi artistică;
- cunoaşterea limbajului estetic şi artistic pe care elevii să-l utilizeze în actul comunicării şi în procesul receptării conţinutului specific al operei de artă şi implicit al actului didactic;
- încurajarea şi orientarea dezvoltării aptitudinilor creative artistice;
- practicarea frumosului în viaţă, în mediul pedagogic şcolar şi în relaţiile interumane.

Receptarea estetică este un proces psihic şi pentru a-l atinge trebuie asigurate cel puţin două condiţii:

- orientarea specifică a receptării ce poate fi hedonistă (ca receptor ne aşteptăm la o satisfacţie, la o plăcere estetică) şi axiologică (în procesul de receptare ne identificăm cu mesajul, ajungem să-l internalizăm);
- plăcerea estetică şi co-participarea creatoare a receptorului operei de artă (şi în ceea ce interesează acum, a receptorului conţinutului de învăţat) la dezlegarea construcţiei sale interne; această condiţie este redată prin formula M*O/C, unde: M – satisfacţia estetică care este răsplata pentru efortul pe care receptorul l-a depus spre a surprinde ordinea interioară; O – a formei estetice datorită fanteziei creatoare a artistului/profesorului; acest efort este direct proporţional cu complexitatea; C – a elementelor ce compun forma estetică pe care o receptăm)[9].

[9] Constantin Cucoş, *Pedagogia*, Editura Polirom, Iaşi, 1997, p. 178.

Pentru educația estetică, frumosul poate fi atât scop, cât şi mijloc. Frumosul ca scop stă la baza educației pentru artă, adică permite realizarea premiselor pentru înțelegerea, receptarea şi integrarea frumosului artistic. Frumosul ca mijloc întemeiază educația prin artă care vizează realizarea unei instruiri morale sau intelectuale prin intermediul frumosului artistic. Interacțiunea şi simultaneitatea dintre cele două sunt evidente.

În literatura de specialitate se au în vedere două grupuri de obiective de urmărit în educația estetică:

- obiective privind capacitatea de a percepe, internaliza şi folosi adecvat valorile estetice;
- obiective privind dezvoltarea capacității de a crea valori estetice.

În prima categorie sunt incluse obiectivele referitoare la valorificarea din perspectivă teoretică şi practică a valorilor estetice. Astfel, un prim moment îl reprezintă dezvoltarea senzorialității estetice adecvate limbajului artistic ce urmează a fi asimilat. Urmează apoi stimularea emoțiilor estetice, a acelor răspunsuri afective care-şi au rădăcinile în structurile de profunzime ale personalității umane şi care favorizează receptarea. Apar apoi sentimentele estetice cu tensiunile şi opozițiile inerente. Formarea gustului estetic reprezintă o sarcină prioritară, referindu-se la capacitatea de a reacționa spontan, printr-un sentiment de satisfacție sau insatisfacție față de obiectul estetic. Nu trebuie uitată nici judecata estetică, adică plasarea ierarhizată a obiectelor estetice într-un câmp axiologic, pe baza unor criterii. Astfel vor apărea convingerile estetice ce caracterizează o personalitate iubitoare de frumos autentic. Toate aceste componente premerg, dar sunt şi rezultate ale idealului estetic, acel „complex ideatic general spre care se tinde şi care ființează la un moment dat la nivelul individului, orientându-i şi influențându-i întreaga experiență estetică şi în ultimă instanță întreaga sa existență socială”[10].

Cea de-a doua grupă de obiective vizează dezvoltarea creativității estetice, care poate îmbrăca atât un caracter general, cât şi unul particular. Pare ciudat să susținem că toți sau măcar majoritatea oamenilor sunt într-o anumită măsură creativi în plan estetic dar, până la un anumit punct, aşa stau lucrurile. Fiecare individ îşi construieşte un ambient axiologic format, dacă nu din obiecte create de el însuşi, cel puțin din asamblări, combinări de obiecte cumpărate, într-o concepție inedită. Fiecare om ajunge la un comportament estetic individual şi propriu. Un anumit mod de folosire a unui obiect, un anumit stil de viață particular şi inconfundabil, preferința pentru anumite peisaje, culori, imagini, melodii, trădează creativitatea noastră a tuturor, această „inventare” a frumosului pe cont propriu.

[10] Şchiopu, *op. cit*., p. 57.

Concluzie

Lucrarea de față a demonstrat, sper că destul de clar, că viața cotidiană stă în bună măsură sub zodia esteticului. Contactul cu operele de artă, design-ul vestimentar sau al bunurilor de consum, arhitectura sau spațiul ambiental, o parte dintre activitățile de zi cu zi, participarea la ceremoniile cele mai diverse impun o pregătire atentă pentru a recepta valorile estetice. Chiar şi educația presupune un registru estetic. Nu în zadar se vorbeşte despre o artă a învățării şi educației, de educatorul-artist, de scenariul şi ficțiunea didactică unde autorul-profesor-actor îşi joacă rolul bine definit. Cum se arată într-un document editat de Biroul Internațional al Educației, „dacă forma expresiei artistice variază de la o cultură la alta, nu-i mai puțin adevărat că, date fiind trăsăturile comune ale conținutului, toți oamenii împărtăşesc o capacitate cu totul particulară de a reacționa la simbolurile şi semnele nonverbale, constituite din operele de artă”[11].

Se poate spune, prin urmare, că actul de predare şi forma pe care o ia conținutul de învățat pot fi considerate asemănătoare unei opere de artă. Pedagogia nu este numai o ştiință, ci şi o artă, iar măiestria celui care stă la catedră constă nu numai în a alege cel mai potrivit conținut de învățare în concordanță cu obiectivele, finalitățile urmărite, ci şi a celei mai potrivite forme de „prezentare” a conținutului. Cu alte cuvinte, s-a pornit de la premisa că un ansamblu de cunoştințe, oricât de importante sau interesante, prezentate într-o manieră plictisitoare, obositoare sau monotonă nu au acelaşi impact pe care le-ar avea dacă maniera de predare sau contextul în care se face predarea ar plăcea, incita şi suscita atenția subiecților de instruit. Lucrarea de față şi-a propus prin urmare să se ocupe de o anumită dimensiune a ființei umane, implicit a studentului/cursantului, care ar putea influența în mod pozitiv (când este exploatată în mod corespunzător) procesul de învățare privit cumva din exterior, estetica predării fiind deseori un aspect ignorat când este vorba de stabilirea priorităților profesorului.

În general, se consideră că artele şi experiențele artistice de orice natură fac mai mult decât să ne ofere momente trecătoare de entuziasm şi desfătare. Ele ne deschid orizonturile şi dau înțeles şi valoare experiențelor viitoare. Ne modifică modul în care percepem lumea, schimbându-ne şi pe noi, dar şi lumea înconjurătoare în mod irevocabil. Ne scoate din activitățile obişnuite şi ne permite să evadăm din rutina zilnică şi să uităm de noi, pierzându-ne în plăcerea experimentării lumii înconjurătoare în formele şi manifestările ei variate.

Dar oare, educația nu face acelaşi lucru?

[11] M. Allison, *Education*, apud Cucoş, *op. cit*., p. 136.

UNELE DETERMINĂRI ALE MODERNIZĂRII ŞI EFICIENȚEI SISTEMULUI LOGISTIC AL ARMATEI

Lt.col.conf.univ.dr. Gheorghe MINCULETE

The logistic objective and general mission have determined structural changes concerning the logistic system, aiming at reductions and simplification together with a clear limitation of its functioning liability inside tactical, operational or strategic structures. Therefore, its intention to reduce the combatant echelons logistic production tasks is normal if we consider their place and role in the possible theatre of operations.

1. Responsabilități şi obiective

Logistica militară națională la nivel strategic, operativ şi tactic acoperă un spectru larg de funcțiuni şi procese intercondiționate determinate de cerințele conflictelor moderne.

Modernizarea şi eficientizarea logisticii militare necesită realizarea unei structuri de logistică de tip modular, flexibil şi manevrier, cu o capacitate mare de reacție pentru sprijinul oportun al marilor unități şi unităților luptătoare cu toate clasele de tehnică şi materiale, în condițiile realizării interoperabilității conceptuale şi funcționale cu sistemele logistice ale țărilor aliate.

În sensul modernizării logisticii, în mai 2001, organismul de specialitate al Alianței a remis documentul *„Politica NATO de cooperare în logistică”* (C-M 44) care evidențiază că țările membre au o responsabilitate colectivă în logistică. De aici, rezultă că statele sunt responsabile de echiparea şi înzestrarea forțelor ce le aparțin şi de furnizarea resurselor necesare, iar cooperarea, standardizarea şi multinaționalitatea în logistică vor permite realizarea eficienței şi eficacității scontate a acțiunilor Alianței. Această politică, promovată cu precădere de către logisticienii din cadrul Cartierului General NATO, ilustrează, în mod adecvat, orientarea de dezvoltare a multinaționalității în logistică.

Înscriindu-se în sfera menționată, Conferința Înalților Responsabili pentru Logistică ai NATO (SNLC) a aprobat documentul *„Viziunea şi obiectivele logistice ale NATO, pe perioada 2003 – 2008”*, care statuează principalele

obiective pe linie logistică pe care Alianța ar trebui să le atingă până în anul 2008, evidențiind astfel tendințele şi domeniile de bază avute în vedere de autoritățile organizației, pentru a putea fi dezvoltate în următorii ani.

Pentru a se renunța la concepția potrivit căreia logistica este o problemă exclusiv națională, la sfârşitul anului 2003 a fost elaborat documentul *„Principii şi politici în logistică*", M.C. 319/2, care aduce o mutație majoră, statuând multinaționalitatea ca unul dintre principiile destul de importante în funcționarea logisticii Alianței.

Exigențele impuse de obiectivele transformării Alianței, pe termen scurt, mediu şi lung, în procesele de generare, regenerare şi susținere a forțelor implică o serie de transformări majore care vizează domeniile funcționale ale logisticii.

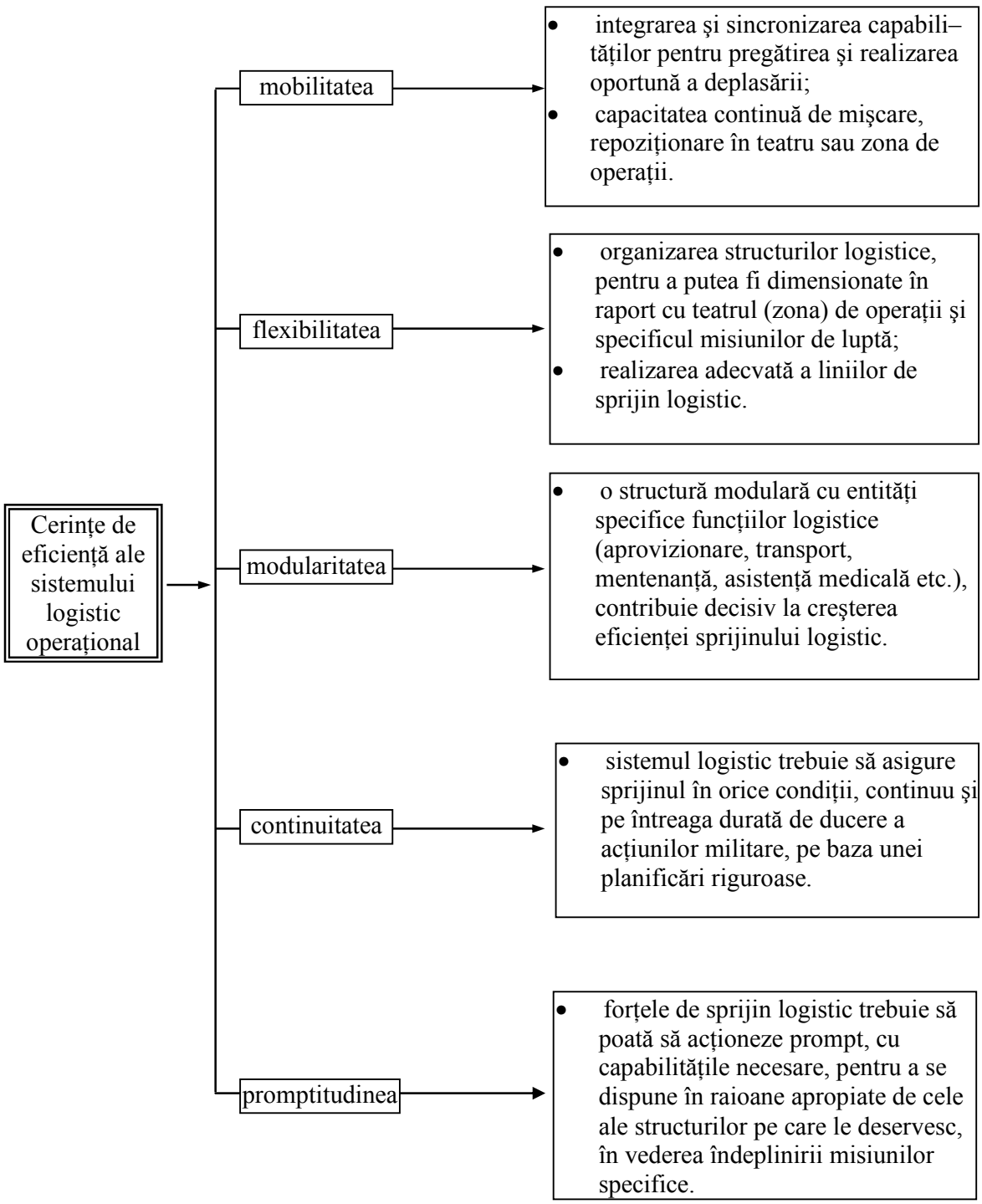
În procesul de pregătire, operaționalizare şi susținere a forțelor se remarcă necesitatea realizării principalelor obiective logistice: care reflectă asigurarea capacității de dislocare rapidă a forțelor, sprijinul logistic al forțelor operaționale care îndeplinesc misiuni în afara teritoriului național, asigurarea facilităților națiunii gazdă (HNS), implementarea sistemului aliat de dislocare, mişcare şi transport (A.D.A.M.S.) şi nu în ultimul rând extinderea şi perfecționarea activității de externalizare a serviciilor specifice.

Combinația dintre avansul tehnologic şi dezvoltarea ştiințifică a creat acele tendințe privind evoluția strategiei şi planificării apărării, orientate spre: avansul tehnologiei în domeniul senzorilor, procesării informației, preciziei de ochire, precum şi largă interacțiune dintre domeniul comercial şi cel militar.

2. Cerințe de eficiență

Pentru modernizarea şi eficientizarea acțiunilor militare, inclusiv de natură logistică, sunt materializate trei concepte operaționale fundamentale: *războiul bazat pe rețea, operațiile centrate pe efecte, operațiile decisive rapide***.** În acest scop apar următoarele cerințe: implementarea noilor capacități de susținere, dislocare, programe de cercetare-dezvoltare, programe de achiziții etc.

Amenințările asimetrice, cauzate în special de proliferarea şi dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transfrontaliere, precum şi a acțiunilor de incitare la extremism, separatism sau xenofobie, impun cerințe noi de eficiență pentru sistemul logistic operațional, după cum se poate vedea în figura prezentată. Modernitatea şi eficiența sistemului logistic operațional se pot concretiza prin cerințele de mobilitate, flexibilitate, modularitate, continuitate şi promptitudine.

În condițiile actuale, sistemele logistice operaționale se află în fața noilor provocări de natură complexă, la care trebuie să răspundă cât mai eficient şi, de asemenea, să fie în permanentă transformare, pentru a se putea adapta rapid la noile condiții, ce apar ca urmare a evoluțiilor erei informaționale.

Cerințele războiului bazat pe rețea (RBR) impun proiectarea rapidă a forțelor participante la acțiuni, în orice zonă a globului, probabil cu o parte a forțelor de reacție, cu o durată de notificare mai mică decât în prezent.

Acest aspect determină consecințe importante asupra conceperii capacităților de transport strategic, care vor trebui să aibă următoarele dimensiuni:

- concentrarea eforturilor pe transportul strategic prin dezvoltarea capacităților de transport aerian şi naval;
- realizarea aranjamentelor cu companiile naționale civile pentru sporirea capacității de transport strategic, într-un singur drum al forțelor de reacție, în maximum 30 de zile de la notificare;
- realizarea unor înțelegeri multinaționale privind folosirea, în comun sau în completare, a unor capacități de transport strategic naval;
- achiziția platformelor de transport auto al containerelor şi echipamentelor grele, precum şi achiziția instalațiilor de încărcare-descărcare a acestora.

Potrivit aprecierii specialiştilor, intensificarea cooperării în logistică va determina dezvoltarea unităților logistice multinaționale integrate, care se vor realiza prin crearea unor structuri militare, în urma înțelegerii dintre două sau mai multe țări, care sunt de acord să furnizeze capacități logistice, sub controlul operațional al unui comandant NATO, pentru sprijinul logistic al unei forțe multinaționale.

Pe baza principiului economiei de resurse, mijloace şi efort, Alianța va dezvolta activitățile de creare a unor capacități comune de sprijin logistic, la nivelul teatrului de operații. În acest scop, considerăm că țara noastră trebuie să fie capabilă să contribuie la efortul multinațional solicitat cu capabilități de aprovizionare, transport aerian şi terestru, mentenanță şi asistență (sprijin şi evacuare) medicală, care să se poată interrelaționa, în conformitate cu conceptul de RBR, cu forțele Alianței, în cadrul unei rețele unice, apte să capteze şi să transmită informația, în timp real, dar şi să acționeze imediat, cu efecte şi la parametri comparabili şi comuni.

3. Domenii de acțiune. Programe în derulare

Pentru modernizarea şi eficientizarea sistemului logistic al armatei sunt în derulare, la nivelul Direcției Logistice, programe pe şase domenii de acțiune, astfel: interoperabilitatea în domeniul logistic; planificarea strategică şi schimbul de date în domeniul logistic; sprijinul națiunii gazdă (HNS); capacitatea de dislocare a forțelor; măsuri de accelerare a integrării în NATO, din punct de vedere logistic.

Dintre programele majore, aflate în curs de derulare, putem evidenția: asumarea preşedinției grupului de lucru permanent al experților din domeniul logistic; implementarea standardelor şi doctrinelor NATO, din domeniul logistic; Programul de implementare a sistemului de codificare NATO; faza a doua de implementare a Sistemului Informatic Logistic (AILS); Planul de integrare în cadrul sistemului de planificare şi raportare logistică NATO, prin utilizarea pachetului software LOGFASS (LOGREP, ADAMS, ACROSS); Planul de implementare a conceptului carburantului unic; elaborarea

Catalogului HNS şi a Concepţiei privind acordarea de către România a Sprijinului Naţiunii Gazdă (HNS); asumarea rolului de naţiune – lider în cadrul proiectului de constituire a Unităţii Multinaţionale Integrate de Geniu (Engineering MILU), acţiune de pionierat în logistica multinaţională şi mesaj politic favorabil deosebit de apreciat de oficialii Alianţei; dezvoltarea aranjamentelor stand-by cu companiile naţionale de transport în vederea acoperirii necesarului de mijloace tehnice pentru realizarea dislocării strategice.

4. Previziuni funcţionale

- Potrivit prevederilor „Viziunii strategice – 2010 Armata României", în viitorul previzibil, se preconizează constituirea unei Forţe Naţionale Înalt Operaţionalizate polivalente, capabilă să facă faţă atât unor provocări previzibile, cât şi unora greu de anticipat, ce implică capacităţi militare convenţionale, dar şi neconvenţionale şi, mai ales asimetrice, atât în cadrul Alianţei, cât şi pe teritoriul naţional.
- În conformitate cu acordurile şi reglementările în domeniu, pentru ca forţa menţionată să desfăşoare misiuni specifice de lungă durată, în teatrul (zona) de operaţii se impune necesitatea existenţei unei capacităţi de autosusţinere de cel puţin 30 de zile, fără întrerupere.
- Derularea, în ritm susţinut, a sprijinului logistic presupune elaborarea şi aplicarea de proceduri standard de operare, care reprezintă cheia succesului operaţional, în condiţiile în care apare necesitatea desfăşurării simultane a operaţiilor logistice atât de dislocare, cât şi de susţinere în teatru (zona de operaţii).

Pentru realizarea obiectivelor amintite, generate de restructurarea forţelor (pentru a deveni mai flexibile, modulare, cu înaltă mobilitate, rapid dislocabile), se impune ca sprijinul logistic să fie deplin integrat concepţiei operaţiei şi planului de manevră. În acest sens, se impune realizarea unor direcţii fundamentale de eficientizare a funcţionării sistemului logistic, astfel:

- modernizarea conducerii sistemului logistic prin utilizarea adecvată a echipamentelor şi programelor informatice specifice, pentru generarea fluxurilor informaţionale, în timp real, necesare coordonării exercitării comenzii forţelor logistice subordonate. Atât în prezent, dar şi în viitorul imediat are loc informatizarea unitară a întregului sistem logistic prin Sistemul Automatizat de Informare a Logisticii (AILS), care va oferi baza de date privind existentul şi mişcarea de echipamente şi materiale vizibilă pentru toţi utilizatorii, prin gestionarea centralizată a cererilor. Totodată se lucrează la realizarea unui sistem informatic pentru coordonarea şi controlul mişcării, care ulterior va fi încorporat în AILS;
- realizarea modularităţii, care să permită modificarea structurilor de sprijin logistic pe baza cerinţelor esenţiale ale misiunii, în vederea sporirii mobilităţii, organizării utilizării resurselor şi realizării unui număr mai mic de operaţii logistice;

- standardizarea la toate nivelurile, inclusiv dotarea cu acelaşi tip de tehnică (de luptă blindată sau neblindată, de transport etc.) pentru toate tipurile de subunităţi sunt elemente ce vor contribui la îmbunătăţirea sprijinului logistic;
- asigurarea capabilităţii logistice necesare va trebui să se bazeze pe realizarea stocurilor iniţiale la standarde de calitate. Acestea vor însoţi structurile forţei, iar o mare parte dintre ele pot fi prepoziţionate strategic, în scopul asigurării unui ritm înalt de desfăşurare în teatru (zona de operaţii). În funcţie de rapiditatea derulării acţiunilor, stocurile vor trebui să suporte şi repoziţionări rapide. Acest obiectiv va putea fi mult mai bine realizat prin crearea acelui sistem de senzori, care să permită atât vizualizarea permanentă a nevoilor de sprijin logistic, mişcarea continuă a resurselor, cât şi previzionarea deplasărilor ulterioare către zonele de interes;
- realizarea unor platforme multivalente, posibil de proiectat în orice teatru de operaţii prin utilizarea vectorilor aerieni din dotare care să faciliteze transportul trupelor şi al materialelor, uşurând în acelaşi timp operarea şi metenanţa;
- eficientizarea transporturilor, inclusiv prin dotarea cu mijloace auto performante, care să permită transportul tehnicii de luptă şi al altor materiale în acelaşi timp sau succesiv pe aceeaşi platformă;
- restrângerea lucrărilor de mentenanţă numai pentru echipamentele din organica marilor unităţi şi unităţilor;
- accelerarea demersurilor pentru externalizarea lucrărilor de mentenanţă, îndeosebi la echipamentele care vor rămâne în dotare şi după anul 2007;
- alocarea prioritară a resurselor disponibilizate pentru mentenanţa echipamentelor aparţinând unităţilor declarate a fi contribuţie a României la pachetul de forţe NATO;
- asigurarea tratamentului medical, evacuării medicale operaţionale, infrastructurii specifice în orice condiţii.

Pe baza celor prezentate putem conchide că, în ansamblu, un sistem logistic modern şi eficient trebuie să realizeze: un nivel înalt de înţelegere a situaţiei operative din punct de vedere logistic; constituirea oportună şi utilizarea adecvată a elementului de sprijin naţional; prepoziţionarea capacităţilor logistice în teatrul (zona) de operaţii; folosirea sistemului de contracte pentru achiziţii de produse şi servicii în special în cazul operaţiilor de lungă durată; extinderea realizării eficace a reaprovizionării prin mijloace terestre, navale, şi aeriene; implementarea modularităţii logistice; conducerea eficientă la toate nivelurile sistemului logistic.

MUTAȚIILE APĂRUTE ÎN PROIECTAREA ŞI REALIZAREA BLINDATELOR

Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU
Col. Vasile RADU

This paper presents the new directions in the development and design of today's armored vehicles.

Apariția la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea a tehnicii propulsate de motoare şi a armamentului automat, a avioanelor, tancurilor şi substanțelor chimice a condus la o nouă revoluție tehnico-militară, cu o evoluție mult mai rapidă. În timpul celor două războaie mondiale pregătirea de artilerie, bombardamentele aviației şi acțiunile rapide ale tancurilor au marcat un nou mod de ducere a războiului. În particular, trupele blindate au dus la schimbarea multor principii, reguli şi norme de ducere a luptei armate, atât la nivel tactic cât şi strategic, precum şi la restructurări sau reorganizări ale armatelor.

Încheierea tratatelor START 1 şi START 2 privind reducerea armelor strategice nucleare, precum şi a tratatului CFE privind reducerea cantitativă a armamentelor convenționale din Europa, a reorientat marile puteri către accelerarea cercetărilor privind realizarea unor noi arme, bazate pe informatică, tehnica roboților, laseri şi tunuri electromagnetice, nefiind omise nici posibilitățile oferite de parapsihologie pentru găsirea unor noi metode şi tehnici de război psihotronic.

Aşadar, are loc o nouă revoluție tehnico-militară, de o amploare mult mai mare, radical diferită de cele anterioare, întrucât tehnica modernă de luptă deja introdusă în dotarea armatelor țărilor dezvoltate a lărgit mult posibilitățile de conducere a operațiilor. Amploarea spațială a teatrelor de acțiuni militare a crescut, iar termenii de front şi spatele frontului şi-au pierdut semnificația. De aceea, armatele statelor dotate cu armament clasic trebuie să-şi revizuiască teoriile privind modul cum pot folosi în luptă tehnica şi efectivele de care dispun.

Mutațiile deosebite dintre modul de producție şi arta militară, dintre ştiința şi lupta armată, s-au răsfrânt şi asupra blindatelor moderne. Tancurile aflate în serviciul țărilor NATO (M-1 Abrams, Challenger 1 şi 2, Leopard 2 modernizat, Merkava 3) reprezintă produsele de vârf ale tehnologiei tancurilor din anii '80.

Cu o mobilitate remarcabilă, bine protejate şi cu o fiabilitate bună, tancurile din această generație au probat valoarea lor în timpul războiului din Golf din anul 1991. Performanțele lor au fost realizate în condițiile unui control total al spațiului aerian, care a asigurat forțelor coaliției libertatea de manevră şi care a paralizat forțele inamice, determinându-le să rămână imobile, fără şanse de manevră. Marile puteri, în general, şi SUA în particular, au testat o armată administrată de o electronică sofisticată şi controlată de calculatoare, desfăşurând întregul catalog mondial al sistemelor de arme dintre cele mai avansate, şi au demonstrat că forțele lor armate actuale se bazează deja pe sisteme complexe de familii de arme integrate prin mijloace electronice de comunicații şi control.

S-a demonstrat încă o dată că o condiție necesară pentru trupele blindate de tancuri, în vederea îndeplinirii unui rol strategic ofensiv în acțiunile de luptă, este comanda realizată din aer. Armele convenționale trec pe locul secund, armele sofisticate, de mare precizie şi forță de lovire (aflate în înzestrare sau încă în faza de experimentare), conduc la transformări radicale ale arhitecturii forțelor armate, cerând mecanisme instituționale noi. Evoluțiile tehnologice militare tind să limiteze posibilitățile de control ale omului, unele decizii operaționale fiind luate de către maşini de calcul de mare putere, întrucât viteza de reacție în timp real a omului este depăşită. Cu toate acestea, punctele de vedere sunt destul de diferite privind limitele aplicării ultimelor tehnologii de vârf, având în vedere subiectivismul care există în astfel de cazuri, precum şi concepțiile diferite privind modul de ducere a luptei şi rolul tancurilor în desfăşurarea acestora. Astfel, o perfecționare care pentru cineva pare necesară, indispensabilă chiar, pentru alții este superfluă. Spre exemplu, conducerea focului asociată cu tragerea cu proiectile tip săgeată poate fi simplificată dacă se limitează portanța la 2000...3000 m, ceea ce contravine ideii că tunul trebuie să fie eficace la distanțe comparabile cu distanțele de tragere pentru rachetele antitanc, în special cele trase de elicoptere.

Punctele de vedere diferă şi privind eforturile depuse la realizarea motorului şi transmisiei pentru câştigarea câtorva zeci de kilograme, întrucât, deşi are ca efect mărirea puterii specifice, fiabilitatea acestora scade extrem de mult, în condițiile în care reducerea cu 0,5 mm a grosimii blindajului pe toate suprafețele conduce la reducerea greutății tancului cu câteva sute de kilograme.

De asemenea, încărcarea automată conduce la un câştig de masă şi de volum, reducând echipajul de la patru la trei oameni. Dar sistemul nu este simplu şi fiabil, el impune prezența permanentă în fiecare regiment de tancuri a unor specialişti foarte calificați. Generalizând, proporția combatanților direcți din fiecare unitate scade, iar cursa sofisticării produselor riscă să conducă la o armată compusă în special din mecanici, electronişti etc., cum este cazul, inevitabil de altfel, în forțele aeriene ale tuturor statelor.

Conflictele din Malvine (1982), Grenada (1983) şi Panama (1989), în care au fost folosite în principal vehicule blindate uşoare, precum şi noile orientări privind ducerea luptei au condus la modificarea caracteristicilor principale pe care trebuie să le aibă viitoarele blindate, fără a se ajunge însă la definirea unei soluții constructive. Stadiile incipiente ale războiului din Golf şi constatarea că cel mai mare avion de transport din lume de tip C-5 Galaxy poate transporta numai două tancuri M1 Abrams, tancul M1A1 Abrams fiind prea greu pentru a se putea transporta două în acelaşi avion pe distanțe lungi, au readus în atenție necesitatea existenței unui vehicul blindat uşor, cu posibilitatea de a fi aeropurtat şi cu putere mare de foc. Dar în timpul războiului din Golf s-a dovedit că vehiculele blindate uşoare de luptă, dotate cu o protecție prin blindaj suficientă pentru trupele transportate la bord, au fost în general pe roți, acest tip de propulsie având un randament scăzut în condițiile de deşert cu un nisip fin. Pe de altă parte, vehiculele blindate grele întâmpină dificultăți la executarea marşurilor pe distanțe mari.

S-a ajuns astfel la a alege între maşinile de luptă grele pe şenile cu o protecție optimă prin blindaj şi o mare putere de foc pe câmpul de luptă, şi vehiculele blindate uşoare pentru desfăşurare rapidă.

Din studiul publicațiilor de specialitate din presa occidentală (a se vedea bibliografia) rezultă că principalele eforturi în acest domeniu au fost îndreptate spre crearea unor tipuri noi de tancuri moderne, din generația a patra de după cel de-al doilea război mondial, şi spre modernizarea unor tehnologii de realizare a principalelor componente şi subansambluri ale tancurilor.

Generația a patra de tancuri este reprezentată de tancul francez Leclerc, denumit blindatul sfârşitului de secol.

Apariția tancului Leclerc a modificat conceptul de bază al tancului de luptă. El materializează redefinirea rolului tancului de asalt, care s-a concretizat în cursul deceniului nouă prin apariția vehiculelor de însoțire şi de sprijin (maşini de luptă pentru infanterie, vehicule de reparații etc.). Dacă în prezent pentru a caracteriza tancul şi ansamblul vehiculelor blindate din compunerea unei manevre mecanizate se foloseşte termenul de „familie”, în cazul tancului Leclerc trebuie să se vorbească de „sistem”.

Conflictele sfârşitului de secol XX, şi în mod deosebit conflictul din Malvine, precum şi războaiele din Golf şi din spațiul ex-iugoslav au probat necesitatea utilizării extinse a autovehiculelor militare *pe roți* datorită transportabilității acestora pe calea aerului sau cu mijloace navale, precum şi datorită adaptabilității mari la o largă diversitate de misiuni, începând cu cele de însoțire convoaie de transport şi terminând cu misiuni de luptă.

Extinderea ariei de utilizare se datorează unei serii de factori politico-militari care se manifestă pregnant la acest sfârşit de secol; dintre aceştia se menționează ca fiind mai importanți următorii:

a) datorită dispariției antagonismului dintre blocurile militare clar delimitate teritorial şi în condițiile apariției unor focare de tensiune şi conflict în zone diverse ale lumii s-a ajuns la renunțarea la *conceptul apărării zonale*[1] în favoarea statuării *conceptului apărării locale în spațiu limitat*. Această mutație intervenită în plan conceptual strategic a determinat renunțarea la sistemele de apărare statice bazate pe amenajări genistice executate în timp de pace, în favoarea forțelor de intervenție rapidă pentru restabilirea situației;

b) cooperarea politico-militară sub egida ONU, NATO sau OSCE s-a materializat, printre altele, prin:

- exerciții militare comune;
- cooperarea în misiuni de restabilire şi/sau de menținere a păcii;

c) restructurarea pe baze democratice a instituțiilor de apărare şi restabilire a ordinii publice şi a siguranței naționale, precum şi a unităților de apărare civilă în statele din centrul şi estul Europei a condus la formarea unor unități de intervenție proprii. Datorită gradului înalt de specificitate şi de diversitate a misiunilor îndeplinite de aceste unități se impune dotarea corespunzătoare cu mijloace de intervenție şi de transport;

d) reducerea drastică a bugetelor destinate apărării.

Toate aceste modificări de ordin conceptual şi instituțional au condus la necesități stringente de utilizare a unor autovehicule caracterizate prin:

- grad înalt de mobilitate;
- adaptabilitate constructivă la o arie largă de utilizări;
- grad înalt de tipizare, modularizare şi uniformizare constructivă;
- capacitate de acțiune atât în mediu urban, cât şi pe terenuri denivelate;
- preț redus de achiziție şi de exploatare.

[1] Conceptul de apărare zonală se baza în special pe elemente preponderent statice în lupta de apărare, astfel că puterea de foc, alegerea terenului şi amenajarea genistică echilibrau într-o oarecare măsură lipsa protecției prin blindaj. Lipsa mobilității trebuia compensată prin numărul mare de baraje instalate în puncte obligatorii de trecere, pentru a limita posibilitățile de mişcare ale inamicului, astfel că în fața apărării pe poziții fixe, pe direcțiile loviturilor operative/tactice se găsea un inamic adus în situația de a-şi încetini sau întrerupe înaintarea.

EXERCIȚIUL DE MANAGEMENT AL CRIZELOR „CMX – 05”

Lt.col.lect.univ. Marius Victor ROŞCA

Crisis management will be the main activity for the military system in the near future. It is a new face of military actions which implies the development of new skills at both decisional and operational level. All these necessary skills involve both training of the national crisis management system within the framework of the political and military decision making process, and the most valuable training in peace, which means to act beside the partners in the environment of CRISIS MANAGEMENT EXERCISE.

Exercițiile NATO de management al crizelor tip „CMX” reprezintă evenimente anuale, de nivel strategic, inițiate de secretarul general al NATO şi planificate de către comandanții celor două comandamente strategice (SACEUR şi SACT), Statul Major Internațional şi Statul Major Militar Internațional.

Perioada de desfăşurare a exercițiului, în anul 2005, a fost 26 ianuarie – 01 februarie şi a avut ca scop exersarea conceptelor şi procedurilor NATO de gestionare a crizelor, dar şi testarea celor aflate în procedură de aprobare, referitoare la consultările în cadrul Alianței, inclusiv cu țările partenere, în procesul colectiv de luare a deciziilor pe timpul unei situații de criză.

Concepția a avut ca idee de bază angajarea unei forțe NATO într-o operație de răspuns la criză sub mandat ONU, în afara teritoriului Alianței. Criza a escaladat după o perioadă de evoluție către normalizare, asociindu-se cu unele amenințări asimetrice din spectrul chimic, biologic, radiologic, nuclear. Situația a impus angajarea rezervei strategice concomitent cu aplicarea unor măsuri pentru generarea unei noi rezerve.

Obiectivele exercițiului au fost următoarele:

- exersarea procesului decizional pe timpul unei operații de răspuns la crize conduse de NATO, într-un mediu care cuprinde atât o amenințare convențională, cât şi una asimetrică;
- exersarea consultărilor şi luarea deciziilor referitoare la inițierea planificării pentru angajarea Forței de Răspuns NATO;

- exersarea şi evaluarea capacității aliaților şi a partenerilor de a utiliza proceduri NATO de răspuns la crize, conform Manualului NCRS[1], precum şi Sistemul NATO de Informații şi Avertizare;
- exersarea procedurilor pentru adunarea şi diseminarea informațiilor ce pot avea legătură cu un mediu ostil (terorismul şi armele de distrugere în masă), în sprijinul procesului de luare a deciziilor politice;
- exersarea consultărilor politice în sprijinul procesului de luare a deciziilor privind inițierea planificării militare, inclusiv pentru posibila folosire a Forței de Răspuns NATO;
- exersarea capabilităților CBRN ale NATO;
- exersarea cooperării între autoritățile civile şi militare;
- exersarea procedurilor de Operații Informaționale şi Psihologice;
- exersarea politicii de Informații Publice;
- întărirea cooperării cu țările partenere;
- planificarea şi execuția unei operații de răspuns la crize, condusă de către NATO, incluzând participarea țărilor partenere la procesul de generare a forței.

Locul de desfăşurare a fost Cartierul General al NATO, sediile Comandamentului Aliat pentru Operații şi Comandamentului Aliat pentru Transformare şi capitalele statelor membre şi partenere.

Participanții la acest exercițiu au fost Cartierul General NATO, cele două comandamente strategice, celula de răspuns a JFC Brunssun, națiunile aliate şi cele partenere (cu celule naționale de răspuns în capitalele acestora).

România a participat la acest exercițiu, în calitate de țară membră a Alianței, aceasta determinând nuanțarea responsabilităților ei în cadrul procesului de răspuns la criză.

Structura națională de răspuns a avut compunerea conform schemei din figura nr. 1.

[1] NATO Crisis Response System Handbook

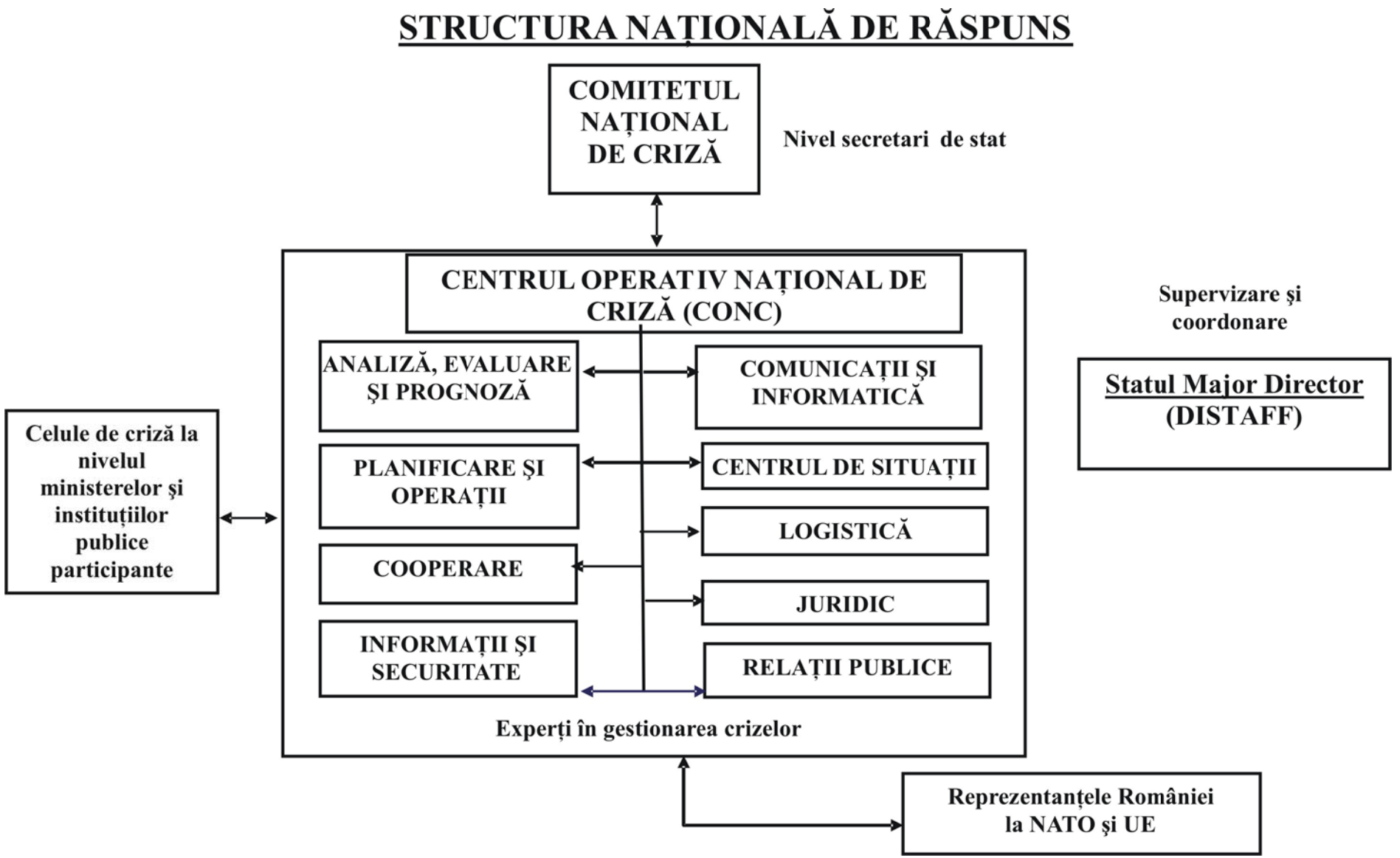

STRUCTURA NAȚIONALĂ DE RĂSPUNS
COMITETUL NAȚIONAL DE CRIZĂ
Nivel secretari de stat
CENTRUL OPERATIV NAȚIONAL DE CRIZĂ (CONC)
ANALIZĂ, EVALUARE ŞI PROGNOZĂ
COMUNICAȚII ŞI INFORMATICĂ
PLANIFICARE ŞI OPERAȚII
CENTRUL DE SITUAȚII
LOGISTICĂ
COOPERARE
JURIDIC
INFORMAȚII ŞI SECURITATE
RELAȚII PUBLICE
Experți în gestionarea crizelor
Celule de criză la nivelul ministerelor şi instituțiilor publice participante
Supervizare şi coordonare
Statul Major Director (DISTAFF)
Reprezentanțele României la NATO şi UE

Figura nr. 1

Structura națională de răspuns a întrunit elemente reprezentative din compunerea diferitelor instituții / organizații / agenții implicate în procesul de gestionare a crizelor. Elementele principale ale acesteia au fost:

1. Comitetul Național de Criză: organul de formulare a deciziilor care a reunit factorii de decizie reprezentativi, a îndrumat şi coordonat activitatea de planificare şi control operațional, a aprobat documentele care s-au transmis la Cartierul General NATO;

2. Centrul Operativ Național de Criză: organ tehnic al Structurii Naționale de Răspuns, care a elaborat propuneri şi a asigurat informațiile necesare procesului decizional desfăşurat de Comitetul Național de Criză, a pus în aplicare deciziile politico-militare (procedurile de evaluare a situației şi prognoza evoluției, în zona de criză, procedurile de planificare şi control al forțelor angajate în forța multinațională pentru protecția transportului şi distribuirea ajutoarelor umanitare, procedurile de aplicare a planurilor de cooperare cu celelalte organizații şi organisme implicate în procesul de gestionare a crizei etc.).

Un obiectiv de maximă importanță, urmărit pe plan național, a fost ca experiența dobândită în acest an, în completarea celei rezultate la „CMX-04", să conducă la finalizarea demersului grupului de lucru pentru elaborarea textului legii privind sistemul național integrat de gestionare a crizelor. Această necesitate rezultă din faptul ca România, în baza statutului de țară membră NATO, trebuie să fie în măsură să participe la tot spectrul evenimentelor considerate „criză", în prezent pe plan național fiind reglementate doar situațiile de urgență civilă şi prevenirea şi combaterea terorismului.

La analiza finală a exercițiului au fost formulate concluzii privind următoarele aspecte:

1. structural:

a. realizarea unui nucleu permanent pe baza căruia să se dezvolte sistemul la apariția crizei;
b. asigurarea stabilității pe funcții a personalului din acest nucleu;
c. lărgirea cadrul instituțiilor implicate;
d. necesitatea relaționării interne similară cu NATO, din aceasta decurgând optimizarea fluxurilor informaționale;

2. relațional:

a. instituțiile componente trebuie să organizeze şi să mențină în funcțiune, pe tot timpul crizei, celule de răspuns;
b. reprezentanții trebuie să posede mandate clare şi acoperitoare pentru o gamă largă de situații;

c. decizia în cadrul sistemului trebuie foarte bine coordonată şi corelată cu toți factorii de influență;

d. sistemul necesită o arhitectură de comunicații bine dezvoltată;

3. legislativ:

e. este necesară elaborarea unui act normativ care să acopere cât mai bine spectrul actual al crizelor;

f. este necesar un act normativ care să reglementeze organizarea şi funcționarea unui sistem național integrat de gestionarea crizelor;

g. este necesară armonizarea sistemului actelor normative care reglementează domeniile conexe crizelor.

În final subliniez faptul că exercițiul „CMX-05" a constituit element de fundamentare a experienței grupului de lucru constituit, sub patronajul primului-ministru al României, în vederea elaborării şi armonizării legislației naționale necesară pentru managementul crizelor.

CLASIFICAREA APARATELOR DE RESPIRAT FOLOSITE DE CĂTRE SCAFANDRII MILITARI

Cdor.dr. Ştefan GEORGESCU

This paper presents a complete point of view about all types of breathing underwater apparatus used in diving activity.

Consideraţii preliminare

Necesitatea efectuării de observaţii şi intervenţii sub apă în vederea stabilirii existenţei resurselor şi posibilităţilor de valorificare a acestora, efectuării de lucrări de foraj şi extracţie off-shore, realizării şi exploatării instalaţiilor şi construcţiilor subacvatice, precum şi în vederea realizării unor misiuni cu caracter militar, a condus la conceperea, proiectarea şi realizarea de echipamente specializate pentru pătrunderea omului sub apă şi de aparate de respirat sub apă.

Clasificarea aparatelor de respirat sub apă

Indiferent de echipamentul utilizat pentru pătrunderea sub apă, scafandrii trebuie să dispună şi de aparate de respirat sub apă, utilizate fie pentru salvare, fie pentru evoluţia lor în mediul acvatic în scop de explorare sau de intervenţie.

Clasificarea aparatelor de respirat sub apă se poate face după mai multe criterii. În tabelul 1 se prezintă clasificarea aparatelor de respirat sub apă funcţie de o serie de criterii determinante.

Tabelul 1

Clasificarea aparatelor de respirat sub apă

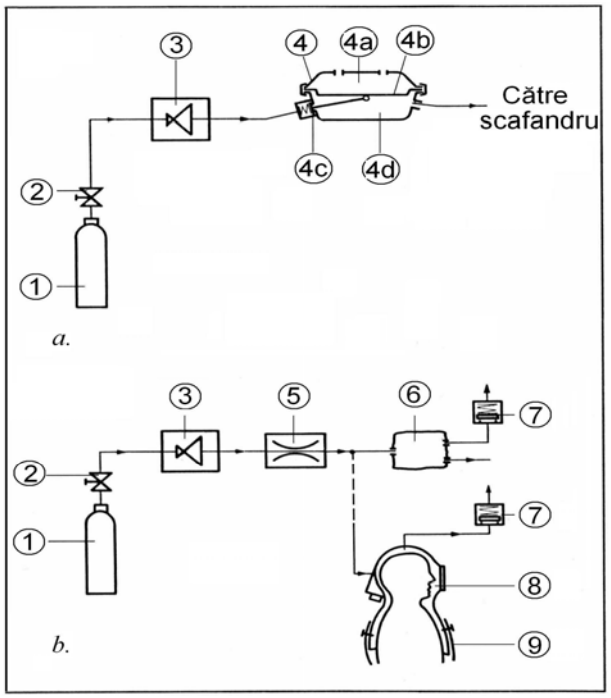
Nr. crt.	*Criteriul de clasificare*	*Tipul de aparat de respirat sub apă*
1	Modul de asigurare cu amestec respirator	▪ aparat autonom ▪ aparat cu alimentare de la suprafaţă prin narghilea ▪ aparat cu alimentare din mijloace imersate prin narghilea
2	Tipul circuitului realizat de amestecul gazos în aparat	▪ aparat cu circuit deschis ▪ aparat cu circuit închis ▪ aparat cu circuit semiînchis ▪ aparat cu circuit mixt

3	Modul de livrare a debitului de amestec la consumator	▪ aparat cu debit continuu ▪ aparat cu debit la cerere
4	Tipul gazului utilizat	▪ aparat cu oxigen ▪ aparat cu amestec respirator*
5	Tipul amestecului respirator utilizat	▪ aparat cu amestecuri binare (NITROX, HELIOX) ▪ aparat cu amestecuri ternare (TRIMIX)
6	Modul de fabricare al amestecului respirator	▪ aparat cu amestecare locală ▪ aparat cu amestec prefabricat

În figura 1 se prezintă, pe scurt, caracteristicile aparatelor de respirat sub apă clasificate după primele două criterii şi anume din punct de vedere al modului de asigurare cu amestec respirator şi din punct de vedere al tipului circuitului realizat de amestecul gazos în aparat.

Clasificarea aparatelor de respirat sub apă din punct de vedere al modului de asigurare cu amestec respirator

Din punct de vedere al modului de asigurare cu amestec respirator se deosebesc: aparatele de respirat sub apă autonome şi cele cu alimentare prin narghilea, direct de la suprafață sau din mijloace imersate.

a - aparat cu debit la cerere
b - aparat cu debit continuu

1 - butelie de stocaj pentru gazul respirator;
2 - robinet de izolare;
3 - regulator de presiune treapta I;
4 - regulator de presiune treapta a II-a
(4a - cameră cu apă, 4b - membrană,
4c - ventil acționat de membrană,
4d - cameră cu gaz);
5 - ajutaj de injecție la debit masic constant;
6 - sac respirator;
7 - supapă de evacuare;
8 - cască;
9 - costum de scafandru.

Fig. 1. *Clasificarea aparatelor de respirat sub apă după modul de livrare a debitului de gaz (amestec gazos) respirator către scafandru:*

* Amestecurile respiratorii utilizate pentru aparatele de respirat sub apă pot fi amestecuri binare azot-oxigen (N_2-O_2 = NITROX), heliu-oxigen (He-O_2 = HELIOX) şi amestecuri ternare heliu-azot-oxigen (He-N_2-O_2 = TRIMIX).

Aparatele de respirat sub apă autonome, sunt aparatele care au în compunere butelii pentru stocarea sub presiune a gazului sau a amestecului gazos respirator necesar unei scufundări. Buteliile de stocaj sunt prevăzute cu instalația specifică de distribuție şi control. Cu astfel de aparate se asigură scafandrului autonomia față de suprafață pentru o anumită perioadă de timp care se doreşte a fi cât mai mare posibil. Optimizarea funcționării unui aparat de respirat sub apă autonom presupune realizarea următoarelor deziderate:

- adâncime de scufundare cât mai mare;
- timp de lucru în imersie, $t_{\downarrow}$, îndelungat;
- timp de revenire la presiunea atmosferică (timp de decompresie), t_d, cât mai mic.

Dezideratele enumerate mai sus nu sunt compatibile, astfel încât dacă se reuşeşte rezolvarea a două dintre ele, cel de al treilea se opune. În consecință, aparatele de respirat sub apă autonome trebuie să admită un compromis între aceste deziderate. După cum se cunoaşte, pentru o anumită adâncime de scufundare, timpul de lucru sub apă $t_{\downarrow}$ şi timpul de decompresie t_d, împreună cu timpul de coborâre a scafandrului la adâncimea de lucru t_c, definesc randamentul scufundării η_s care are expresia $\eta_s = t_{\downarrow}/(t_c + t_{\downarrow} + t_d)$ şi care se doreşte a fi cât mai ridicat.

Aparatele de respirat sub apă cu alimentare prin narghilea se caracterizează prin aceea că amestecul respirator este livrat către scafandru prin intermediul unui furtun de alimentare. Aceste aparate se folosesc fie cu alimentare direct de la suprafața apei, fie cu alimentare din diferite mijloace imersate, echipamente hiperbare aflate în echipresiune cu mediul acvatic exterior, cum ar fi turele de scufundare presurizabile, barocamere aferente submersibilelor purtătoare de scafandri, case subacvatice şi laboratoare submerse.

Clasificarea aparatelor de respirat sub apă din punct de vedere al circuitului realizat de amestecul respirator în cadrul aparatului

Din punct de vedere al circuitului realizat de amestecul respirator în cadrul aparatului, în procesul respirației, aparatele de respirat sub apă pot fi împărțite în patru categorii principale şi anume: cu circuit deschis, închis, semiînchis (fig. 2) şi mixt.

Aparatele de respirat sub apă cu circuit deschis (fig. 2, *a*), sunt aparatele la care întregul amestec gazos, rezultat din expirație, este evacuat în mediul acvatic exterior. Aceste aparate sunt alcătuite din buteliile de stocaj pentru rezerva de gaz sau de amestec gazos respirator înmagazinate sub presiune, atunci când aparatele sunt autonome, şi dintr-un regulator de presiune care asigură respirația la o presiune egală cu presiunea corespunzătoare adâncimii de imersie. Autonomia acestor aparate este relativ redusă. Atunci când se doreşte ca timpul de imersie să fie mai mare, se

utilizează aparate de respirat sub apă cu circuit deschis alimentate cu aer sau cu amestec gazos sintetic de la suprafață sau dintr-un mijloc imersat. Adâncimea de scufundare cu aparatele în circuit deschis este relativ mare, până la 50…75 m. Aparatele de respirat sub apă cu circuit deschis sunt la rândul lor de două feluri:

- aparate cu circuit deschis, *cu debit continuu*;
- aparate cu circuit deschis, *cu debit la cerere*.

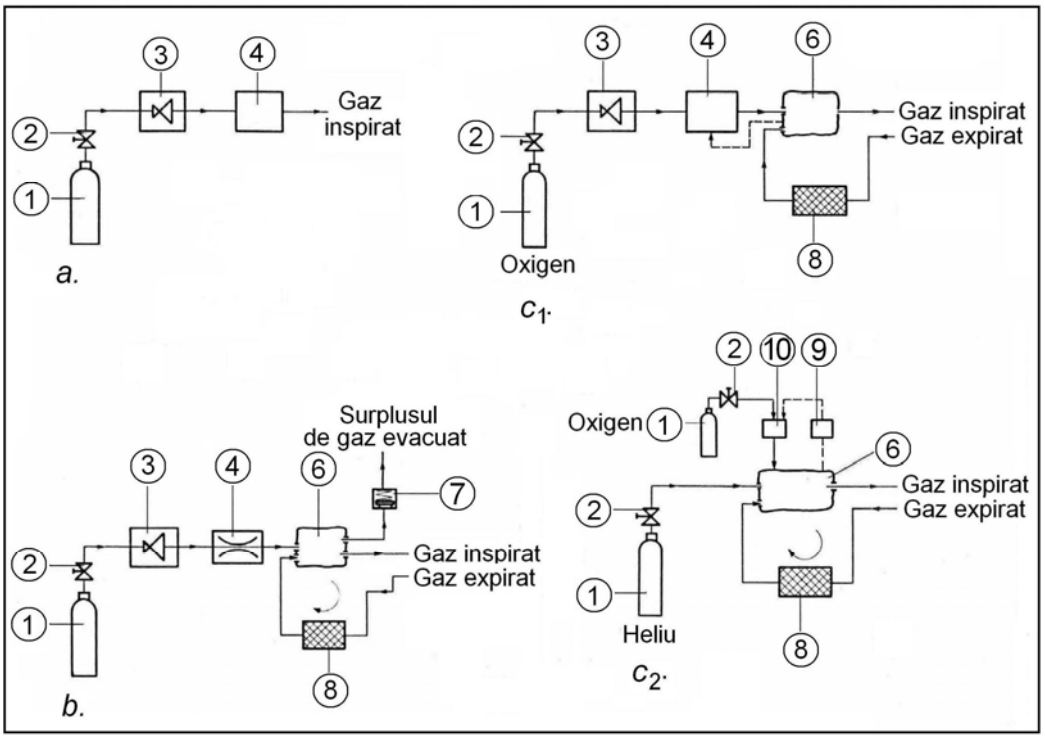

Fig. 2. *Clasificarea aparatelor de respirat sub apă după tipul circuitului realizat de gazul (amestecul de gaze) respirator în aparat:*

a - aparat cu circuit deschis
b - aparat cu circuit semiînchis
c_1 - aparat cu circuit închis cu oxigen
c_2 - aparat cu circuit închis cu amestec de gaze

1- butelie de stocaj pentru gazul (amestecul de gaze) respirator
2 - robinet de izolare
3 - regulator de presiune treapta I
4 - regulator de presiune treapta a II-a
5 - ajutaj de injecție la debit masic constant
6- sac respirator
7 - supapă de evacuare
8- cartuş epurator (absorber CO_2)
9 - traductor de presiune parțială a oxigenului
10- dispozitiv de injecție pentru oxigen

În figura 3 se prezintă schematic caracteristicile şi performanţele aparatelor de respirat sub apă cu circuit deschis.

Aparatele de respirat sub apă cu circuit închis, (fig. 2, c_1, c_2), sunt aparatele la care întregul amestec gazos rezultat prin expiraţie este recirculat, o parte din amestec (dioxidul de carbon) fiind reţinută în cartuşul epurator (absorberul de CO_2) aferent aparatului, cealaltă parte fiind reciclată. Aceste aparate sunt autonome şi sunt alcătuite din butelia de stocaj cu oxigen sau cu amestec gazos respirator, dintr-un reductor de presiune treapta I, care reduce presiunea oxigenului sau amestecului respirator de la presiunea înaltă din butelie la o presiune medie şi dintr-un sac respirator funcţionând ca un reductor treapta a II-a ce permite reducerea presiunii de la valoarea medie la o valoare corespunzătoare adâncimii de imersie. Aparatele de respirat sub apă cu circuit închis pot livra oxigenul sau amestecul respirator fie continuu, fie la cerere. Atunci când aceste aparate utilizează amestec respirator, acesta poate fi realizat prin amestecare locală sau poate fi prefabricat. Autonomia acestor aparate este foarte ridicată. Adâncimea maximă teoretică de lucru la aparatele cu circuit închis este de 6,5 m pentru aparatele cu oxigen (pentru scufundări cu oxigen cu durată relativ scurtă, adâncimea de scufundare poate creşte până la 10 m şi chiar mai mult pentru incursiuni cu durată foarte mică) şi mai mare pentru aparatele cu amestec. Prin urmare, aparatele de respirat sub apă cu circuit închis pot fi de două feluri:

- aparate cu circuit închis, *cu oxigen*;
- aparate cu circuit închis, *cu amestec*.

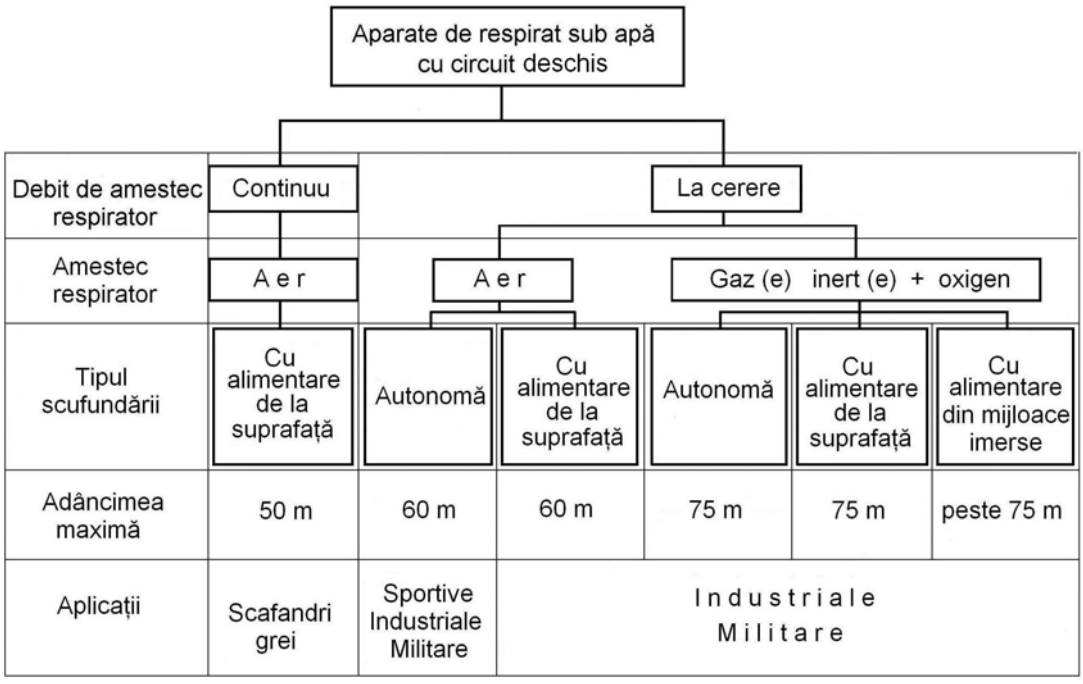

Fig. 3 *Schema generală cu caracteristicile, performanţele şi domeniile de aplicare pentru aparatele de respirat sub apă cu circuit deschis*

În figura 4 se prezintă o schemă generală cu caracteristicile şi performanţele aparatelor de respirat sub apă cu circuit închis.

Aparatele de respirat sub apă cu circuit semiînchis, (fig. 2, *b*) sunt aparatele la care o parte din amestecul gazos expirat este evacuat în mediul acvatic exterior, cealaltă parte fiind reciclată şi reintrodusă în circuitul de respiraţie după ce a fost trecută printr-un cartuş epurator unde a fost reţinut dioxidul de carbon. Aceste aparate sunt alcătuite din butelii de stocaj cu amestecuri binare azot-oxigen (NITROX) sau heliu-oxigen (HELIOX), sau cu amestecuri ternare TRIMIX, (He-N_2-O_2 sau Ne-N_2-O_2), regulator de presiune treapta I, sac respirator şi sistem de livrare automată a debitului de amestec respirator către consumator. Aceste aparate, atunci când sunt autonome, sunt caracterizate printr-o autonomie ridicată şi printr-un randament al scufundării crescut. Atunci când se doreşte un timp de scufundare mai ridicat, se procedează la alimentarea cu amestec respirator sintetic de la suprafaţă sau dintr-un mijloc imersat, realizându-se prin aparatul cu circuit semiînchis o economie de amestec respirator. Adâncimea maximă de scufundare cu astfel de aparate este de 54 m în cazul utilizării amestecurilor NITROX şi peste 54 m în cazul utilizării amestecurilor HELIOX sau TRIMIX. De asemenea şi aceste aparate de respirat sub apă cu circuit semiînchis pot fi de două feluri funcţie de debitul de amestec livrat consumatorului:

- aparate cu circuit semiînchis, *cu debit masic constant*;
- aparate cu circuit semiînchis, *cu debit volumic constant*.

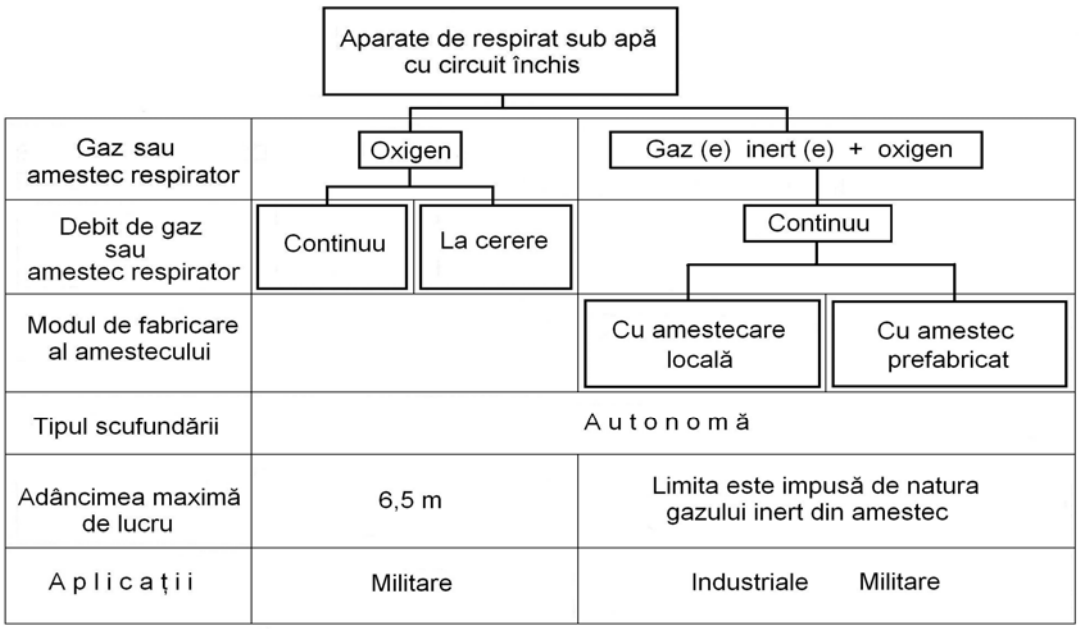
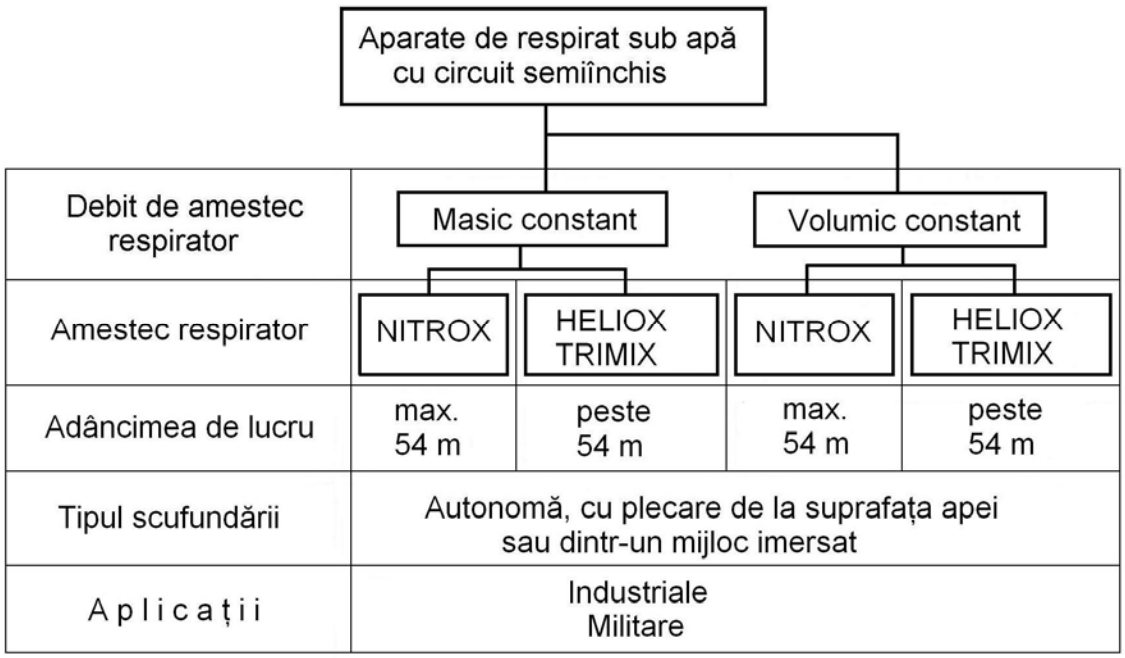

Fig. 4 *Schema generală cu caracteristicile, performanţele şi domeniile de aplicaţie pentru aparatele de respirat sub apă cu circuit închis.*

În figura 5 este prezentată o schemă conţinând caracteristicile generale şi performanţele aparatelor de respirat sub apă cu circuit semiînchis.

Aparatele de respirat sub apă cu circuit mixt sunt aparatele care funcţionează, de regulă, în circuit închis cu oxigen până la adâncimea de 6,5 m (şi chiar până la adâncimi de 15…20 m pentru incursiuni de scurtă durată) şi în circuit deschis sau semiînchis, cu amestec respirator gazos, peste aceste adâncimi, fără a depăşi adâncimea de 54 m pentru NITROX. Aceste aparate au în componenţă elementele caracteristice ale aparatelor cu circuit închis, deschis sau semiînchis, combinând totodată avantajele acestor aparate. Scopul principal al realizării unor astfel de aparate îl reprezintă obţinerea unui randament al scufundării η_s foarte ridicat prin reducerea la maxim a timpului de decompresie, t_d .

NITROX = amestec binar azot–oxigen (N_2–O_2);
HELIOX = amestec binar heliu–oxigen (He–O_2);
TRIMIX = amestec ternar heliu–azot–oxigen (He–N_2–O_2).

Fig. 5 *Schema generală cu caractersiticile, performanţele şi domeniile de aplicaţie pentru aparatele de respirat sub apă cu circuit semiînchis*

Aparatele de respirat sub apă a căror clasificare a fost prezentată mai sus sunt astfel concepute încât să poată fi utilizate cu precădere pentru anumite domenii. Astfel, alegerea unui tip sau altul de aparat de respirat sub apă se va face funcţie de caracteristicile scufundării (adâncime, timp de expunere la presiune, temperatura apei), de nivelul de efort al scafandrului în timpul activităţii subacvatice, de autonomia necesară, de randamentul scufundării, precum şi de sensibilitatea şi gradul de antrenament al scafandrului.

Ținând cont de tipul de calificare al scafandrului, se poate arăta faptul că, în timp ce aparatele de respirat sub apă cu circuit deschis, autonome şi cu debit de aer la cerere, pot fi utilizate de către toate categoriile de scafandri, celelalte categorii de aparate sunt interzise amatorilor, ele fiind destinate numai scafandrilor profesionişti. Dar, chiar şi din rândul profesioniştilor, cei care desfăşoară activităţi cu caracter civil nu pot utiliza aparate de respirat sub apă cu oxigen sau cu amestecuri supraoxigenate, acestea fiind destinate numai scafandrilor militari, adică scafandrilor de luptă şi, respectiv, scafandrilor deminori, selecţionaţi în urma unor teste speciale aşa cum este *testul oxigenului* şi beneficiind de antrenamente riguroase.

În raport cu aparatele de respirat sub apă în circuit deschis, a căror utilizare comportă un nivel ridicat de securitate, celelalte aparate comportă diferite niveluri de risc în raport cu diferitele tipuri de accidente (hipoxie, hiperoxie, intoxicaţie cu CO_2). Astfel, în tabelul 2 sunt prezentate nivelurile de risc pentru diferite tipuri de aparate de respirat sub apă, la diferitele tipuri de accidente de scufundare, punctajul având următoarea semnificaţie:

1 - risc minim, datorat unor erori grosolane;
2 - risc moderat;
3 - risc considerabil, dar previzibil;
4 - risc maximal (acceptabil ca risc calculat);
5 - risc inacceptabil.

Apare evident riscul mai mare la utilizarea aparatelor de respirat sub apă în circuit închis cu oxigen. Toate aceste riscuri sunt riscuri calculate care pot fi diminuate considerabil prin elaborarea unor instrucţiuni de utilizare adecvate şi printr-un antrenament foarte serios al scafandrilor.

Nivelurile de risc considerabile sunt motivele pentru care aparatele de respirat sub apă în circuit semiînchis şi închis sunt aparate speciale, ce pot fi utilizate numai de scafandrii profesionişti şi mai ales de scafandrii militari.

Pentru o mai bună înţelegere a funcţionării aparatelor de respirat sub apă, a performanţelor acestora, precum şi a necesităţii utilizării lor, este necesar să se îndrepte atenţia asupra sistemului pe care îl formează omul împreună cu aparatul. La domeniul pătrunderii omului sub apă interesează, mai mult decât în orice alt domeniu, interacţiunile dintre mediul acvatic şi sistemul om-aparat, dintre mediul acvatic şi fiecare subsistem (om şi aparat) precum şi interacţiunea între elementele subsistemului (între om şi aparat), precum şi corelarea acestora în condiţiile regimului hiperbar.

De aceea, înainte de prezentarea propriu-zisă, în detaliu, a aparatelor de respirat sub apă, se va face o scurtă trecere în revistă a subsistemului pe care îl reprezintă omul, cu funcţiile sale implicate în mod direct şi ale căror mecanisme fiziologice nu trebuie, în nici un caz, alterate de aparatele de respirat.

Tabelul 2

Nivelurile de risc pentru aparatele de respirat sub apă în raport cu diferite tipuri de accidente

Aparate de respirat sub apă		Nivelurile de risc pentru accidente		
		Hipoxie	Hiperoxie	Intoxicație cu CO_2
În circuit deschis	- cu debit continuu	1	1	1
	- cu debit la cerere	1	1	1
În circuit semiînchis, autonome	- cu debit masic contant de amestec	3	2	2
	- cu debit masic constant de oxigen	5	3	2
În circuit semiînchis, cu alimentare de la suprafață	- cu debit masic constant de amestec	4	2	2
	- cu debit masic constant de oxigen	4	3	2
În circuit închis, cu oxigen	- cu debit la cerere	2	4-5	2
	- cu injecție constantă	3	4-5	2
	- cu injecție manuală intermitentă	4	4-5	2
În circuit închis, cu amestec	- cu senzori electrochimici de O_2	3	2	2
	- cu debit volumic constant	5	3	2

UMANIZAREA DREPTULUI UMANITAR*
(Partea a II-a)

Col. (r) Valentin-Stelian BĂDESCU
Lt. Sorina RĂDUICĂ

Human rights laws protect physical integrity and human dignity in all circumstances. They apply to relationships between unequal parties, protecting the governed from their governments. Under human rights law, no one may be deprived of life except in pursuance of a judgment by a competent court.

Măsura în care dreptul umanitar a pornit deja de la caracterul pur interstatal axat pe reciprocitate poate fi observată şi prin revederea formulării, de acum învechită, ***si omnes.***

Si omnes scoasă din uz, regăsită în tratatele timpurii ale dreptului războiului, a prevăzut că, dacă o parte la un conflict nu era parte a instrumentului juridic, tratatul nu s-ar aplica relațiilor dintre toate părțile conflictului[1].

Clauza ***si omnes*** a Convenției de la Haga din 1907 a amenințat integritatea părților care au influențat acțiunea de la Nurenberg. În fața tribunalului, apărarea criminalilor de război germani a adus probe potrivit cărora clauza de participare generală a barat aplicarea convenției, întrucât mai mulți beligeranți erau constituiți în alianțe. Drept răspuns, Tribunalul Militar Internațional a recunoscut că în timp au fost adoptate regulamentele de la Haga prin care s-au statuat norme recunoscute de către toate națiunile civilizate ca exprimând legile şi obiceiurile războiului[2].

Convenția a IV-a de la Haga este încă în vigoare, dar de când cea mai mare parte a dispozițiilor sale sunt acum privite ca drept cutumiar, clauza de participare generală a fost în mod explicit anulată prin Convenția din 1929, privitoare la tratamentul prizonierilor de război şi Convenția din 1929 pentru îmbunătățirea sorții răniților şi bolnavilor din armatele în campanie.

---

* Eseul a fost publicat în "American Journal of International Law", aprilie 2000, vol. 94, nr. 2, sub semnătura lui Theodor Meron, pp. 239-278, cu titlul original *The Humanization of Humanitarian Law.*

[1] Convenția a IV-a de la Haga privitoare la legile şi obiceiurile războiului terestru, art. 2.

[2] Th. Meron, *Human rights and humanitarian norms as customary law*, 90 AJIL 238 (1996).

Articolul 82 al Convenţiei privind tratamentul prizonierilor de război a prevăzut că „în cazul când, în timp de război, unul din beligeranţi nu ar fi parte la convenţie, prevederile acesteia vor rămâne, totuşi, obligatorii între beligeranţii care sunt părţi”[3].

Articolul 2(3) comun al convenţiilor de la Geneva din 1949 a mers mai departe, în plus, prevede că „dacă una din Puterile în conflict nu este parte la convenţie, Puterile care sunt părţi la aceasta vor rămâne totuşi legate prin ea în raporturile lor reciproce. În afară de aceasta, ele vor fi legate prin convenţie faţă de sus-zisa putere, dacă aceasta o acceptă şi îi aplică dispoziţiile, adică acea putere acceptă convenţia numai pentru conflicte specifice”. Această idee fusese publicată în 1929, dar respinsă[4].

Curtea Internaţională de Justiţie reţine art. 1 comun al celor patru convenţii de la Geneva, ca exprimând dreptul cutumiar[5]. Articolul stabileşte că ”Înaltele Părţi Contractante se angajează să respecte şi să facă să fie respectată prezenta Convenţie în *toate împrejurările”*[6] rezumând respingerea reciprocităţii şi insistând asupra aplicării automate a convenţiilor.

Comentariile primei Convenţii subliniază caracterul necondiţional şi nereciproc al obligaţiilor: ”Un stat nu proclamă principiul protecţiei datorate combatanţilor răniţi şi bolnavi în speranţa de a salva un anumit număr al propriilor săi conaţionali. El procedează aşadar în acest fel, în afara respectului pentru persoana umană”[7].

Un alt aspect al art. 1 comun, provenit în mod similar din respingerea principiului reciprocităţii, merge în miezul răspunderii pentru violări ale dreptului internaţional umanitar. Deşi se poate să fi fost bine intenţionate la adresa obligaţiilor ce revin unei părţi de a îndeplini şi a asigura respect pentru convenţie de către întregul său aparat civil şi militar şi poate chiar de către întreaga sa populaţie, articolul 1 a fost interpretat ulterior ca acordând stabilitate pentru părţi vis-a-vis de statele violatoare. Părţile ar putea, de aceea, să se străduiască să aducă o parte violatoare înapoi în consimţământ şi astfel să promoveze aplicarea universală. Într-o mare măsură, aceste interpretări au fost declanşate de comentariile efectuate de către CICR şi de literatura de specialitate generată de ele[8].

---

[3] Convenţia privitoare la tratamentul prizonierilor de război, 27 iulie 1929, art.82.

[4] CICR, comentariul Convenţiei de la Geneva I pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor şi bolnavilor în armatele în campanie, Jean Picted, ed.1952.

[5] Vezi *Military and paramilitary activities in and against Nicaragua*, Merits, 1986 ICJ Rep.14 (june 27).

[6] George Abi-Saab, *The Specificites of Humanitarian Law*, în ”Studies and Essays on International Law and Red Cross principles in honor of Jean Pictet”, 265, 269.

[7] Comentariul Convenţiei I, supranota 4.

[8] CICR, *Comentary of the Geneva Convention IV relative to the protection on civilian persons in time of War* (Oscar M. Uhler, eds.1958).

Dacă părţile trebuie să acţioneze în comun sau ar putea lua măsuri în mod individual cu privire la un stat violator este incert. Cu toate acestea, art. 1 comun poate fi deja văzut ca dreptul umanitar aplicabil *erga onmes, analog drepturilor omului*[9].

Caracterul reciproc al dreptului internaţional clasic şi al dreptului războiului în particular s-a manifestat veridic în încercările sale către represalii. Totuşi, de la concluzia Convenţiei prizonierilor de război din 1929, la adoptarea Protocolului Adiţional I în 1977, domeniul represaliilor legitime s-a redus dramatic. Convenţia din 1929 interzicea represaliile împotriva prizonierilor de război. Convenţiile de la Geneva din 1929 interziceau represaliile împotriva persoanelor, instituţiilor sau proprietăţii protejate de clauzele lor (incluzând răniţii, bolnavii şi naufragiaţii, personalul medical şi obiectivele medicale, prizonierii de război şi populaţia civilă sau indivizi aflaţi în puterea unei grupări), la fel de bine ca şi pedeapsa colectivă ori terorizarea populaţiei civile în teritoriul ocupat, şi luarea de ostatici[10]. Protocolul Adiţional I interzicea represaliile împotriva întregii populaţii civile, civili individual şi obiective civile, obiective culturale (represaliile împotriva proprietăţii culturale fuseseră interzise de mai mult timp potrivit prevederilor art.4(4) al Convenţiei din 1954 pentru protecţia bunurilor culturale în caz de conflict armat)[11].

Dreptul internaţional nu a reuşit să furnizeze remedii efective împotriva statelor care persistă în violarea interdicţiilor cu privire la atacurile împotriva civililor sau prizonierilor de război, deschizând strident o breşă în principiul proporţionalităţii. Ar putea recurge statul victimă într-un astfel de caz la arme şi mijloace de luptă interzise? Ar fi contrară acea întrebuinţare a normelor ierarhic mai înalte de *jus cogens?* Aldrich remarca faptul că represaliile în care se folosesc astfel de mijloace interzise nu sunt nici folositoare şi nici de dorit, cu excepţia, desigur, a situaţiei unde represaliile sunt luate ele însele ca răspuns la folosirea de către inamic a armelor interzise[12].

Interdicţia completă a represaliilor instituită prin Protocolul Adiţional I continuă să reprezinte în mod clar o dificultate majoră. După cum scrie Aldrich, în ciuda "limitelor, restricţiilor şi lipsei de justeţe a represaliilor[13], ele ar putea fi singura măsură reparatorie pe care statul victimă o poate lua ca să constrîngă inamicul în respectarea dreptului. În circumstanţe extreme, când statul poate fi obligat să ameninţe cu represaliile[14], şi dacă ameninţarea

[9] Vezi supranota 2.
[10] Convenţia I de la Geneva, art.46.
[11] Protocolul Adiţional I al convenţiilor de la Geneva privitor la protecţia victimelor conflictelor armate internaţionale deschis pentru semnare la 12 dec. 1977, art.51-56.
[12] George Aldrich, *Compliance with international humanitarian law*, INT. Red Cros nr.282, may-june 1991, pp. 294, 302.
[13] Idem, p.301.
[14] Idem, p.301.

eşuează să facă acţiunea de represaliu, indiferent de lege[15], el recomandă aşadar să se facă rezerve la dispoziţiile pertinente ale Protocolului. Într-adevăr, Italia şi Regatul Unit au făcut deja astfel de rezerve cu privire la statele care persistă în violarea interdicţiilor atacurilor împotriva civililor. Statele Unite au răspuns în mod oficial interdicţiilor represaliilor potrivit teoriei că luând astfel de măsuri, sau cel puţin ameninţând cu ele, continuă a fi necesare pentru a împiedica violările dreptului internaţional umanitar, în special împotriva prizonierilor de război şi a civililor[16]. Dacă se hotărăsc să ratifice Protocolul Adiţional I, este sigur că SUA intră într-o zonă de restricţie a represaliilor.

Într-o speţă recentă a Tribunalului de la Haga pentru fosta Iugoslavie, judecătorul Antonio Cassese sugerează că mijloacele oferite de dreptul internaţional pentru sancţionarea crimelor de război şi crimelor împotriva umanităţii, inclusiv aducerea lor în faţa tribunalelor naţionale şi internaţionale, oferă o alternativă disponibilă şi eficace represaliilor[17]. Argumentul său merită compasiune. Este mult mai sigur, totuşi, că, în împrejurările actuale, beligeranţii supuşi presiunilor atacurile împotriva civililor şi obiectivelor civile ar fi de acord să înceteze sau să renunţe la acţiunile lor numai având în vedere perspectivele unei viitoare sancţiuni (persecuţii).

În aceeaşi opinie, Judecătorul Cassese consideră că dispoziţiile Protocolului I, care interzic represaliile, reflectă dreptul cutumiar. El observă că, până la adoptarea Protocolului, interdicţia represaliilor împotriva obiectivelor civile nu a fost în mod expres menţionată în dreptul internaţional şi că de atunci nu a apărut o practică unitară care să transforme această interdicţie în norme generale ale dreptului internaţional. Crede, totuşi, că efectul continuant al clauzei Martens[18] şi *opinio juris* poate transforma această interdicţie în drept cutumiar, legându-se de marile puteri militare care nu au ratificat Protocolul I sau se deosebeau de interdicţia represaliilor, chiar dacă practica statului ar fi săracă sau insuficientă.

Dar dată fiind insuficienţa practică şi viziunile diferite ale statelor şi doctrinarilor, invocarea clauzei Martens cu greu poate justifica această concluzie. Deşi opinia lui Cassese îi va încânta pe majoritatea avocaţilor dreptului internaţional umanitar, mulţi experţi militari în dreptul conflictelor armate vor fi probabil în dezacord[19]. Totuşi, este clar că o opinie prohibitivă se extinde dincolo de litera tratatului[20].

După cum remarcă Frits Kalshoven: "În timp ce există o bază teoretică pentru justificarea represaliilor beligerante, există de asemenea grave

---

[15] Ibidem p.302.
[16] Vezi Meron, *A sosit momentul ca SUA să ratifice Protocolul Adiţional I de la Geneva*, 88 AJIL pp.678, 683-84 (1994).
[17] Procuror v. Kupreskic, nr.IT-95-16-T, para.530 (ian.2000).
[18] T.Meron, *Clauza Martens şi principiile umanităţii*, 94 AJIL 78 (2000).
[19] Comitetul de conducere al CICR cu privire la regulile cutumiare ale dreptului internaţional umanitar a luat atitudine în sensul interzicerii represaliilor împotriva civililor şi obiectivelor civile (aprilie 1998).
[20] Subliniind caracterul absolut şi nesinalagmatic al normelor dreptului umanitar, Cassese respinge în mod corect argumentele bazate pe *tu quoque*.

obiecţiuni, mai ales din punct de vedere al drepturilor omului. Este desigur facil să ne referim la represalii ca acte ale unei părţi beligerante împotriva celeilalte, dar, în realitate, actele vor afecta interesele, sau chiar viaţa sau sănătatea fiinţelor umane…"

Represaliile beligerante, cu alte cuvinte, se bazează pe ideea de solidaritate, de a ţine pe membrii unei comunităţi împreună şi în mod sever răspunzător pentru faptele câtorva dintre ei (răspund solidar). Ea, ideea, cu greu subliniază că aceasta merge către izvoarele conceptului drepturilor omului, ca drepturi fundamentale ale fiinţei umane, ca individualitate, distinct de poziţia sa ca membru al colectivităţii[21]. Mai mult decât atât, după cum sugerează experienţa celui de-al doilea război mondial, represaliile conduc la alte represalii, creând un cerc vicios în care "păcatul originar" este adesea uitat, mărind potenţialul pentru distrugere reciprocă. Principiul reciprocităţii, încă preeminent în dreptul războiului, a trecut astfel printr-o transformare semnificativă. Deşi reciprocitatea se aplică la crearea obligaţiilor instituite de convenţiile de la Geneva (de exemplu articolul comun 2(3) şi 4(2) al celei de-a IV-a Convenţii) nu este aplicabil când obligaţiile sunt întemeiate pe considerente de încălcare a unei convenţii[22].

De exemplu, clauza de denunţare (art. comun 63/62/142/158) prevede că o denunţare nu poate avea efect până ce nu s-a încheiat pacea şi nu s-a terminat eliberarea şi repatrierea persoanelor protejate de convenţii.

În mod similar, articolul 60(5) al Convenţiei de la Viena cu privire la dreptul tratatelor permite ca partea afectată să invoce o violare a tratatului pentru a-i pune capăt sau a suspenda aplicarea lui total sau în parte, dar exclude de la aplicarea sa dispoziţiile referitoare la protecţia persoanei, conţinute în tratate cu caracter umanitar, în special a acelor dispoziţii care exclud orice formă de represalii împotriva persoanelor protejate prin astfel de tratate şi, în consecinţă, principiul reciprocităţii nu poate fi invocat spre a justifica derogări de la dreptul umanitar cu privire la persoanele protejate, în special civilii.

În ciuda inegalităţilor care adesea prevalează între forţele guvernamentale şi forţele rebele, reciprocitatea este încă relevantă acestor conflicte, după cum se arată, de exemplu, în privinţa tratatului combatanţilor capturaţi. Totuşi, protecţia extinsă acordată de dreptul războiului, incluzând Convenţiile de la Geneva şi Protocoalele Adiţionale, cetăţenilor şi rezidenţilor unei ţări vis-a-vis de propriul guvern, mai ales în conflicte interne, nu poate fi explicată în mod adecvat de operaţia de reciprocitate.

---

[21] Frits Kalshoven, *Drepturile omului, Dreptul conflictelor armate şi represaliile*. Revista Crucii Roşii, nr.121/1971, p. 183, p. 186.

[22] Vezi Jean de Preux, *The Geneva Convention and Reciprocity*, Revista Crucii Roşii nr.244/1995 pp. 25 - 26.

Ea se bazează pe cerinţele umanităţii, normativităţii şi aplicării obiective a legii. Deoarece comentariul CICR asupra convenţiilor de la Geneva remarcă faptul că acestea (convenţiile) ajung să fie văzute tot mai puţin ca tratate întemeiate pe reciprocitate conchise în interesul naţional al fiecăreia dintre părţi şi tot mai mult ca afirmaţii solemne ale principiilor şi angajamentelor[23] necondiţionate.

DREPTURILE ŞI OBLIGAŢIILE INDIVIDUALE ŞI INALIENABILITATEA DREPTURILOR

În timp ce convenţiile timpurii de la Geneva confereau variate protecţii indivizilor la fel de bine ca şi statelor, a rămas neclar în cel mai bun caz, dacă aceste protecţii aparţineau statelor contractante sau indivizilor înşişi. Tratamentul pentru a fi acordat persoanelor aflate sub incidenţa convenţiilor nu a fost în mod necesar văzut drept creând un corpus de drepturi la care erau îndrituite acele persoane. *Convenţia privitoare la tratamentul prizonierilor de război* din 27 iulie 1929 a pavat drumul pentru recunoaşterea drepturilor individuale folosind termenul "drept" în mai multe accepţiuni[24]**.** Nu mai devreme de adoptarea convenţiilor din 1949, "s-a afirmat existenţa drepturilor persoanelor protejate[25] prin mai multe dispoziţii cheie".

Articolul comun 6/6/6/7 este extrem de important întrucât clarifică faptul că drepturile sunt acordate înseşi persoanelor protejate şi se introduce în dreptul internaţional umanitar o analogie la *jus cogeus*, care este centrală dreptului drepturilor omului.

Această expresie analogă în dreptul umanitar precede, astfel, cu două decenii recunoaşterea lui *jus cogeus* în Convenţia de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, deşi noţiunea dreptului umanitar diferă conceptual de aceea din Convenţia de la Viena.

Aşa cum normele de *jus cogeus* se presupune că realizează nulitatea reglementărilor interioare, totuşi ea provine din dispoziţiile explicative ale convenţiilor de la Geneva, ridicând conflicte potenţiale între nulitatea acordului următor şi a responsabilităţii pentru violările convenţiilor.

Desigur majoritatea dispoziţiilor convenţiilor de la Geneva sunt explicitări ale dreptului cutumiar, numai câteva se ridică la nivelul *jus cogeus*.

Acordurile care restrâng drepturile persoanelor protejate pot astfel, în unele cazuri, dar nu în toate, viola conceptul clasic de *jus cogeus*[26].

Acordul comun 6/6/6/7 sugerează că tratatele sau acordurile prin care statele însele susţin să restrângă drepturile persoanelor aflate sub protecţia

[23] Comentariile Convenţiei I, supra 4, p. 82.
[24] Vezi, de exemplu, *Convenţia privitoare la tratamentul prizonierilor de război*, art.42,62,64.
[25] Comentariile Convenţiei I, supra 4, p. 83.
[26] Pentru conceptul clasic de *jus cogeus*, vezi *Convenţia de la Viena privitoare la dreptul tratatelor* deschisă pentru semnare la 23 mai 1969, art.53, 1155 UNTS 331.

convenţiilor nu vor avea nici un efect: „Nici un acord special nu va putea aduce vreun prejudiciu situaţiei răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor, nici membrilor personalului sanitar şi religios, astfel cum este reglementată prin prezenta convenţie, nici să restrângă drepturile pe care aceasta le-o acordă”.

Acest articol a fost adoptat ca reacţie la acordurile dintre beligeranţi în timpul celui de-al II-lea război mondial (de exemplu între Germania şi guvernul Vichy, sub presiunea primului care lipseau prizonierii de război de anumite protecţii instituite prin Convenţia din 1929). Statele participante la Conferinţa diplomatică din 1949 au hotărât să nu lase produsul muncii lor la mila modificărilor dictate de întâmplare, evenimente sau sub presiunea circumstanţelor de război[27].

Articolul comun 7/7/7/8 furnizează, în plus, faptul că persoanele protejate „nu vor putea, în nici un caz, să renunţe parţial sau total la drepturile pe care le asigură prezenta convenţie şi, eventual, acordurile speciale indicate la articolul precedent”.

O propunere la conferinţă de a înlocui expresia "le conferă" în articolul comun 6/6/6/7 cu "hotărăşte pe seama lor" a fost respinsă şi redactarea propusă în plenul C.I.C.R. s-a menţinut[28]**.**

Expunerea C.I.C.R**.** recunoaşte că în selectarea acestui termen Comitetul Internaţional fusese fără îndoială influenţat de curentul doctrinei care a condus, de asemenea, la proclamarea universală a Drepturilor Omului, spre a defini în termeni concreţi un concept care a fost implicat în convenţiile anterioare. Dar Comitetul îşi dăduse consimţământul cu recomandarea unanimă a Societăţilor Naţionale de Cruce Roşie, în acelaşi timp… să confere drepturilor recunoscute de către convenţii „un caracter personal şi intangibil" permiţând beneficiarilor „să le revendice indiferent de atitudinea adoptată în ţara lor natală”[29].

Expunerea C.I.C.R. stabileşte că interdicţia cu privire la renunţarea la drepturi este absolută. A fost adoptată în lumina experienţei arătând că persoanele pot fi presate să facă o alegere personală, dar că, exercitându-se o astfel de presiune sau constrângere asupra lor, alegerea este problematică.

Mai multe dispoziţii ale convenţiilor de la Geneva, precum articolele 5 şi 27 ale celei de-a IV-a Convenţii, utilizează în mod similar limbajul „drepturile”, "privilegiile", şi "pretenţiile". Aldrich consemnează că articolul comun 6/6/6/7 reflectă tendinţa de a perfecţiona drepturile individuale peste timp şi „contrastează cu regula dreptului internaţional cutumiar care permite statelor să abandoneze sau să restricţioneze în orice fel ar dori ele

[27] Convenţia IV, Comentariu, p. 83.
[28] Convenţia I Comentariu, p. 83.
[29] Idem p. 83 (citând Raportul cu privire la Lucrările Conferinţei. Preliminare a Societăţilor Naţionale de Cruce Roşie pentru Studiul Convenţiilor (Geneva, 26 iulie – 3 august 1946); p. 71 (1947).

revendicările propriilor lor compatrioţi împotriva altor state[30]. Ca alte exemple ale acestei opinii, el menţionează dreptul prizonierilor de război de a refuza repatrierea şi folosirea considerabilă în Protocolul I a limbajului drepturilor individuale, şi umane, precum în articolele 11, 45 şi cel mai important 75, cu largul său catalog al protecţiei drepturilor omului la care indivizii sunt îndrituiţi, chiar împotriva propriului lor statut[31].

În 1928 Curtea Permanentă Internaţională de Justiţie a recunoscut deja în Jurisprudenţa Curţilor de la Danzig că se pot institui prin tratate drepturi sau obligaţii directe indivizilor[32]. Stabilirea acestor drepturi şi obligaţii se poate face conform dreptului comun, prin tratate şi declaraţii din materia drepturilor omului. Aceste drepturi directe pot fi invocate nu numai de către instanţele internaţionale, dar în mod frecvent şi de către cele naţionale.

În 1928, desigur, Curtea Permanentă a stabilit că astfel de drepturi şi obligaţii conferite indivizilor prin tratate ar putea fi obligatorii şi pentru instanţele naţionale.

Dreptul războiului a statuat dintotdeauna că normele sale leagă nu numai statele, ci şi pe compatrioţii lor[33]. În mod tradiţional, violările legilor şi obiceiurilor războiului de către militari ar putea fi trimise în judecată numai de către statul lor naţional sau de către statul care îi deţine în captivitate. Violările legilor şi obiceiurilor războiului, genocidul şi crimele împotriva umanităţii sunt recunoscute ca justificând persecuţia unui stat terţ în acord cu principiul jurisdicţiei universale[34]. Potrivit convenţiilor de la Geneva, toate părţile contractuale au obligaţia să trimită în judecată sau să extrădeze persoanele acuzate că ar fi comis grave încălcări ale dreptului sau că ar fi ordonat ca ele să fie comise.

Crearea celor două tribunale penale internaţionale *ad-hoc* şi adoptarea, în iulie 1998, a statutului de la Roma al Curţii Penale Internaţionale semnalează o schimbare importantă în statutul indivizilor ca subiecţi ai dreptului internaţional. Violările convenţiilor, ale dreptului războiului şi anumitor drepturi fundamentale ale omului, incluzând pe acelea conţinute în art.3 comun precum şi crimele împotriva umanităţii pot fi acum trimise direct în judecata tribunalelor internaţionale fără interpunerea dreptului naţional. Acesta este un important pas înainte, mai ales datorită înaltelor standarde procesuale aplicate de curţile internaţionale.

---

[30] G.Aldrich, supranota 12, p. 855.
[31] Idem.
[32] Jurisprudenţa Curţilor din Danzig, 1928 PCIJ (opinie consultativă).
[33] Vezi Lassa Oppenheim, *International Law 341* (Hersch Lauterpacht, ed.1955).
[34] Vezi Th.Meron, *Criminalizarea (incriminarea) internaţională a atrocităţilor interne*, 89AJIL (1995).

Descoperirea unor crime împotriva umanităţii nu mai impune o legătură de cauzalitate cu un conflict armat. Normele care definesc crimele împotriva umanităţii, la fel de bine ca şi acelea conţinute în art.3 comun ca şi câteva reguli încorporate în statutul Curţii Penale Internaţionale privind conflictele armate neinternaţionale sunt de fapt, fără nici o îndoială, principii ale drepturilor fundamentale ale omului. Dreptul internaţional umanitar, dreptul războiului şi instituţiile corespunzătoare au devenit astfel norme importante ale protecţiei drepturilor omului.

Mai mult, stabilirea responsabilităţii penale directe a membrilor forţelor rebele şi a membrilor organizaţiilor care comit crime împotriva umanităţii vor conştientiza dificultăţile teoretice de a explica în mod coerent obligaţiile ce revin acestei persoane atunci când acţionează pentru entităţi non-statale potrivit dreptului internaţional[35].

REPATRIEREA PRIZONIERILOR DE RĂZBOI ŞI AUTONOMIA PERSONALĂ

Drepturile omului, autonomia personală şi libertatea alegerii au influenţat critic nu numai trasarea convenţiilor de la Geneva din 1949, ci şi interpretarea lor spre investigare. Noţiunea drepturilor şi ideea că acele drepturi aparţin individului s-au dovedit cât se poate de importante în interpretarea limbajului celei de-a III-a Convenţii generând repatrierea prizonierilor de război la sfârşitul ostilităţilor. Regulamentele anexate convenţiilor de la Haga cu privire la legile şi obiceiurile războiului prevăd că repatrierea prizonierilor de război se va face în cel mai scurt termen cu putinţă, după încheierea păcii[36].

Dar după cum s-a dovedit în primul război mondial, încheierea păcii putea surveni cu mult mai târziu decât sfârşitul concret al ostilităţilor. De aceea, Convenţia din 1929 cu privire la tratamentul prizonierilor de război a încercat "să grăbească repatrierea, stipulând că ea ar trebui, posibil, să aibă loc imediat ce a fost încheiat un armistiţiu"[37].

Al doilea război mondial, în plus, "a expus inadvertenţele formulărilor atât de la Haga cât şi de la Geneva"[38]. Nici un armistiţiu formal sau tratat de pace nu a fost încheiat la sfârşitul războiului, ci numai Tratatul de Pace de la

---

[35] Vezi Convenţia IV, Comentarii; vezi, de asemenea, Richard R. Baxter „*Dreptul războiului, prezent şi viitor”*, p. 518, pp. 527-528 (John Norton Moore ed.1974).

[36] Vezi *Regulamentul privitor la legile şi obiceiurile războiului terestru anexat Convenţiei a IV-a de la Haga* din 18 oct. 1907, art.20.

[37] Comentariul *Convenţiei III de la Geneva cu privire la tratamentul prizonierilor de război* (Jean de Preux ed.1960); vezi de asemenea, Convenţia din 1929, supra 41, art.75.

[38] Yoram Dinstein, *Repatrierea prizonierilor de război*, pp.37, 43.

Paris din 1947 şi Tratatul Statului Austriac din 1955, care includeau clauze cu privire la repatrierea prizonierilor de război[39].

Articolul 118 al celei de-a III-a Convenţii de la Geneva stipulează că "prizonierii de război vor fi eliberaţi şi repatriaţi fără întârziere după terminarea ostilităţilor active"[40]. Repatrierea lor nu este condiţionată de încheierea unui armistiţiu sau tratat de pace[41]. Dacă nu se ajunge la nici un acord, prizonierii de război trebuie să fie eliberaţi unilateral[42]. În realitate, negocierile şi un grad de reciprocitate s-au dovedit necesare. Limbajul art.118 este clar şi categoric. Un prizonier are un drept clar de a fi repatriat, ţara deţinătoare are o obligaţie similară de a-l returna pe prizonier şi prizonierul n-ar trebui să fie supus presiunii de către ţara deţinătoare ca să respingă repatrierea.

Dar ce se poate spune despre un prizonier care refuză să fie repatriat? Mai ales un prizonier care se teme de persecuţie în ţara sa pentru motive precum rasă, religie sau viziuni politice? Articolul 118 nu se referă la dorinţele prizonierilor înşişi şi astfel prezintă o dilemă majoră a drepturilor omului. În timp ce principiul opţiunii individuale şi a interesului în asigurarea protecţiei indivizilor a fost luat în considerare în art.45 al celei de-a IV-a Convenţii de la Geneva, care stipulează că persoanele protejate nu vor fi transferate într-o ţară unde ei se tem de persecuţie pentru motive politice, a III-a Convenţie de la Geneva nu conferă o astfel de protecţie.

Cea mai dificilă întrebare ridicată în Art.118 este dacă prizonierii de război pot fi repatriaţi fără consimţământul lor. Ar putea drepturile statului naţional să prevaleze peste alegerea personală? La conferinţa din 1949, nici un stat nu a condamnat repatrierea forţată[43]. Mai mult decât atât, o mare majoritate a respins o propunere austriacă de a mări sfera de cuprindere a art.118, oferindu-le prizonierilor de război dreptul ,,să recurgă la transferul lor în oricare altă ţară, în afara statului lor de origine"[44]. Motivele acestei respingeri au fost, totuşi, înrudite cu problema azilului precum şi cu teama exercitării abuzului de către puterile deţinătoare.

1. Corolarul logic al dreptului de opţiune al prizonierilor de a nu se mai întoarce în ţara lor de origine este datoria de a le oferi azil. De când azilul este în mod tradiţional un drept al statelor, nici o singură delegaţie majoră nu a

[39] Vezi id. p. 44.
[40] Convenţia III de la Geneva, art.118.
[41] Vezi Dinstein, supranota 38, p. 44.
[42] Ibidem.
[43] Vezi J.P. Charmatz, *Repatrierea prizonierilor de război în Convenţia de la Geneva din 1949*, L.J.391,401 (1953).
[44] Convenţia III, Comentariu, p. 542.

dorit să şi-o asume ca pe o obligație. Acesta a fost motivul esențial pentru care a fost înfrântă propunerea austriacă în comitetul de redactare.

2. Dreptul la opțiune poate permite puterii deținătoare să amâne repatrierea.

3. Prizonierul de război n-ar putea fi capabil să se exprime cu o libertate deplină când se află în captivitate[45].

Repatrierea prizonierilor de război nord coreeni şi chinezi a fost unul dintre punctele majore aflate în litigiu, în negocierile armistițiului de la sfârşitul războiului corean. În octombrie 1952, Autoritatea Unificată a Națiunilor Unite a indicat că negociatorii consideraseră repatrierea prizonierilor de război timp de opt luni şi a afirmat: "O chestiune controversată a principiului a fost astfel formulată încât comanda unificată nu o poate oferi decât în dispreţul faţă de principiile fundamentale ale drepturilor omului şi libertatea individuală întruchipată în Cartă"[46].

Coreea de Nord, China şi URSS au afirmat că, potrivit art.118 al celei de-a III-a Convenții de la Geneva, obligația de a-i repatria pe toți prizonierii de război a fost absolută şi că art.7 a prevăzut ca aceştia să nu poată renunța la drepturile lor.

Comanda Națiunilor Unite a formulat astfel că „repatrierea forțată a fost incompatibilă cu temeiul umanitar şi pe cale de consecință cu spiritul Convenției de la Geneva"[47].

După cum a observat Mayda, interpretarea art.118 se sprijinea pe întrebarea şi răspunsul implicit la aceasta, dacă dreptul corelativ obligației statului de a repatria prizonierii de război a fost "un drept al prizonierului de a fi repatriat" sau "dreptul statului său de a-l avea repatriat". URSS a revendicat că aceasta este obligația statului de origine şi că, în consecință, prizonierii trebuie să fie repatriați, indiferent de dorințele lor[48].

Cealaltă viziune întemeiată pe prevederile art.6 (Drepturi conferite prizonierilor de război) ar putea conduce la concluzia potrivit căreia convenția trebuie să fie analizată în contextul dreptului internațional contemporan care a stabilit drepturile omului, precum libertatea personală şi inviolabilitatea ca drepturi fundamentale prevăzute în Carta Națiunilor Unite, fiind în stadiul specificității lor în Declarația Drepturilor Omului ca propunere de lege ferenda[49].

---

[45] Jaro Mayda, *Problema repatrierii coreene şi Dreptul internațional*, 47 AJIL 414, 433 (1953).
[46] Raport special al Comenzii Unificate, scrisoare datată 18 oct.1952, UN Doc. A/2228 (1952).
[47] Idem pp. 18-19.
[48] Mayda, supra nota 45, p. 435.
[49] Idem p. 436.

Adunarea Generală a sprijinit poziția Autorității Naționale Unite şi a afirmat că „forța nu trebuie să fie folosită împotriva prizonierilor de război spre a preveni sau a determina întoarcerea lor acasă, şi ei vor fi tratați în toate împrejurările în mod uman"[50].

Controversa în această problematică a fost rezolvată la mijlocul anilor '50 (1953) printr-un acord special. Comisia de Repatriere a Națiunilor Unite şi-a însuşit custodia „prizonierilor de război care nu-şi exercitaseră dreptul lor de a fi repatriați"[51]. Reprezentanții statelor de origine au fost îndrituiți să viziteze prizonierii şi să le explice drepturile lor, incluzând „deplina lor libertate de a se întoarce acasă". Deşi comanda Națiunilor Unite îşi întemeiase poziția inițială pe „repatrierea voluntară", acest principiu s-a transformat mai târziu în repatrierea mai limitată „repatrierea neforțată" de exemplu, repatriere căreia nu i se poate opune prin forță.

Chestiunea repatrierii forțate s-a ridicat după fiecare dintre cele două războaie din Golful Persic[52]. Atât CICR, cât şi investigațiile Națiunilor Unite au constatat că prizonierii din Irak luați în războiul Iran-Irak fuseseră „supuşi presiunii ideologice şi politice, contrar Convenției" şi „forțați să participe la demonstrațiile care condamnau Guvernul Iranian"[53].

În practică, CICR a consultat prizonierii şi pe aceia care doreau să rămână în statul deținător, promițându-li-se acest mod de soluționare[54]. Remarcând faptul că unii prizonieri irakieni au fost eliberați în plan local fără avizul (înştiințarea) CICR comitetul consideră că aceşti oameni sunt beneficiarii statutului de prizonier de război şi trebuie să li se permită să hotărască, mai ales când are loc repatrierea generală, dacă doresc sau nu să se mai întoarcă în țara lor de origine[55].

Astfel, de la „dreptul de a nu fi repatriat cu forța", recunoscut în războiul din Corea, practica s-a modificat în sensul unui „drept al liberei alegeri". Al doilea drept s-a aplicat după cel de-al doilea război din Golf, când C.I.C.R. a avut o întrevedere cu prizonierii de război din Irak, fără martori, „pentru a afla voința fiecărui prizonier de a fi repatriat"[56]. Aceia care

[50] Undoc.A/2361 (1952).
[51] 47 AJIL 180, 182.
[52] Vezi Th. Maro, *Prizonierii de război, civilii şi diplomații în criza din Golf*, 85 AJIL 104 (1991).
[53] John Quigley, *Iran şi Irak şi obligațiile de a elibera – repatria – prizonierii de război după încetarea ostilităților*, SAM U.J.INT'L & POL'Y 73,81 (1989).
[54] Vezi idem p. 82; Vezi, de asemenea, *Raportul anual al CICR*, 1991, p. 112.
[55] CICR Raportul anual 1998, p.87.
[56] CICR Raportul anual 1991, p.100.

nu fuseseră repatriați la sfârşitul perioadei de repatriere şi încă mai erau în tabere, beneficiau de protecția celei de-a IV-a Convenții de la Geneva, în calitate de civili şi li se acorda statutul de refugiați de către Arabia Saudită.

Acordul de pace de la Dayton încredința CICR obligația de a intervieva personal şi hotărî „destinația ulterioară a fiecărui prizonier". Acordul a prevăzut în mod suplimentar ca părțile să nu aplice represalii împotriva vreunui prizonier sau a familiei lui în eventualitatea că acesta ar refuza să fie transferat"[57].

Practica a modificat de fapt articolul 118. Interpretarea, de asemenea, şi-a schimbat în mod drastic limbajul său categoric în sensul respectării autonomiei individuale.

Această modificare exemplifică potențialul dezvoltării dreptului prin interpretare şi cutumă. Desigur, respectul pentru opțiunea prizonierilor de război este întemeiat atât pe garanția că puterea deținătoare nu va abuza de sistem pentru influențarea nelegală a acelei alegeri, cât şi pe dispozițiile, cel puțin a câtorva guverne, care permiteau prizonierilor să nu intre sau să rămână în țările lor.

[57] Acordul general şi Cadrul pentru pace în Bosnia şi Herțegovina.

INFLUENȚA ACȚIUNILOR DE LUPTĂ ASUPRA ORGANIZĂRII GENERALE A BLINDATELOR

Col. Vasile RADU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU

The intensity of combat on the modern battlefield requires infantry vehicles that are mobile, survivable, and lethal. Many ground forces have programs underway to field infantry LAFVs for modern requirements. Because of budgetary constraints, many ground forces continue using infantry vehicles which we might consider obsolete, but which are well suited for their environment and military role. A number of forces have aggressive upgrade programs for older systems.

Acțiunile de luptă din timpul celui de-*al doilea război mondial*, caracterizate prin mare amploare, ritmuri rapide şi dese schimbări de situație, au impus tancul prin calitățile sale: mare putere de lovire, mobilitate, posibilitatea realizării surprinderii.

De asemenea, s-au desprins concluzii clare şi definitorii privind evoluția fabricației tancurilor, manevra şi deplasarea constituind esența acțiunilor trupelor. Tancurile, care au o suplețe maximă în desfăşurarea acțiunilor pe câmpul de luptă, sunt capabile să treacă repede de la o acțiune la alta şi să producă înfrângerea inamicului.

Totodată, forța puternică de izbire şi de foc, marea manevrabilitate, folosite eficient pe timpul angajării luptei, permit tancurilor executarea de lovituri hotărâtoare asupra inamicului, nu numai în cazul superiorității în forțe, dar şi în cazul egalității lor sau când se desfăşoară cu forțe mai mici.

În perioada 1950-1955 apariția armei nucleare a condus la ideea că tancurile vor pierde rolul preponderent în cadrul trupelor de uscat, apreciindu-se că vectorii purtători ai noii arme - aviația şi rachetele - trebuie să constituie preocuparea principală a constructorilor de armament. Această concepție a fost reconsiderată, tancurile dovedindu-se a fi cele mai potrivite mijoace de luptă pentru exploatarea efectelor armei nucleare. În consecință, s-au desfăşurat cercetări intense pentru adaptarea blindatelor la cerințele specifice ducerii acțiunilor de luptă în noile condiții, având în atenție protecția împotriva efectelor exploziilor nucleare. Astfel, tancul îşi recâştigă importanța ca armă în cadrul trupelor de uscat.

Războaiele locale care au avut loc după anul 1945 au reprezentat adevărate poligoane pentru experimentarea noilor modele de armament şi tehnică de luptă, muniţie şi echipament, rezultatele obţinute luându-se în considerare în cercetarea ştiinţifică privind punerea la punct a unor modele şi tipuri de armament mai perfecţionate, mai distructive.

Războiul din Coreea (1950-1953) nu prezintă interes din punct de vedere al studiilor privind autovehiculele blindate, americanii utilizând, pe lângă armamentul şi tehnica de luptă din perioada celui de-al doilea război mondial, aviaţia cu reacţie dotată cu proiectile dirijate, elicopterele, napalmul, precum şi arma chimică şi bacteriologică.

Războiul din Vietnam (1946-1975) a oferit posibilitatea testării a circa 200 modele noi de aparatură electronică, de tehnică în infraroşu şi de televiziune destinate descoperirii forţelor vii şi a tehnicii de luptă a inamicului, precum şi a rezolvării altor probleme ale ducerii războiului electronic. De asemenea, grupul de cercetare ştiinţifică din cadrul armatei SUA din Vietnamul de Sud a elaborat 307 proiecte de creare a unor noi modele şi de modernizare a celor existente. Nu s-au dat publicităţii date concrete privind blindatele.

Războiul arabo-israelian[1] („războiul rachetelor tactice dirijate") a fost net deosebit de războaiele locale anterioare. În cadrul acţiunilor de luptă s-au utilizat cele mai noi sisteme de armament, întrebuinţându-se pe scară largă rachetele dirijate (rachete antitanc diferite, rachete antiaeriene şi de aviaţie dirijate). Creşterea bruscă a eficacităţii mijloacelor convenţionale de ducere a luptei împotriva tancurilor a condus la concluzia necesităţii sporirii continue a puterii de foc, a mobilităţii şi a gradului de protecţie.

Creşterea puterii de foc s-a obţinut prin montarea unor piese de artilerie mai puternice cu ţeava lisă, prin îmbunătăţirea muniţiei, precum şi prin utilizarea a diverse soluţii de stabilizare a armamentului, a telemetrului cu laser şi a calculatoarelor balistice electronice.

Utilizarea unui blindaj mai rezistent, cu mai multe straturi, a condus la mărirea protecţiei, iar montarea unor motoare cu putere mărită a permis creşterea mobilităţii tancurilor.

Experienţa războiului arabo-israelian a determinat comandamentul NATO să ia hotărârea de a întări puterea antitanc a trupelor prin dotarea cu rachete antitanc dirijate.

De la razboiul din 1967 şi luarea Sinaiului (curând înapoiat Egiptului), înălţimile Golan şi teritoriile West Bank, Israelul a cheltuit mai multe miliarde de dolari pentru apărare şi pentru motive legate de securitate. Mai mult de jumătate din această sumă a fost pentru echipamentul furnizat de

[1] Războiul de Yom Kippur declanşat la 6 octombrie 1973 de armata egipteană împotriva israelienilor, numit de unii specialişti şi „războiul rachetelor dirijate tactice".

SUA sau pentru acordurile de producție SUA-Israel (cele din urmă servind nu doar obiectivelor de securitate ale Israelului, dar şi pentru forțele vestice). De fapt, mai multe tactici şi tehnologii care au evoluat din relațiile de apărare SUA-Israel sunt acum temele şi sistemele de bază folosite de SUA şi alte armate vestice străine. De exemplu, folosirea în prezent de către SUA a războiului electronic în timpul asalturilor aeriene are mai multe rădăcini în tactica israeliană a războiului de şase zile din 1967 şi angajarea moderna a armelor combinate în timpul asalturilor şi contraatacurilor a rezultat din experiența israeliană din timpul războiului din octombrie 1973.

Războiul din Insulele Malvine (1982) a fost un conflict în care s-au etalat armamente şi tehnici moderne - rachete avion-navă, rachete antirachete, torpile care revin la bază utilizând o anumită „fereastră" din spectrul electromagnetic şi multe alte sisteme de arme şi instalații utilizate pentru prima dată. Au rezultat astfel pentru NATO o serie de concluzii, printre care şi aceea privind realizarea unor noi tipuri de armament antitanc cu dispozitive de căutare semiautomată, pentru a înlocui rachetele dirijate prin fir.

Figura 1. *Blindajele suplimentare ale tancului T-55 modernizat faza a doua*

Războiul din Liban (1982) a fost şi rămâne un subiect controversat, atât datorită componentei strategice, cât şi a intereselor istorico-rasiale antrenate de ocuparea Libanului de către armata israeliană. Pentru americani, principalii furnizori ai armatei israeliene, a rezultat necesitatea continuării eforturilor de realizare a unei tehnologii militare de vârf, calitatea având prioritate asupra cantității.

Unicul inamic înzestrat cu armament mai numeros, furnizat de către fosta U.R.S.S., a fost Siria. Pentru sovietici a rezultat necesitatea perfecționării armamentului, având de întâmpinat două handicapuri: avantajul occidental şi

dificultăţile utilizării adecvate a armamentului de către ţările prosovietice, care nu posedau pregătirea tehnică necesară (Siria, Libia).

Războiul din Afganistan, care a durat peste un deceniu, începând din 1979, a condus la un adevarat poligon de testare a armamentelor între est (prin URSS) şi vest (via Arabia Saudită, Iran şi Pakistan). Încetarea furnizării armamentului pentru regimul Najibullah de către Moscova la sfârşitul anului 1991 şi preluarea în aprilie 1992 a controlului asupra capitalei de către mudjahedini nu a însemnat şi sfârşitul luptelor. Confruntările etnice pot lesne antrena şi ţările vecine: Pakistan, Iran, India şi fostele republici sovietice. În acest conflict au fost testate blindate diverse, inclusiv blindajele suplimentare adăugate tancului T-55 (figura 1).

Armamentul utilizat în ***războiul iraniano-irakian*** (1980-1988) nu a făcut parte din ultima generaţie. Deşi Iranul poseda arme mai moderne, nu a fost în măsură să le utilizeze datorită lipsei tehnicienilor şi a pieselor de schimb.

Concluzia specialiştilor din vest a fost că victoria Iranului asupra Irakului este victoria materialului american asupra celui sovietic.

Primul război din Golf (1991), considerat ca fiind cea mai amplă confruntare militară postbelică, a pus faţă în faţă cantităţi foarte mari din cele mai noi categorii de tehnică. Forţele coaliţiei internaţionale, conduse de către SUA, au demonstrat că în loc de a se baza pe diferite tipuri de arme, forţele lor armate actuale se bazează de pe acum pe *sisteme complexe de familii de arme integrate prin mijloace electronice de comunicaţii şi control*.

Regiunea Golfului a ridicat şi va ridica în continuare multe semne de întrebare. Între 1948 şi 1973, patru războaie de scurtă durată şi un război de uzură au început în ţările arabe împotriva Israelului. Printre acestea erau Egipt, Siria şi Iordania, care au avut o participare masivă de trupe şi tancuri. Cu sprijin din partea SUA şi a altor ţări, Israelul a învins. În 1967, Israelul s-a extins în trei state limitrofe, de atunci numite "teritoriile ocupate". În 1979, Egiptul a renunţat la război şi a semnat tratatul de pace cu Israelul, obţinând astfel înapoi Sinaiul. Dar Siria mai are de recuperat înălţimile Golan şi Iordania teritoriul West Bank, întrucât nici una nu vrea să încheie pacea. Organizaţiile teroriste au condus, mai întâi ca surogate ale armatelor arabe înfrânte şi apoi independent, un "jihad" (război sfânt) împotriva Israelului, determinând Ierusalimul să dea importanţă strategică teritoriilor capturate, în special pentru a încetini atacurile la sol.

Războiul de şase zile din 1967 şi războiul din octombrie 1973 au convins Israelul şi SUA de aceasta. Astfel a început intensificarea apărării israeliene care încă mai continuă, cu ajutorul SUA, şi care s-a opus celorlalte

țări arabe sprijinite de URSS (până recent). SUA a dat anual un ajutor de 4 miliarde dolari Ierusalimului, ceea ce reprezintă o şesime din venitul național al Israelului.

Necesitatea unui tratat de pace s-a amplificat şi mai mult când extremismul islamic a apărut în zonă, în anii '70, americani fiind luați ostatici de Ayatollah Khomeini al Iranului. Acest nou tratat nu a deranjat doar Arabia Saudita, Irakul şi alte state din Golf care erau conduse pe principii diferite, mai moderate şi/sau seculare, el consta şi din terorişti care îşi jucau propriul joc în Liban "pământul nimănui".

La mijlocul anilor '80, interesele vestului erau atacate de regimul din Libia. Apoi, în 1990 forțele irakiene au invadat Kuweitul şi lumea a devenit conştientă de imensul arsenal de arme moderne care s-ar putea dezlănțui.

Din fericire, în 1990 un "arc" geografic între țările din Orientul Mijlociu s-a dezvoltat pentru a apăra împotriva oricăror atacuri contra intereselor vestului (sau locale). "Arcul" includea Egiptul, Israelul, Arabia Saudită, țările mai mici din golf şi, în felul său, Siria. Toate au fost alături de SUA şi alte forțe din Vest împotriva agresiunii Irakiene şi au câştigat. Astăzi, această coaliție stă ca un bloc de cooperare SUA - forțele aliate, în cadrul căruia modernizarea echipamentului de apărare evoluează rapid.

DE LA *NEEDS ANALYSIS* LA *COURSE EVALUATION*

Asist.univ. Daniela TRUȚIA

The study below is an attempt at tracing the evolution of an ESP (military English) course, dwelling on the main stages of this process: needs analysis, course outline, syllabus, materials writing and course evaluation. Some problems in teaching ESP are also brought up, related to the teacher, the students, the methodology and the materials involved.

> "Ceea ce distinge limba engleză ca limbaj de specialitate de limba engleză generală nu este *existența* unei necesități... ci mai curând *conştiința* existenței acestei necesități."
>
> *Hutchinson şi Walters, 1987*

Câteva considerații preliminare

Predarea limbii engleze ca limbaj de specialitate (în cazul nostru, engleza cu specific militar) este fără îndoială o activitate care nu se încadrează în canoanele procesului didactic de predare-învățare a unor cunoştințe generale de limbă engleză. Desigur, limba este una şi aceeaşi, însă centrul de interes este cu totul altul, la fel şi motivația studenților. Chiar şi aşa, cele două noțiuni, centru de interes şi motivație, prezintă un spectru destul de larg (uneori chiar frustrant), dat fiind numărul de categorii de forțe din cadrul forțelor armate, la care se adaugă diversele specializări în interiorul acestor categorii de forțe. Practic, se poate spune că avem de a face cu „mini-limbaje de specialitate" în cadrul fiecărui limbaj de specialitate general care reprezintă fiecare categorie de forțe. Iată deci o primă dificultate: se poate vorbi de limba engleză cu specific militar ca fiind una singură? Evident că nu.

La aceasta primă dificultate se adaugă o a doua, la fel de redutabilă: caracterul eterogen al grupelor, care cuprind studenți proveniți de la diverse arme.

În aceste condiții, care ar fi soluția? Cum se poate proceda pentru a face cursurile cu adevărat utile şi profitabile? Cum se poate optimiza procesul de învățământ, actul didactic, astfel încât cursurile să ofere cu adevărat cunoştințele pe care fiecare student speră să şi le însuşească pentru a-şi crea noi perspective şi oportunități în profesia sa?

Răspunsul este pe cât de simplu, pe atât de complicat: trebuie recurs la **needs analysis** (conceptul de analiză a necesităților).

În mod normal, fiecare curs trebuie structurat pornind de la această cerință de bază, care nu reprezintă altceva decât o muncă de „prospectare" a necesităților cursanților, aceste necesități fiind factorul care declanşează motivația, urmând apoi ca fiecare curs să fie conceput pe baza cerințelor specifice ale fiecărei grupe. Desigur, venind la curs, fiecare student are în vedere necesități specifice: unul ştie că la birou va avea nevoie să scrie corect, altul ştie că va trebui să susțină conversații sau briefinguri în limbaj de specialitate, altul va avea de citit şi recenzat materiale, altul va avea de audiat prezentări, pe care apoi să le sintetizeze pentru superiorii săi. La toate acestea, se adaugă acum, devenind prioritare, cerințele aderării României la NATO, respectiv conformarea cu standardele NATO, interoperabilitatea lingvistică şi cunoştințele interculturale atât de necesare în cazul participării la misiuni şi operații multinaționale.

Prin urmare, o analiză a necesităților cu adevărat utilă va trebui să aibă în vedere atât situații generale cât şi situații specifice, respectiv activități cu caracter militar caracteristice principalelor categorii de forțe, cursurile acoperind, pe cât posibil, ambele aspecte. În funcție de analiza necesităților, cursurile vor trebui concepute astfel încât să aibă în vedere aspectele care se cer studiate, precum şi nivelul şi interesele cursanților.

Aici se conturează însă o dificultate majoră: a avea cunoştințe despre diversele domenii militare reprezintă o sarcină cvasi-imposibilă. La aceasta se adaugă şi lipsa unor materiale adecvate, a căror căutare sau concepere necesită timp şi eforturi susținute. Urmează apoi dificultățile legate de modul în care trebuie elaborată o programă. Dar mai înainte de toate, **cum trebuie conceput un chestionar de analiză a necesităților?**

Iată numai câteva mari probleme pe care profesorii de limbă engleză cu specific militar încearcă din răsputeri să le rezolve şi la care se adaugă problema materialelor. Paradoxal, o cantitate prea mare de materiale se poate până la urmă dovedi un handicap, pentru că puține dintre acestea pot fi utilizate ca atare, cele mai multe trebuind selectate şi adaptate la scopurile specifice ale profesorului. Devine din ce în ce mai evidentă necesitatea acumulării unui număr mai mare de materiale care să poată fi prelucrate şi adaptate în funcție de analiza necesităților fiecărei grupe.

Câteva probleme inerente în predarea limbajului de specialitate

Unele dintre aceste probleme îl vizează pe **student**:

- posibila absență a motivației (ceea ce, în cazul nostru, nu se întâmplă, studenții cursanți fiind extrem de motivați);
- numărul, proveniența şi nivelul studenților din cadrul unei grupe.

De fapt, aici avem de a face cu trei probleme într-una singură. Prima nu afectează domeniul nostru de activitate în mod direct, deoarece, din fericire, numărul studenților din grupele de limba engleză este suficient de mic pentru a permite desfăşurarea în bune condiții a actului didactic. În schimb, apartenența studenților la diverse categorii de forțe continuă să ridice mari probleme, fiecare având propriile sale interese şi propria sa motivație, subsumate intereselor şi motivației de grup. A treia problemă, cea a nivelului, şi-a găsit o rezolvare satisfăcătoare, în sensul că studenții sunt testați în prealabil, pentru a stabili încadrarea în grupe de nivel, ulterior survenind şi o a doua testare, la începutul cursului, când se mai operează unele mutări de la o grupă la alta, în vederea asigurării unui nivel relativ omogen la fiecare grupă de studiu.

Alte probleme îl vizează pe **profesor**:

- cunoaşterea şi înțelegerea de către profesor a domeniului de interes al cursanților

Este acest lucru important? Şi dacă este, cum poate profesorul să îndeplinească un asemenea deziderat într-un domeniu ca ingineria, medicina... sau ştiințele militare?

- lipsa muncii în echipă

Aici aş dori să fac precizarea că, din fericire, în cazul catedrei noastre de limbi străine, munca în echipă este o realitate şi una dintre principalele noastre realizări. Pentru specificul meseriei noastre este vital să facem schimb de idei, de materiale, de experiență, să ne ținem la curent cu anumite evoluții din domeniu, să discutăm probleme legate de activitatea noastră.

Probleme legate de **metodologie**:

- importanța predării terminologiei de specialitate;
- selectarea problemelor de gramatică;
- predarea funcțională a gramaticii;
- modalități de stimulare şi dezvoltare a celor patru deprinderi (sau a unor deprinderi prioritare, în funcție de necesitățile concrete ale grupei).

Probleme legate de **materiale**:

- ce fel de materiale trebuie abordate? Manuale recunoscute internațional? Care ar fi acestea? Manuale naționale? De câte dispunem? Materiale concepute ad-hoc pentru fiecare grupă? Alte opțiuni?

- în cazul elaborării de noi materiale, care să fie sursa textelor? Trebuie pornit de la texte autentice sau sunt acceptate şi texte ale unor autori de materiale non-nativi? Ce garanție de acuratețe prezintă acestea? Cât avem dreptul să intervenim în ele?

Proiectarea cursului

Următorul pas după analiza necesităților este proiectarea cursului. Un prim principiu ar fi orientarea cursului în funcție de necesitățile generale sau comune ale cursanților, nu de cerințele individuale.

În proiectarea unui curs trebuie avut în vedere un număr de parametri, reprezentând de fapt opțiuni între două extreme. Unele opțiuni sunt determinate de condițiile concrete ale cursului, altele reprezintă alegerea profesorului.

- Curs intensiv sau extensiv? Opțiune predeterminată de factorii de decizie.

- Performanța studenților trebuie sau nu evaluată? Evaluarea presupune studiul după aceleaşi criterii, materiale etc. Lipsa evaluării oferă însă mai multă libertate, deoarece nu încorsetează desfăşurarea cursului în limitele unor criterii stricte, cum ar fi anumite materiale, anumite activități, anumite teme etc. Desigur, în astfel de cazuri evaluarea se face la fiecare grupă în parte.

- Studiu în grup omogen sau eterogen? Evident, omogenitatea grupului simplifică organizarea muncii la clasă, fie că este vorba de omogenitate de nivel sau de interese.

- Cursul trebuie să aibă în vedere interese imediate sau de perspectivă? Fără îndoială, interesele imediate sunt factori extrem de puternic motivanți, însă nici de data aceasta opțiunea nu-i aparține profesorului.

- Curs de engleză generală sau extrem de specializată? Iată o întrebare în funcție de care se stabileşte şi caracterul materialelor de studiu: cu conținut general sau specific profesiei studenților.

- Care este funcția profesorului? Furnizor de cunoştințe şi activități sau facilitator al unor activități derivate din interesele exprimate de cursanți? De departe, funcția profesorului trebuie să fie cea din urmă, ea servind însuşirii unei engleze funcționale, ca instrument real de comunicare.

- Cursul trebuie să fie elaborat de profesor, după consultare cu studenții şi cu instituția sau pur şi simplu rezultatul unui proces de negociere cu studenții? În opinia noastră, ideal ar fi ca un curs elaborat în linii mari să fie adaptat ad-hoc, în urma analizei necesităților, la cerințele specifice ale unei grupe, înțelegând prin acestea cerințele **comune** cursanților acelei grupe.

Elaborarea unei programe

Activitatea de elaborare a unei programe reprezintă juxtapunerea şi organizarea unor componente inter-relaționate şi interdependente, începând de la cunoaşterea cerințelor specifice ale studenților şi terminând cu sarcinile specifice pe care actualii cursanți doresc şi trebuie să le îndeplinească într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Din aceste două mari componente vor decurge deprinderile necesare (scris, citit, ascultat, vorbit, toate la un loc sau

dezvoltate prioritar, după cum este cazul) şi zonele lingvistice corespunzătoare (gramatică şi vocabular). Însă proiectarea cursului nu are în vedere numai dezvoltarea deprinderilor şi performanţele de ordin lingvistic. Un rol extrem de important îl au materialele, tematica, procesul de învăţare propriu-zis şi interacţiunea profesor-student sau student-student din clasă. Toate aceste aspecte trebuie să se regăsească în programă.

Pentru început, se cer colectate toate datele de care dispunem, fără a ordona neapărat aceste informaţii. Unele date sunt rezultatele analizei necesităţilor, altele provin din studierea materialelor disponibile sau din schimburi de experienţă. Caracteristic elaborării cursului este faptul că orientarea lui se face în funcţie de materialele disponibile, dar la rândul ei determină tipul de materiale urmând a fi folosite, o parte dintre ele create ad-hoc.

Când s-au adunat toate elementele, următoarea etapă este gruparea şi ordonarea lor într-un mod cât mai profitabil pentru procesul de predare-învăţare. Această operaţie presupune existenţa unor criterii de prioritate.

Punctul de plecare îl reprezintă obiectivele pe care se doreşte ca studenţii să le îndeplinească cu succes şi din care derivă cerinţe de limbă corespunzătoare. Aceste obiective se cer şi ele ierarhizate, drept care este nevoie de noi criterii pentru ordonarea lor.

Unul dintre criterii este momentul în care vor trebui atinse obiectivele respective, aplicabil mai ales în cazul obiectivelor imediate, mai greu în cel al obiectivelor de perspectivă.

Un al doilea criteriu important este acela că asimilarea unui element lingvistic depinde de asimilarea altora. Prin urmare, aceste componente trebuie predate şi însuşite astfel încât să se susţină adecvat unele pe altele. De exemplu, pentru exprimarea ideii de acţiune în desfăşurare în trecut este nevoie de timpul trecut continuu. Dar pe ce alte elemente trebuie să se sprijine predarea trecutului continuu? Pe cunoaşterea verbului *a fi* la trecut, pe cunoaşterea funcţiei timpului trecut simplu, pentru contrast, pe cunoaşterea timpurilor prezente, de asemenea pentru comparaţie şi contrast, pe cunoaşterea diferenţei dintre aspectul simplu şi continuu în general etc. Cu alte cuvinte, toate aceste aspecte vor trebui să figureze în programa cursului undeva înainte de trecutul continuu.

Pornind de la obiectivele care se cer atinse, se vor stabili deprinderile necesare îndeplinirii acestor obiective, apoi aspectele lexico-gramaticale subsumate acestora.

Fiecăreia dintre cele patru deprinderi de bază i se subordonează anumite aspecte lingvstice şi anumite funcţii. Aceste aspecte lingvistice şi funcţii nu corespund însă numai unui anumit obiectiv, ele sunt flexibile, la fel ca deprinderile, care nu se află într-o relaţie unidirecţională cu obiectivele. Cum este de dorit să nu predăm acelaşi lucru de fiecare dată când avem nevoie de el (a nu se confunda predarea cu reluarea sau recapitularea), programa de curs trebuie să precizeze când anume trebuie predat elementul respectiv şi când trebuie doar repetat.

Redactarea materialelor

Odată desăvârşită programa de curs, se poate trece la colectarea materialelor necesare. Cu excepţia situaţiilor (fericite şi extrem de puţine) când materialele de la un curs se pot adopta integral şi la un altul, adunarea materialelor necesare este un efort considerabil, care presupune cunoaştere, discernământ, competenţă şi... timp. Nu puţine sunt cazurile în care materialele disponibile nu satisfac decât în parte necesităţile cursanţilor şi obiectivele cursului, situaţie în care este necesară conceperea şi redactarea unor noi materiale, sarcină care revine profesorului.

Pentru a constitui un instrument eficient de lucru, materialele concepute de profesor pentru un anumit curs trebuie să răspundă unor cerinţe concrete.

Iniţial se porneşte de la identificarea necesităţilor studenţilor (analiza necesităţilor), după care se circumscrie sfera precisă de interes căreia trebuie să-i corespundă materialul.

Al doilea pas îl reprezintă crearea contextului care să pună în evidenţă elementul avut în vedere: este vorba de texte de dimensiuni adecvate, aşa-numitele „purtătoare de conţinut”(*content-carriers*), în cadrul cărora obiectivul lingvistic figurează contextual, nu izolat, adică exact aşa cum se întâmplă în situaţiile concrete de limbă. După ce aceste contexte „purtătoare de conţinut” îşi fac datoria de a reliefa o anumită problemă de vocabular, gramatică, semantică, după caz, se poate trece la descrierea propriu-zisă a problemei respective: mecanism, funcţionare, mijloace lingvistice echivalente, posibile interpretări etc. Ideal ar fi ca după aceste expuneri - care pot evita capcana teoretizării în funcţie de inventivitatea şi capacitatea interactivă a fiecărui profesor - să urmeze unele exemple concrete de utilizare a problemei studiate în limba ţintă: posibile excepţii, ambiguităţi, riscuri de utilizare inadecvată şi multe alte elemente, de la caz la caz. În sfârşit, bineînţeles că nici un material astfel conceput nu poate fi considerat bun sau util înainte de testarea lui finală, în clasă, reacţia studenţilor şi feedback-ul acestora reprezentând evaluarea finală a calităţii şi funcţionalităţii materialului respectiv.

Aş dori să mai subliniez un lucru: în cazul în care un material deja produs de un profesor este pasibil de a fi aplicat la o nouă grupă de studenţi, cu interese şi necesităţi teoretic identice, este recomandabil ca profesorul care l-a creat să-l mai analizeze o dată, în ideea că poate ar fi necesare unele (minore) ajustări. Iată un set de întrebări orientative care ar putea constitui un „test de valabilitate” al materialului existent în condiţiile unei noi grupe de cursanţi:

- Pentru ce fel de grupă a fost iniţial pregătit materialul?
- Căror necesităţi a trebuit să corespundă?
- Cât timp a durat elaborarea lui?
- Cum a fost ales textul pe care se bazează materialul?
- Care este rolul activităţilor şi întrebărilor bazate pe textul respectiv?
- Cum a fost asamblat şi reprodus materialul?

- Cum a fost utilizat materialul la grupa căreia i-a fost destinat?
- În ce măsură a corespuns necesităților identificate prin analiza necesităților?
- Cum ar putea fi îmbunătățit?
- Ce fel de activități ar putea urma după un asemenea material?

Câteva remarci finale

În încheiere aş dori să subliniez câteva lucruri, poate de domeniul evidenței, dar deseori omise cu bună-ştiință sau din dezinteres sau ignoranță, în schimb vitale pentru buna desfăşurare şi pentru eficiența activităților de curs.

1. În absența unor activități interesante nu se poate realiza mare lucru. Motivația nu ține numai de dorința studentului de a învăța, ci şi de măsura în care el se implică în diverse activități, implicare direct proporțională cu interesul pe care i-l trezesc tematica şi materialele. Prin urmare, atât materialele cât şi activitățile trebuie adecvate la nivelul real al cursanților, pentru a nu le forța capacitățile dincolo de limita la care aceste capacități rămân încă productive. În al doilea rând, studenții trebuie să se regăsească în activitățile şi materialele alese pentru curs, tematica fiindu-le pe cât posibil familiară şi legată de profesia lor de militari. Chiar şi în meseria pe care o practică de ani întregi, studenții pot descoperi elemente noi şi interesante.
2. Scopul permanent al oricărui efort al profesorului, pornind de la analiza necesităților, trecând prin structurarea unei programe, prin crearea unor materiale adecvate şi terminând cu evaluarea materialelor şi a cursului, este dezvoltarea performanțelor lingvistice ale cursanților, cu accent pe utilitatea şi aplicabilitatea acestor performanțe în profesia lor. Cu alte cuvinte, cunoştințele de limbă acumulate au valoare doar dacă ele reprezintă nişte „cărămizi" zidite succesiv pentru ridicarea unei construcții durabile şi rezistente.
3. Modul de lucru din clasă trebuie să se bazeze pe funcționalitatea acestor cunoştințe de limbă, nu pe teoretizarea lor. Cursurile de limbă engleză ca limbaj de specialitate cu specific militar trebuie să producă militari cunoscători de limbă engleză, nu filologi cu arma în mână.
4. Profesorul trebuie să se obişnuiască să rămână în planul doi, lăsând loc studenților să se manifeste. Rolul de **facilitator** deschide perspectiva unor ore interactive, practice, cu implicarea studenților în activitatea din clasă, deci menținând interesul şi motivația la cotele cele mai înalte.
5. Utilitatea unor materiale sau activități se vădeşte prin activități de dezvoltare sau extindere a temei discutate la clasă, respectiv prin aplicarea cunoştințelor acumulate în cadrul lecției într-un context mai larg sau în situații similare. Tot aici se cuvine să menționăm utilitatea studierii elementelor de limbă prin comparație sau contrast, aceste două procedee fiind în acelaşi timp o modalitate de predare a unor informații noi şi de recapitulare a celor deja achiziționate.

6. Un ultim punct, de a cărui importanță profesorul cu experiență nu se îndoieşte nici o clipă: întregul proces descris şi analizat aici, de la analiza necesităților la proiectarea cursului, de la conceperea şi redactarea de noi materiale şi activități la adaptarea unor materiale deja existente şi în final evaluarea eficienței materialelor, activităților şi cursului, toate aceste elemente au în centrul lor **studentul**.

Un profesor bun va şti să discearnă între diversele cerințe şi necesități ale studenților, va şti să proiecteze un curs prin care să satisfacă aceste doleanțe, va şti să elaboreze materiale şi activități care să intereseze şi să antreneze studenții unei anumite grupe, va şti să preia şi să analizeze inițiativele şi reacțiile studenților, folosind apoi acest feedback la redactarea altor materiale şi activități. De asemenea, profesorul competent va şti să facă un pas înapoi, lăsând studentul pe primul plan, permițându-i acestuia să se manifeste şi să valorifice plenar volumul de cunoştințe de care dispune.

În concluzie, actul didactic modern încetează să mai fie o relație pasivă între profesorul teoretician şi studentul neimplicat, devenind un proces interactiv, dinamic şi diferențiat, în care studentului nu numai că i se oferă exact elementele de care are nevoie, dar el se vede încurajat să preia inițiativa, să se manifeste şi să producă, în loc să reproducă, elemente de limbă, garanția achiziționării unor cunoştințe funcționale, flexibile, deci utile şi aplicabile în orice situație de viață sau profesională din domeniul militar.

STRATEGIES OF PERSUASION AND THE MEDIA
– PSYCHOLOGICAL TOOLS FOR SCULPTURING THE SELF –

Lect.univ.dr. Maria-Magdalena POPESCU

Persuasiunea reprezintă influenţarea intenţionată a opiniilor, valorilor şi a credinţelor de către un agent extern. Persuasiunea este acţiunea de a induce schimbări de atitudine şi a influenţa oameni făcând apel atât la raţiune, cât şi la sentiment. Considerând că persuausiunea are loc atunci când sinele se lasă convins, prin diferite mijloace, de o anumită atitudine, articolul trece în revistă schimbările ce au loc în atitudinea umană prin intermediul mass-media.

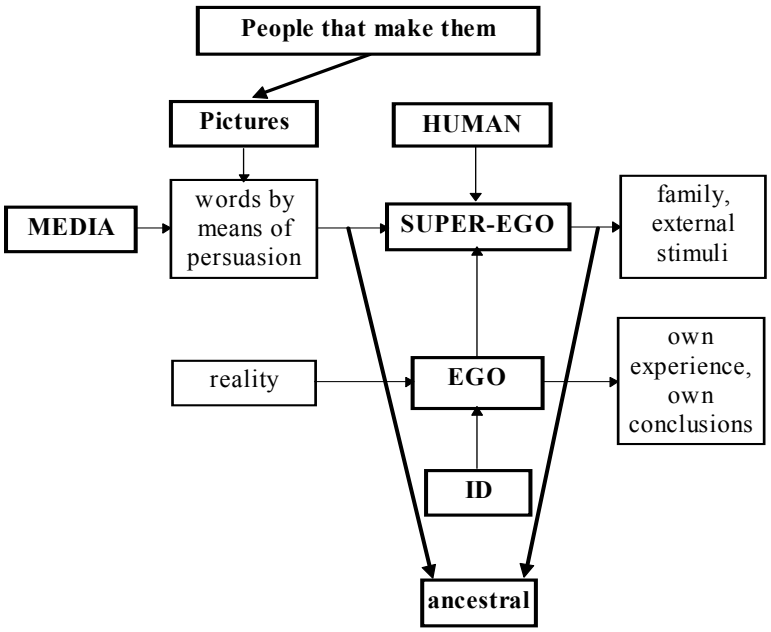
Regarding the media stimuli, if we take a dive in the ordinary and unimportant aspects of one's appearance, we can hear battle calls. The battlefield is hardly revealing itself to an inquiring search and the soldiers are the id, the ego and the super-ego, their weapons - being nothing but the words; ordinary words, plain words, which get endowed with a strange multiplicity of meanings. Language is like a hundred piece mirror forever broken. Each fragment shows bits and pieces from the entire image previously represented.

If the Media information is compatible with the id structure, then the EGO manifests itself as pleased. If the information is not compatible with the ID but with the rational EGO, influenced by the SUPER-EGO, then it would be a battle onto the EGO as the ID tries to impose itself.

In the following diagram we can see that in order to have a certain impact upon the super-ego which is somehow controlled by the complexity of the self, media has to act by means of persuasion.

According to the dictionary, persuasion is the "intentional influence of opinions beliefs, values or attitudes by an external agency" (T.O. Sullivan, J. Hartley et.al., 1994).

Studies have been made most on the political persuasion within campaigns initiated before elections or in the cases of social and health campaigns. We focus our interest on persuasion done by media aiming at changing attitudes, influencing personal behaviour and social reaction.

In connection with our previous glance at the psychic elements and their function there are some questions, some problems that could be analysed as they're worth being under close scrutiny.

a. Is there a certain psychological structure needed for one to be persuaded?

From the flow of our discourse so far we can conclude that one doesn't have to be "insane" or "stupid" or too rational and conscious in order to let himself, more or less aware of the fact, to be persuaded. However an aspect needs special outline: the difference regarding the force of persuasion in people comes from the extent to which the ID can be satisfied and come at peace with the EGO and the strength of the SUPER-EGO. Remember that the difference concerning the power of the media over the self goes hand in hand with the difference between the extroverted and introverted behaviour (as we mentioned earlier).

b. Should we take for granted that everyone can be persuaded no matter how deep or broad, we could then trace a general statement for human beings that "once persuaded, you are weak; therefore it results that personalities who become leading figures are not persuaded as they are supposed to be strong". It is true, partially, for those with a high percentage of rationality, of awareness, those who tend to check every pieces of news they hear; in the case of advertisement, it is this category of people, the reluctant ones who do not let themselves persuaded, who first wait for the general opinion of the average man (who we must say reacts almost instantly to persuasion and buys the product) and only afterwards does he try it for himself, sees the result and, as a feedback, checks

his resistance in front of the persuasive tentacles of the commercials. Sometimes the feedback shows an evolutive spirit (especially in the case of the highly educated people) or a degrading one (looses touch with reality by self-alienating from the community).

c. Another question that needs consideration is if there is a complete, deep persuasion, or is it true that any persuasion can be subject to change? If it is so, why? To put it differently - once the persuasion is done, is there anything to change it?

Yes, there is something to change it. It is another persuasion, stronger than the previous one. We know that every character is subject to change during the years; moreover the self can undergo a multitude of changes even from one-day to another. There isn't any permanent or lasting persuasion simply because - in the case of advertising - progress always brings better and better products or because, generally speaking in the field of the media, there happens to be someone brighter and even shrewder than before that turns and twists the words so as to produce an apparently original piece of news or text. So the effect of persuasion lasts as long as the persuasive force reaches great depths in the audience, and produces a powerful conviction:

- there isn't any better "news producer" let's say to bring a more eye-and-mind-catching event on the screen;

- the frequency of broadcasting (publishing) is relatively high (this refers to ads, of course).

At a certain point in this reading you might incriminate me for not using properly the word "persuasion": you might say I should have focused on the effect of the advertising upon audience, as it is only in this case that we can talk about a visible result, an obvious manifestation of the persuasiveness being the fact that people buy the advertised product. This is the proof of the fact that the mechanism worked onto one's self.

If I were subject to be blamed for misusing the term "persuasion" in the media, I could defend my point of view in this way: the Webster dictionary defines the verb "to persuade" like this: "to cause someone to do or believe something, especially by reasoning, urging; to induce; to convince", while The Oxford Popular Thesaurus gives the following: extra meanings "persuade = bring round,..., convert,..., press, tempt, win over". Therefore to persuade can be also taken as "I persuade you over the matter that this is the correct idea". However, to what extent an idea can be correct in a context or another, is linked to the possibility of finding an absolute truth, a unique way of representing reality, which takes us to the theory of relativity.

If we go back to the Webster definition, and take a further examination with the words, we see that:

	to reason = judge, think, discuss, estimate
to persuade =	to urge = advise, counsel, encourage
	to induce = encourage, tempt, provoke
	to convince = convert, satisfy, win over

The close comparison of the chain triggers what I have said before, that the verb "to persuade" is not necessarily used only with analysing the advertisement effect upon the audience; but also with an examination of how the information and entertainment act upon the viewers/readers/hearers; and the way they "persuade" people about the existence of a certain reality, unattainable to them, or better said, a reality too far to be experienced and tested. Persuasion is an act *of inducing attitude changes*_and influencing people by appealing to reason and emotion.

Thus, I consider that a case of persuasion is a case when *the self agrees to be convinced* about the marvel of the scenery in a movie, about the joys of love in a love-story, about the hard-ships of life in a soap-opera, when *the self is encouraged* to be brave in front of facts and events that happen to people irrespective of social class, gender, race or wealth, when the self is won-over at news - be it on Radio or TV, *when the self is satisfied in his desire for "otherness"*. This is the relationship, theoretically speaking, between the self and the persuasive act.

The way it really constructs the self, or - in another words - which are the visible results of the process, you are to see in the following paragraphs. As a matter of fact most of us faced the results of media's influence upon ourselves as audience but only the inquiring mind, the critic who takes a distance both from the text and from the phenomenon, who rises high above the mass, can label and classify people according to the way they react in front of the informational bullets.

Speaking about labelling and classifying, the major changes performed by the media when tailoring a certain attitude in one's self, are:

a. *amplification of deviance*

It is the case where a certain event classified as "deviant" is amplified due to people's reaction against the ferocity of the presented case. It must be mentioned that generally a negative process is presented in its "bleakest shades" (if only "bleak" could have degrees of comparison!) just for the sake of sensationalism and for financial purpose: to sell the news better. A case in point is related in *The New York Times Magazine*, the issue on May, 4, 1997: the headline is relatively big and orange: "Journalists - and even scientists themselves - are partly responsible for the way health risks are inflated or distorted in medical news".

The article begins with the assertion that the American people follow the news of medical research as eagerly as they follow the sport news or financial ones. Marcia Angell, the executive editor of the *New England Journal of Medicine* speaks about her witnessing the impact of medical research paper on the public. "No sooner do we publish a study on diet or life style than news of its conclusions ... hits the airwaves". The problem is not that information travels fast, even though through leaks, but that when it comes to the public it is already distorted, presented as a big and irremediable dramatism.

"Journalists - states Angell further on - are partly responsible for the way risks are inflated or distorted in health news. Not surprisingly, news of big risk attracts more attention than news of a small or uncertain one. Even if reporters are appropriately circumspect, their headline writers may have other ideas and blow medical stories out of proportion. The word "breakthrough" is a favourite of headline writers. The sound-bite culture of television particularly lends itself to hyperbole".

The problem is that the inflated news start to grow the bubble even from the public relations office which releases the information; then when it has already been "negotiated" by the editor news, a very small risk can look big. People start to grow fear and even panic. Therefore, an information about health risks, instead of provoking awareness and bring a better control over one's body, it on the contrary brings panic; instead of helping it demolishes. The author's advice is "we should be a lot more sceptical" in front of the bombardment of news about health risks. It advises us to wait till the news is confirmed by other articles, "ask ourselves how the findings apply to us". The idea is - do not believe from the first glance and also do not let yourself led by rumours.

b. *the defence mechanisms* is another psychoanalytical process which aims at reducing anxiety, avoiding pain or demolishing self-criticism. The main technique of doing this is through identification.

One adopts the values and dreams of others which is done through group support; this process is done in the case of watching soap-opera, advertisements or even in the case of sport media. When the audience watch - for example - the Young and the Restless" - preferred mostly by mothers and daughters, the identification comes in order to call for the so called "uses and gratifications" theory. They identify with one or other of the characters that fill their pattern of desire: "I wish I were like her, I wish I had her family, her social and financial position". As long as the serial is broadcasted the viewers forget everything about the living reality, to fully experience the viewed reality. It is like a transfer; they engage themselves in a transfer from their physical body to the character's body and laughs and cries along with it. I cannot forget the perfect example for this case which is the effect of the Brazilian serials, broadcasted by GLOBO-TV. Women even try to come earlier from work in order to "catch" the daily serial for the simple reason that it made them hope for a "love like that". They watch the main character's destiny and sigh: "This is how it always happens" - they tend to say.

In the case of men-viewers we can speak of identification with characters in movies like "The Renegade" where what they want to get from the identification, what they long for is - masculinity, power, bravery, sex-appeal. The identification goes so far that I remember when J.R.. was killed, in Dallas, the interest of watching the movie decreased with the audience being deceived by the curve the destiny unfolded itself.

As far as the advertisements are concerned persuasion is a primary objective for modern advertising and it can be achieved by creating advertisements by means of these elements: effective attention - getting devices, a strong appeal to self-interest, a stimulation of desire for a product and a powerful "call-to-action" response. The ads that succeed in their determining the viewer identify with the character in the ad (if there is any human character) are those that have a high frequency rate or those put on subway trains, in the bus station, because they demand reflection while waiting for the means of transport.

The ads' power to succeed depends heavily on what they advertise and also it depends on the type of audience, on its place in society, because the identification with the situation/character in the ad might bring pleasure; therefore it determines the viewer to buy the product IF HE AFFORDS; in the case the identification just underlines the gap between the viewer's social status and the product which could only belong to certain social status, then the result is negative; grief can only bring social and moral disorder. Sometimes identification of the low and social status with a certain "high" product (luxury) may label a percentage of the viewers as snobs because they would strive for achieving the product no matter of financial abilities because achieving the product help them belong to that "high"-life.

The best example of an ad that uses persuasiveness within pure psychological devices is the "tickle" ad, which appeals to emotion, to humour, the Freudian pleasure principle.

- another way of the defence mechanism technique is the projection., when the negative characteristics of the self are thrown upon other people, thus blaming them for something they have no connection with. Thus for example it has been a case in Romania, quite well-mediated, abut a young man who killed two children. When he was interviewed he blamed the TV for broadcasting movies with crimes. He said that if he hadn't seen if on TV he wouldn't have done so. Who can believe it?

c. *escapism* is another psychological term to express the action the media text does onto people. When people watch/read/hear something, they undergo a process of identification followed by a loss which bring them the satisfaction of the "gratification process" or filling the void, serving the desire for otherness, as any enjoyable moment comes when the forbidden fruit is nearly tangible and this cancels the frustration. This explains, for the researcher, why people make a habit out of reading magazines and newspapers, why they keep themselves "tuned" to serials: to escape from the regular boring/frantic life. This is why the serials are in such a way broadcasted that they even take into account the seasons and customs (the Christmas episodes are broadcasted around the Christmas time) in order to

give such a realistic touch to the serial that people escape reality entirely for the time of the representation. Thus they can be, for hour, the wealthiest man in US, the famous Greek ship owner, the wonderful fashion model who gathers the most handsome and famous young man, the business person who can have the ever-dreamed mansion, car and power. The list here may continue endlessly as anyone wants to be/have what he can never achieve. For escapism reasons, the tabloid is the mostly used form of newspaper. These papers are read by about 85% of the population as Jim Bee considers; while the Quality Press represents only 15% regarding people's interest, these newspapers have a high percentage of advertisements (in order to get money from the advertisers if not from sales).

d. *narcotization* as an effect suffered by the audience from the media is a down-wards function for the self, the same way as "amplification of deviance" is. Instead of constructing the self it seems to destroy it as far as the moral rules of behaviour are involved, and this is because – the way its name shows - narcotization has the drug-effect on people; it turns them into passive beings, more or less human because the quality that separates the beast from the human, reasoning, is to a certain extent, asleep, lying in a corner, without any will left. There are governments, in small countries, that try to do this with their people in order no to get organized, think and then react, opposing their political aggenda. This is what Ceausescu did to his people in order not to be threatened by their minds gathered in order to think and react. He narcotized us, the Romanians by 2-hour TV broadcasting, by printing only half of the piece of information, thus not cheating on us but telling us only half of the truth which, of course, cannot be called a "lie", but an "unsatisfactory piece of information".

In giving a definition for narcotization, O'Sullivan's opinion is that people become "minimally informed and concerned at the expense of actual involvement". That is almost at all. People's energies are transformed into "passive knowledge". We were totally disinterested in what was going on, I remember, therefore I could say Ceausescu had reached his target.

e. Last but not least, another aspect of media effects upon individuals is the way it, *the Media, creates personalities and then destroys them,* with the same ineluctable power, as if it (the institution) had a magic wand.

Our newspapers, for example express the idea of "public image"more and more often. It actually aims at the person's honour. "To build a public image" - says Aurora Liiceanu - "is to use mascara to make-up the social side, to hide the faulty aspects and to maximize the qualities".

A most debated case nowadays is Lady Di's unexpected death which shocked the whole world. We should first remember, related to the aspects

discussed at this point, Earl Charles Spencer's words: "The press wanted to kill her. I never thought that the press would have such a great influence on her death....". This comes after her death, after her premonitory words she had said few days earlier: "The Press is fierce. They don't forgive anything, only search for mistake". Presently the cause of the accident is attributed to the paparazzi who were hunting for money. They have reached so far that for money they can even demolish and kill. Diana is now a myth, she was a myth, even when she was alive not because of her status but because of what she was, for herself. She wanted to become the "Queen of Hearts" and she has succeeded. Part of her success is due to the Media; but it is also the Media, the shadow of the media, the black glove, that determined her to breathe life out.

She breathed-in Eternity instead because this is what media offers - it creates personalities and even when they set, their story still stays there, in the "Pantheon of People's Memory". This is the bright side. Even though the Media gives Fame and takes it back whenever it likes, there is one thing it cannot do: if cannot stop people from evaluating and nourishing their dreams about Idols.

Media companies have often been blamed for not releasing the correct piece of information, by sympathising with certain groups, political parties, minorities. Which is the reason why and if it really happened so, the average citizen might never know. We are lucky, however, with some "real" journalists that allow the leak of information or present it as if it had really happened, at a face value. Yet this is not always the case. Let us remember the example reported in *Understanding news* by J. Fiske and J. Hartley: "most journalists working in N. Ireland are almost completely dependent on this (army) information service ... and it's up to the integrity of the journalists to check that word. Some do, some don't". The information, once being released, is impossible to later tell the people it was somehow distorted. This sort of "coming and going" on the axis of truth triggers influences upon people as it plays with their anchorage in the world, with their values and beliefs.

In the July, 21, 1997 - issue of *The Newsweek*, Jonathan Alter relates about "how media companies try to suppress stories that might hurt them" and he states that "in today's media hothouse, everything "appears" to conflict with everything else, which can make it hard to get any real work done". Anyway his opinion is a realistic one as "we can't expert everyone in journalism to be a martyr", in other words we cannot expect proper rendering of the news from all the journalists. He wants to warn the news readers about the selection, manipulation and consequently persuasive techniques of the journalists. He points out: "to the reader and viewer: look hard for the silent dogs. Sometimes that's where the real news is".

Laying this as an argumentation basis I have tried to demonstrate the final results of living in a multi-levelled and multi-crossed information society, where it is practically impossible to disconnect oneself as:

- firstly the self is the one which gives and receives, it is the tiny part of the spider that waves the web which catches us all in a network called civilization;

- secondly - the self cannot manifest itself any longer lacking the compass that helps it identify the "socio-cultural data".

The results are partly beneficial, partly malefic, as is follows:

Media brings

a) the amplification of deviance, through:

- the identification process, with the target of escapism;
- projection;

b) narcotization;

c) it makes and destroys personalities;

d) it releases the driven back attitudes thus freeing the mind.

They are all governed by the Freudian pleasure principle which fulfils the desire for otherness. Actually this is the only beneficial action of the media upon the self: it helps releasing the driven-back attitudes, it frees the consciousness, through the ways which are also common for the amplification of deviance. The difference between them is the final result: one helps people get reintegrated in a normal flow of life, while the other, the amplification, drives people farther from the normality axis, I would end this with a warning:

Beware of the Media! It is a sort of Sherlock Holmes's "dog that didn't bark". And the dogs that don't bark, in most of the cases - bite!

FOLOSIREA LIMBII MATERNE LA ORA DE LIMBA ENGLEZĂ - O PIEDICĂ ÎN CALEA REALIZĂRII INTEROPERABILITĂȚII? CONCLUZII PE MARGINEA UNUI SONDAJ DE OPINIE ÎN RÂNDUL PROFESORILOR DE LIMBA ENGLEZĂ DIN MAI MULTE ȚĂRI

Lect.univ. Luiza KRAFT

The article addresses the issue of the extent at which - if at all - the mother tongue should be used in the foreign language classes. The author has the following questions in mind:

- To what extent do teachers of English in non-English speaking countries use the mother tongue in the classroom?

- Which is the ideal / optimum / acceptable ratio in this case?

- At what level of the students is it recommended to use it?

- What teaching objectives are incorporated in it?

The article summarizes the conclusions which could be derived from a survey developed and conducted by the author on the ELTECS-site.

Ca profesor care şi-a început activitatea didactică în perioada de glorie a metodei comunicative, am avut posibilitatea să observ oscilațiile înregistrate în ponderea pe care trebuie să o aibă folosirea limbii străine în procesul de predare-învățare a acesteia.

Aceia dintre actualii colegii care făceau parte din colectivul nostru în anii 1985-1992 îşi amintesc, cu siguranță, că în acest interval se punea un mare accent pe activitățile de traducere şi retroversiune şi că examenele de absolvire a oricărei forme de curs, precum şi cele parțiale, sau evaluările lunare numite „Lucrarea şefului de curs" conțineau, în mod obligatoriu, probe de acest tip. A urmat o nouă perioadă, în care, justificat sau nu, folosirea limbii materne în clasă sau a traducerilor era considerată o formă de erezie!

Conştientizând că adevărul este, ca de obicei, la mijloc şi simțind că ne aflăm într-o perioadă mai liberală, am dorit ca, pe lângă optica pe care o au cadrele didactice din Catedra de Limbi Străine, să aflu şi părerea colegilor din alte țări în legătură cu această problemă.

Folosind ca posibilitate de comunicare facilitățile oferite de către site-ul ELTeCS[1], în luna ianuarie 2005 am lansat colegilor mei, profesori de limba engleză din alte țări, care sunt abonați la acest *website magazine*, câteva întrebări.

Cu alte cuvinte, am intenționat să investighez în ce proporție folosesc limba maternă la clasă[2] *acei profesori care se simt sau sunt socotiți vinovați de folosirea alternativă sau excesivă a limbii materne în învățământul de limba engleză,* care este raportul ideal, optim sau acceptabil dintre gradul de recurgere la limba maternă față de limba țintă[3], la ce nivel de învățare[4] *şi* în vederea îndeplinirii căror obiective didactice[5].

Am pornit de la premisa că observațiile mele se bazează pe experiența şi observațiile proprii, şi nu pe o activitate coerentă şi științifică de cercetare în acest sens. Poate că acesta este doar un punct de plecare.

În circa trei săptămâni de la lansarea întrebărilor pe site, am primit 36 de răspunsuri din diferite colțuri ale lumii, dintre care am selectat spre a supune atenției voastre pe cele mai semnificative. Trebuie să subliniez faptul deosebit de important că în selecția operată nu am ales acele răspunsuri care au coincis cu părerea mea personală sau care vin în sprijinul propriilor mele argumente, pentru că pe acestea nu intenționez să le expun în acest moment. Am încercat deci să vă prezint răspunsurile de pe o poziție cât mai neutră şi obiectivă cu putință.

I. Astfel, considerând mai întâi acele răspunsuri care s-au situat pe poziția favorabilă folosirii **MT** (limbii materne) în cadrul cursului de limba engleză, un punct de vedere interesant aparține unui profesor britanic, care trăieşte şi lucrează de 13 ani în Cehia. Acesta agreează ideea folosirii MT în clasă sau în cadrul pregătirii metodice cu profesorii debutanți, dar pe baza unor principii proprii, cum ar fi: **«Limba engleză se foloseşte oricând este posibil, iar MT oricând este necesar!»** După părerea sa, ideea că MT nu îşi are locul în clasă este respinsă vehement; în acest sens, el a identificat - prin intermediul unor chestionare şi al studierii bibliografiei la care a avut acces - următoarele scopuri în care, prin folosirea MT, se pot obține avantaje, în funcție de împrejurări:

- identificarea nevoilor (needs analysis);
- discutarea conținutului programei analitice şi a lecțiilor;
- furnizarea de informații legate de procesul de învățământ;

---

[1] Adresa site-ului este *http://www.britishcouncil.org/english/eltecs/index.htm*

[2] Bowen, Tim and Marks, Jonathan. *Inside Teaching.* Macmillan, 2002, pp. 1-16. (The Teacher Development Series).

[3] Deller, Sheelagh and Rinvolucri, Mario. *Using the Mother Tongue. Making the Most of the Learner's Language.* ETp, Delta, 2002.

[4] English and Code-Switching. In: *The Future of English,* The British Council, 2000, pp. 12-14.

[5] Gasparikova, Danica. *The Role of Translation in ESP*. In: LSP Forum '99. Proceedings. International Conference on Teaching Languages for Specific/Academic Purposes in Universities. Prague, Sept. 1999. The British Council, 2000, pp. 10-11.

- explicarea metodelor şi modurilor de abordare a unor teme;
- ținerea evidenței;
- monitorizarea clasei;
- menținerea disciplinei;
- stabilirea contactului la nivel individual;
- crearea cadrului de desfăşurare a activităților (setting);
- analiza anumitor aspecte de limbă (gramatică, lexic, formal vs. informal etc.);
- explicarea anumitor concepte;
- transmiterea şi verificarea sensurilor;
- discutarea unor probleme trans-culturale;
- transmiterea unor instrucțiuni;
- explicarea greşelilor;
- dezvoltarea strategiilor de parafrază şi circumlocuție;
- evaluarea gradului de înțelegere (comprehensiune);
- testarea cunoştințelor (prin cerințe scrise sau explicate în MT);
- efectuarea de traduceri;
- folosirea dicționarelor bilingve;
- folosirea materialelor video subtitrate în MT.

Pentru a-şi susține acest punct de vedere, semnatarul amintit recomandă consultarea lucrării *„Folosirea limbii materne. Valorificarea la maximum a potențialului limbii vorbite de către cursant”*[6], de Sheelagh Deller şi Mario Rinvolucri. În prologul acesteia, reputatul Luke Prodromou a afirmat următoarele: *„Trebuie să ne eliberăm din strânsoarea percepțiilor negative asupra folosirii limbii materne în cadrul cursurilor de învățare a limbilor străine…”*

Argumentul furnizat este acela că există o mare contradicție între predarea nereferențială a unei limbi, oricare ar fi ea (prin limbă înțelegând cea mai caracteristic umană dintre toate calitățile noastre cognitive şi afective), folosirea creatoare a limbii materne a cursanților şi, prin extensie, a culturii lor în limba maternă respectivă.

În prefața aceleiaşi lucrări, autoarea Sheelagh Deller a explicat că *„scopul cărții de față este de a ne absolvi de vină şi de a ne determina să ne gândim la modalitățile de folosire a limbii materne nu din motive de comoditate şi facilitare a comunicării, ci ca resursă reală şi vitală pentru cursanții noştri”*[7].

Pentru ilustrarea acestor idei, autorii au sugerat 115 exerciții şi activități.

Iată titlurile câtorva dintre ele, menite să vă trezească curiozitatea:

- Începeți în MT şi sfârşiți în limba engleză

[6] Sheelagh Deller & Mario Rinvolucri, *Using the Mother Tongue. Making the Most of the Learner's Language.* ETp Delta, 2002.
[7] Idem.

- Introducerea bilingvă a vocabularului
- Deprinderea citit cultivată în clasă
- Tradu-mi ce mi-ai scris
- Traducerea interioară
- Exprimarea scuzelor în două limbi diferite
- Transferuri semantice
- Dictogloss bilingv[8]

II. Opiniile pronunțate net în defavoarea folosirii MT la clasă reliefează faptul evident că profesorul de limbi străine este o valoroasă sursă de cunoştințe autentice, corecte şi de calitate în limba studiată. În consecință, ar fi păcat să se ajungă la un compromis prin trecerea non-necesară la MT dacă ceea ce trebuie comunicat în **FL** (limba străină) poate fi înțeles. Este adevărat că presiunea impusă studenților de a face efortul să înțeleagă are valențe pozitive. Totuşi, se impun unele precauții, în scopul de a determina dacă aceste restricții de folosire a MT trebuie impuse şi cursanților. Aici trebuie avute în vedere două clase de factori:

a) factorii afectivi şi motivaționali;
b) natura reală şi posibilă a însuşirii unei limbi străine.

În primul rând, gradul de motivare a cursanților în folosirea limbii țintă în orice situație depinde de mulți factori interni, legați de nivelul de instruire, încrederea căpătată în situațiile anterioare de folosire a FL, vârstă, obiective de atins prin curs etc.

Deşi provocarea este esențială în orice act de învățare, la fel de important este şi un anumit grad de siguranță. Se poate întâmpla ca, în cazul unor anumite grupe, poziția radicală aleasă de profesor privind utilizarea în exclusivitate a limbii străine la clasă să fie contra-productivă. O cale mai eficientă pare a fi aceea de a negocia cu cursanții scenariile unanim acceptate de folosire sau evitare a MT, profesorului revenindu-i misiunea de a le reaminti cursanților aceste reguli adoptate de comun acord, atunci când este cazul. În acest mod, aceştia din urmă vor căpăta un simț al răspunderii asupra **cui** decide **ce** limbă se poate folosi şi **când**, cu implicații asupra stilului de învățare al fiecăruia.

În al doilea rând, există teorii privind însuşirea unei limbi străine[9] care sugerează că această abilitate NU vine numai în urma unui input şi a folosirii curente, ci şi printr-un procedeu de **observație reflexivă**, de recunoaştere a modului în care anumite forme gramaticale funcționează contextual şi de substituire a vechilor obiceiuri de decodificare cu altele noi. Această afirmație este posibilă atât în limba maternă, cât şi în limba țintă, deoarece, în acest

[8] Pentru alte activități se poate consulta site-ul www.hltmag.co.uk. (Anul 4, nr. 6, Teacher Resource Book Preview).
[9] Vezi Peter Skehan, *The Task-Based Learning*.

stadiu, învățarea se bazează pe reflectare şi mai puțin pe producție. Totuşi, profesorii şi studenții deopotrivă trebuie să fie conştienți de finalitatea didactică aflată în spatele deciziei de a trece la MT atunci când se pune accent pe formă şi de faptul că diferitele etape ale procesului de învățare necesită „reguli" diferite de folosire a FL.

Folosirea în exclusivitate a FL la curs este încurajată, din alte puncte de vedere, pentru a maximiza gradul de expunere şi folosire a acesteia. Recurgerea la traducerea în limba maternă reprezintă „ieşirea de urgență" în situațiile în care nu avem alternativă de comunicare. Este părerea izvorâtă dintr-o experiență didactică de 22 de ani, în care semnatarul din Tunisia, profesor formator şi inspector de limba engleză, a observat că profesorii tind să recurgă la MT ca la o scurtătură în facilitarea înțelegerii. Aceasta face ca studenții să se bazeze tot mai mult pe MT pentru a decodifica mesajele şi, când sunt expuşi la FL în exclusivitate, au un blocaj.

Verificarea acurateții de înțelegere a unui cuvânt sau de folosire a unei expresii prin intermediul MT este de acceptat, dar nu trebuie să fie o practică didactică, atâta vreme cât există sute de tehnici de elicitare la îndemâna profesorilor de limbi străine.

III. O poziție de mijloc o reprezintă punctul de vedere conform căruia raportul dintre FL şi MT trebuie interpretat în funcție de *dezirabilitate*, nu de *acceptabilitate*, deci de ceea ce se doreşte să se realizeze, de obiectivele didactice urmărite. În cadrul oricărui scenariu didactic, la orice nivel de cunoştințe ale cursanților, recurgerea la MT induce cursanților scăderea imediată a presiunii de producere în FL, de înțelegere a acesteia şi spulberă un principiu de neclintit, conform căruia - la cursul de limbi străine - doar FL funcționează ca mediu de comunicare.

MT este adesea folosită pentru a explica probleme de gramatică sau sensul unor cuvinte şi expresii ; în asemenea situații vorbim despre FL, dar nu o folosim şi, mai mult ca sigur, nici nu o învățăm, adică nu o internalizăm, deoarece însuşirea decurge din folosirea unei limbi.

Un punct de vedere asemănător evidențiază faptul că problema pusă în discuție este cel mai adesea dezbătută fie de către profesorii ne-nativi de limba engleză, fie de către vorbitori nativi care sunt capabili să comunice cu cursanții în limba maternă a acestora din urmă. Expeditorul acestui mesaj este sigur că toți aceia dintre noi care au avut ocazia să lucreze cu grupe omogene de cursanți a căror limbă maternă este identică cu a noastră au putut sesiza valențele pozitive ale folosirii acesteia la clasă, nu numai în scopul de a da o comandă scurtă şi aspră în scopuri disciplinare.

Iată ce criterii a sugerat o profesoară din Bulgaria spre a fi luate în considerare în momentul în care se adoptă ca principiu folosirea *dozată* a limbii materne în cadrul cursului de limba engleză:

- tipul de curs;
- obiectivele didactice;

- nivelul inițial de competență lingvistică;
- gradul de fluență de exprimare a cursanților;
- numărul de cursanți din grupă;
- vârsta cursanților.

Folosirea sau nefolosirea MT depinde şi de alți factori, unul dintre ei fiind nivelul grupei: uneori, în ciuda testelor de plasament aplicate, avem grupe eterogene. La modul ideal, dacă nivelul de competență lingvistică este aproape identic, trebuie stabilite reguli prin care acei cursanți care folosesc preponderent sau exclusiv limba străină trebuie evidențiați sau răsplătiți, sistem aplicat în Grecia. Tot în această țară, se folosesc ambele limbi în paralel în cadrul programelor ESP (de exemplu la şcolile vocaționale) sau în cadrul seminariilor de traduceri.

Croația sugerează două modalități principale de folosire a MT, bazate pe însăşi natura predării şi însuşirii unei limbi străine:

- comparare şi contrast la diferite niveluri lingvistice, cu accent pe cel morfo-sintactic, lexical şi semantic;
- focalizare pe aspectele extra-lingvistice, cum ar fi cultura şi civilizația țărilor vorbitoare de limba engleză.

În acelaşi timp, nu trebuie neglijat faptul că oamenii trebuie să acumuleze valori general umane, conştiință etică, cunoştințe, experiență etc. prin intermediul limbii materne, care devine nu un rău necesar, ci un înger necesar şi/ sau un valoros instrument de predare/învățare. Chiar dacă ne place sau nu să o recunoaştem, trebuie să le dăm dreptate soților Soars, autorii metodei Headway, care au subliniat în cartea profesorului la nivelul upper-intermediate[10] că, inconştient sau nu, limba maternă este mereu prezentă, la bine şi la rău.

În Țările Baltice era **interzis** acum un deceniu să se folosească limba maternă la cursul de limbi străine, chiar şi la clasele mici. Acest lucru era foarte dificil de pus în practică, dacă nu imposibil. Experiența le-a arătat profesorilor să dea cel puțin instrucțiunile în limba maternă, pentru a le clarifica elevilor ce au de realizat în limba engleză în etapa următoare.

Acum, situația s-a schimbat. Copiii învață engleza din zbor şi o înțeleg mai uşor decât noi. Semnatara mesajului din Letonia a mărturisit că simte că foloseşte într-o prea mare măsură letona la clasă, ceea ce a determinat-o să întreprindă o cercetare pe această temă, parcurgând o bibliografie din care au rezultat următoarele:

- Dacă instrucțiunile sunt date rar şi precis, cursanții începători le pot înțelege aproape în totalitate; în caz contrar, îşi pot explica unul altuia.
- În cazul explicării unor structuri, se recurge la limba maternă, ceea ce face ca lucrurile să devină limpezi şi să se economisească timp şi energie. Totuşi, culpabilizarea există. Este oare cazul? se întreabă autoarea mesajului.

[10] Liz Soars, *Headway Upper-Intermediate*, Teacher's Book. Oxford University Press, 1995.

Aceeaşi întrebare neretorică a apărut şi în alt caz, profesori din fosta Iugoslavie simțindu-se vinovați şi frustrați de faptul că folosesc ocazional limba maternă în clasă, problemă ridicată chiar în cadrul unor seminarii şi conferințe regionale. Cuvântul **„vină”** a ajuns să apară recurent şi să sune obsesiv! Ce este de făcut? Totodată, workshop-urile având ca temă folosirea deliberată şi în scopuri constructive a limbii materne în cadrul orei de limbă străină au stârnit un larg interes, sălile de desfăşurare fiind arhipline, ceea ce înseamnă că profesorii sunt preocupați de această problemă.

Un sondaj de opinie desfăşurat ad-hoc cu o astfel de ocazie în Croația a relevat că profesorii din învățământul primar folosesc croata în proporție de 5-10%, în funcție de nivelul elevilor. Cărțile bilingve au fost interzise acum câțiva ani în această țară, dar autorul (un britanic) consideră că a venit timpul să se vorbească deschis despre avantajele şi dezavantajele acestei împletiri, pentru ca nimeni să nu se mai simtă vinovat, dacă nu este cazul.

S-a relevat necesitatea de a se stabili nişte reguli: cine are voie să folosească MT - numai profesorii, numai cursanții, sau şi unii, şi ceilalți? Legat de acest aspect, este cel al schimbării de cod, adică folosirea oricăreia dintre cele două limbi, adecvat scopului imediat şi situației, soluție recomandată de către unii autori.

Implicațiile ar fi următoarele:

1. dacă numai profesorul foloseşte MT, atunci el trimite implicit următorul mesaj: „Folosesc ce îmi este mai la îndemână.” Cum poate atunci să nu le dea şi cursanților acelaşi drept?
2. dacă numai cursanții folosesc limba maternă, profesorul continuă să le dea input în FL, dar aceştia nu mai folosesc noile cunoştințe în limba străină într-o măsură corespunzătoare.
3. dacă atât cursanții, cât şi profesorul folosesc MT, atunci schimbarea de cod devine cu atât mai frecventă.
4. dacă aceasta din urmă este necontrolată, ea se va deteriora în mixarea de cod, adică alternarea celor două limbi în aceeaşi secvență lingvistică (fenomen observat deja la nivelurile 1 şi 2 STANAG - 6001). Putem concluziona că schimbarea şi mixarea de cod sunt sub-produse recurente ale folosirii necontrolate a MT în cadrul cursului de limbi străine.

Aceasta nu înseamnă că limba maternă trebuie interzisă la clasă: este necesar să fie folosită conform unor principii clare. Problemele create prin recurgerea la ea pot fi reduse sau chiar eliminate dacă atât profesorul, cât şi cursanții cad de acord asupra utilității folosirii ei, ceea ce presupune ca la începutul cursului profesorul să discute această problemă cu cursanții, să explice rațiunile care stau la baza atitudinii sale față de folosirea MT şi să dea cuvântul cursanților pentru a-şi exprima părerile, de care să țină cont în modelarea cursului. Elementele cheie sunt aşadar: **decizii** luate pe baza informării şi principiilor stabilite de comun acord, **claritate**, **flexibilitate** şi **dialog**.

Este necesar să se acorde atenţia cuvenită traducerilor şi analizei greşelilor, punând mereu accent pe ambele aspecte ale analizei contrastive: paralela şi contrastul.[11]

Iată, în final, opinia unui profesor american, care predă engleza în Grecia, în sectorul privat, de aproximativ 8 ani. Folosirea MT la clasă ţine mai curând de obişnuinţă, încredere în sine şi atitudine a cadrului didactic, şi nu de nivelul de pregătire a acestuia.

În plus, trebuie să avem în vedere faptul că, în ceea ce priveşte practica limbii străine, cursanţii nu au oportunitatea să o folosească în afara clasei în ţara de origine, unde fac cursul sau în mediul mono-naţional unde învaţă. Acelaşi lucru este valabil şi pentru profesori. Cât de des folosesc ei limba engleză în scopuri de comunicare cu colegii lor sau cu prietenii?

În calitatea sa de Director de Studii, expeditorul acestor puncte de vedere a putut observa că, la clasele în care profesorul nu numai că a folosit el însuşi FL, dar a şi încurajat cursanţii să facă la fel, în special în comunicarea informală, dar şi în cea academică, nivelul de competenţă lingvistică a cursanţilor a depăşit cu mult pe cel atins de grupele care au folosit şi FL, şi MT.

Concluzii:

Sintetizând aceste punct de vedere, comunicarea la clasă **trebuie** să se facă în limba străină: se poate însă recurge la limba maternă atunci când este absolut necesar, dacă experienţa şi flerul nostru profesional ne spun că este în interesul tuturor celor interesaţi să o facem pentru a se evita neînţelegerile, în special cele majore, a se economisi timp preţios şi energie, a se evita frustrarea, teama, sau stresul, care pot duce la demotivarea unora dintre cursanţi, şi, de ce să nu o recunoaştem, chiar a profesorului!

Studiile de psiho- şi sociolingvistică au arătat că se poate. La fel şi faptul că atâtea discipline au evoluat din filozofie, fiind reunite astăzi în cadrul epistemologiei sau ştiinţei cunoaşterii, pentru a da oamenilor posibilitatea de a pătrunde mai adânc şi într-o viziune mai cuprinzătoare în problemele existenţei sociale şi ale lumii globale în care trăim.

[11] Z. Nadstoga, *A Communicative Use of Translation in the Classroom*. În: English Teaching Forum XXVI, 4, 12 – 14, 1988.

PERCEPȚII ROMÂNEŞTI ASUPRA CRIZEI DIN KOSOVO

Col.conf.univ.dr. Mircea-Dănuț CHIRIAC

The Kosovo crises represented a controversial moment in the European history after the end of the Cold War.

The Romanian perception of this phenomenon was different, based on the personal interest of every person. We can analize it at least from three points of view: the official position of the state rulers, of the political parties and of the public opinion.

Criza din anul 1999, din Kosovo, care a opus NATO şi Iugoslavia, a reprezentat unul dintre cele mai controversate momente ale Europei post război rece. Aceasta deoarece conflictul a pus în discuție dreptul la ingerință în scop umanitar.

Se vorbeşte tot mai mult astăzi de dreptul de ingerință a comunității internaționale atunci când este pusă în pericol existența unor comunități minoritare. În acest caz, este pusă în discuție suveranitatea statelor-națiuni care au sub administrația lor minorități naționale.

Momentul Kosovo a venit după un şir întreg de conflicte care au dus la dezmembrarea Iugoslaviei, caracterizată de Ignatio Ramonet ca „orbirea Occidentului”,[1] iar de alții calificată drept „cea mai mare eroare colectivă a Occidentului în materie de securitate, începând din anii 30”.[2] Analistul politic de la revista Lumea, Corneliu Vlad sublinia, printre altele: „... indiferent dacă NATO declanşează atacuri aeriene asupra Iugoslaviei sau nu, conflictul Kosovo tinde să se cronicizeze drept cel mai periculos şi mai puțin controlabil focar de pe continentul european, dar cu grave implicații pentru statele din zonă şi pentru relațiile dintre marile puteri.

Kosovo este tot mai mult resimțit ca un adevărat Cernobâl nenuclear al Balcanilor şi al Europei. Norul său, fără a fi radioactiv, nu este mai puțin nociv pentru vecinătatea sa imediată”.[3]

Percepția românească asupra acestui moment o putem analiza din cel puțin trei puncte de vedere: poziția oficială a statului român, reprezentată de

[1] Ignatio Ramonet, *Orbirea occidentului*, în "Lumea" nr.3/1999 p.14.
[2] Richard Holbrook, *Politica exterior*, Madrid, ianuarie –februarie 1999.
[3] Corneliu Vlad, *Kosovo – un Cernobâl nenuclear al Europei*, Lumea, nr.3/1999, p.13.

Parlament, Preşedinţie şi Guvern; poziţia partidelor politice (de la putere şi din opoziţie) şi opinia societăţii civile.

Preşedintele României, Emil Constantinescu declara, la 24 martie 1999: „poziţia noastră este fermă: susţinem necondiţionat eforturile de soluţionare prin dialog politic a crizei şi eforturile NATO de încetare imediată a conflictului".[4] Această opinie va fi susţinută şi de consilierul prezidenţial, Zoe Petre, la seminarul „Securitatea europeană şi extinderea NATO". Cu această ocazie, prof.univ.dr. Zoe Petre a menţionat că există o aprobare a Parlamentului în legătură cu două tipuri de poziţii ale României, una vizând o eventuală participare la constituirea unor forţe de menţinere a păcii şi participarea la acţiuni cu caracter mai ales umanitar, cealaltă privind autoritatea de survol, în anumite condiţii, pentru aviaţia NATO.[5]

Ministrul de externe, Andrei Gabriel Pleşu, în conferinţa de presă, din 26 martie 1999 sublinia că soluţia optimă a tipului de problemă care a născut criza din Kosovo este cea politică, negociată, diplomatică. În continuare acesta a făcut următoarea precizare privind intervenţia NATO: „Pentru noi aceasta este soluţia optimă (cea politică) şi am încercat cu mijloacele care ne-au stat la îndemână să determinăm o asemenea soluţie – am trimis specialişti în zonă, întâlniri cu ministrul federal de externe, convorbiri telefonice, schimburi de scrisori, am organizat, la Bucureşti, Conferinţa Cooperării Sud-Est Europene la care au participat cinci ţări, prin care am dat mesajul solidarităţii regionale în jurul ideii de soluţie paşnică. Regretăm, laolaltă cu toată lumea, episodul militar, chiar dacă admitem că el a devenit, prin ineficacitatea negocierilor, inevitabil. ... România nu va participa, ca ţară vecină, la acţiuni militare şi nu va livra trupe combatante, dar în schimb s-a angajat să asigure acces la spaţiul aerian în cazuri de urgenţă (lucru aprobat de Parlament, în toamna trecută) şi intervenţii umanitare post-conflict (sprijin logistic, umanitar, spital)".[6]

În ceea ce priveşte Parlamentul, poziţia acestuia va fi prezentată abia prin Declaraţia din 30 martie 1999, din care rezultă îngrijorarea pentru „existenţa unui conflict militar în vecinătatea graniţelor ţării, ca şi de pericolul de extindere a acestuia în regiune". Se precizează: opţiunea pentru soluţia politică; încetarea represiunii asupra minoritarilor albanezi; menţinerea integrităţii teritoriale şi suveranităţii R.F.Iugoslavia şi R. Serbia; respectarea drepturilor minorităţilor din spaţiul iugoslav.[7]

Câteva probleme pot fi astfel sintetizate. În mod oficial România a susţinut ideea rezolvării pe cale politică pe cale politică a conflictului din Kosovo. În conflictul declanşat România s-a situat, fără echivoc, de partea

[4] Rompres, Ştiri interne, 24 martie 1999, p.33.
[5] Ibidem, p.13
[6] Ibidem, 26 martie 1999, p.11.
[7] Ibidem, 30 martie 1999, pp.17-18.

NATO, susținând intervenția militară a acesteia împotriva Iugoslaviei, percepută ca un stat în care regimul Miloşevici desfăşoară acțiuni represive asupra minorităților din provincie. Această poziție a însemnat, implicit, recunoaşterea dreptului de ingerință în treburile interne ale unui stat. Întrebarea care se pune este: Ce a determinat o asemenea poziție? Răspunsul trebuie căutat în unul dintre interesele naționale ale momentului: integrarea României în NATO. În acest context, ministrul de externe, Andrei Pleşu sublinia: „Orice opțiune implică o dramă, un sacrificiu, este o dramă în fond şi, atunci când faci o opțiune, trebuie să pui în balanță avantajele apartenenței la NATO, pe de o parte, şi avantajele de a sta în afara NATO şi în bune relații cu vecinii, pe de altă parte. (...) Nu putem mulțumi pe toată lumea cu opțiunea noastră. O opțiune este un act de sacrificiu, suntem conştienți de aceasta şi o facem în mod lucid".[8] Iar vicepreşedintele Partidului Național Liberal, Călin Popescu Tăriceanu, spunea în Parlament: „Domnilor, în politică ne trebuie curaj, pe lângă abilitate. (...) România trebuie să aibă curajul să aleagă în ce parte se situează şi aceasta în concordanță cu interesul său național, în concordanță cu aspirațiile sale de integrare euroatlantică".[9]

Putem afirma că percepția organelor oficiale româneşti asupra conflictului din Kosovo a fost influențată determinant de interesul național.

Privind percepția partidelor politice asupra acestei crize, putem distinge două curente. În primul rând cel al partidelor de guvernământ, de susținere a poziției oficiale. În alocuțiunea purtătorului de cuvânt al PNȚCD, Remus Opriş, în Parlament, se face o critică a regimului politic al lui Miloşevici, apreciindu-se totodată „că intervenția NATO pentru realizarea unui acord devenise inevitabilă şi că responsabilitatea pentru actualul curs tragic al evenimentelor aparține integral autorităților Republicii Federative Iugoslavia".[10]

P.N.L., prin Călin Popescu Tăriceanu sublinia: „Partidul Național Liberal a salutat poziția oficială a României exprimată atât de Preşedintele Constantinescu cât şi de M.A.E. care au susținut poziția NATO de rezolvare a crizei".[11]

Partidul Democrat, prin liderul său Petre Roman, „a considerat că poziția României trebuie să fie conformă cu interesul național", subliniind nevoia rezolvării problemei printr-o soluție politică şi nu prin una militară.[12]

În ceea ce priveşte U.D.M.R., preşedintele Uniunii, Marko Bela, declara: „Cel care tinde spre avantajele integrării europene şi euroatlantice trebuie să-şi asume şi dezavantajele acestui proces. Nu putem fi solicitanți atunci când este vorba de avantaje şi să devenim neutri când este vorba de dezavantaje". El a exprimat acordul UDMR față de decizia NATO de a

[8] Ibidem, 26 martie 1999, pp.11-12.
[9] Ibidem, 30 martie 1999, p.30.
[10] Ibidem, p.28.
[11] Ibidem, p.30.
[12] Ibidem, p.25.

interveni în conflictul din R.F. Iugoslavia, în măsura în care, conform afirmației sale, „pentru moment posibilitățile de soluționare la masa tratativelor au fost epuizate, iar escaladarea violenței şi a acțiunilor de purificare etnică nu putea fi tolerată”.[13]

În ceea ce priveşte partidele din opoziție, acestea au susținut rezolvarea crizei pe cale politică, dar în ceea ce priveşte intervenția NATO şi-au manifestat, în general, rezerve.

Preşedintele P.D.S.R., Ion Iliescu, în discursul din Parlament, din 30 martie 1999, susținând rezolvarea politică a crizei, face următoarele observații: „Este regretabil că, prin poziția sa partizană, România a încetat să mai fie un factor major de influențare a situației din spațiul iugoslav. A ne limita doar la a susține necondiționat şi nenuanțat poziția NATO este neproductiv şi, repet, regretabil. (...) Cum îşi poate închipui cineva că poate fi un partener valabil de discuție, atâta timp cât atacă, adoptă poziții partizane şi dezavuează conducerea legitimă şi democratic aleasă a unei țări, legitimează amestecul în treburile interne, limitarea suveranității şi dreptul de intervenție?”[14]

Alianța pentru România (ApR), prin vicepreşedintele Marian Enache, aprecia că un atac asupra unei țări suverane, fără autorizarea explicită a Națiunilor Unite, creează un precedent periculos în sistemul juridic internațional şi nu poate rezolva problemele foarte grave pe care le implică criza din Iugoslavia.[15]

Aceste opinii ale reprezentanților Opoziției exprimă mai bine percepția pe care criza din Kosovo a generat-o în rândul societății româneşti. Acestea reprezintă însă şi expresia intereselor acestor partide care, lipsite de constrângerile responsabilităților oficiale, doreau câştigarea unui plus de simpatie şi adeziune din partea electoratului. Sondajele de opinie arătau că 70% dintre români doreau ca România să adopte o poziție neutră față de părțile aflate în conflict, iar 47% dintre ei credeau că intervenția trupelor NATO în Serbia va rezolva problema din Kosovo.[16] Această realitate a societății civile a fost exprimată într-o serie de luări de poziție.

În cadrul Congresului Extraordinar al U.F.D. din 28 martie 1999, s-a solicitat celor prezenți în sală – în jur de 800 de persoane – să răspundă prin vot la întrebarea „sunteți de acord cu intervenția militară a NATO în Kosovo? Majoritatea zdrobitoare a celor chestionați a votat împotrivă, situându-se astfel în evidentă contradicție cu poziția oficială a liderului partidului, Varujan Vosganian, care declarase că intervenția militară a NATO în Kosovo pare a fi singura soluție de menținere a stabilității în Europa.

[13] Ibidem, 31 martie 1989, p.11.
[14] Ibidem, 30 martie 1994, p.29.
[15] Ibidem, 24 martie 1999, p.12.
[16] Ibidem, 30 martie 1994, p.30

Liga Studenților de la Facultatea de Teologie din Bucureşti a organizat, la 28 martie 1999, o manifestare de sprijin şi simpatie pentru poporul sârb, în fața Ambasadei R.F. Iugoslavia.[17]

Studenți ai Facultații de Sociologie din Bucureşti au organizat, la 2 aprilie 1999, un miting împotriva războiului din Iugoslavia. Scopul acestuia a fost să exprime solidaritatea cu poporul iugoslav, purtându-se pancarte inscripționate în limba engleză cu „Pace în Balcani", „Opriți războiul", „NATO, pleacă din Balcani" şi scandându-se „Noi venim cu câte o floare, nu cu bombe şi topoare". „Suntem împotriva bombardamentelor NATO din Iugoslavia, care este o țară independentă şi trebuie să-şi mențină suveranitatea",[18] declara studentul Răzvan Dumitru.

În mod evident, în mare parte, societatea românească a perceput intervenția NATO în Iugoslavia ca un act de agresiune asupra unui stat independent şi suveran, ca o încălcare a dreptului internațional.

După cum se poate constata, percepția românească asupra crizei din Kosovo a fost diferită, în funcție, în primul rând, de interesele fiecăruia dintre subiecții analizați. Percepția diferită a aceluiaşi fenomen vine să confirme că aceasta nu este identică pentru toți actorii unui fenomen geopolitic. Semnificația unui proces, fenomen, eveniment este, prin urmare, determinată de context, de interes.

În cazul analizat se constată o percepție diferită de la organele reprezentative ale statului român (Preşedinte, Parlament, Guvern) la simplul cetățean, membru al societății civile. Momentul Kosovo a fost unul în care aceste organe reprezentative au trebuit să ia o hotărâre diferită, în multe privințe, de dorințele şi simțămintele societății româneşti. Trebuie să subliniem însă că această situație nu e singulară în istoria românească. Avem în vedere: semnarea tratatului cu Puterile Centrale, în 1883; negocierile de aderare la Atlanta, din 1916; intrarea României în al doilea război mondial, alături de Germania. În toate aceste cazuri hotărârea a fost luată de câțiva oameni politici, fără consultarea sau fără să se țină cont de percepția maselor, a societății în general, asupra fenomenului sau evenimentului respectiv. Au fost hotărâri luate în funcție de percepția unui om asupra câmpului geopolitic, fie că s-a numit Carol I, Ion Brătianu sau Ion Antonescu. În această privință este greu de spus dacă este bine sau nu. Dacă prin hotărârile luate se rezolvă interesele naționale, atunci spunem că a existat o percepție corectă, dacă nu, spunem că a fost o eroare de percepție.

Oricum, timpul este cel care validează sau infirmă justețea unor hotărâri. Aceasta este valabil şi în cazul analizat, criza din Kosovo, din anul 1999.

[17] Ibidem, 28 martie 1990, p.9.
[18] Ibidem, 2 aprilie 1999, p.12.

COMITETUL INFORMĂRII PUBLICE (1917-1919), PRIMA INSTITUȚIE GUVERNAMENTALĂ MODERNĂ DE COMUNICARE

Lect.univ.dr. Remus PRICOPIE

This article presents a short insight in the history of the Committee on Public Information (CPI) which is considered by many authors as the first governmental communication structure/organization, with major influence in the public relations area. Beside the role played in the World War I, CPI is considered to be an example of how to organize a public relations campaign, with precise objectives and activities associated to each public.

„*The whole nation must be a team*"[1]; acestea au fost cuvintele Preşedintelui Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson[2], adresate Congresului şi poporului său cu ocazia *Declarației de Război* împotriva Germaniei din 6 aprilie 1917. Afirmația de mai sus este firească dacă ne raportăm, pe de o parte, la contextul politic internațional al acelui moment şi, pe de altă parte, la polemicile interne legate de rolul pe care America şi americanii ar fi trebuit să-l joace pe scena politică mondială. Ceea ce surprinde însă este modalitatea prin care Wilson a înțeles că poate să închege „echipa" americană: la numai o săptămână de la declanşarea războiului, prin Ordinul nr. 2594/17 aprilie 1917, Preşedintele a înființat una dintre cele mai importante instituții guvernamentale din acele timpuri, respectiv Comitetul Informării Publice[3] (CIP). Timp de doi ani, această structură a acționat ca un veritabil minister al informațiilor, efectele sale fiind nu numai de natură să consolideze unitatea poporului American în timpul primei conflagrații mondiale, dar şi să-i schimbe matricea fundamentală de gândire şi acțiune, cunoscut fiind faptul că, după primul război mondial, Statele Unite ale

[1] Traducere din engleză: *„Întreaga națiune trebuie să fie o echipă"*.

[2] Woodrow Wilson (1856-1924), fost profesor de ştiințe politice (1890-1902) şi apoi preşedinte al Princeton University (1902-1910). În 1912 devine Preşedintele Statelor Unite ale Americii (1912-1921), fiind susținut de Partidul Democrat. În timpul primului război mondial, angajează trupele americane în lupta împotriva Germaniei. În anul 1920, Wilson primeşte Premiul Nobel pentru pace.

[3] În engleză: Committee on Public Information.

Americii au renunțat la doctrina izolaționistă – doctrina Monroe – pentru a se lansa ca un actor important pe scena politică internațională.

În acest studiu voi face o scurtă incursiune în istoria Comitetului Informării Publice, organizație pe care mai mulți cercetători (Grunig şi Hunt, 1984; Cutlip, 1994) o consideră fundamentală în procesul de evoluție a relațiilor publice. Aşa cum vom vedea, această instituție de comunicare guvernamentală a fost nu numai un instrument politic care a acționat extrem de eficient în acel moment, dar şi o adevărată pepinieră în care au fost antrenați specialiştii în comunicare publică de mai târziu.

Nevoia de informare

Conştientizând dezechilibrul forțelor democratice, în principal al Angliei şi al Franței, în raport cu Germania, Preşedintele Woodrow Wilson a reuşit să smulgă în 1917 acceptul Congresului Statelor Unite pentru a angrena trupele americane în război. Participarea la un astfel de conflict militar avea însă nevoie de susținerea populației, iar Wilson a considerat că o poate obține dacă asigură o informare corectă şi permanentă a poporului său asupra obiectivelor armatei şi a modului în care decurg operațiunile dincolo de ocean. Astfel s-a conturat ideea constituirii unei agenții guvernamentale care să aibă ca principală funcție informarea publică, idee pe care anumiți autori o atribuie renumitului jurnalist şi comentator politic Walter Lippmann (Ewen, 1996), în timp ce alții consideră că David Lawrence, un fost student al Preşedintelui Wilson, pe vremea când acesta preda la Princeton, şi Arthur Bullard, un jurnalist şi romancier al acelor vremuri, ar fi susținut cu mult timp înaintea declanşării războiului înființarea unui birou de tip *publicity*[4] care să deservească administrația de la Washington (Lubbers, 2005). Totuşi, o a treia sursă, respectiv lucrarea *Words that Won the War*. *A Story of the Committee on Public Information. 1917-1919*, publicată în 1939 sub semnătura istoricilor James R. Mock şi Cedric Larson, face trimitere la o scrisoare din 13 aprilie 1917 prin care semnatarii acesteia, Robert Lansing, ministru de externe[5], Newton D. Baker, ministru de război, şi Josephus Daniels, ministru al

[4] Termenul *publicity* nu trebuie confundat cu acela de publicitate. *Publicity* este tehnica prin care se poate obține spațiu media fără ca acesta să fie plătit. De exemplu, organizarea unui eveniment ar putea să determine apariția în mass-media a mai multor ştiri. Avantajul informației distribuite în acest mod este acela că ea se va bucura de mai multă credibilitate în fața publicurilor. De asemenea, costurile de producție şi distribuție a unei astfel de ştiri sunt, de regulă, mai mici decât dacă organizația promotoare interesată de subiect ar cumpăra timp sau spațiu publicitar în mass-media. Totuşi, termenul *publicity* poate fi întâlnit în istoria comunicării şi cu alte sensuri. Astfel, Ivy L. Lee, unul dintre părinții fondatori ai domeniului, nu a utilizat sintagma „relații publice" pentru a-şi descrie activitatea decât în ultima parte a carierei. El s-a considerat *a publicity man,* deşi definiția pe care o atribuia acestui termen era aceea de relații publice (Lee, 1925; Hiebert, 1966; Nicola şi Petre, 2001).

[5] În sistem american, secretar de stat.

marinei, au cerut în mod expres Preşedintelui Wilson constituirea Comitetului Informării Publice, instituție care să coordoneze relațiile agențiilor guvernamentale cu mass-media. Trei zile mai târziu, respectiv în 17 aprilie 1917, a fost constituit Comitetul Informării Publice, o structură guvernamentală nouă, care de departe şi-a depăşit atribuțiile trasate inițial, asigurând nu numai relațiile guvernului american cu mass-media, dar şi comunicarea directă cu cetățenii din toate ariile geografice aflate în conflict, din Statele Unite până în Germania.

Între cenzură şi informare

Asumarea de către George Creel a conducerii acestei noi instituții nu a fost întâmplătoare. Creel, un admirator al profesorului Wilson, crescuse în Missouri, avusese pentru prima dată ocazia să-l cunoască pe viitorul lider al Americii în timpul unor conferințe pe care Preşedintele Universității Princeton le susținea în diferite licee din Statele Unite. Impresionat de acesta, Creel a rămas ataşat valorilor pe care Wilson le promova, devenind astfel un activist democrat şi implicându-se în cele două campanii prezidențiale din 1912 şi 1916. De asemenea, în timpul celei de a doua campanii, Creel a publicat un volum de interviuri, *Wilson and the Issues*, volum care a avut un impact destul de mare în rândul populației. După alegeri, conform declarației lui Creel (Mock şi Larson, 1939), Preşedintele Wilson i-ar fi cerut acestuia să se alăture echipei sale din Washington. La acel moment (1916), George Creel a înclinat însă în favoarea conservării poziției sale de redactor al publicației *Rocky Mountain News*, declinând oferta Preşedintelui.

Declanşarea operațiunilor militare o dată cu *Declarația de Război* împotriva Germaniei din 6 aprilie 1917 avea să prilejuiască o serie de nelinişti în rândul jurnaliştilor. Una dintre acestea era legată de introducerea unui sistem de cenzură, proiect justificat prin argumente care vizau securitatea națională, dar care, evident, venea în contradicție cu Primul Amendament al Constituției Statelor Unite. Pe acest fundal, George Creel s-a adresat în scris Preşedintelui cerându-i să nu promoveze o astfel de politică. În viziunea lui Creel, guvernul de la Washington trebuia să dea dovadă de viziune, încurajând libertatea de expresie atât pe teritoriul Statelor Unite, cât şi în Europa, şi, în vederea securizării informațiilor care ar putea pune în pericol planurile militare americane, recomanda introducerea unui sistem de autocenzură pe care fiecare jurnalist, în mod voluntar, să şi-l asume. Ca răspuns la scrisoarea adresată, Preşedintele Wilson l-a numit pe George Creel în fruntea Comitetului Informării Publice, poziție pe care acesta din urmă a exercitat-o pe toată perioada funcționării agenției.

Îngrijorarea lui Creel legată de cenzură nu era nejustificată. O dată cu declanşarea războiului, prin adoptarea de către Congres a *Power Act*, Preşedintelui Wilson îi erau atribuite puteri suplimentare. Printre cele solicitate însă se afla şi dreptul de a controla/cenzura presa, drept pe care

Congresul a considerat că nu îl poate acorda, dat fiind, pe de o parte, Primul Amendament al Constituției şi, pe de altă parte, rezistența opiniei publice alimentată de tradiția americană în materie de comunicare publică. În acest context, propunerea lui George Creel de a pune la punct un sistem de autocenzură venea să soluționeze o problemă delicată. La 2 iunie 1917, în *Official Bulletin*, o publicație editată de Comitetul Informării Publice, au fost prezentate primele recomandări pe care guvernul le adresa jurnaliştilor şi conducerilor ziarelor în vederea evitării situației în care, prin intermediul presei americane, inamicii ar fi putut avea acces la informații strategice. Astfel, conform documentului mai sus menționat, informațiile de presă erau clasificate în trei categorii, după cum urmează: *(i)* informații care în mod evident nu puteau fi publicate, prezentând un risc extrem de ridicat dacă ajungeau în mâna inamicilor; *(ii)* informații care erau incerte din punct de vedere al gradului de importanță strategică, în acest caz verificarea lor cu un reprezentat CIP fiind absolut necesară, şi *(iii)* informații care nu aveau relevanță din punct de vedere al operațiunilor militare. Acest sistem de clasificare a informațiilor, revizuit pe parcursul războiului de câteva ori[6], deşi crea anumite insatisfacții în rândul jurnaliştilor, a funcționat, conform unei evaluări făcute de oficialii CIP, 99% din publicații autoimpunându-şi sistemul de cenzură (Lubbers, 2005). De altfel, după cum mărturisea Creel în *How We Advertised America*, lucrare apărută în 1920, politica de autocenzură se adresa nu jurnalistului ci patriotului jurnalist, asumarea responsabilă a fiecărei ştiri publicate fiind de fapt cheia succesului propunerii sale.

Problema cenzurii a fost doar prima temă pe care George Creel avea să o soluționeze exemplar, dând dovadă de maturitate şi viziune. Totuşi, pentru el, important era nu numai ceea ce nu publică presa pentru a nu afecta derularea operațiunilor militare, ci şi ceea ce publică pentru a asigura o corectă informare a populației în vederea unei bune înțelegeri a evenimentelor pe care americanii le trăiau. Înainte de a acționa într-un sens sau altul, cetățenii trebuiau să înțeleagă ceea ce se întâmplă, or aici presa putea să aibă o contribuție majoră. Înțelegând acest lucru, Creel şi echipa condusă de el au încercat să asigure deschiderea necesară astfel încât presa să nu fie împiedicată de constrângerile de securitate să-şi facă datoria.

Organizarea şi funcționarea Comitetului Informării Publice

În pofida obiectivelor importante pe care le avea de îndeplinit, Comitetul Informării Publice a funcționat cu resurse modeste şi sub semnul provizoratului. Bugetul alocat instituției nu suporta decât câteva zeci de angajați permanenți, cu sedii în Washington şi New York, restul echipei, care, în principal, acoperea fiecare punct semnificativ de pe harta Statelor Unite, lucrând pe bază de voluntariat. Din acest motiv, fluctuația departamentelor şi

[6] Al doilea document important legat de sistemul de autocenzură a fost publicat în *Official Bulletin* la 31 decembrie 1917.

dinamica de personal au fost destul de ridicate, iar relaționarea cu alte instituții ale statului, cel puțin în prima parte a funcționării Comitetului, relativ defectuoasă. Totuşi, acest mod atipic de organizare a asigurat o anumită flexibilitate în punerea în practică a unor idei care nu au fost considerate inițial, precum şi o mai mare viteză de reacție, atuuri care au compensat într-un fel absența resurselor şi au permis atingerea obiectivului major al instituției: informarea populației privind operațiunile de război în condițiile securizării secretelor militare.

Comitetul Informării Publice a fost organizat pe două mari secțiuni[7]: internă (*Domestic Section*) şi externă (*Foreign Section*), ambele subordonate structurii centrale (*Executive Division*), conduse direct de George Creel. La nivelul structurii centrale, directorul (*the chairman*) era ajutat de trei adjuncți (*associate chairmans*), şi anume: Edgar Sisson, un cunoscut jurnalist, în perioada premergătoare războiului ocupând poziții importante la *Chicago Tribune* (redactor-şef), *Collier's* (director) şi *Cosmopolitan* (redactor-şef); Harvey J. O'Higgins, scriitor de succes care câştiga 15.000$/an numai din drepturile de autor; Carl Byoir, fost director de vânzări la *Cosmopolitan* şi un apropiat al domeniului educației, fiind fondatorul unei colecții de manuale pentru copii. În aceeaşi structură centrală se aflau: un departament care avea ca atribuții administrarea resurselor financiare (*Business Management*), un departament de producție şi distribuție (*Division of Production and Distribution*) şi un departament de dactilografie şi şapirografie (*Division of Stenography and Mimeographing*).

Din secțiunea internă făceau parte, în principal, următoarele departamente:

(i) Division of News a fost nucleul central pe baza căruia s-a construit întregul Comitet al Informării Publice, ajuns mai târziu, aşa cum vom vedea mai jos, o structură complexă, o adevărată maşinărie de informare şi informații. Rolul acestui departament a fost acela de a centraliza datele venite din mai multe surse guvernamentale, oferind astfel în timp real tot sprijinul jurnaliştilor în vederea verificării ştirilor lor. Timp de doi ani, cât a fost perioada de funcționare a departamentului, au fost emise mai bine de 6.000 de comunicate de presă care au alimentat aproximativ 20.000 de coloane de ziar pe săptămână[8].

(ii) Official Bulletin, singurul organ de presă editat de guvern, a funcționat între 10 mai 1917 şi 31 martie 1919 şi atingând un tiraj maxim de 118.008 exemplare. Ideea unei astfel de publicații a aparținut chiar Preşedintelui Woodrow Wilson, acesta fiind convins de importanța comunicării directe cu cetățeanul. *Official Bulletin* s-a dovedit a fi un instrument util nu numai pentru

[7] Informațiile care au stat la baza reconstituirii parțiale a structurii Comitetului Informării Publice provin din: Creel (1920); Mock şi Larson (1939); Bernays (1965); Lubbers (2005).
[8] Aceste estimări au fost făcute de George Creel (1920).

jurnaliştii care căutau informaţia „de la sursă”, în formă nealterată, dar şi pentru oamenii obişnuiţi, mânaţi de aceeaşi dorinţă.

(iii) Foreign Language Newspapers Division monitoriza îndeaproape toate publicaţiile în limbi străine de pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, publicaţii adresate diferitelor minorităţi etnice, oferindu-le, în acelaşi timp, informaţii emise de CIP şi traduse în limba fiecărei minorităţi. Miza acestui departament era extrem de importantă având în vedere mozaicul cultural, greu de controlat, care caracteriza, şi încă mai caracterizează, America: identificarea grupurilor etnice şi menţinerea unui canal de comunicare deschis cu fiecare dintre acestea pentru asigurarea unităţii de opinie şi a susţinerii cauzei americane.

(iv) Relaţiile cu societatea civilă şi instituţiile educaţionale erau menţinute prin *Civic and Educational Cooperation Division*. Pentru a creşte credibilitatea mesajelor sale, acest departament a solicitat mai bine de o sută de profesori de renume de pe tot teritoriul Statelor Unite ale Americii să scrie cărţi cu caracter educativ pe teme asociate războiului. Aceste volume au fost publicate şi au atins un tiraj cumulat de peste 75.000 de exemplare. De asemenea, o lucrare aparte a fost *The National School Service*, aceasta fiind publicată în 20.000 de exemplare.

(v) Imaginea, sub formă statică (fotografia sau afişul) sau dinamică (filmul), a jucat un rol extrem de important în promovarea războiului, de această arie ocupându-se *Picture Division*, *Pictorial Publicty* şi *Film Division*, primul şi ultimul departament fiind reunite cu puţin timp înainte de finalizarea războiului în *Bureau of War Photographs*. Fotografiile şi afişele utilizate, unele dintre ele devenite celebre peste ani, au atins ordinul a câteva sute de mii, în timp ce filmele, produse în studiourile CIP sau în cooperare cu studiourile particulare, au devenit extrem de repede o importantă sursă de venit asigurată prin vânzarea biletelor.

(vi) Expoziţiile au fost o altă formă de comunicare publică. Sub coordonarea *Bureau of War Expositions*, cetăţenii a douăzeci de oraşe din Statele Unite ale Americii au avut ocazia să vadă echipamentele de luptă americane, cât şi diferite „trofee” capturate pe câmpul de bătălie. Aceste expoziţii au produs un impact deosebit, asigurând nu numai o serie de mesaje clare de superioritate tehnică a armatei americane în raport cu forţele inamice, dar şi o importantă sumă de bani colectată, de asemenea, din vânzarea biletelor.

(vii) Relaţia cu muncitorii a fost iniţial asigurată de *Industrial Relations Division*. Atribuţiile de comunicare asociate acestei categorii profesionale au trecut însă sub controlul ministerului de resort, Comitetul Informării Publice păstrând doar o componentă din activităţile asociate acestui segment de public, respectiv publicaţiile adresate muncitorilor (Labor Publications Division).

(viii) Service Bureau a apărut ca o nevoie de a face faţă unei situaţii neprevăzute iniţial: mai mulţi cetăţeni, văzând în titulatura CIP cuvântul

„informare” s-au adresat acestei instituții considerând că este un oficiu de informare publică standard. Cum numărul celor care se adresau în scris sau telefonic Comitetului era din ce în ce mai mare, iar numărul celor dispuşi să se resemneze că nu au primit informația solicitată era foarte mic, s-a decis înființarea unui birou de relații cu publicul. În doi ani s-a răspuns unui număr de 86.000 de solicitări.

(ix) Bureau of Cartoons asigura editarea unui buletin specializat, *Weekly Bulletin for Cartoonists*, publicație care alimenta caricaturiştii cu informații de profil.

(x) Advertising Bureau coordona campaniile de comunicare menite să sensibilizeze opinia publică față de problemele războiului şi, în acelaşi timp, susținea eforturile pentru obținerea unor spații media la prețuri semnificativ reduse.

(xi) Două departamente extrem de importante (*Four-Minute Men* şi *Speaking Division*) erau însărcinate cu transmiterea de informații prin intermediul discursurilor publice susținute de voluntari CIP. Informațiile, de regulă pe un singur subiect şi care nu depăşeau patru minute de discurs, erau telegrafiate centrelor teritoriale ale CIP, aici fiind multiplicate şi distribuite voluntarilor. Aceştia din urmă, selectați cu atenție pentru a satisface calitățile unui bun vorbitor, se îndreptau către locațiile aglomerate (piețe, biserici, şcoli, parcuri etc.) pentru a transmite cetățenilor ultimele ştiri cu privire la cursul războiului.

(xii) Women's War Work Department a fost unul dintre ultimele departamente create în cadrul CIP, rolul său fiind acela de a se adresa unei categorii tot mai importante de public, femeile. În cele nouă luni de existență, 2.305 materiale au fost trimise către 19.471 de publicații, femeile fiind implicate, de asemenea, în colectarea şi prelucrarea acestor informații.

În ceea ce priveşte derularea operațiunilor de comunicare asociate secțiunii externe a Comitetului Informării Publice, acestea au luat startul mult mai târziu, mai exact în octombrie 1917, fiind puternic obstrucționate, pe de o parte, de lipsa de experiență în derularea unor astfel de campanii şi, pe de altă parte, de imaginea destul de şifonată a Statelor Unite în ochii cetățenilor altor state, imagine negativă consolidată în timp datorită lipsei unei politici coerente de promovare a valorilor şi culturii americane. De cealaltă parte, încă din 1914, conştientizând importanța militară a informației şi imaginii, Germania avea unități pregătite să lucreze cu presa internațională, reuşind astfel să-şi construiască imaginea unei națiuni puternice, derulând în aproape fiecare colț al lumii campanii de propagandă finanțate cu milioane de dolari (Rusia, 500 milioane $; Spania, 60 milioane $ etc.). De asemenea, prin aceleaşi instrumente financiare, Germania reuşise să aibă în orice agenție de presă sau redacție a unei publicații importante pe cineva dispus să apere cauza sa în schimbul unei sume de bani (Creel, 1920; Bernays, 1952).

Având în vedere această situație, în cadrul Comitetului Informării Publice au fost create mai multe departamente, în interiorul fiecăruia

funcționând birouri specializate pentru diferitele regiuni implicate în conflict sau pentru alte regiuni cu relevanță în acord cu o anumită temă:

(i) Wireless and Cable Service asigura transmiterea de mesaje către aproape toate țările lumii, o parte din aceste informații ajungând chiar în ziarele germane;

(ii) Foreign Press Division asigura fluxul de informații spre şi dinspre zonele de interes;

(iii) Foreign Film Division asigura exportul de film american, fie produs în studiourile CIP, fie produs de firmele comerciale de profil.

Sub lumina reflectoarelor istoriei

Discuțiile privind rolul jucat de Comitetul Informării Publice, atât pe parcursul primului război mondial, cât şi după încheierea acestuia, sunt şi astăzi destul de incongruente. Pentru anumiți autori (Pratkanis şi Aronson, 2001), campaniile de comunicare publică coordonate de George Creel nu au fost decât simple exerciții de propagandă care aveau să inspire mai târziu regimurile naziste şi comuniste. Potrivit acestui punct de vedere, Creel a construit o maşinărie de fabricat zei, furnizând opiniei publice americane, dar şi celei internaționale, informații cosmetizate, care aveau să alimenteze speranțele națiunii americane şi să inducă neliniştea inamicului. Alți autori (Mock şi Larson, 1939), fără a demonta acuzațiile de cenzură care nu au încetat să apară încă din prima zi de la constituirea Comitetului, consideră că eforturile lui Creel nu ar fi fost încununate de succes dacă nu ar fi venit în întâmpinarea credințelor poporului american, ceea ce a făcut Comitetul Informării Publice fiind doar să contribuie la grăbirea unui proces de cristalizare publică a unor opinii individuale deja formate.

O evaluare corectă a oricărei acțiuni istorice trebuie efectuată în raport cu obiectivele asumate şi principiile asociate timpului său, dar şi în raport cu consecințele pe termen mediu şi lung. Iată de ce, consider că o cercetare completă trebuie, în primul rând, să aducă pe masă cât mai multe informații asociate evenimentului/momentului respectiv, care să se constituie în materia primă pentru analizele de mai târziu. În cazul nostru, prima condiție nu este îndeplinită pe deplin, în acest studiu fiind schițate doar câteva dintre momentele care au marcat evoluția Comitetului Informării Publice. Totuşi, unele ipoteze de lucru ar putea fi formulate, urmând ca într-o cercetare ulterioară acestea să fie, eventual, fundamentate.

1. Comitetul Informării Publice a fost creat într-un moment de criză, aceasta fiind, de altfel, un clişeu întâlnit cu o frecvență destul de ridicată şi astăzi. Prin urmare, obiectivele sale au fost formulate destul de incert, CIP definindu-şi direcțiile de acțiune numai ulterior, în lunile care au urmat constituirii sale. De fapt, o evoluție cronologică a creării departamentelor CIP demonstrează destul de clar cum oamenii de acolo au descoperit rând pe rând noi arii

problematice pe care comunicarea ar fi putut să le soluționeze şi care nu se aflau în orizontul de aşteptare inițial al celor care au fondat această instituție.

2. Comitetul Informării Publice a acționat într-un context special, respectiv în stare de război, situație în care întotdeauna informația este cenzurată. Totuşi, o analiză comparativă ne poate confirma faptul că, în timp ce în toate statele implicate în conflict cenzura era instituționalizată prin lege, America a rezistat tentației, respingând în Congres orice prevedere care ar fi încălcat Primul Amendament al Constituției. De asemenea, din datele acumulate până acum, nu reiese faptul că vreun jurnalist american ar fi fost pedepsit pentru că ar fi încălcat recomandările de autocenzură promovate de CIP (Creel, 1920). Prin urmare, în lumina datelor prezentate mai sus, discuțiile legate de cenzură ar trebui bine nuanțate.

3. În ceea ce priveşte eficiența Comitetului Informării Publice pe perioada funcționării sale şi în raport cu fondatorii, datele confirmă acest lucru: (*i*) numărul celor înrolați voluntar în armata americană a atins cote extrem de ridicate, voluntariatul devenind, de fapt, un fenomen național; (*ii*) fondurile Crucii Roşii Americane au crescut de la 200.000 $ în 1917 la 10 milioane $ în 1919; (*iii*) numărul deținătorilor de certificate de trezorerie emise pentru susținerea eforturilor de război a crescut de la 350.000 la 10 milioane, iar exemplele în cifre pot continua (Cutlip *et al.*, 2000; Newsom *et al.*, 2004).

4. Efectele Comitetului Informării Publice după încetarea activității sale, respectiv după 1919, sunt mai greu de contabilizat. Totuşi, câteva aspecte pot fi menționate.

Pe termen mediu, experimentul de comunicare publică condus de Creel la scară mondială a fascinat şi, în acelaşi timp, a contrariat. În primul rând au fost fascinați de ceea ce s-a întâmplat acolo chiar cei care au activat în rândurile Comitetului, marea lor majoritate tineri voluntari, cu sau fără o profesie anume, care după încheierea războiului şi desființarea acestei instituții au decis să intre în *business*-ul comunicării publice, o afacere nouă care se baza pe o meserie tocmai însuşită în cadrul echipei lui Creel. Printre ei, Carl Byoir şi Edward L. Bernays, primul fiind director adjunct al CIP la 28 de ani, iar în 1930 a creat una dintre cele mai mari firme de relații publice din Statele Unite, firmă care a activat până în 1978, în timp ce al doilea, încă din 1919, pune bazele unei firme de consultanță în relații publice, activând în domeniu până în 1995, anul în care a încetat din viață la vârsta de 104 ani. Tot pe termen mediu, dar cu efecte care se resimt şi astăzi, regimurile totalitare, la rândul lor, au fost şi ele fascinate de ceea ce poate să facă o comunicare planificată, bine organizată, mulată pe obiectivele emitentului. Hitler şi-a însuşit acest stil, aşa cum şi Stalin sau alți comuniști au făcut-o. Totuşi, medicul chirurg nu trebuie confundat cu agresorul, chiar dacă amândoi folosesc obiecte ascuțite. La o analiză atentă nici nu este greu să facem această distincție. Regimurile totalitare şi-au însuşit *tehnici de comunicare*, dar în nici

un caz *filosofia relațiilor publice* pe care atât Ivy L. Lee, cât şi Edward L. Bernays o predicau în chiar perioada de înflorire a regimurilor totalitare.

Pe termen lung, Comitetul Informării Publice a alimentat, şi încă mai alimentează prin puterea exemplului, structurile de comunicare/relații publice guvernamentale. După modelul CIP, nenumărate guverne şi-au creat structuri de comunicare proprii, urmărind cu minuțiozitate identificarea categoriilor de publicuri şi stabilirea unui contact bidirecțional cu acestea, în vederea depistării problemelor comune dar şi a soluțiilor acestora. Astăzi, organizarea unui birou de presă şi desemnarea unui purtător de cuvânt au devenit o rutină care însă nu întotdeauna se ridică la standardele atinse de Creel şi echipa sa.

Concluzie

Fără nici un fel de îndoială, Comitetul Informării Publice este un exemplu care marchează evoluția comunicării publice, fiind prima structură care instituționalizează comunicarea, recunoscându-i funcția sa distinctă în actul de exercitare a puterii politice. Chiar şi din acest motiv, asupra acestui moment al istoriei ar trebui să revenim, încercând astfel să aprofundăm direcțiile de studiu de mai sus, dar şi să deschidem arii noi de cercetare.

RETRAGEREA

Mr.lect.univ.drd. Valentin DRAGOMIRESCU

Experiences drawn upon the post WW II modern conflicts show that even in a modern war there will be frequent situations when different size forces face withdrawl as an unfavourable outcome of earlier operations. Many generations have forgotten then learned again the withdrawl operations, therefore a short history of them has to be reminded together with the situations when withdrawl is conducted, types of withdrawl, combat units tasks, combat service and combat service support to withdrawl, planning, preparation and execution.

Referindu-se la rolul şi scopul retragerii prin luptă, Clausewitz arăta că „forța de luptă a oricărui agresor ce înaintează slăbeşte ca rezultat al înaintării... Această slăbire prin înaintare este şi mai mare atunci când inamicul n-a fost învins, ci se retrage voluntar, păstrându-şi forțele intacte şi proaspete, dar prin rezistența sa continuă şi socotită îl obligă să plătească scump fiecare palmă de pământ, aşa încât înaintarea inamicului să devină o luptă neîncetată, iar nu pur şi simplu o urmărire"[1].

Experiența conflictelor militare postbelice a evidențiat faptul că şi în războiul modern vor fi frecvente situațiile în care forțe de valori diferite vor ajunge în poziția de a se retrage ca urmare a unor acțiuni anterioare nefavorabile. În concordanță cu noile exigențe ale conflictelor, vom evidenția faptul că acest concept a fost interpretat de-a lungul timpului şi, evident, retragerea este mereu uitată şi mereu învățată de către fiecare generație.

.

SCURT ISTORIC AL RUPERII LUPTEI ŞI RETRAGERII

Retragerea a fost practicată de părțile aflate în conflicte armate din cele mai îndepărtate timpuri, fiind considerată o etapă sau o modalitate necesară în rezolvarea unor situații dificile. Un studiu mai atent al războaielor duse în trecut scoate în evidență faptul că în toate, sau în aproape toate conflictele armate, unul din beligeranți a fost pus într-un moment sau altul în situația de a se retrage ca urmare a desfăşurării nefavorabile pentru el a luptei armate.

[1] Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, Bucureşti, 1965, p. 442.

Un cunoscut autor arăta cu multă amărăciune: ”Am ales să ducem acţiuni ofensive iar retragerii nu i-am acordat atenţia cuvenită. Am plătit această greşeală. Acum în două săptămâni de război, am fost nevoiţi să învăţăm practic din nou arta cea mai grea, **arta retragerii**“[2]. Retragerea reprezintă un procedeu de bază prin care se restabilesc situaţiile de criză ale apărării sau cum este denumită în noile regulamente, o operaţie intermediară sau fază de tranziţie.

Istoriografia militară universală consemnează multe exemple de retragere de pe câmpul de luptă, unele reuşite, altele soldate cu mari pierderi de oameni şi materiale de război sau chiar cu înfrângerea totală.

Un exemplu pe care dorim să-l amintim este din primul război mondial. “Armata română, deşi iniţial în vara anului 1916 obţinuse succese remarcabile pe frontul din Transilvania, a fost nevoită să oprească ofensiva şi, sub presiunea puternică a grupării de forţe şi mijloace formată din Armata 9 Germană şi Armata I Austro-Ungară, să execute o retragere succesivă pe o mare adâncime şi pe un front larg. Retragerea armatei române s-a executat în mai multe etape, succesiv şi pe direcţii, dejucând cu o mare ingeniozitate planurile comandamentului german de a scoate România din război într-un timp foarte scurt”[3].

În primul rând, s-a executat retragerea marilor unităţi din Transilvania, apoi, ca urmare a pierderii trecătorilor din Carpaţii Meridionali, a urmat retragerea din Oltenia şi, în final, după bătălia de pe Argeş şi Neajlov, retragerea în Moldova.

În cel de-al doilea război mondial, caracterizat în general ca un război manevrier, armatele majorităţii beligeranţilor au fost puse în situaţia de a adopta retragerea în anumite perioade ale războiului. Pentru a surprinde mai bine fenomenul retragerii, vom ieşi pentru moment din spaţiul naţional şi vom exemplifica cu trei operaţii celebre, două de pe frontul de vest şi una de pe frontul de est.

Astfel, în anul 1940, în urma înfrângerilor suferite în luptele de la frontieră, armata franceză şi corpul expediţionar englez au fost nevoite să se retragă, până la Canalul Mânecii, iar 27 divizii s-au retras în Anglia prin Dunkerque în condiţii grele şi cu pierderi mari. Aceasta s-a produs nu atât ca urmare a inferiorităţii numerice sau tehnice a armatelor aliate, ci a politicii conciliatoare şi lipsei de interes a cercurilor guvernamentale franceze şi engleze pentru pregătirea armatei, precum şi a incompetenţei unor factori de răspundere din corpul de comandă al armatei franceze.

---

[2] Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial 1916-1918*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1979, p. 243.

[3] Ibidem, p. 244.

Între 1941-1942 marile unități ale Armatei Sovietice au fost nevoite să execute o serie de operații de apărare şi să se retragă pe o mare adâncime în condiții grele şi cu pierderi foarte mari. După executarea contraofensivei sovietice, armata germană a executat acțiuni de retragere de mare amploare, sub puternicele lovituri ale armatei sovietice, iar începând din vara anului 1944 şi a celor aliate pe frontul de vest, până la înfrângerea totală şi capitularea necondiționată din mai 1945.

În iarna anului 1944, în regiunea Ardeni (Franța), ca urmare a contraofensivei executate de armatele germane, prin surprindere, marile unități de la flancul drept al Armatei l şi cele de la flancul stâng al Armatei 3 americane au suferit pierderi mari, fiind nevoite să părăsească pozițiile ocupate şi să se retragă pe un aliniament din adâncime la aproximativ 80-100 km.

Din analiza conflictelor militare şi a situațiilor care au dus la nevoia de a adopta retragerea în diferite războaie duse de-a lungul istoriei, pot fi desprinse unele **învățăminte** privind locul şi rolul acesteia în ansamblul acțiunilor de luptă, cum ar fi:

- retragerea a fost adoptată în războaiele din toate timpurile, ori de câte ori situația tactică şi operativ-strategică a impus acest lucru, indiferent de cantitatea şi valoarea forțelor angajate în luptă, ea nu a fost numai rezultatul inferiorității numerice sau tehnice a trupelor care au fost puse în situația de a se retrage, ci şi rezultatul inferiorității concepției de ansamblu a ducerii acțiunilor de luptă sau incompetenței unor comandanți;

- retragerea s-a executat atât pe timpul ducerii luptei (operației) de apărare, cât şi pe timpul desfăşurării acțiunilor ofensive în adâncimea dispozitivului inamic, ca urmare a schimbării bruşte a raportului de forțe pe anumite direcții şi în anumite momente ale luptei (operației), preponderent însă, retragerea s-a adoptat pe timpul ducerii luptei (operației) de apărare;

- retragerea s-a executat, de regulă, cu scopul de a evita pierderile inutile în personal şi tehnică militară sau chiar nimicirea (capturarea) grupării de forțe amenințate, scoaterea acesteia de sub loviturile puternice ale inamicului şi punerea ei într-o situație favorabilă continuării luptei iar, uneori, retragerea s-a executat şi cu scop de diversiune pentru a atrage partea adversă într-o cursă, a o abate de la direcția principală de acțiune, pe o direcție favorabilă apărătorului, fără ca inamicul să intuiască acest lucru;

- retragerea a mai fost adoptată şi în scopul întăririi trupelor de pe anumite direcții amenințate prin scoaterea unor subunități, unități sau mari unități din sectoare mai puțin active sau în scopul scurtării liniei frontului cu o configurație nefavorabilă ducerii acțiunilor de luptă, precum şi pentru crearea de rezerve.

DELIMITĂRI CONCEPTUALE ŞI PROCEDEE DE REALIZARE A RETRAGERII

Studiind modul cum s-au desfăşurat acţiunile de luptă pe timpul retragerii în diferite situaţii, se impun atenţiei **două modalităţi (procedee) de executare** a acesteia: retragerea prin luptă; retragerea cu ruperea luptei.

În primul caz, unităţile şi marile unităţi care şi-au păstrat capacitatea de luptă, dar s-au retras ca urmare a situaţiei de ansamblu creată pe direcţia respectivă, au opus o rezistenţă succesivă, limitată, pe mai multe aliniamente din adâncime, în scopul de a produce pierderi cât mai mari inamicului, a-l hărţui continuu, a-i reduce ritmul şi în final, a-i opri ofensiva pe un aliniament natural puternic şi pregătit din timp.

În cel de-al doilea caz, unităţile sau marile unităţi, de regulă, nu şi-au păstrat capacitatea de luptă sau au fost puse într-o situaţie grea, în care continuarea luptei nu a mai fost posibilă decât cu riscul unei înfrângeri totale. Ca urmare, ele au trebuit să rupă lupta independent sau sub acoperirea altor forţe şi să se retragă în adâncime, pe un aliniament favorabil continuării luptei. În acest caz, prin retragere s-a asigurat sustragerea forţelor principale de sub loviturile inamicului, libertatea de manevră pentru regruparea acestora în adâncime şi ocuparea aliniamentului de apărare în mod organizat. Comandamentul eşalonului superior a trebuit să hotărască la timp retragerea trupelor ameninţate, astfel ca acestea să fie în măsură să se regrupeze, să-şi constituie dispozitivul de luptă şi să-şi realizeze sistemul de lovire pe noul aliniament. Pentru aceasta au fost necesare promptitudinea şi fermitatea în luarea hotărârii, precum şi oportunitatea transmiterii misiunilor la subordonaţi. Orice întârziere în luarea hotărârii şi în executarea misiunilor stabilite a dus la compromiterea iremediabilă a acţiunilor întreprinse. Scopul principal al retragerii a fost scoaterea forţelor principale de sub focul inamicului şi deplasarea lor în adâncime, fie pentru a le pune în ordine în vederea trecerii la apărare pe un nou aliniament, fie pentru îndeplinirea unei noi misiuni sau pentru refacerea capacităţii de luptă.

Conceptual, retragerea presupune, de regulă, mişcarea spre înapoi pe o anumită distanţă, precedată de ruperea luptei de către majoritatea forţelor, urmată de un marş cu sau fără desfăşurarea forţelor principale, până pe aliniamentul final sau în raionul de regrupare.

Pentru a surprinde mai bine evoluţia pe care a avut-o acest concept, vom prezenta, pe scurt, referirile documentelor normative, în ordine cronologică**.**

Ruperea luptei şi desprinderea de inamic a forţelor principale reprezintă ansamblul de măsuri şi acţiuni ce au loc la începutul retragerii şi prin care trupele, la adăpostul elementelor de acoperire, întrerup contactul cu acesta, părăsind aliniamentul ocupat anterior, printr-o mişcare spre înapoi, efectuată cu aprobarea eşalonului superior, în mod organizat, repede şi în ascuns. Acţiunea trebuie să se facă prin surprindere, în condiţii de vizibilitate

redusă sau chiar ziua, în condiţii de vizibilitate bună, sub presiunea exercitată de inamic. În acest ultim caz, vor fi luate măsuri de lovire cu foc şi acţiuni ofensive cu obiectiv limitat executate cu forţele la dispoziţie.

"Retragerea este o forma de luptă care se adoptă, temporar, pentru scoaterea trupelor şi formaţiunilor de apărare de sub loviturile forţelor mult superioare ale inamicului şi punerii lor într-o situaţie avantajoasă în adâncime, ocuparea unor aliniamente (raioane) favorabile ducerii luptei sau regruparea acestora pe anumite direcţii în vederea îndeplinirii altor misiuni"[4].

"Retragerea este procedeul specific apărării care se adoptă, temporar, pentru scoaterea forţelor de sub loviturile mult superioare ale inamicului şi punerii lor într-o situaţie avantajoasă în adâncime, ocuparea unor aliniamente (raioane) favorabile ducerii operaţiei sau regruparea acestora pe anumite direcţii în vederea îndeplinirii altor misiuni. Uneori, retragerea se poate executa şi pentru atragerea inamicului pe direcţii nefavorabile desfăşurării forţelor sale principale, mai ales a celor blindate şi nimicirea lor ulterioară"[5].

Aceeaşi definiţie o regăsim şi în "Manualul pentru luptă al Brigăzii Mecanizate" editat în anul 2004.

"Operaţiile sunt legate prin faze de tranziţie (etape intermediare), retragerea reprezentând una din aceste faze, în care forţa rupe contactul sau caută să îl restabilească. Retragerea intervine când o forţă se dezangajează de inamic în conformitate cu hotărârea comandantului ei. Acesta cere ruperea contactului cu inamicul, cea ce nu înseamnă că cercetarea şi/sau elementele de siguranţă nu continuă să supravegheze inamicul"[6].

O analiză, din punct de vedere conceptual, ne arată că diferenţe majore în definirea retragerii nu au fost în ultimii ani, cu excepţia faptului că aceasta a fost considerată la început „formă de luptă" şi în prezent, „procedeu specific apărării" sau "fază de tranziţie (etape intermediare)".

Sunt situaţii în care, pentru temporizarea acţiunilor inamicului, retragerea se execută sub acoperirea ariergărzii cu desfăşurarea acesteia pe mai multe aliniamente. Desfăşurarea totală sau parţială a forţelor principale este permisă numai pentru executarea unor lovituri asupra inamicului care a reuşit să intercepteze căile de retragere, nimicirea forţelor de desant aerian sau a forţelor aeromobile desantate de inamic pe direcţiile de retragere.

Valoarea forţelor care se retrag poate fi de subunitate, unitate şi, în mod excepţional, mare unitate tactică. Odată cu acestea, se vor retrage şi celelalte forţe subordonate, cu excepţia celor care rămân înapoia dispozitivului inamicului pentru menţinerea unor localităţi, platforme

---

[4] *AN 2, Regulamentul de luptă al marilor unităţi şi unităţi de arme întrunite*, Bucureşti, ediţie 1989, art. 553.

[5] *F.T.-1, Doctrina operaţiilor F.T.*, Bucureşti, ediţie 2004 , art. 12112 – 12129.

[6] *S.M.O.-50014, Doctrina tactică a unităţilor operaţionale din T.U. în operaţii combinate*, ediţie 1999 , art. 619.

industriale sau a altor obiective importante. *Condiţiile specifice ţării noastre nu permit însă acceptarea retragerii eşaloanelor operative sau strategice* datorită amplorii spaţiale pe care aceasta ar presupune-o. *O retragere pe mare adâncime* ar conduce la realizarea obiectivelor propuse de inamic într-un timp relativ scurt, recâştigarea terenului pierdut făcându-se cu mari eforturi, fiind obligaţi uneori să discutăm în condiţiile impuse de inamic, potrivit politicii faptului împlinit, lucru foarte grav din punct de vedere politic şi militar.

Considerăm că *arta retragerii* constă în a nu-l lăsa pe inamic să-şi amplifice iniţiativa, ci de a i-o reduce treptat, dobândind, dacă este posibil, o relativă libertate de acţiune care să permită rezolvarea situaţiilor critice în care se găsesc trupele, iar obiectivul principal îl constituie conservarea forţelor proprii.

Având în vedere modul probabil de acţiune al unui potenţial inamic, se poate considera că retragerea *este posibilă* pe acele direcţii pe care acesta acţionează cu grupări puternice, iar forţele proprii au fost determinate să recurgă la manevra de forţe şi mijloace din faţă către adâncime până la aliniamentul (raionul) care oferă avantaje pentru ducerea în continuare a luptei.

Potrivit părerii specialiştilor militari, *retragerea este analizată* din perspectiva caracterului *forţat sau intenţionat*.

În condiţiile actuale, ca şi în trecut, o mare unitate de arme întrunite poate să recurgă la *retragerea forţată*, când, în urma unei situaţii nefavorabile, menţinerea în continuare a unui aliniament ocupat va conduce inevitabil la nimicirea sau încercuirea forţelor principale. Totodată, în prezent a devenit posibil şi se recurge mult mai frecvent şi la o *retragere intenţionat*ă, în scopul scoaterii unităţilor de sub loviturile forţelor superioare ale inamicului, ocupării unor poziţii favorabile, mutării eforturilor pe o altă direcţie, atragerea atacatorului în pungi de foc pregătite dinainte etc.

SITUAŢIILE ÎN CARE SE ORGANIZEAZĂ ŞI EXECUTĂ RUPEREA LUPTEI ŞI RETRAGEREA

Retragerea se caracterizează printr-o mare diversitate a situaţiilor în care se pregăteşte şi desfăşoară. Cum împrejurările se schimbă continuu sub influenţa unui sistem de factori, rezultă că şi situaţiile vor fi inedite şi unice în complexitatea organizării şi desfăşurării acţiunilor.

Lupta în condiţiile actuale nu îngăduie prea mult timp la dispoziţia comandamentelor pentru luarea deciziilor, dimpotrivă, manifestă tendinţa unei reduceri evidente. Prin urmare, retragerea este specifică unităţilor şi marilor unităţi de arme întrunite şi trebuie să fie însoţită de executarea unor lupte de apărare succesive cu o parte din forţe şi de lovire permanentă a inamicului cu focul artileriei şi loviturile aviaţiei, obligându-l pe acesta să-şi menţină dispozitivele desfăşurate, să atace repetat aliniamentele succesive de apărare pregătite în grabă, să-şi încetinească ritmul ofensivei.

În aceste condiţii, situaţiile în care se poate organiza şi executa retragerea de către eşaloanele tactice pot fi puse în evidenţă şi analizate în raport cu mai multe **criterii**, care ar putea fi următoarele:

- concepția probabilă de acțiune a inamicului şi scopul urmărit de acesta;
- scopul (misiunea) pentru care se organizează şi execută retragerea;
- natura şi importanța geografico-militară, economico-socială şi politico-administrativă a obiectivelor din spațiul de responsabilitate şi în care se execută retragerea;
- caracteristicile geografico-militare ale zonei în care se execută retragerea; etapa de desfăşurare a războiului.

Retragerea poate fi executată în următoarele **situații**:

- pentru a evita lupta în condiții tactice nefavorabile;
- dacă obiectivele acțiunii nu au fost realizate şi forțele proprii sunt amenințate să fie înfrânte sau dacă obiectivul misiunii a fost îndeplinit şi nu există o necesitate în vederea menținerii contactului pentru a atrage inamicul într-o situație nefavorabilă cum ar fi extinderea liniilor sale de comunicații;
- pentru a se conforma cu deplasarea trupelor proprii învecinate;
- pentru a permite utilizarea forței sau a părților unei forțe în altă parte;
- inamicul a rupt apărarea pe un front larg şi pe o mare adâncime reuşind să pătrundă cu forțe superioare în flancurile grupării principale de forțe a brigăzii şi amenință spatele acesteia;
- când se acționează în fâşia de apărare a brigăzii cu forțe superioare, îndeosebi cu blindate, iar raportul de forțe este mult superior în favoarea inamicului;
- pe timpul ofensivei forțelor proprii când inamicul execută riposte puternice;
- în cazul desfăşurării nefavorabile a luptei de întâlnire;
- din motive de sprijin logistic **.**

Situații în care se poate executa retragerea pe teritoriul național

Evidențiem următoarele situații în care se poate executa retragerea pe teritoriul național:

- pe timpul acoperirii;
- pe timpul ducerii operației de apărare;
- pe timpul dezvoltării operației ofensive.

a. Pe timpul executării acoperirii, retragerea, la nivel tactic, poate avea loc în urma depăşirii de către inamic, prin acțiuni pe alte direcții, a raionului (aliniamentului) pe care se află M.U., ca urmare a pătrunderilor realizate de acesta în fâşia de responsabilitate, cât şi prin fâşiile vecinilor. Retragerea eşaloanelor tactice în această situație are câteva aspecte de ***particularitate***:

- se realizează succesiv, pe direcțiile pe care inamicul a trecut la ofensivă, inițial cu forțele din contact, concomitent cu aplicarea unor măsuri care vizează creşterea capacității de luptă;
- ruperea luptei, constituirea coloanelor de marş, retragerea propriu-zisă, desfăşurarea forțelor principale (atunci când este cazul), realizarea dispozitivului

de apărare pe aliniamentul final (când se stabileşte), se execută în timp scurt, sub loviturile puternice ale inamicului aerian şi terestru, în condiţiile creării unor focare şi raioane de incendii, blocării unor comunicaţii etc.;

- retragerea are loc pe direcţii şi în spaţiile stabilite din timp, iar în unele situaţii retragerea se efectuează de către unităţi şi ca urmare a acţiunii desantului aerian inamic.

Dificultăţi mari în aceasta perioadă sunt create trupelor în urma folosirii de către inamic a tuturor mijloacelor de lovire, a timpului scurt aflat la dispoziţia comandamentelor pentru pregătirea în detaliu a luptei şi a condiţiilor concrete de timp şi stare a vremii în care se duc acţiunile militare.

b. Pe timpul ducerii operaţiei de apărare retragerea poate avea loc într-o multitudine de situaţii şi condiţii, fiecare dintre ele definindu-se prin elemente proprii, în funcţie de spaţiul de desfăşurare a acţiunilor de luptă, raportat la aliniamentul de contact şi la forma de luptă. În aceasta accepţiune, se vor putea prefigura următoarele ***situaţii***:

- *inamicul aflat în ofensivă a pătruns în interiorul fâşiei de apărare a Bg.Mc. sau la joncţiunea acesteia cu unul sau cu ambii vecini*, iar prin introducerea în luptă (operaţie) a rezervelor are posibilitatea să intensifice ofensiva în cooperare cu desantul aerian, reuşind să lărgească culoarul realizat, ameninţând forţele proprii cu aplicarea unei manevre de încercuire, precum şi cu executarea unor lovituri puternice, în forţă;

- asupra dispozitivului de luptă a Bg.Mc. *inamicul a executat o lovitură masată cu aviaţia, elicopterele şi alte mijloace de atac perfecţionate* sau a folosit A.D.M.N.B.C. şi acţionează cu grupări de forţe net superioare, în acest caz retragerea urmând a se executa în două *etape**:***

- *în prima etapă* se vor lua măsurile de lichidare a urmărilor atacului inamic ce ar împiedica retragerea şi chiar executarea unor riposte ofensive de mică amploare, dar violente, pentru desprinderea forţelor angajate strâns în lupta cu inamicul;
- *în etapa a doua* se vor sustrage nimicirii sau capturării de către inamic a trupelor proprii, care fiind numeric inferioare nu-şi pot menţine poziţiile ocupate ca urmare a exploatării de către acesta a culoarelor (breşelor) realizate fie prin introducerea în luptă a rezervelor apropiate şi acţiunii lor pe căile de retragere, fie prin întrebuinţarea desantului aerian şi a manevrei de întoarcere în scopul încercuirii.

- *când inamicul acţionează în fâşia de apărare a marii unităţi (unităţii) cu forţe superioare, îndeosebi cu blindate*, iar raportul de forţe este mult superior în favoarea acestuia;

- *în cadrul apărării mobile*, de către forţele destinate să atragă inamicul pe direcţii nefavorabile exploatării superiorităţii în forţe şi mijloace.

c. Pe timpul dezvoltării ofensivei, retragerea poate avea loc în următoarele ***situații***:

- când inamicul execută puternice riposte ofensive şi amenință flancul sau spatele dispozitivului de luptă propriu, o parte din trupe se vor retrage temporar, până pe un aliniament favorabil;

- *în lupta de întâlnire*, când acțiunea grupării de lovire în flanc şi spate a eşuat, aceasta fiind obligată să treacă în grabă la apărare (consolidare) pe aliniamentul de desfăşurare sau pe un alt aliniament situat în fața acestuia, şi împreună cu gruparea de fixare sunt nevoite să se retragă sub presiunea inamicului pe un aliniament din adâncime din cauza pierderii inițiativei şi a pericolului ca inamicul (care a devansat în desfăşurare trupele proprii) să intercepteze comunicațiile.

SCOPURILE RUPERII LUPTEI ŞI RETRAGERII, MISIUNILE FORȚELOR ŞI AMPLOAREA RETRAGERII

Ducerea cu succes a luptelor şi operațiilor implică o diversitate de procedee de acțiune care, prin convergența scopurilor ce le urmăresc, prin unitatea de concepție şi execuție, se vor conjuga, se vor completa reciproc, realizându-se în final obiectivele propuse.

Eficiența acțiunilor desfăşurate pe timpul retragerii este condiționată de felul în care se acționează sau reacționează față de acțiunile inamicului. Eficiența nu se raportează însă la procesele constructive, ci la cele distructive. Ca urmare, retragerea va fi eficientă atunci când va împiedica atingerea scopurilor propuse de către inamic şi va determina ineficiența acțiunilor acestuia .

Având în vedere diversitatea şi complexitatea situațiilor în care se poate adoptă retragerea, abordarea scopurilor se va face mai ales având în vedere fizionomia luptei şi operației.

Retragerea **se adoptă**, temporar, pentru:

- scoaterea unităților de sub loviturile forțelor mult superioare ale inamicului şi punerii lor într-o situație avantajoasă în adâncime;
- ocuparea unor aliniamente (raioane) favorabile;
- regruparea acestora pe anumite direcții în vederea îndeplinirii altor misiuni;
- atragerea inamicului pe direcții nefavorabile desfăşurării forțelor sale principale, mai ales a celor blindate şi pentru nimicirea lor ulterioară"[7].

Retragerea poate fi executată pentru unul din următoarele motive:

- dacă obiectivele acțiunii nu au fost realizate şi forța este amenințată să fie înfrântă sau dacă obiectivul misiunii a fost îndeplinit şi nu există o necesitate în vederea menținerii contactului;

[7] *F.T.-1, Doctrina operațiilor F.T.*, Bucureşti, 2000, art. 12112-12129.

- pentru a evita lupta în condiţii tactice nefavorabile;
- pentru a atrage inamicul într-o situaţie nefavorabilă cum ar fi extinderea liniilor de comunicaţii;
- pentru a se conforma cu deplasarea trupelor proprii învecinate;
- pentru a permite utilizarea forţei sau a părţilor unei forţe în altă parte;
- din motive de sprijin logistic”[8].

În unele lucrări de specialitate, se consideră că retragerea are drept scopuri:

- “păstrarea forţelor pentru acţiunile de luptă următoare /... / realizarea regrupării necesare şi desfăşurării trupelor /... / ieşirea din raionul acţiunilor de luptă";
- scoaterea trupelor de sub loviturile unor forţe superioare ale inamicului şi ocuparea unor raioane, fâşii sau aliniamente favorabile, pentru îndeplinirea unei misiuni de luptă /... / câştigarea de timp pentru concentrarea forţelor principale pe o anumită direcţie /... / scurtarea liniei frontului şi folosirea forţelor pentru ducerea acţiunilor de luptă pe o direcţie mai importantă"[9].

Prin retragere se va urmări, în primul rând, scoaterea trupelor de sub loviturile forţelor superioare ale inamicului, fie pentru a le pune într-o situaţie avantajoasă în adâncime, fie a le salva de la o nimicire sigură. Totodată, ea poate urmări şi alte scopuri care ar viza executarea, în timp scurt, a unor acţiuni cum sunt:

- asigurarea unui flanc;
- reconstituirea forţelor de angajare ulterioară;
- scurtarea liniei frontului;
- realizarea unei rezistenţe puternice în adâncime;
- transferul misiunilor de apărare altor forţe şi dispunerea lor într-un raion înapoia acestora în vederea refacerii capacităţii de luptă.

Uneori, la eşalonul batalion şi brigadă, retragerea are ca scop şi atragerea forţelor inamicului pe direcţii favorabile executării unor lovituri în flanc şi spate sau pentru atragerea în ambuscade.

În aproape toate situaţiile, atingerea altor scopuri depinde de realizarea retragerii la timp, în mod organizat, în ascuns şi cu rapiditate, ea îmbrăcând aspectul manevrei de forţe şi mijloace pentru mutarea, simultană sau succesivă a efortului din faţă către adâncime.

Misiunile forţelor depind de situaţia, scopurile şi condiţiile concrete în care se desfăşoară retragerea, precum şi de modul de pregătire al acţiunii.

Misiunea comandantului este de a-şi dezangaja forţele. În cazul în care se acţionează la intenţia deliberată a comandantului superior, misiunea va fi inclusă într-un ordin de operaţii complet. În alte situaţii, dacă decizia a fost

[8] *SMO 50014/1999*, Bucureşti, cap. VI, secţiunea IV, p. 124.
[9] Lt.col. Posea Constantin, *Teza de doctorat*, Editura A.I .S.M., Bucureşti 1994, p.180.

luată de comandant în situaţii nefavorabile care l-au forţat să adopte acţiunea, ordinul de retragere nu trebuie să conţină mai mult decât permisiunea de retragere şi să dea minimum de indicaţii.

Brigada şi batalionul sunt eşaloanele ce pot efectua cu succes retragerea în mod independent, având misiunea ca, în condiţii avantajoase, să provoace pierderi mari inamicului, să-i încetinească ritmul de înaintare, să câştige timpul necesar punerii în stare de operativitate a noului aliniament ori regrupării înapoia altor forţe.

Dacă retragerea are loc prin ruperea luptei şi desprinderea inclusiv a ariergărzii de inamic, ***misiunea brigăzii*** ar putea consta în: ruperea luptei, executarea retragerii în timpul ordonat şi ocuparea aliniamentului final (raionul de concentrare, în forţele de angajare ulterioară).

Pentru îndeplinirea acestor misiuni, unităţile şi marile unităţi care se retrag, oricare ar fi caracteristicile situaţiei tactice şi operative sau condiţiile în care acţionează, sunt obligate să adopte cele mai eficiente procedee de luptă pentru atingerea obiectivului final cu pierderi minime în tehnică şi personal.

Amploarea spaţio-temporală se exprimă prin: „**lărgimea** fâşiilor, **adâncimea** pe care se execută, **durata** acesteia şi **ritmul mediu** de retragere a trupelor"[10]. Analiza fiecărui element prin care se manifestă amploarea retragerii poate conduce la stabilirea unor parametri chiar şi orientativi ai acesteia. Parametrii (normele) amplorii retragerii nu pot fi generali, ei referindu-se întotdeauna la forţele implicate în executarea sa.

Amploarea retragerii este determinată de:

- concepţia operaţiei eşalonului superior;
- caracterul acţiunilor inamicului;
- cantitatea de forţe şi mijloace participante;
- lărgimea şi adâncimea fâşiei de retragere;
- ritmul şi durata acesteia;
- numărul şi lungimea itinerarelor de marş;
- caracteristicile terenului şi starea vremii în care se execută retragerea[11].

a) Lărgimea fâşiilor de retragere şi adâncimea pe care se execută aceasta sunt determinate de situaţia tactică concretă, eşalonul executant şi scopurile urmărite. Ca spaţiu, retragerea se execută până la acel aliniament, raion pe care poate fi rezolvată situaţia nefavorabilă şi sunt create condiţii pentru continuarea luptei în condiţii avantajoase.

---

[10] *AN. 2, Regulamentul de luptă al marilor unităţi şi unităţilor de arme întrunite*, Bucureşti, 1989, p. 227.

[11] Eugen Bădălan, Valentin Arsenie, Dumitru Alexiu, *Tratat de Tactică Militară, Forţele Terestre, vol. II*, p. 93.

În cazul retragerii cu desfăşurarea ariergărzii pe mai multe aliniamente, distanţa dintre aliniamente se stabileşte astfel încât pentru cucerirea fiecăruia, inamicul să fie nevoit să schimbe poziţiile de tragere ale artileriei şi să pregătească din nou ofensiva"[12].

„Marilor unităţi li se stabilesc fâşii de retragere rezultate din prelungirea liniilor de despărţire ale fâşiei iniţiale spre înapoi până la aliniamentul final. Executarea retragerii în cadrul aceleiaşi fâşii este impusă de acţiunea inamicului, de aplicarea cerinţelor principiilor concentrării şi dispersării forţelor, a unităţii acţiunilor de luptă şi al cooperării, atunci când marea unitate care se retrage duce lupta încadrată de alte forţe care şi ele se vor retrage concomitent cu aceasta sau mai târziu"[13].

Retragerea pe direcţii sau în fâşii se va face astfel: unităţile pe 1-2 itinerare (direcţii); marilor unităţi li se vor fixa, de regulă, fâşii de retragere care vor cuprinde 2-3 itinerare de bază şi 1-2 itinerare de rezervă (numai dacă numărul comunicaţiilor permite acest lucru).

Direcţiile de retragere pot fi orientate spre înapoi sau către flancuri, iar manevra de forţe şi mijloace din faţă către adâncime, în toate situaţiile, este însoţită de executarea unor acţiuni temporare de apărare de către ariergardă şi de lovirea cu foc a inamicului. Adâncimea retragerii, în aceste condiţii, ar putea fi un spaţiu cuprins între câţiva kilometri, până la câteva zeci de kilometri.

Retragerea are loc propriu-zis în afara spaţiului destinat ducerii acţiunilor de luptă în curs de desfăşurare, ceea ce conduce la concluzia că adâncimea pe care se execută îl exclude pe acesta, iar noul spaţiu trebuie să permită încolonarea şi marşul eşalonului executant spre aliniamentul (raionul) final. La stabilirea adâncimii pe care se execută retragerea este necesar să se aibă în vedere scopurile urmărite şi eşalonul implicat.

b) Durata retragerii are o dimensiune temporală dată de suma duratelor acţiunilor parţiale componente. Ruperea luptei şi desprinderea de inamic se poate realiza pe timp de noapte (condiţii de vizibilitate redusă), dar şi ziua, astfel:

- spaţiul de 8-10 km în care are loc ruperea luptei poate fi străbătut în aproximativ 2-3 ore cu un ritm de 3 km/h;
- regruparea, la nivelul unităţilor se poate efectua în 20-30 minute;
- deplasarea prin marş pe distanţa de 15-30 km cu viteza medie de 20-25 km/h, durează aproximativ 45 -75 minute;
- ducerea ofensivei împotriva desantului aerian inamic ce a reuşit să intercepteze căile de retragere poate dura 2-3 ore;

---

[12] *Ruperea luptei şi retragerea* - traducere din Voiennaia Misli nr. 4/1989. Bucureşti, Editura AM., 1989, pp. 4-26.

[13] *AN. 2, Regulamentul de luptă al marilor unităţi şi unităţilor de arme întrunite*, Bucureşti, 1989, p. 227.

- punerea în stare de apărare a aliniamentului final (apărarea în afara contactului, realizat în timp scurt, cu lucrări genistice adaptate nevoilor luptei) se poate efectua 2-3 h.

Însumând durata acțiunilor parțiale, rezultă o durată a retragerii de 7-11 ore[14].

Uneori, când desfăşurarea forțelor principale are loc pe 2-3 aliniamente intermediare (la nivelul brigăzii), durata retragerii poate fi şi de 1-2 zile sau mai mult.

c) Ritmul mediu al retragerii trupelor reprezintă raportul dintre spațiul în care se desfăşoară acțiunea dată şi timpul necesar pentru desfăşurarea acestora, considerat ca sumă a timpilor consumați pentru executarea diferitelor acțiuni şi activități componente.

De aici rezultă că, pentru a spori ritmul retragerii şi a micşora durata, trebuie să se reducă timpii destinați diferitelor activități şi acțiuni componente.

Totodată este foarte important ca viteza de retragere a forțelor principale să depăşească ritmul de deplasare a inamicului care a trecut la urmărirea de front sau la urmărirea paralelă.

Se poate afirma că amploarea retragerii are o coordonată spațială şi una temporală; între cele două coordonate existând o relație biunivocă de influențare reciprocă în funcție de eşalonul participant la execuția ei şi, nu în ultimul rând, de modul în care îşi realizează şi constituie dispozitivul de retragere.

[14] Lt.col. Posea Constantin, *Teza de doctorat*, Ed. Al S.M., Bucureşti 1994, p.185.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

Redactori: *Ioan GRECU*
Laura MÎNDRICAN

Corector: *Carmen IRIMIA*

Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*

ISSN 1453-4967

Bun de cules: 15.03.2005	**Bun de multiplicat: 10.06.2005**
Hârtie copiator: A3	**Format: A5**
Coli tipar: 19	**Coli editură: 9,5**

Lucrarea conține 304 pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307

B. 141/2005/993 **C.295/2005**